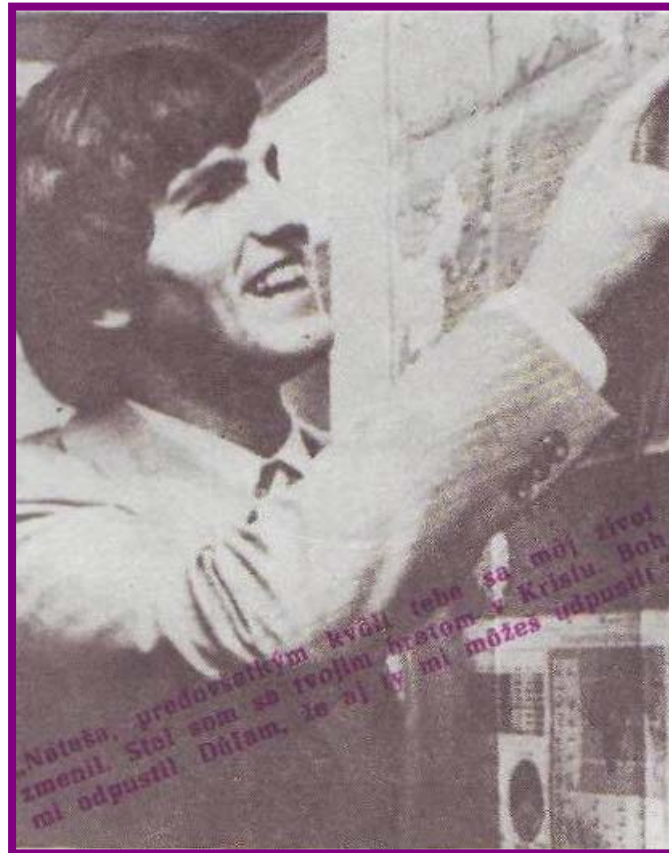

SERGEJ KURDAKOV

Odpusť mi, Nataša

MUČENÍCI 1990

Skutočný príbeh dôstojníka sovietskej polície o jeho brutálnom prenasledovaní kresťanov, jeho život a smrteľný zápas pri úteku, jeho hľadanie viery tých, čo kedysi prenasledoval, jeho obrátenie sa od modiel k živému a pravému Bohu.

Sergej Kurdakov "Forgive me, Nataša". This is true story of Russian police officer during communism. It is about his life and his brutal persecution of Christians and his final turning to God. This book from the year 1990 is not copyrighted.

Na tomto výtisku z roku 1990 není ochranná známka autorských práv.

Ti kteří očekávají na Hospodina
www.knihy.own.cz

1. Búrka v Tichom oceáne
  2. Boj o prežitie
  3. Strata najdrahších
  4. Pouličná sirota
  5. Zážitky a hrôzy vo Verk – Irmene
  6. Vojna s vychovávateľmi
  7. Kráľ Baryševa
  8. Cvičná pôda pre kriminálnikov
  9. Voľba pre vojenské námorníctvo
  10. Pridelenie do Petropavlovska
  11. Rozkaz tajnej polície
  12. Prvá razia
  13. Nepredvídaná smrť v Elisove
  14. Honba za kresťanskou literatúrou
  15. Rozčarovanie
  16. Mlátenie a výsluchy „religioznikov“
  17. Ďalšie policajné akcie
  18. Sila Ježišových slov
  19. Posledná razia
  20. záchrana a nový život
- Doslov

1

Búrka v Tichom oceáne

Už niekoľko dní a nocí si razila naša loď cestu rozbúrenými vodami Tichého oceánu. Zrážka studených severných vetrov s teplými, prúdiacimi z Japonska, rozpútala búrku. Vzduchové masy priam explodovali v orkán z vetra a vody, a my sme trčali v jeho strede, pred kanadským pobrežím. Hoci naša loď, ruský trawler Elagin, bola veľká a dostatočne stabilná, aby mohla odolávať aj najprudším búrkam, posledných šesťdesiat hodín sa kolísala na obrovských vlnách ako chatrný rybársky čln.

Mnoho našich najskúsenejších, « všetkými vodami mytých » námorníkov ochorelo z neobyčajne prudkého vlnobitia. Vlny dorážali na pobrežie a s neochabujúcou silou sa vrhali naspäť. Loď i mužstvo boli unavené. S otrasmi a rachotom škrípajúc a stonajúc, sme sa pomaly predierali dopredu. Aj v kabíne rádio telegrafistu, hoci bola vybavená zvláštnou izoláciou na tlmenie hluku, som mohol vnímať mechanické pulzovanie lode. Zdalo sa, že každá jej čiastočka sa vzpiera násiliu búrky.

V posledných dňoch som spal len veľmi málo. Ako rádiotelegrafista som sa musel pravidelne hlásiť našej základni v Sovietskom zväze. Mimoriadne zlé počasie spôsobilo, že som mal službu takmer nepretržite. Avšak búrka na mori sa ani zďaleka nevyrovnala búrke v mojom vnútri. Po mesiacoch starostlivého plánovania a príprav som sa ocitol pred útekem na slobodu.

Dostali sme povolenie zdržiavať sa v kanadských pobrežných vodách. Bol som celkom blízko cieľa. S netrpezlivosťou a strachom som vyčkával, kedy sa mi naskytne príležitosť k úteku.

Predná časť lode mizla v obrovských vlnách, aby sa postupne opäť vynárala na povrch. Všetko sa otriasalo pod tlakom vodných mäs. Noc, za normálneho počasia tmavomodrú, premenili ťažké búrkové mračná na smolu. Námorníci rozprávajú o takýchto nociach so strachom. Bol večer, 3.

septembra 1971. Okrem nás požiadalo o povolenie vyčkať lepšie počasie v pobrežných vodách pred Queen Charlotte Island ešte desať sovietskych lodí.

Krátko pred pol deviatou večer som opustil svoju kóju. Opäť som mal službu. Len s veľkou námahou som napredoval po klzkej palube. Víchor ma div nezmetol do rozbesnených vln. Konečne som sa dostal k mostíku, otvoril dvere a vtackal sa dnu.

« Ako ďaleko sme od pobrežia? » spýtal som sa priateľa Borisa, ktorý obsluhoval kormidlo. Pozrel na prístroje a na mapu:

« Asi pol míle. »

« Koľko môže byť vzdialené tamto miesto? » ukázal som na svetlá v diaľke, sotva viditeľné pre lejak a víchor.

« Asi tri a pol míle. »

« Ďakujem », zahundral som a pobral som sa do kabíny rádiotelegrafistu, hneď za mostíkom. Odkedy sme sa nachádzali v kanadských vodách, nemuseli sme hlásiť svoju polohu. Mojou úlohou bolo udržiavať kontakt s ostatnými sovietskymi loďami, čo, našťastie, nezabralo veľa času.

Pozrel som sa na hodinky. Bolo presne pol deviatej. « Sergej », pomyslel som si, « o niekoľko hodín budeš alebo na slobode, alebo utopený. Alebo ešte horšie — ak ťa zbadajú a v vťahnu z vody, pošlú ťa ako dezertéra do pracovného tábora na Sibíri a neskôr ťa zastrelia. » Iných by sa v tomto okamihu azda zmocnili pochybnosti.

Bol som teda tu, ja, Sergej Dakov, absolvent námornej akadémie, vyznamenaný v každej škole, ktorú som od ôsmeho roku navštevoval, predseda Komsomolu, poverený vyučovať komunizmus 1200 spolužiakov na akadémii.

O päť dní som sa mal vrátiť na našu základňu, kde som mal vstúpiť ako plnohodnotný člen -do komunistickej strany a kde na mňa čakalo výhodné miesto u polície. Z praktického hľadiska som mal všetky dôvody vrátiť sa do Ruska. Ale to mi nestačilo. Nech už to, čo som hľadal, bolo čokoľvek, vedel som, že v komunistickom systéme, ktorý som tak dobre poznal, to nenájdem.

Tri a pol míle, pomyslel som si, zvažujúc svoje možnosti. V bezpečí budem až v osade. Keby som sa dostal iba po pevninu, vzdialenú pol míle, mohla by ma chytiť hliadka. Jedine osada a jej obyvatelia mi môžu pomôcť. To však znamenalo, že na jej dosiahnutie by som potreboval asi hodinu. Teplotu vody som už skontroloval. 5° C. V týchto severných stupňoch zemepisnej šírky je čas strávený vo vode otázkou života a smrti. Odhadoval som, že môžem prežiť najviac štyri hodiny. Bol som vo výbornej fyzickej kondícii. Pravidelne som sa totiž otužoval a cvičil so závažím. « Teraz, alebo nikdy », povedal som si. V hĺbke srdca som vedel, že to musí byť teraz.

Kajuta rádiotelegrafistu sa nachádzala na najprednejšej časti mostíka, medzi kormidlom a kapitánovou navigačnou kabínou. Pretože sme sa zdržiavali v tesnej blízkosti pobrežia, kapitán ustavične sledoval našu polohu, aby sme za búrky nenarazili na niektorý z početných skalných útesov.

Nastavil som tri radary, jeden pre vojenské a dva pre navigačné účely a čakal som, kým sa zohrejú, v nádeji, že sa nestane nič nepredvídané, čo by sa vymykalo z rámca rutiny.

Vtom vykukol z navigačnej kabíny kapitán a zavolať: « Hej, Sergej, nedáme si partiu šachu? » Počas plavby sme často hrávali šach. V nijakom prípade som nechcel odmietnutím vzbudiť pozornosť, ale na druhej strane som si nemohol dovoliť stratiť ešte viac času. Len tmavá noc mi poskytovala istotu. Musel som sa dostať na pobrežie skôr, ako sa rozvidnie. Okrem toho som sa obával, aby som dlhým otáľaním neupustil od svojho rozhodnutia. Preto som odpovedal: « Súdruh kapitán, tie prebdeté noci v poslednom čase ma zmorili. Myslím, že bude lepšie, ak si zavčasu ľahnem. Jednoducho som unavený. »

Kapitán to obrátil na žart: « Kto to kedy slýchal! Len počúvajte, čo hovorí tento mladý tuleň! » smial sa. « Tri dni búrky, a už je unavený! »

Uľahčené som si vydýchol a začal som so záverečnými prípravami, ktorými som sa v myšlienkach už toľko ráz zaoberal. Najskôr som vypol vysieláč a nechal som zapnutý len prijímač na núdzovej frekvencii, keby nás chceli ostatné lode v nebezpečenstve dosiahnuť. Nastavil som zosilňovač na mostíku, aby Boris mohol počuť hlásenia.

Starostlivo som sa poobzeral, či je všetko v poriadku. Potom som sa pobral do svojej kajuty. Opäť som musel prejsť cez kormidelníkovu kabínu, teraz úplne ponorenú do tmy. Len červené, žlté a modré kontrolné lampy svietili na prístrojovej doske. Dážď šľahal do okien a znemožňoval akýkoľvek výhľad. Boris stál sústredene v tlmenom svetle kontrolných lúčov, nespúšťajúc oko z prístrojovej dosky, aby mohol okamžite určiť prípadnú poruchu a držať ju pod kontrolou. Za posledné dva týždne

som s ním strávil veľa spoločných hodín v službe. Na pár sekúnd som sa pri ňom zastavil, prehodiac niekoľko bezvýznamných poznámok. Snažil som sa vyzerat' prirodzene ako vždy. Napokon som sa ospravedlnil, že som na smrť unavený a idem si ľahnúť. «Boris, keby nás náhodou niekto volal, nebud' ma, prosím ťa. Len keby nastala núdzová situácia. Hej?»

« V poriadku, Sergej », povedal so smiechom. « Spomeň si na mňa vo svojej mäkkej a teplej posteli! »

« Dobre », sľúbil som a vyšiel som na palubu — do búrky.

Musel som sa celou silou držať lana. Bičujúci vietor a dážď ma opäť skoro zmietli z paluby. Bojujúc s víchricou a striekajúcou morskou penou som sa konečne dostal k svojej kóji. Zamkol som za sebou dvere. Nečakaná návšteva by mala pre mňa katastrofálne následky. Znamenala by koniec úteku.

Znepokojene som sa opäť pozrel na hodinky. 21.45. Na posledné prípravy mi zostávalo nanajvýš 15 minút. Náhodný rozhovor na mostíku ma stál niekoľko vzácných sekúnd. Musel som sa ponáhľať, aby som využil zvyšné minúty, kým je paluba ešte opustená. Len čo búrka poľaví, vyroja sa všetci von hľadať prípadné škody.

Pretože sme sa nachádzali vysoko na severe, mal som pod zimnou uniformou ľahší vlnený sveter, na ňom hrubý rolák a na nohách ťažké vojenské čizmy. Váha a nepohodlnosť tohto oblečenia mi určite poriadne skomplikujú plávanie. Vzal som si však do hlavy, že sa musím dostať do osady kompletne oblečený, aj s čizmami. Teraz už nebolo kedy rozmýšľať nad týmto veľmi dôležitým problémom. Momentálne ma zamestnávali iné veci, ktoré sa mi zdali omnoho závažnejšie.

Siahol som pod matrac a vytiahol veľký, vodotesný opasok, podobný taške, ktorý som si sám zostrojil. Zvonka bol z ťažkej gumy, vnútri z vodotesnej plastickej hmoty. Zo skrine som vybral zopár vecí, ktoré mi boli najdrahšie: niekoľko fotografií priateľov a dôverne známych miest v Rusku. Nikoho a nič z nich viac neuvídím. To bolo všetko, čo som si chcel vziať do nového života, nehovoriac o spomienkach a ranách — telesných i duševných.

To je všetko, čo mi zostalo, pomyslel som si, dívajúc sa na kôpku papiera. Ani matka, ani otec. Táto hľbočka je mojím životom.

Niektoré veci sa stanú bezpredmetné — komsomolský preukaz, námornícke papiere. Bez iných však, napr. bez rodného listu, sa nezaobídem. Ak prežijem túto noc, budem ho potrebovať ako dôkaz svojej totožnosti. Ak ju neprežijem, aspoň vyryjú na náhrobný kameň moje meno — v prípade, že vôbec nájdú moju mŕtvolu.

Rýchlo som napchal papiere a fotografie do gumového opaska, pevne som ho stiahol, aby dovnútra nevnikla voda a opásal som sa ním. Potom som vytiahol zo skrine ďalší predmet, ktorý som takisto nevyhnutne potreboval: športový potápačský nôž. Prepašoval som ho na palubu a starostlivo ukrýval. Pevne som si ho pripevnil na zápästie a skryl pod rukávom pulóvra. Keby som náhodou na palube niekoho stretol, musel som sa vyhnúť všetkým zbytočným otázkam. Nôž v ruke by som mohol len veľmi ťažko vysvetliť, neskôr však môže byť pre mňa životne dôležitý. To by bolo asi všetko, pomyslel som si. Nôž mám schovaný, opasok sedí pevne okolo bokov. Bolo 21.55, čas vyraziť. Búrka mierne zosilnela. Aspoň ma nikto tak ľahko neuvídí. Opatrne som otvoril dvere. Privítala ma spfška ľadovej peny. Aj tu, v čiastočne krytej chodbe, zúrila búrka naplno. Celou váhou som sa vzoprel proti vetru. Zostupujúc po rebríku, kŕčovite som sa ho držal, aby som nespadol. Keď som sa dostal na hlavnú palubu, ešte raz som sa poobzeral, či ma niekto nevidel. Ale všetko bolo opustené. Celá posádka sa poschovávala pred nečasom v podpalubí.

Pomaly som sa predieral do stredu lode, k miestu, ktoré som si vyhliadol pred niekoľkými dňami, považujúc ho za najlepšie na zoskočenie. Bol to úzky priestor pod obrovským komínom, jediné miesto na lodi, ktoré nebolo takmer odnikiaľ vidieť. Potkýnal som sa k nemu. Potreboval som na to niekoľko minút. Už pri letmom pohľade na rozbesnené vlny sa ma zmocnila hrôza. Bude lepšie, keď sa tam vôbec nepozriem, povedal som si, lebo si to ešte všetko rozmyslím.

Odrazu niekto tesne predou mnou otvoril dvere. Svetlo dopadlo priamo na mňa. Bleskurýchle som sa učupil, stŕpnutý od ľaku. Ktokoľvek to bol, vykukol von, postál na prahu a dvere sa opäť zatvorili. Čokoľvek mal tento kamarát za lubom, búrka zmenila jeho úmysel.

Teraz som musel konať rýchle. Obrovská vlna vyhodila loď do výšky. Na okamih ma delila od hladiny vzdialenosť asi dvojposchodového domu. Rozhodol som sa vyčkat', kým sa nevrátíme do pôvodnej polohy. Keď sa posledná vlna prevalila cez loď, preliezol som palubné lano. Chvíľu som sa musel namáhať, aby som udržal rovnováhu. Potom som sa pripravil na skok do rozbesneného, čierneho mora.

Boj o prežitie

Zhlboka som sa nadýchol a skočil. Ponoril som sa, ako hlboko som len mohol. A potom nastal boj. Nebol som pripravený na takú ľadovú vodu. Zapôsobila na mňa šokujúco. Keď som cez deň meral teplotu, zdalo sa mi, že je taká istá ako v každom inom mori. Teraz sa nja však chytil zúvrat.

S vypätím všetkých síl som plával pod vodou, len aby som sa vynoril čo najďalej od lode a nezazrel ma niektorý námorník, ktorý by sa náhodou chcel nadýchať čerstvého vzduchu. Až keď som mal pocit, že mi ide roztrhnúť pľúca, namáhavo som sa predral nad hladinu, aby som sa nadýchol. Obzrel som sa. Ešte stále som bol priveľmi blízko lode. Znovu som sa poriadne nadýchol, ponoril som sa a plával, ako ďaleko som len vládol.

Vynoril som sa, až keď som sa musel opäť nadýchnuť. Už to nebolo také nebezpečné, ale loď bola ešte stále blízko. Opäť som sa ponoril a plával tak dlho, kým ma pľúca znovu nevyhnali nad hladinu. Teraz som už bol na tom oveľa lepšie.

Ovládala ma len jediná myšlienka — musím sa dostať čo najďalej od lode. Keby ma niekto zazrel, začali by reflektormi osvetľovať hladinu. Objavili by ma aj v takomto nečase — kolísajúceho sa na vlnách ako kačka. Vedel som, že na palube sa nachádza prvotriedna teleskopická zbraň, ktorá ma môže zasiahnuť hravo ako rybu v pohári. Aj keby som sa chcel vyhovárať, že som spadol cezi palubu, nepomohlo by mi to. Papiere v opasku by svedčili proti mne.

Opätovne som sa nadýchol, ponoril sa do vln a čo najrýchlejšie plával. Čoskoro som bol tak ďaleko od lode, že som sa mohol bez obáv držať nad hladinou, aby som kriticky odhadol situáciu. Znovu som si uvedomil omračujúci chlad. Čižmy a ťažké oblečenie nasiakli vodou a nadobudli enormnú váhu. Najmä čižmy, ťažké ako vrecia s kameňmi, ma ťahali dolu. Už len udržať sa nad vodou bolo pre mňa námahou. Vtom sa prihnala obrovská vlna a na okamih ma pochovala vo svojich útrobach. Nepodarí sa mi to, pomyslel som si. Predsa som sa však predral na povrch, kašlúc, pľujúc a lapajúc po dychu. Prekliate čižmy! Urobil som hlúposť, že som si ich nevyzul! Táto naoko malá chyba ma pravdepodobne bude stáť život. « Sergej, už je po tebe », povedal som si. Musel som sa čižmami zbaviť, a to čo najrýchlejšie, lebo ďalšia vlna ma definitívne pochová. Vytiahol som nôž a odrezal spodnú časť nohavíc. Potom som roztrhal ťažký pulóver. Zhlboka som sa nadýchol, strčil hlavu pod vodu a začal nožom pidlikať ľavú čižmu. V tejto zúfalej situácii mi prišli na um slová, ktoré som si často opakoval: « Chcel by som zomrieť s čižmami na nohách. » Nikdy mi však ani len na um neprišlo, že, by ma čižmy mohli pripraviť o život! Rezal som a páral, ale vodou nasiaknutá koža nechcela povoliť. Ešte raz som sa zhlboka nadýchol, ponoril a kmásal ako divý. Ak sa mi to nepodarí ihneď, tak už nikdy. Vopchal som nôž do ľavej sáry a celou silou pritlačil. Konečne koža povolila. Pocítil som čosi ako radosť. Po treťom ponorení som si vyslobodil nohu z ľavej čižmy.

Ale pri pravej sa mi to nechcelo podariť ani za svet. Šermoval som nožom ako posadnutý, a namiesto čižmy som trafil členok. Napokon sa mi podarilo priložiť nôž na Správne miesto. Z celej sily som potiahol. Cítil som, ako sa koža poddala. Konečne som sa zbavil toho mizerného závažia! Od vyčerpania som sa však nevládol ani tešiť. Bol som vo vode už takmer hodinu.

Čoskoro sa vyskytol ďalší problém — hmľa. Husté, nepreniknuteľné závoje zahalili mňa i loď.

Lejak, a vlny len dopomohli k tomu, že som stratil z dohľadu vzdialené svetlá Elaginu, môjho jediného oporného bodu. V hmle a prudkom daždi som ľahko mohol stratiť orientáciu. Kde leží pevnina? Ktorým smerom musím plávať? Bol som čoraz zmätenejší a neistejší. Ťažké dažďové kvapky ma šľahali do tváre. Nič sa mi nedarilo!

Bez kompasu a viditeľnosti som nemal ani zamak nádeje, že nájdem cestu k pevnine a bezpečnosti. Videl som sotva dva metre pred seba. Bol som vo vode už dve dlhé, vyčerpávajúce hodiny. Boj s čižmami ma stál priveľa drahocenných síl. Poriadne som sa pritom nahltal morskej vody. Chlad začal účinkovať. Odhadoval som, že vydržím vo vode ešte nanajvýš dve hodiny. Ak sa mi za ten čas nepodarí dostať sa na breh, nepodarí sa mi to nikdy. Plával som tým smerom, kde podľa mojej predstavy ležala pevnina. Zaberal som z plnej sily. Postupne som sa naučil využívať pohyb vln, čo mi veľmi pomohlo. Keby len tá voda nebola taká studená! Popri hmle bola mojím najväčším nepriateľom, spôsobovala mi silnú triašku a spotrebovávala moje rezervy. Ale predsa som napredoval. Jedna vlna ma vyniesla hore, po druhej som sa zviezol dolu, na nasledujúcej som sa opäť vyšvihol do výšky. Plával som a plával. Pozrel som na svetielkujúci ciferník hodiniiek; Odkedy som skočil do vody

uplynuli už takmer tri hodiny. Pevnina musí byť už blízko. Srdce mi pri tejto myšlienke začalo rýchlejšie biť.

Prudký závan vetra roztrhol hmlu. S vypätím som sa obzeral po nejakom kúštičku zeme. A zrazu som ho zazrel, ledva rozpoznateľné pre tmú, hmlu a dážď. Z vody vyčnieval veľký čierny hrot. Zem! Skala! Dokázal som to! Srdce mi prudko bilo od rozčúlenia. Dokázal som to! Úžasné! Jednoducho úžasné! Nikdy sa mi nič nezдалo krajšie ako táto strmá skala. "Sergej, dokázal si to. Dokázal si to!" Gratuloval som sám sebe. Plával som ku skale, bezohľadne spotrebúvajúc posledné rezervy. Už som ich nepotreboval. Hmla opäť na niekoľko sekúnd ustúpila. A vtedy som uzrel čosi neuveriteľné. V hrôze som vytreštil oči.

« Ó nie! » zúfalo som vykrikoval. « To predsa nemôže byť pravda! » Bola to však pravda. Namiesto skaly som uvidel — Elagin, našu loď! Po troch hodinách umárajúceho chladu, totálne vyčerpaný, ocitol som sa na mieste, odkiaľ som vyplával!

S takouto situáciou som vôbec nepočítal. Čo budem robiť? Jasné svetlo, dopadajúce na hladinu cez lodné okienka, vyzeralo vábivo a hrejivo. Hádám by som predsa len mal odhodiť opasok a povedať, že som spadol z paluby. Loď bláznivo tancovala na vlnách; moja výhovorka by znela presvedčivo. Vytiahli by ma z vody, zakrútili do deky a dali mi teplé jedlo. A bol by koniec tohto hororu.

Lenže bolo to naozaj také jednoduché? Nezniesiteľné okolnosti, pred ktorými som teraz utekal, by mi strpčovali celý zvyšok života.

Čo teda robiť? Pokúsím sa ešte raz plávať k pevnine? Zdalo sa mi to celkom nemožné. Bol som na konci s nervami a totálne vyčerpaný. Ako dlho ešte vydržím v ľadovej vode? Počítal som nanajvýš so štyrmi hodinami — a už prešli tri.

Na kosť preziabnutý som zvažoval svoju situáciu, nakoľko sa to len v tomto stave dalo. Rozhodol som sa, že radšej zomriem pri pokuse nájsť skutočný život, ako by som mal pokračovať v predchádzajúcom. Nevrátim sa, nemôžem sa vrátiť späť. Aj keby som sa mal utopiť, nič na svete ma neprinúti vrátiť sa k starému spôsobu života.

S nepatrnou nádejou som sa znovu vzdľaloval od Elaginu. Myslel som na papiere v opasku. Nájde ich niekto? Dozvie sa niekto moje meno? Môj príbeh? Myšlienky sa mi divo prehánali hlavou. Celý život — od šiesteho roku — som bol sám, bez matky a bez otca. Musím sám aj zomrieť, stratený v obrovskom oceáne?

Pokúšal som sa udržať smer. Kde môže byť pobrežie? Týmto smerom? Alebo iným? Ako som to mohol vedieť, keď som videl len niekoľko metrov pred sebou? Plával som v kruhu, zúfalo sa rozhodujúc pre nejaký smer. Uvedomil som si, že som stratený, beznádejne a definitívne stratený.

« Sergej », povedal som si, « je po tebe. Zomrieš. Nikto o tebe nevie. Nikto sa o teba nezaujíma, ani živá duša. »

Vychovali ma v duchu Marxa, Engelsa a Lenina. To boli moji bohovia. Trikrát som v Moskve pokľakol pred bezduchým Leninovým telom a modlil som sa k nemu. On bol môj boh a učiteľ. Teraz, v posledných minútach života, sa môj duch obrátil k Bohu, ktorého som nepoznal. Takmer inštinktívne som sa modlil: « Bože, nikdy som nebol na tejto zemi šťastný. Ak teraz zomriem, prosím ťa, prijmi moju dušu do tvojho raja. Možno sa tam nájde pre mňa trošku šťastia, Bože. Neprosím ťa o to, aby si zachránil moje telo. Ak teraz klesne na morské dno, vezmi moju dušu k sebe do neba. Prosím ťa, Bože! Prosím! » Zavrel som oči v presvedčení, že nastal koniec. « Je po všetkom », povedal som si, « teraz môžem spať. » Uvoľnil som sa a prestal som plávať. Bolo po boji.

Zrazu som cítil, že sa so mnou deje čosi nezvyčajné. Hoci som spotreboval všetku svoju energiu, akoby sa v unavených ramenách zobúdzali nové sily. Cítil som mocné a milujúce ramená živého Boha ako nebeskú boju. Nebol som veriacim. Nikdy predtým som sa k Bohu nemodlil. Ale v tomto okamihu som vo svojom ochabnutom, premrznutom a mokrom tele zreteľne cítil nové sily. Opäť som mohol plávať! Ramená, ešte pred chvíľou ťažké ako olovo, ma niesli k brehu! Bol som skoro štyri a pol hodiny vo vode.

Na celej veci bolo však najpodivuhodnejšie to, že som odrazu vedel, ktorým smerom mám plávať! Aj keď ma vlny hádzali sem a tam, stále som si bol vedomý smeru, kde musí ležať pevnina. Nechápal som, čo sa so mnou stalo. Vedel som len jedno: ešte neprišiel koniec. Zrazu som pred sebou začul divoký hukot. Prebehla mnou vlna zúfalstva. Že by to bola znovu loď? Plával som opäť v kruhu? Zo všetkých síl som plával v smere zvuku. Keď hmla a dážď na chvíľočku povolili, celkom jasne som videl strmú, špicatú skalú, vyčnievajúcu z vody. Ozajstná skala! Hukot, ktorý som počul, boli vlny,

triešiacie sa o bralo. Bola to skala — tvrdá, pevná skala! Dostal som sa k pevnine! Dokázal som to! Naozaj som to dokázal! Srdce mi išlo od radosti vyskočiť z hrude.

Moje nadšenie však zmizlo práve tak rýchlo, ako sa objavilo. S hrôzou som pozoroval, s akou silou sa vlny rozbíjajú o bralo. Keby ma niektorá z nich strhla a šmarila oň, nezostala by mi v tele celá ani jediná kostička. « Ešte si nevyhral, » povedal som si. Opäť som volal k Bohu a opäť som zreteľne cítil, že bol pri mne.

Bolo to naozaj podivuhodné. Hoci som strávil v ľadovej vode už päť hodín, duševne som bol úplne čulý. Pozorne som sledoval, ako obrovské vlny narážajú o bralo. Potom som vyčkal vhodný okamih medzi dvoma príbojmi a plával som k pevnine. Podarilo sa mi to! Pevne som sa zachytil skaly. Prvýkrát po piatich hodinách som pod nohami cítil pevnú pôdu.

Rýchle som sa škriabal po brale, aby ma najbližšia vlna nestrhla naspäť do mora. Liezol som stále vyššie a vyššie. Vtom sa prihnala vlna a roztrieštila sa o útes — tesne podo mnou. Pevne som sa držal ostrých hrán. Každá vlna ma poháňala vyššie a vyššie, kým som napokon mohol pod nohami pozorovať rozbesnené more.

Až teraz, keď napätie postupne povolovalo, som cítil, aký som vyčerpaný. Hodnú chvíľu som sedel, trasúc sa od zimy a nahlas drkotajúc zubami. Nebol som schopný premôcť triašku, ktorá mi lomcovala celým telom. Nahltal som sa veľkého množstva slanej morskej vody. Trápil ma nesmierny smäd a strašná zima. Vedel som, že tu nemôžem ostať. Bolo asi päť hodín ráno a do vody som skočil o desiatej večer. Môj útek na Elagine už určite spozorovali. A ja som ešte stále sedel na skale, a to obrátený smerom k moru! Keď sa búrka utíši, ľahko ma môžu zbadat' ďalekohľadom. Už začínalo svať. Mal som pocit, že v každom okamihu sa vynorí z hmly čln s ozbrojenou hliadkou. To by bol môj koniec. Neušiel by som im, chytili by ma živého, alebo mŕtveho. Nesmel som za nič na svete zostať na tejto strane skaly. Musím sa dostať do bezpečia, do osady, kde sú ľudia. Škriabal som sa stále vyššie. Bolo to strmé bralo, vysoké asi 65 metrov. Predsa mi však podarilo dostať sa na vrchol.

Ale ešte stále som nebol v bezpečí. Srdce mi od ľaku takmer prestalo biť. Osada ležala na opačnej strane zálivu, asi tri kilometre odo mňa. Ešte znova som musel plávať! Začala sa mi točiť hlava. Nebol som schopný jasne premýšľať o svojom položení. Jedinou mojou myšlienkou bolo, čo najrýchlejšie dosiahnuť osadu; prv, než prídu po mňa. Zdalo sa to nemožné. Bol som na konci so silami, napoly zmrznutý, trasúc sa na celom tele. Dovliekol som sa na koniec skalného previsu a začal som schádzať na druhú stranu. Zrazu som sa pošmykol a kotúľal sa niekoľko metrov dolu skalnatým svahom. Vliekol som sa ďalej, ustavične padajúc. Pripadal som si ako lopta, ktorá dopadne na zem a znovu sa vymrští. Poranil som sa na ostrých skalnatých hranách. Krvácajúce rany ma pálili. Keď som oblapil kameň po svojej pravici, cítil som, ako sa mi z rúk valí krv. Pri prudkom páde som pocítil bodavú bolesť v chrbte. Napokon som sa našiel na dne akejsi priepasti, krvácajúci, doráňaný. Druhýkrát som bol presvedčený, že sa mi útek nepodarí. V polotme a lejaku som sa škriabal von. Keby som nebol mal toľko skúseností v horolezectve, určite by som tam zahynul.

Keď som bol opäť na vrchole brala, videl som svetlá osady, lákavé, a predsa také vzdialené. Čoskoro sa celkom rozvidnie. Stratil som toľko času! Musím sa tam dostať! Skočil som do vody. Zreval som od bolesti, keď slaná voda prišla do styku s ranami. Celé telo ma páli ako oheň. Omráčený bolesťou som si myslel: Bože, dávaš mi pocítiť niečo z bolesti, ktorú som spôsobil tvojim deťom. Po nohách mi stekala krv. Zrazu som čosi zazrel — alebo sa mi to len zdalo? Zhrozil som sa: malý čln sa blížil priamo ku mne. Už zistili, že chýbam a išli ma hľadať, myslel som si. Doteraz neviem, či to bol skutočný čln, alebo iba halucinácia. Ovládla ma jediná myšlienka: plávať preč, preč, ďaleko! Každý pohyb mi spôsoboval nevýslovné bolesti. Napredoval som však. Postupne som cítil, že strácam vedomie. Začali sa ma chytat' mdloby. Stratil som priveľa krvi. Nie! Nie teraz, keď je sloboda na dosah ruky! Vo svite nového dňa som zazrel malú rybársku dedinu. Už len niekoľko sto metrov. Ó Bože, nedaj, aby som zomrel po tom všetkom, čo som vytrpel, krátko pred cieľom! Prosím ťa, nechaj ma žiť! Naraz ma obklopila tma. Dedinka, ku ktorej som sa približoval, sa mi pomaly rozplynula pred očami. Posledné, na čo sa pamätám, bola myšlienka: Musím plávať ďalej! Musím plávať ďalej! A potom — úplná tma. Čo bolo ďalej, neviem. Čo som tu vlastne hľadal v ono studené septembrové ráno, tak blízko smrti a tak ďaleko od vlasti? Čo ma priviedlo k tomu, aby som sa vzdal života námorného dôstojníka a komsomolského funkcionára a prišiel až sem, na skalnaté pobrežie Kanady, hľadiac zoči-voči smrti?

Môj príbeh sa začal rozvíjať pred mnohými rokmi v Rusku. Na jeho samom začiatku boli starí rodičia.

Strata najdrahších

Starého otca, Ivana Dakova, som nepoznal. Škoda, lebo podľa rozprávania istej stareny, ktorá ho dobre poznala, som si mohol o ňom urobiť jasnú predstavu.

Bol to ozajstný Rus — vysoký, širokoplec, mocný. Pochádzal zo sedliackej rodiny. Narodil sa neďaleko Povolžia, dediny pri Volge a vyrástol v sebavedomého a nezávislého muža, vlastníaceho prekvitajúci statok.

Za cára slúžil ako kapitán v kozáckej armáde, ktorá potláčala vzbury a povstania v južných častiach Ruska. Neskôr bol kozáckym kapitánom v Bielej garde a prívržencom kontrarevolúcie. Približne v tom čase mu zomrela prvá žena. V boji proti komunistom stretol krásnu « princeznú » z kmeňa Ossenov v južnom Kaukazsku, moju starú mamu. Z rozprávania som sa dozvedel, že bola ozajstnou princeznou, jednak preto, lebo jej otcovi patrili pozemky a veľké stádo oviec, a jednak pre svoju krásu. Mala čierne, lesklé vlasy, ktoré jej splývali až po päty.

V roku 1921 sa starý otec vrátil na svoj statok a začal s mladou, peknou ženou nový život. Moja stará mama sa vraj stala pre svoju dobrú výchovu, príjemné vystupovanie a šarm predmetom závidosti celého okolia. Starý otec tvrdil, že princeznú ukradol počas vojnovéj výpravy. Hej, ukradol, ale v tom zmysle, že sa zmocnil jej srdca. Bol s ňou vraj veľmi šťastný. Spolu ťažko pracovali na obnovení statku, ale v roku 1922 stál starý otec opäť na vlastných nohách. Patrilo mu niekoľko koní, pluh a kosačka. Nebol síce bohatý, ale vodilo sa mu dobre, lebo na vlastnej pôde bol sám sebe pánom. Ale ťažké časy nedali na seba dlho čakať.

V roku 1928 sa začal realizovať Stalinov kolektivizačný program, vďaka ktorému všetci statkári prišli o pôdu. Bolo to obdobie krutovlády, dovtedy najstrašnejšej v dvadsiatom storočí. Vojenský zástupcovia jednoducho prišli na statky a s namierenými pištoľami zhabali všetky potraviny a zásoby obilia, čím vydali roľníkov a ich rodiny napospas hladu. Bol to prvý úmyselne plánovaný, ľudmi inscenovaný hlad na svete. Milióny prišli o život, lebo sa nechceli vzdať majetkov a spôsobu života. Stalin zvýšil export: predával do zahraničia mlieko, obilie a syr, kým milióny ruských detí hynuli hladom.

V roku 1928 pocítil aj môj starý otec páť komunizmu. Jedného dňa prišiel úradník z dediny, namieril na neho pištoľ a žiadal všetky potraviny a obilie. Bol to korheľ a naničhodník, ktorý nikdy v živote nepracoval. Rozkázal svojim ľuďom, aby všetko dôkladne prehľadali. Museli dokonca kopať v zemi, aby vysledili skryté obilie.

Starý otec však nebol z tých, ktorí sa ľahko vzdajú. Keď sa chlapík otočil, schmatol ho do mocného medvedieho objatia a z celej sily stisol.

Polámal mu všetky rebrá i chrčticu. Z rúk mu vypadla len bezduchá kôпка. Starého otca okamžite zatkli a odviezli do mimoriadne tvrdého pracovného tábora na Sibíri, kde strávil deväť trpkých rokov, od roku 1928 do roku 1937. V tábore musel veľmi ťažko pracovať. Hoci už nebol najmladší, predsa prestal všetko šikanovanie a útrapy. Svoju ženu už neuvidel. Dostala sa do ženského väzenia, a tam aj zomrela.

V októbri 1937 ho dopravili do drevorubačského tábora pri Čulyme na Sibíri. Tu musel prekladať kmene z rieky na úzkokoľajnú železnicu. Jedného dňa sa zlomilo zdvíhadlo. Starý otec si položil hrubý kmeň na plec a niesol ho k vagónu. Preťažil si pritom šiju a podbrušie a zakrátko zomrel.

Na rodičov si pamätám len útržkovitě. Mal som iba štyri roky, keď otca zabili. Matka zomrela krátko po ňom. Veľa z toho, čo o nich viem, som sa príležitostne dozvedel od niekdajšieho otcovho priateľa.

Otec sa narodil v Povolží. Keď môjho deda poslali do vyhnanstva, musel odísť s ním. Býval v štátnom detskom domove a chodil do neďalekej školy. Už ako mladík sa stal zapáleným komunistom. Pretože mal otca v pracovnom tábore, v prvom rade musel « napraviť svoju povesť a oslobodiť sa od všetkej nákazy rodinných väzkov ». A tak zaprel vlastného otca.

Dobre sa pamätám, že som mal otca veľmi rád. Večer — mal som vtedy tri, alebo štyri roky — prišiel obyčajne do mojej izby, ma pobožkal na « dobrú noc ». Doteraz vidím pred sebou jeho prenikavé čierne oči a cítim na tvári dlhé, vykrútené fúzy, ktorými ma pri bozku poštekli. Pamätám sa tiež, že si rád vypil. Keď prišiel domov, posadil sa za stôl s fľašou vodky. Pretože slúžil v armáde, nezriedka sa zdržoval dlho mimo domova. Ale keď bol s nami, často sme spolu vystrájali.

Nezabudol som, ako ma učil tancovať čechodku. Keď sa mi to podarilo, dostal som za odmenu pohár vodky. Vypil som ju a tancoval ďalej. Čoskoro sa otec, spitý do nemoty, zvalil na posteľ. Vtedy som často otvoril jeho skriňu, obliekol si kabát od uniformy a masíroval hore-dolu po izbe. Vyznamenania zvonili pri každom kroku. Ináč sa však pamätám na otca len veľmi hmlisto.

S matkou som bol v užšom kontakte. Volala sa Anisja. Pochádzala z veľmi chudobnej rodiny, v ktorej boli niektorí veriaci. Veľmi sa o mňa starala. Ale väčšia časť spoločne prežitých rokov raného detstva mi vyprchala z pamäti.

Veľmi dobre sa však pamätám na Vladimíra, jedného zo svojich dvoch bratov. Bol o niekoľko rokov starší odo mňa. Pretože sme bývali vo vojenskej základni v Novosibirsku, Vladimír chodil do školy v meste. Cez prázdniny, ktoré trávil doma, sme spolu zažili nezabudnuteľné chvíle. Bol vysoký, mocný a veľmi som ho obdivoval.

Raz — mal som vtedy asi štyri roky — prišiel opäť domov. Hneď pri príchode mi povedal: « Sergej, poď, urobíme si malý výlet! » Položil na kormo svojho bicykla vankúš, posadil ma naň a už sme fíčali dolu ulicou a po úzkom chodníku do lesa. Uháňali sme hore-dolu kopcom, smiali sa a tešili. Zastali sme pri akejsi stajni. Vladimír ma zložil z bicykla a posadil na koňa. Potom sa vyšvihol za mňa a už sme cválali plným galopom. Pevne som objal svojho veľkého brata a on sa naklonil dopredu, koľko sa len dalo. Bolo to fantastické dobrodružstvo!

Nevedeli sme však, že matka nás videla a bežala za nami, ustavične vykrikujúc: « Vladimír. Vladimír, už aj naspäť! » Možno by nás vôbec nebola dostihla, keby sa nám nebolo prihodilo čosi nepríjemné. V okamihu, keď kôň uháňal popod stromy, sa Vladimír otočil a obaja sme pristáli na zemi, nie práve najmäkšie. Na nešťastie spadol akurát na moju nohu. Pustil som sa do revu. Matka nás konečne dobehla a spustila: « Vladimír, ty starý somár! Čo ti preskočilo, že jazdiš ani divý? A ešte k tomu so Sergejom! A nemôžeš ho udržať hore! » Nikdy som na túto lekciu nezabudol. A som si istý, že ani Vladimír. Vedomý si viny, počúval, kým neskončila. Potom ma zodvihol a niesol na chrbte domov. Celou cestou som plakal, viac od ľaku ako od bolesti.

Naposledy som ho videl, keď prišiel do mojej izby. Ležal som na posteli. Povedal mi, že ho to veľmi mrzí. A povedal aj to, že raz budem veľký a mocný junák. Takáto nehoda, to vraj nič nie je. Potom ma objal, povedal mi « do videnia » a odišiel — z izby i z môjho života. Viac som ho nevidel. Zmizol bez stopy.

Ako sedemnásťročný poslucháč leningradskej Námornej akadémie som navštívil Novosibirsk. Istý starší priateľ sa ma spýtal: « Sergej, chcel by si sa dozvedieť niečo viac o svojom otcovi, matke a bratoch? »

« Samozrejme. »

« Tak choď na vojenskú základňu pri Novosibirsku a vyhľadaj podplukovníka Dobrinského. Poznal tvojho otca a určite ti poskytne mnohé informácie, o ktoré máš záujem. »

Vedel som iba to, že otca zastrelili a matka zomrela o niekoľko mesiacov neskôr. Nepoznal som však ani jedinú podrobnosť. Samozrejme, že som priam horel zvedavosťou všetko sa dozvedieť. Ako trinásťročný som sa dopytal, že brat Vladimír je v zajateckom tábore v Kazachstane. Napísal som tamojšiemu soviету, prosiac o pomoc pri hľadaní. O nejaký čas som dostal odpoveď, že jeho meno nie je nikde zaregistrované a že môjho brata nikto nepozná.

Neskôr som skúsil šťastie ešte raz. Prostredníctvom vysokého komunistického dôstojníka som sa písomne obrátil na Najvyšší soviety ZSSR v Moskve s tou istou prosbou. Ale ani tu mi nevedeli povedať, kde sa brat zdržuje. Zmizol bez stopy. Pravdepodobne ho stihol taký istý osud ako otca, alebo žije zabudnutý v nejakom pracovnom tábore. Napriek tomu som sa nikdy nevzdal nádeje, že ho raz uvidím.

Od svojho štvrtého roku som žil v rodine našich priateľov a ako šesťročný som sa dostal do štátneho detského domova. Teda už od útleho detstva mi chýbala rodičovská starostlivosť a láska. Ráno mi nikto nepovedal: « Najedz sa a dávaj v škole dobrý pozor! » Možno si viete predstaviť, čo znamenajú pre dieťa tieto jednoduché slová a akú prázdnotu vo mne zanechala skutočnosť, že sa mi takejto starostlivosti nedostalo. Možno to bola tá najväčšia medzera v mojom predchádzajúcom živote. Keď som sa teda dozvedel o podplukovníkovi Dobrinskom, ktorý by mi vedel povedať niečo o mojich rodičoch, nemeškal som a ihneď som ho vyhľadal. Nedočkavo som zaklopal na jeho dvere a len čo ich otvoril, hneď som sa predstavil: « Som syn Nikolaja Ivanoviča Dakova. »

Najprv sa na mňa prekvapene pozrel. Potom mu však tvárou preletel priateľský úsmev. « Hej, poznám ťa. Na tvojho otca sa veľmi dobre pamätám. Poď len dnu! » Predstavil ma svojej žene, ktorá

ma kráľovský pohostila. Potom sme si sadli a rozprávali. Vodka tiekla potokom. Dobrinskij ma stále núkal, ja som však len pomaly srkal, zatiaľ čo on si poriadne prihol. Bol čoraz zhovorčivejší, a nevedel držať jazyk na uzde. Slová mu prúdom vychádzali z úst, a tak som sa dozvedel z otcovho života niektoré podrobnosti o ktorých som nemal ani tušenia.

« Samozrejme, že sa na neho pamätám », rozprával Dobrinskij. « Tvoj otec bol nanajvýš zaujímavý a schopný človek. Cítil povinnosť odčiniť chyby tvojho deda, a preto sa z neho stal vojak komunistickej armády. Hoci mal len štyri triedy ľudovej školy, bol takým schopným vojakom a politickým aktivistom, že to dotiahol veľmi ďaleko. Zúčastnil sa mnohých vojenských výprav a ustavične riskoval život za komunistickú stranu, predovšetkým v Turkestane. Tu viedol brigádu, ktorá potlačila nespočetné vzbury. Keď vypukla fínska vojna, prvý sa dobrovoľne prihlásil na front. Velil brigáde a bojoval hrdinsky. » Sedel som ako prikovaný a on mi rozprával ďalšie príbehy zo života môjho otca.

Podplukovníkova žena tiež sedela s nami. Neprestajne musela manželovi nalievať vodku. Ja som si upil iba občas, uchvátený rozprávaním. « Keď vypukla druhá svetová vojna, samozrejme, tvoj otec nesmel v armáde chýbať. Velil tankovej brigáde pod vedením generála Rokosovského. Slúžil veľmi oddane a obetavo, a dostal mnohé vyznamenania. Po vojne sme boli dobrí kamaráti. Oboch nás poslali sem, na túto základňu. Keď sme prišli, nebolo tu vôbec nič. Dostali sme rozkaz vybudovať základňu a tankové a delostrelecké cvičište. Mal som o stupeň nižšiu hodnosť ako tvoj otec a bol som jeho asistentom. Naozaj ťažko pracoval, aby vybudoval základňu, ako ju dnes vidíš. Všetko je dielom tvojho otca. Aj keď som mu pomáhal radou i činmi, je to predovšetkým jeho zásluha. Tvoj otec nebol len dobrým vojakom, ale aj dobrým organizátorom a politickým aktivistom. Stopercentne podporoval Stalina. »

« Čo sa stalo potom, keď sa dostal k moci Chruščov? » spýtal som sa.

« Nuž, potom prišli ťažkosti. Raz v noci, keď som mal službu, zastalo zrazu vonku auto a vystúpilo z neho niekoľko mužov. Pýtali sa ma na tvojho otca. Povedal som im, že je doma. Ráno ma mal vystriedať, ale neobjavil sa. Poslal som kohosi do jeho bytu, aby zistil, čo sa stalo — ale nebol tam. V noci ho odviezli.

Určite by si rád vedel, prečo. Vidím ti to na očiach. Nuž, Sergej, Chruščov prebral moc po Stalinovi a v straníckom vedení sa zvädzali veľké boje. Všetko sa nedalo zmeniť naraz, ale pomaly, krok za krokom. Aby posilnil vlastnú moc, dal Chruščov odstrániť všetkých vysokých dôstojníkov, o ktorých sa vedelo, že podporovali Stalina. Samozrejme, muselo sa to prevádzať potajomky a postupne, aby to nevyvolalo pobúrenie. Preto tvojho otca v noci odviezli. Poznal som len málo ľudí, ktorí slúžili komunizmu tak oddane ako on. Ale zmizol — ako mnohí iní. O dva dni neskôr sa objavil na základni neznámy muž a predstavil sa ako náš nový šéf. « Dakov bol nečestný človek », povedal. « Zatvorili ho. » To bolo posledné, čo som o tvojom otcovi počul. Zmizol bez stopy. Rozumieš, Sergej?»

Rozumel som. Ale rozumel som naozaj? Podplukovník povedal, že keby bol môj otec prežil, určite by ho už vymenovali za generála. Pre Chruščova bol jednoducho prisilnou osobnosťou, a preto musel zomrieť. Aby upevnil vlastnú moc, dal odstrániť človeka, ktorý celý život zo všetkých síl slúžil komunizmu.

Dobrinskij pokračoval: « Prirodzene, po jeho zmiznutí sa tvojej matke zrútil svet. Myslím, že umrela o štyri mesiace neskôr. Od toho veľkého nešťastia jej puklo srdce. Nechcela už ďalej žiť. Keď zomrela, stratili sme tvoju stopu. Nevieam, čo sa s tebou stalo. Keby som ťa bol býval našiel, syna starého priateľa, bol by som ti pomohol. Sergej, čo sa s tebou vlastne stalo po smrti tvojich rodičov? »

4

Pouličná sirota

Na udalosti, ktoré sa odohrali niekoľko mesiacov po otcovom zmiznutí a matkinej smrti, nemožno myslieť inak ako s bolesťou. Mal som len štyri roky, keď som zistil, že otec sa viac domov nevrátil.

« Mama », vypytoval som sa, « kde je otec? »

« Prečo nepríde? Prečo ma už pred spaním nepobožká? »

Matka sa odo mňa odvrátila alebo sa rozplakala, zakryla si tvár rukami a nepovedala nič. » Hoci

som bol malý, pochopil som, že sa muselo stať niečo strašné, keď je matka ustavične taká smutná. Jej zdravotný stav sa stále zhoršoval. Napokon bola prinútená ležať a nemohla sa starať ani o seba ani o mňa. Keď som ju videl naposledy, bola už veľmi chorá. A potom mi istá známa našej rodiny povedala: « Sergej, už nemáš matku. Vezmeme si ťa k sebe. »

Spočiatku som to nechápal. Bol som presvedčený, že matku znova uvidím, len musím na ňu trpezlivo čakať. Nemohla predsa odísť iba tak, bez rozlúčky, navždy a nechať ma samého! V detskej duši som bol presvedčený, že sa čoskoro vráti a všetko bude opäť v poriadku. Hoci sa na toto obdobie pamätám len hmlisto, viem, že pani, ktorá mi oznámila matkinu smrť a chcela ma zobrať k sebe, sa volala Kolmakovová. Jej manžel, profesor, vedec a pedagóg, sa tešil v Rusku veľkej úcte a uznaniu. Obaja boli milí a mal som ich veľmi rád. Napriek tomu som však chcel ostať v našom dome a čakať na matku. Chcel som ju uvidieť v okamihu, keď sa objaví vo dverách. Ale pani Kolmakovová ma napokon láskavo a cháпavo presvedčila, že najlepšie bude, ak sa odteraz bude starať o mňa ona.

Kolmakovovci mali dvoch synov. Jeden z nich sa volal Andrej. Všetci boli ku mne veľmi dobrí. Pani Kolmakovová sa zo všetkých síl usilovala, aby som mohol začať nový život. Ako manželka vedca, ale i sama veľmi vzdelaná, ma od začiatku povzbudzovala, aby som sa usilovne učil, zaspäčujúc ma do čítania a počtov.

Profesor bol dobrosrdečný a obdivuhodne múdry človek. Neskôr pôsobil v Akademgorodku, sibírskom meste, ktoré bolo centrom vedeckých výskumov. Kdesi som sa dočítal, že sa stal členom Sovietskej akadémie vied. Hoci bol veľmi zaneprázdnený a mal dvoch vlastných synov, vždy si našiel trochu času aj pre mňa. Rýchle som si ho obľúbil ako otca.

Pani Kolmakovová bola malá, útla, plná lásky a materskej starostlivosti o dieťa svojich dobrých priateľov, rozhodnutá adoptovať ma. Ale ja som napriek všetkému túžil po svojej matke. Na druhej strane som však bol rád, že sa Kolmakovovci o mňa starali. Keď už nemám vlastných rodičov, myslel som si, aspoň adoptívnych rodičov nikdy nestratím. Dva roky sme žili harmonicky, až na jedinú výnimku. Bol ňou Andrej.

Už vtedy som vedel, že s ním niečo nie je v poriadku. Neskôr som sa dozvedel, že mal psychické poruchy. Bol starší ako ja a na svoj vek neprimerane mocný. Spôsob, ako sa voči mne správal, mi naháňal strach.

Jedného dňa — práve som bol vo vani — vošiel Andrej do kúpeľne. « Chod' preč », povedal som mu. « Nemáš tu čo hľadať. Príd', keď budem hotový. »

Ale Andrej sa na mňa iba prenikavo pozeral a čudne sa usmieval. Inštinktívne som vycítil čosi nedobré a zmocnil sa ma ukrutný strach. Zrazu ma schmatol za plecía a celou silou ma ponoril pod vodu. Bránil som sa, bijúc okolo seba rukami a lapajúc po vzduchu. Odrazu mi bolo jasné, že ma chce utopiť. Chcel som kričať o pomoc, ale ústa som mal plné vody. Bránil som sa zo všetkých síl, ale Andrej bol oveľa mocnejší. V zúfalstve som tak divoko mlátil okolo seba, až sa mi napokon podarilo vyslobodiť sa a vyskočiť z vane. S krikom som vyletel z kúpeľne a hľadal pani Kolmakovovú, alebo jej manželku. Ale nikto nebol doma. Andrej, vystrašený krikom, ušiel zo strachu pred rodičmi, do záhrady.

Hoci som mal len šesť rokov, pochopil som, že môj život pod jednou strechou s Andrejom je ohrozený. Preto som sa odhodlal k odvážnemu činu. Vbehol som do svojej izby, schmatol zopár šiat, ktoré neboli priveľmi ťažké, napchal som ich do papierovej tašky, ušiel som od Kolmakovovcov. Andrej mi naháňal taký strach, že som bol rozhodnutý už nikdy nevkráčať do tohto domu — čo ako rád by som to bol urobil.

Ocitol som sa na ulici, celkom opustený, sirota bez domova a jedla. Šaty, ktoré som mal na sebe, a niekoľko iných handier — to bol celý môj majetok. Blúdil som po uliciach Novosibirska, sám, hladný, vystrašený. Nemal som ani tušenia, Čo ďalej. Vedel som, že si musím zohnať niečo na jedenie a miesto na spanie. Musím sa naučiť žiť sám v tomto obrovskom meste, odkázaný iba na seba. A veru čoskoro som zistil, že to vôbec nie je ľahké, tobôž pre šesťročného chlapca.

Bol práve august, takže som si nemusel robiť starosti o teplé oblečenie. Ale moja situácia bola i napriek tomu zúfalá. Čo budem robiť? Kam pôjdem? Takto rozmýšľajúc, blúdil som ďalej ulicami. Všetko sa mi zdalo obrovské a cudzie. Novosibirsk je veľké mesto v strednej Sibíri a má takmer dva milióny obyvateľov. Nazývajú ho sibírskou križovatkou.

Ani nevediac ako, ocitol som sa v centre, neďaleko hlavnej stanice. Masy ľudí nepretržite prúdili dnu a von z budovy, podobnej jaskyni. Ak bol Novosibirsk skutočne sibírskou križovatkou, tak vďaka tejto stanici. Každú hodinu odchádzali vlaky do Vladivostoku, na ďaleký východ, do Taškentu, do

južnej Ázie a na západ, do európskeho Ruska. Bola to ozajstná vibrujúca, chaotická križovatka, kde človek mohol vidieť ľudí najrozličnejších národností a počuť cudzie jazyky.

Pre šesťročného chlapca, ktorý bol prvý raz preč z domu, to znamenalo vzrušujúci zážitok. S vyvalenými očami, mierne vyľakaný a ohúrený, ale ešte väčšmi naplnený zvedavosťou, vpíjal som do seba všetky tieto dojmy. « Toto potrebujem >>, povedal som si, obzerajúc sa po rozľahlej budove.

V čakárni boli rady lavíc. Istotne nájdem bez problémov nejaký tmavý kútik, kde by som mohol nepozorovane prenocovať. V tej ustavičnej trme-vrme si sotvako všimne malého chlapca, spiaceho pod lavicou. Tu som sa cítil bezpečný. Nikto ma tu nenájde a nedoviedie naspäť ku Kolmakovovcom.

Keď som vyriešil problém nového «domova », mohol som sa zaoberať myšlienkou na jedlo. Nebolo to jednoduché. Vo vrecku som mal iba zopár mincí a hlad sa už hlásil. Zmrzlinový stánok ma priam magicky priťahoval. Nemohol som mu odolať.

Zmrzlina bola a výborná, ale taká malá, že som ju zhltol raz-dva. Pustil som sa opačným smerom, ale ešte stále som bol hladný. Túžobne som sa obzrel naspäť a z vrecka som vylovil zvyšok peňazí. Stačili akurát na ďalšiu porciu. Čosi mi našepkávalo, aby som si peniaze nechal na horšie časy. Ale šesťročný chlapec nie je schopný myslieť na budúcnosť. Vrátil som sa teda a kúpil si ešte jednu zmrzlinu. Čoskoro nebolo po nej ani pamiatky.

Spokojný, fascinovaný všetkými dojmami a zvukmi okolo seba, predovšetkým cudzími rečami a pestrofarebným oblečením južných Aziatov, bezstarostne som sa potuloval po uliciach. Po dvoch hodinách sa však hlad opäť prihlásil. Vo vrecku mi ostala jedna jediná minca, za ktorú som si nemohol kúpiť nič. Túžobne som upieral zrak na stánky s koláčmi, sladkosťami a potravinami. Najradšej by som zjedol z každého niečo. Ale mohol som sa na tie dobroty len dívať, a to ešte väčšmi dráždilo môj prázdny žalúdok.

Jeden stánok s fantasticky vyzerajúcimi pšeničnými koláčmi ma mimoriadne upútal. Zrazu som sa ocitol pred ním. Vnútri stála hrozivo vyzerajúca asi stokilová žena a so zachmúreným pohľadom, s bdelosťou vľiaka strážila tovar. Pripomínala mi obra, chrliaceho oheň. S tou si určite neradno začínať, pomyslel som si. Najlepšie bude, keď zmiznem.

O chvíľu upútal moju pozornosť pestrý stánok s ovocím. Stačil však jediný pohľad, aby som sa presvedčil, že predavač tiež nevyzerá veľmi priateľsky. «Čo tu chceš? » zavrčal na mňa: « Chceš niečo kúpiť? Nie? Tak zmizni! » Pomaly som kráčať naspäť, ale očami som ešte stále visel na veľkých červenolícich jablkách a zlatistých hruškách.

Pôvodne som chcel predavačov poprosiť o trošku jedla — z každého stánku niečo. Ale keď som videl ich nepriateľské pohľady, domyslel som si, že to nebude také jednoduché. Nikdy predtým som nezobral, a nemal som naporúdzi nijaký smutný príbeh. A keby aj, určite by som nepôsobil presvedčivo. Ale niečo som musel podniknúť. Lebo hlad bol stále nástojčivejší.

Skúsím to, povedal som si, obzerajúc sa po stánkoch. V jednom som uvidel staršiu malú ženu, ktorá predávala žemle. Vyzerala priateľsky. Cestou som zbieral všetku svoju odvahu a chytrou som si poskladal srdcervúcu prosbu. Ešte raz som si ju v duchu zopakoval, pripravený na svoje prvé «vystúpenie». Chcel som jej povedať: «Milá pani, som malý chlapec, ďaleko od rodičov. Nemám ani haliera. A som strašne hladný. » Bola to pravda a ľahko mohla prejsť mojimi perami. Keď som však začal hovoriť, všetko zlyhalo. Koktal som, znovu začínal... Žena sa na mňa pozerala najprv podozrievavo, potom ustrašene. Čím väčšmi som sa namáhal, tým bol jej pohľad prenikavejší. Napokon prišiel akýsi muž a pýtal si obložený chlebiček. To ju tak zamestnalo, že na mňa úplne zabudla. Ušiel som. Takto sa k jedlu nikdy nedostanem! čo by som mal urobiť? Ved' čoskoro zomriem od hladu! Plný seba ľútosti som rozmýšľal, že by si veru všetci zaslúžili, aby som pred ich očami klesol mŕtvy na zem.

Vtom som si spomenul, že mám vo vrecku poslednú mincu. Čosi mi zišlo na um. Vrátil som sa k stánku s pšeničnými koláčmi, pátrajúc okolo seba. Objavil som malú kovovú plochu v tvare štvorca, na ktorej stála predavačka. S najnevinnejším výrazom tváre, aký som len vedel vystrúhať, som pristúpil bližšie a spustil mincu na kov. Hlasno zarinčala a kotúľala sa ďalej.

Predavačka zbystrila pozornosť. V domnienke, že jej vypadol peniaz z pokladne, začala ho hľadať po zemi. A na to som čakal! Schmatol som

za hrst' pšeničných koláčov a utekal, ako som len vládal. Za chrbtom som počul jej rozčúlený krik: « Chyťte ho, zlodēja! Chyťte ho! » Ale — ja som sa už stratil v mase ľudí. Sadol som si na zem v bezpečnej vzdialenosti od stánku a jedol. Napchával som sa, kým mi nezostali posledné dva koláče. Tie som si odložil na neskôr. Potom som si vyľahol tmavý kút v najodľahlejšej časti staničnej

budovy. Schúlil som sa do kľbka a zaspal. Prežil som teda svoj prvý deň vo veľkom svete.

Desať dní som sa takto prebýjal. Bolo to v auguste 1957. Žil som vďaka vlastnej prefikácii, začínajúc deň hľadaním raňajok. Na desiaty deň som išiel opäť « nakupovať ». V istom stánku s ovocím som sa pokúšal popliesť predavačku sústredeným pohľadom poza ňu. Vo chvíli, keď som sa chystal otvoriť ústa a niečo povedať, nečakane skríkla: « Znova si tu?! Počkej, teraz mi neujdeš, ty všivák! » Ako na potvoru som si vybral stánok, kde som pred tromi dňami čosi ukradol! Predavačka ma spoznala. Vzal som nohy na plecia. Žena mi však bola v päťach, ustavične nadávajúc a vykrikujúc. Bežal som, bežal, až kým som letným pohľadom nazad s uspokojením nezistil, že vzdialenosť medzi nami sa stále zväčšuje.

Vtom som narazil do akéhosi nepoddajného predmetu, ktorý ma zadržal oceľovým hmatom. « Hej! » ozval sa mužský hlas. « Kamže sa tak ponáhľaš? » Neodvážil som sa naňho pozrieť, v strachu, že som narazil do policajta. Akurát!

Koniec života na stanici! Ale tých desať dní nebolo zbytočných. Osvojil som si veľa z umenia prežiť. Neskôr mi to bolo veľmi užitočné.

Policajt ma priviedol na najbližšiu strážnicu. « No, malý, povedz, odkiaľ si? Ako sa voláš? » snažil sa zo mňa vymámiť. Ale práve to som nechcel prezradiť. Priviedli by ma naspäť ku Kolmakovovcom. Bol som presvedčený, že Andrej by sa znova pokúsil skántriť ma. A tak som zaryto mlčal.

« Kde máš rodičov? » spýtal sa policajt.

« Zomreli. »

« Ako sa voláš? ». Sprvu som mu nechcel nič povedať, ale keď sa na mňa oboril, bojazlivo som odpovedal: « Sergej. »

« A priezvisko? »

« Volám sa Sergej. Nemám ani matku, ani otca. Obaja sú mŕtvi. » Rozhodol som sa, že viac nepoviem.

Policajt napokon rezignoval. Zavolať kolegu a povedal: « Čo s ním urobíme? Nechce povedať nič, len krstné meno a to, že je sirota. »

« Tak ho pošleme do sirotinca », odvetil druhý.

O niekoľko hodín zastalo vonku auto, ktoré ma odviezlo do detského domova číslo jeden. Čakala tam na mňa korpulentná žena a hneď sa bez okolkov opýtala príkrym hlasom: « Ako sa voláš? »

« Sergej. »

Viac na mňa nenaliehala. Prečítala si papiere, ktoré mi vystavili na policajnej strážnici a povedala: « Ako vidím, veľa toho nenarozprávaš. Ale to si už vezmeme na starosť my. »

So mnou nepočítajte, pomyslel som si. Nikto ma nesmie poslať naspäť ku Kolmakovovcom, aby ma Andrej zabil. Bol som si istý, že hoci by som jej prezradil svoje obavy, nepomohlo by mi to. Určite by mi nikto neuveril. V jej očiach by som bol len fagan, ktorý si vymýšľa neskutočné príbehy. « Povedz mi aspoň, koľko máš rokov », povedala.

V domnienke, že za otázkou sa neskrýva nijaká pasca, som odvetil: « Osem. » Prirodzene, klamal som. Na svoj vek som bol veľký, a preto som si myslel, že mi uverí a že takto bude ešte ťažšie zistiť moju totožnosť.

« Kam si chodil do školy? » spýtala sa žena. Ó, beda! Sám sebe som nastavil pascu! « Neviem », povedal som. « V poriadku. Vyskúšame ťa a uvidíme, aké máš vedomosti. »

Podľa výsledkov testu som toho vedel málo na to, aby som mohol ísť do druhej triedy, ale na druhej strane priveľa, aby vyšlo najavo, že som do školy ešte nechodil. Povedali mi, že musím opakovať prvú triedu. Opakovať! Myslel som si. V Rusku začína školská dochádzka v siedmich rokoch, a ja som mal iba šesť. Len vďaka úsiliu pani Kolmakovovej, ktorá ma učila čítať, písať a počítať, som mohol v teste čosi vyriešiť. A robila to dobre, lebo som vedel viac, ako sa vyžadovalo v prvej triede.

Tak som teda « ešte raz » išiel do prvej triedy. Škola bola neďaleko detského domova. Na moje počudovanie sa mi darilo. Čoskoro som bol najlepší v triede a učenie mi nerobilo nijaké ťažkosti. Život predsa len nie je taký zlý, myslel som? Asi sa mi tak zdalo.

Moje nádeje sa však čoskoro rozplynuli. Manželia Kolmakovovi ma všade zúfalo hľadali a obrátili sa aj na políciu. Tam ich odkázali na náš detský domov. Jedného dňa si ma riaditeľka zavolať a povedala mi: « No, pán Prefikáný, už vieme, kto si. »

Srdce sa mi priam zastavilo od ľaku. Začal som modliť:

« Prosím vás, len ma nepošlite späť! Neposielajte ma späť! »

« No, uvidíme », povedala. « Ešte sa o tom porozprávam s inými ľuďmi, myslím však, že budeš môcť zostať. Ale máš iba šesť rokov, a preto nemôžeš chodiť do školy. »

« Ale veď mi to ide dobre », protestoval som.

« To nie je rozhodujúce. Podľa smerníc ešte nemôžeš chodiť do školy, a bašta! »

Smel som však zostať v domove. Tak rád by som sa bol vrátil ku Kolmakovovcom, ale strach z Andreja bol silnejší.

Kým boli ostatní v škole, trávil som popoludnia v domove. Nikdy nezabudnem, aký osamelý som sedával v izbe a pozeral von oknom. Mal som dosť času premýšľať o tom, že napriek všetkému mám aspoň strechu nad hlavou. Myslieval som na rodičov, a vtedy som pociťoval opustenosť mimo-riadne bolestne. Na brata Vladimíra som spomínal takmer s rozhorčením. Prečo ma nepríde vziať? Prečo jednoducho odišiel a nechal ma samého? Vari ho vôbec nezaujíma, čo sa so mnou stalo?

1. marca 1957 som oslavoval siedme narodeniny. Bol to veľký deň. Konečne som mohol chodiť do školy! Pri zápise nám učiteľ povedal: « Všetky deti od prvej do tretej triedy musia byť iskričkami. »

Toto slovo som počul prvýkrát v živote. Učiteľka nám vysvetlila, že ide o komunistickú organizáciu pre deti prvých troch tried. « Teraz už nepatríte rodičom, ale komunistickému štátu. » Keďže som už nemal rodičov, bolo mi úplne jedno, komu patrí. Učiteľka nám povedala aj to, že iskričky sú Leninovými vnukmi.

Lenin? Kto je to? Už som to meno počul a čítal som ho na plagátoch na stanici, ale nič som o ňom nevedel.

« Lenin je najväčší človek, aký kedy na zemi žil. A nielenže žil, ale žije a bude žiť stále », povedala. « Kto z vás chce byť Leninovým vnukom, chodiť na výlety a zúčastňovať sa na iných zaujímavých podujatiach? » Nadšene som zdvihol ruku spolu s ostatnými. Ja — a Leninov vnuk! Fantastické, pomyslel som si.

Od šiesteho do deviateho roku som býval v detskom domove číslo jeden v Novosibirsku a navštevoval som prvé tri triedy základnej školy. Spriatelil som sa s mnohými deťmi. Všeličo som pritom objavil. Myslel som si, že náš domov je iba pre siroty ako som ja. Ale raz som sa rozprával s istým chlapcom, ktorý sa vzlykajúc opytoval: « Prečo tu musím byť? Veď mám mamu a otca. Prečo nemôžem byť s nimi doma? »

Prvýkrát som zistil, že nie všetky deti v domove sú siroty. Až neskôr som sa dozvedel, že takéto domovy boli predovšetkým pre tie deti, ktoré rodičom vzal štát, vyhlásiac ich za « neschopných » správnej výchovy pre ich náboženský a politický postoj.

Snažil som sa chlapca potešiť, ale nevedel som mu odpovedať na otázku, prečo nesmel zostať pri svojich rodičoch, ktorí bývali celkom blízko. Ani ja som tomu nerozumel. Keď mi neskôr chýbala matkina láska a otcove bozky na dobrú noc, myslel som na tohto chlapca, kladúc si otázku, prečo nesmel žiť doma pri rodičoch. Keby som ja mal rodičov, jednoducho by som ušiel k nim. Prečo to aj on neurobí?

Postupne som sa však so svojím položením zmieril. Napokon, deväťročný chlapec má plno priateľov a musí myslieť na hry a všelijaké iné veci.

5

Zážitky z hrôzy vo Verk-Irmene

Jedného dňa v roku 1960 — mal som vtedy deväť rokov — prišla za mnou riaditeľka a povedala: « Kurdakov, zbal si veci, musíš ísť do iného domova. »

« Kam? » spýtal som sa.

« Nie je to ďaleko. Do Verk-Irmenu. » Nepoznal som Verk-Irmen a trochu som sa bál. « Je to odtiaľto len štyridsať míľ po prúde », povedala. Meno znamená doslova « povyššie rieky Irmen ». V jej blízkosti na nachádzal detský domov.

V deň odchodu som mal zbalených svojich päť slivák. Veľmi ťažko mi padla rozlúčka s priateľmi. Ale čo som mal robiť? Nastúpil som do auta a odišli sme. Asi o dve hodiny sme dorazili do Verk-Irmenu, obce, priveľkej na dedinu, a primalej na mesto.

Detský domov vo Verk-Irmen — alebo V-I, ako sme ho volali — stál na periférii. Pozostával zo štyroch budov — dvoch ubytovní, jednej administratívnej budovy a z kuchyne s pracovnou. Ne-

ďaleko bola škola, do ktorej chodili deti z domova i z mesta. Spočiatku som bol z nového prostredia nervózny, ale deti ma prijali priateľsky a čoskoro som mal nových kamarátov.

Hneď po príchode som vstúpil do pionierskej organizácie. Ako iskrička som bol Leninovým vnukom. Nevedel som však presne, čím boli pionieri. Všetci sme dostali červené šatky, ktoré sme mali nosiť okolo krku. Keď som sa obzeral v zrkadle, musel som uznať, že mi celkom pristane.

Netrvalo dlho a zistil som, že tento domov spravujú celkom inakšie ako domov číslo jeden v Novosibirsku. Jednak tu bolo viac detí — asi 120 — jednak riaditeľ a vychovávateľky, ktorých sme oslovovali « strýko » a « tety, » boli podstatne tvrdší. Šírili okolo seba chlad a voči našim želaniam a problémom boli úplne ľahostajní. V Novosibirsku som už čosi podobné okúsil, ale tu som zažil skutočnú nenávisť medzi strýkmi a tetami na jednej a deťmi na druhej strane. Ani prví ani druhí sa nenamáhali skrývať svoje skutočné pocity.

Ani jedna teta a strýko si toto povolanie nezvolili z lásky k deťom. Strana ich poverila výchovou « malých komunistov ». A všetky tety a strýkovia považovali túto úlohu za najpodradnejšiu, akej sa len členom strany mohlo dostať. Bolo to povolanie bez perspektív, povolanie pre ľudí, ktorých kariéra sa definitívne skončila. Väčšina z nich bola nešťastná a rozčarovaná a vylievali si svoju zlosť na deťoch. Vo V-I, ako aj v iných detských domovoch, trestali vychovávateľia aj najmenší priestupok domáceho poriadku veľmi tvrdo a brutálne. Na druhej strane nás úplne ignorovali, keď sme potrebovali pomoc. Hoci som si to nevedel logicky vysvetliť, čoskoro som pocítil napätie medzi deťmi — hlavne staršími — a strýkmi a tetami.

Nemôžem však tvrdiť, že by tu všetko bolo iba zlé. Jednou z mála svetlých stránok boli mnohí priatelia, medzi inými Ivan Cernega, asi tri roky starší odo mňa. Bol strednej postavy, mal svetlé, husté vlasy a priateľskú usmievavú tvár, ktorá pôsobila príjemne aj vtedy, keď sa hneval. Napriek vekovému rozdielu sme sa hneď veľmi spriatelili, lebo ja som bol na svoj vek dosť veľký, aj trochu « skúsený ». Skutočnosť, že ma má Ivan tak očividne rád, ma napínala radosťou a hrdosťou a naše priateľstvo trvalo veľmi dlho.

Ďalším dobrým priateľom bol Pavel, asi 10 ročný. Býval vo V-I už tri roky. Hoci bol na svoj vek malý, vyrovnal to vtipom a prešibanosťou. Čoskoro som prišiel na to, že ak chce človek v živote niečo dosiahnuť, musí si vedieť sám poradiť. A práve na to mal Pavel obdivuhodné nadanie.

Ktorýsi večer sme ležali v posteli a rozprávali sa, hoci sme mali už dávno spať. Pavlova posteľ stála vedľa mojej. Zrazu sa ma spýtal: « Sergej, ako si na tom s peniazmi? Potrebuješ nejaké? »

Hlúpa otázka, pomyslel som si. Kto ich nepotrebuje? « Samozrejme, že hej. » Pavel sa obrátil chrbtom, ako keby sa mu zrazu chcelo spať a povedal: « Keď budeš naozaj potrebovať peniaze, povedz mi. »

O chvíľu zaspal. Ja som ešte dlho bdel a lámal som si hlavu, ako to asi myslel. Všetci chlapani vedeli, že Pavel je v tomto smere veľmi vynaliezavý. Ale ako to len robil? Mal azda lis na peniaze? Niektorí často robili narážky na jeho « stroj na peniaze », ale nikto nevedel, odkiaľ ich berie. Keď nejaké potreboval, zmizol, a o nejaký čas sa vrátil s novou zásobou.

Na druhý deň som sa ho pri raňajkách opýtal: « Pavel, ako si to včera večer myslel, že ti mám dať vedieť, keď budem potrebovať peniaze? Človek má dojem, že ich sám vyrábaš. »

« Je to skoro také jednoduché », odvetil s úsmevom.

« To neverím », povedal som vyzývavo. « Pre nikoho to nie je ľahké, ani pre teba. »

« Dokážem ti to. Pod' zajtra so mnou. »

Na druhý deň sme sa s Pavlom stretli mimo domova. Držal v ruke hnedú napchanú papierovú kapsu.

« Ideme do Novosibirska, Sergej. »

« Do Novosibirska! » zvolal som. « Ved' je to 60 kilometrov! Čo povedia strýkovia, keď nás ne-nájdu? »

« Tí nikdy nedávajú ktovieaký pozor. Hlavne, že im nerobíme neprijemnosti. My dáme pokoj im a oni dajú pokoj nám. Nerob si z toho ťažkú hlavu a pod'. O polnoci sme naspäť. »

Nastúpili sme teda do autobusu a niečo pred šiestou večer sme boli v Novosibirsku. « Práve najlepší čas », povedal Pavel tajnostkársky. Strašne rád by som bol vedel, čo má za lubom. Chce vari vykradnúť banku?

« Počkaj ma tu », rozkázal a zmizol za rohom aj s batôžkom. Sadol som si na neďalekú lavičku a čakal. Ako som tam sedel, unudený, zrazu upútal moju pozornosť otrhaný, špinavý chlapec. Zmocnil sa ma súcitiť. Zdalo sa, že má hlad. Ale odrazu sa mi videl akýsi známy. Prizrel som sa lepšie.

« Pavel, si to ty? » skríkol som. Teraz som už vedel, čo bolo v hnedej kapse — žobrácke handry. Figliarsky na mňa žmurkol;

. « Teraz už poznáš moje tajomstvo. Nijaký lis na peniaze. Len toto tu. » Ukázal na svoje smradľavé, špinavé, roztrhané šaty a strčil mi do rúk niekoľko podobných handier. « Poponáhľaj sa! Obleč si to! Teraz je najlepší čas na žobranie, keď ľudia idú jesť. »

Také čosi som nečakal, ale poslúchol som. Vo verejnom záchode som sa preobliekol do handier. Pavel si medzitým natrel tvár špinou. Vzbudzoval naozaj súcit. Kým som sa stíhol spamätať, začiernil tvár aj mne. Nevdojak som cúvol. « Nebuď fajnovka, Sergej. To je potrebné. Stoj pokojne, kým nebudem hotový. » A ďalej mi natieral tvár špinou. Potom trochu ustúpil, pozorujúc svoje umelecké dielo. « Nevyzerá to najhoršie. »

« A kam ideme teraz? » spýtal som sa.

« Len pod' so mnou. »

Išiel som za ním ulicami Novosibirska, až kým sme sa neocitli pred jednou z najlepších reštaurácií. Zvonku nevyzerala ktovieako atraktívne, ale dobre tam varili. Sadli sme si niekoľko krokov od vchodu — dvaja napoly vyhladovaní uličníci.

« Takto sa musíš pozerať », povedal Pavel a vystrúhal čo najsmutnejšiu tvár. Pokúsil som sa ho napodobniť.

« Nie, nie tak! » Ešte raz mi ukázal, ako sa mám tváriť. Po niekoľkých pokusoch sa mi to konečne podarilo. Pavel prikývol: « Celkom dobré. Tak musíš zostať. Ja začnem. Ukážem ti, ako sa to robí. Tu máš, hraj niečo smutné. » Hodil mi starú ústnu harmoniku, ktorú vylovil z papierovej kapsy. Priložil som si ju k ústam a snažil som sa nájsť « smutné » tóny. Najprv som to skúsil na temnom konci. Ale tam pravdepodobne neboli, lebo Pavel na mňa zagánil. Hľadal som ďalej. Čoskoro sa mi podarilo nájsť niekoľko plačlivých tónov. Pavel zatiaľ vystrúhal najsmutnejší výraz a oslovoval ľudí, vychádzajúcich z reštaurácie.

« Som sirota. Nemám ani halier. Som hladný. Prosím, pomôžte hladujúcej sirote. Nemám ani halier. Som hladný. Prosím, pomôžte hladujúcej sirote. Nemám ani otca, ani matku. Pomôžte, prosím! » Takto smutne žobral, kým ja som na harmonike vyludzoval tie najplačlivejšie tóny, aké som len mohol nájsť. Niekoľko minút sme sa namáhali zbytočne. Nefunguje to, pomyslel som si. Potom nejaký muž zastal, súciteľne na nás pozrel a hodil do Pavlovho klobúka 25 kopejok. Ó, predsa! Predsa! To je fantastické, jednoducho fantastické!

Manželský pár nám hodil 50 kopejok. Až teraz som dostal skutočnú inšpiráciu. Moja hra bola čoraz smutnejšia. Pavel rozprával jeden smutný príbeh za druhým, div ma nedojal k slzám. Stále viac chodcov sa pri nás zastavovalo a hádzalo do klobúka mince. Keď nebolo nikoho nablízku, spýtal som sa Pavla: « Obchod ide výborne, ale prečo práve tu? »

« Ešte stále ti to nezaplo? Veď sa na tých ľuďoch pozri. Vyzerajú azda hladní? Samozrejme, že nie. Práve sa dobre najedli. Čo myslíš, ako sa asi cítia, keď vidia vonku dve vyhladované siroty? Nemyslíš, že sa v nich ozve svedomie? Toto je moje najlepšie miesto! »

« Najlepšie miesto? Máš vari aj iné? »

« Samozrejme », odpovedal, « najmenej štyri. Ale teraz je rad na tebe, Sergej. »

« Nie », protestoval som. « Ty to tak dobre vieš... Len pokračuj ďalej. »

« Nie, ty sa to musíš tiež naučiť. »

Zobral mi harmoniku, priložil si ju k ústam a vylúčil z nej tie najsmutnejšie melódie, aké som kedy počul. Bolo to jednoducho dojímavé! Nasadil som si najzúfalejší výraz a kým som sa spamätal, počul som sám seba hovoriť. « Moja mama je chorá. Otec mi zomrel. Moji bratia a sestry doma hladujú. Prosím, dajte mi peniaze pre chorú matku! Dajte mi peniaze pre súrodencov, lebo ináč zahynieme od hladu! » Na moje veľké prekvapenie to fungovalo. Ľudia sa zastavovali, otvárali peňaženky a kopejok ustavične pribúdalo.

A potom sa to stalo!

Z reštaurácie vyšiel nejaký muž a blížil sa priamo k nám. Bol to riaditeľ detského domova vo V-I. Oboch nás veľmi dobre poznal, lebo sme dosť často boli v jeho pracovni. Teraz je s nami amen, pomyslel som si, presvedčený, že nás napriek prestrojeniu spozná. Srdce mi bilo až kdesi v hrdle, čím bol bližšie, tým mocnejšie. Najlepšie, čo sme podľa mňa mohli urobiť, bolo čo najrýchlejšie ujsť.

« Pavel, zmiznime » povedal som potichu vo veľkom rozčúlení. « Spozná nás. »

« Už je neskoro. »

Riaditeľ prišiel až k nám a spýtal sa: « No, vy dvaja, kde máte rodičov? » Mal som také stiahnuté

hrdlo, že som nemohol zo seba vydať ani hláska. Pavel však zachránil situáciu: « Zomreli. » Zdalo sa, že riaditeľ nás nespoznal ani podľa hlasu. Špina, ktorou nás Pavel ponatieral, nás zachránila. Preoblečenie bolo naozaj perfektné!

« To je veľmi smutné », povedal bez štipky dojatia. Urobil pár krokov, potom zaváhal a vrátil sa. Prenikavo sa na mňa pozrel a spýtal sa: « Nevidel som ťa už niekde? »

Preglgol som, hlavu sklonil čo najhlbšie a bojazlivo som odvetil: « Nie... » V duchu som si vravel: Ak vyviaznem so zdravou kožou, môže Pavel pokračovať sám. Ja už prežijem aj ináč!

Riaditeľ musel byť v ten deň veľmi ľudomilne naladený, lebo urobil čosi, čo sa vôbec nezhodovalo s jeho charakterom. Pohladkal ma po hlave a dal mi niekoľko mincí. « Tu máte, kúpte si niečo na jedenie. »

Keď sa obrátil na odchod, pozreli sme jeden na druhého a len čo zmizol za rohom, bez slova sme vyskočili, schmatli vyžobrané peniaze a dali sa do behu. Utekali sme tak dlho, kým sme od vyčerpania div neomdleli.

« Ej, to bolo len-len! » povedal Pavel s úškl'abkom, keď sme počítali peniaze.

« To bolo prvý a posledný raz, Pavel. To nie je pre mňa. Je to priveľmi nebezpečné », povedal som.

Neskôr večer sme cestovali autobusom naspäť do Verk-Irmenu s vreckami plnými peňazí.

Pretože riaditeľ a vychovávatelia sa o nás len veľmi málo starali, začali sa starší chlapci medzi trinástym a šestnástym rokom potulovať po uliciach Verk-Irmenu. Boli medzi nimi aj mnohí moji « hrdinovia », napríklad Ivan Černega. A keď potom mne a ešte jednému z najmladších detí Ivan a jeho priatelia navrhli, že sa môžeme pridať k nim, div som sa nezbláznil od radosti.

Bez riadneho dozoru boli chlapci stále nekontrolovateľnejší. Napokon sa banda mladistvých dranco-vateľov stala postrachom celej obce. Nič nebolo pred nami v bezpečí. Každá záhrada, každý park patril nám. Jednoducho sme prišli a zobrali si, čo sa nám zachcelo.

Riaditeľ a vychovávatelia o tom veľmi dobre vedeli, ale nezaujímalo ich to. Keďže boli zodpovední iba za to, čo sa odohralo v priestoroch domova — tam sme sa, prirodzene, ničoho nedotkli — zastávali názor, že to, čo sa stane vonku, sa ich netýka. A my sme dbali o to, aby sme sa vyzúrili len na obyvateľoch osady.

Netrvalo dlho a Verk-Irmen bol úplne v našich rukách. Keď sa niekto z postihnutých opovážil protestovať, rýchle a cieľavedome sme zakročili. Obyčajne sme mu porozbýjali okná, vytrhali ploty alebo podupali zeleninové záhony.

Hrozba porozbývania oblokov bola v zime mimoriadne účinná. Pamätám sa, ako nám Ivan Černega povedal: « Rozbite im obloky! Keď budú poriadne mrznúť, možno im zamrzne aj papuľa a prestanú sa na nás sťažovať. » Občas sme dokonca zaútočili i na ľudí, pričom niektorí utrpeli ťažké zranenia.

Čoskoro sa skupina dvanásť, trinásťročných chlapcov rozhodla nechodiť do školy a porozbýjala obloky na školskej budove. Samozrejme, dávali sme dobrý pozor, aby sme náhodou netrafili oblok na spálni a nemuseli mrznúť. Chceli sme dosiahnuť, aby sa pre zimu nevyučovalo. Napriek všetkej opatrnosti trafil jeden kameň práve okno našej spálne. Prirodzene, že sme všetci mrzli. Úbohému vinníkovi sme uštedrili takú lekciu, že sa v umení hádzania kameňov podstatne zdokonalil.

Večer čo večer sme takto držali obyvateľov v strachu. Napokon sa celí zúfali tajne obrátili na vládu s písomnou prosbou, v ktorej ju informovali o našich výčinoch. V lete 1961 na popud polície a miestnych úradov domov zatvorili a deti preložili na iné miesta.

Ivan Černega prišiel za mnou a povedal: « Ser-gej, počul si? Vraj zatvoria domov. »

« Nie, nepočul. A kedy? »

« V najbližších dňoch. Aspoň si myslím. Vraj nás porozdeľujú do iných domovov. »

« Čo by sme mali podľa teba robiť, Ivan? »

« Mňa nikto nikam neodvezie zareagoval okamžite. Dokážem sa prebiť aj sám. Chceš ísť so mnou, Sergej? »

« Hej. »

A tak sme kuli plány. Jedného dňa zavčas rána sme zbalili svoje veci, vykradli sme sa von a zmizli navždy v V-I. Išli sme do Novosibirska. Ivan sa ma opýtal: « Sergej, kam chceš teraz ísť? »

« Vyznám sa v meste a chcel by som tu nejaký čas zostať. »

« Vieš, že nás budú hľadať. Myslím, že bude lepšie, keď sa rozídeme. »

« Máš pravdu », prikývol som.

« Čo budeš robiť? »

«Mám už plán», povedal som, mysliac na posledné skúsenosti 20 stanice. Spomenul som si, že sa mi tam ako šesťročnému nevadilo práve najhoršie. Teraz som bol o tri roky starší a podstatne skúsenejší. Určite sa mi bude dariť. A v núdzi by som mohol siahnúť po « žobráčkej technike », ktorú ma naučil Pavel. Rozlúčili sme sa teda a každý šiel svojou cestou. Ja som sa pobral priamo k stanici. Našiel som všetko navlas také, ako som si pamätal, len ľudí pribudlo, masy sa stali mohutnejšími.

Život na stanici ma teraz ohúril ešte viac ako pred tromi rokmi: oznamy o príchodoch a odchodoch vlakov z ampliónov, fučanie lokomotív, huriavk davu. Stanica poskytovala ozajstné útočisko. Mohol som sa tu dlhší čas skrývať bez rizika, že ma nájdu.

Netrvalo dlho a našiel som si vhodné miesto na prenocovanie — tmavý, opustený kút. Ak budem šikovný a neupútam pozornosť, môžem tu stráviť niekoľko mesiacov. O jedlo som si nemusel robiť starosti — budem žiť z ukradnutého ovocia a koláčov.

Jedného dňa som si pomaly vykračoval k stánku s ovocím, kde bola nová predavačka. Chcel som ukradnúť niekoľko jabĺk. So zhrozeným výrazom na tvári som sa pozrel kamsi za ňu. ako keby som tam videl niečo strašné. Predavačka sa obrátila — a ja som medzitým schmatol jablká a pod'ho preč!

Lahký úlovok, pomyslel som si. Nezbadal som však, že istá žena pozorovala, ako rutinovane si počínam. Nenápadne išla za mnou a keď som sa pustil do jabĺk, podišla ku mne a povedala: « Mládenček, naozaj si taký hladný? »

« Aký hladný? »

« No, taký hladný, aby si musel robiť to, čo si práve urobil. » Teraz som už vedel, že ma pozorovala, keď som kradol jablká. Mala asi 65 rokov a milú, priateľskú tvár.

« Máš kde spať? »

« Samozrejme », odpovedal som opatrne.

« A kde? »

« Tu neďaleko. »

« Vieš čo? » povedala. « Neverím ti. Určite spíš niekde tu, na stanici a živiš sa tým, čo si ukradneš. » Na okamih sa odmlčala a potom pokračovala: « Pod' so mnou. U mňa sa nájde miesto na spanie, aj jedlo. »

Jej tvár bola taká milá a priateľská, že som privolil. Zaviedla ma do malého dreveného domčeka v chudobnej štvrti na okraji mesta. Dnu však bolo čisto a útulne.

Kým som jedol — po dlhom čase opäť teplú stravu — rozprávali sme sa. A keď som jej rozpovedal pekný príbeh, navrhla mi, aby som u nej zostal, ako dlho budem chcieť. Bola naozaj starostlivá a ochotná pomôcť mi. Nikdy na jej dobrotu nezabudnem. Ale už po niekoľkých dňoch som videl, že som jej na ťarchu. Bola veľmi chudobná a s hladným krkom navyše by to nezvládla. A tak som jej jedného rána napísal zopár d'akovných slov a odišiel som.

Uplynuli asi tri týždne odvtedy, čo som odišiel z detského domova vo V-I, aby som pokračoval v niekdajšom živote na stanici. Ale už na tretí deň po odchode od onej dobrej ženy ma zatkla polícia pre krádeže v pouličných stánkoch. Cítil som sa mizerne ani nie preto, že ma chytili, ale skôr preto, že zlyhala moja prefikanosť.

O niekoľko dní po zatknutí ma priviedli do detského domova v Baryševe, na ktorý do smrti nezabudnem.

6

Vojna s vychovávateľmi

Baryševo je malé mesto asi 27 km od Novosibirska, na úpätí skalnatého svahu, vyformovaného do dnešnej podoby stáročnými sibíorskymi vetrami. Detský domov sa nachádzal v niekdajšom pravoslávnom kostole a v škole, ktorá bola už dlhý čas zatvorená. Kostol premenili na klub, v ktorom premietali filmy, zatiaľ čo vlastný detský domov sídlil v bývalej škole. V kňazovom dome zriadili práčovňu. K tomu všetkému pristavili ešte dve ďalšie budovy, kým nebol komplex dostatočne veľký, aby mohol pojať sto až stodvadsať detí medzi jedným a osemnástym rokom.

Hoci som to pri príchode nemohol ani len tušiť, Baryševo malo znamenať prelom v mojom živote. Strávil som tu sedem rokov — kým som neskončil vyššiu školu a nevstúpil do armády.

Hneď po príchode ma čakalo radostné prekvapenie. Keď som vošiel do spálne, uvidel som — Ivana Černegu!

« Ivan! » zvolal som. « Kde ťa čapli? Už si tu dlho? »

« Sergej! » pribehol naradovaný ku mne a potľapkal ma po pleci. « Vidím, že si mal vonku viac šťastia. » Rozprával mi, ako sa mu vodilo v Novosibirsku, ako ho chytili a priviedli do Baryševa. Potom sústredene počúval moje zážitky. Keď som skončil, povedal: « Chcel som ti ukázať, ako sa dá vonku prežiť, ale mám dojem, že sa môžem ešte kadečo učiť od teba. »

« Ako to tu vyzerá Ivan? Vieš, na čo myslím » spýtal som sa.

« Hm. Podobne ako vo V-I. Musím ťa varovať pred niekoľkými osobami. Bude lepšie, ak sa im nepripletieš do cesty. Jednou z nich je strýko Alexander Ničman alebo strýko Niči, ako ho voláme. Druhá je riaditeľka Irena Dobrovlanskaja, tučná Irena. Tí sú najhorší. Vyhýbaj sa im. Ináč sú tety a strýkovia rovnakí ako vo V-I. Keď im dáš pokoj, aj ty budeš mať pokoj od nich. » S porozumením som prikývol.

Neušlo mi, že sa s Ivanom stala veľká zmena. Nevedel som si to vysvetliť, ale bol akýsi iný. Keď ma zoznámil s niekoľkými priateľmi, ktorých tu spoznal, prvýkrát som mal dobrý pocit.

Tučnú Irenu som videl hneď po príchode. Zavolala ma do svojej pracovne. Ivanove varovania boli na mieste. Bola to zavalitá, rešpekt vzbudzujúca a strach naháňajúca žena. Stačilo, aby som sa na ňu pozrel, a hneď som zistil, že si s ňou neradno zahrávať. Na bielej zástere mala pripevnený Leninov rád, vysoké vyznamenanie, ktoré štát udeľoval len straníkom s mimoriadnymi zásluhami. Ani raz sa neobjavila bez neho. Očividne chcela dať každému najavo, že je významnou osobou, ktorá preukázala strane výnimočné služby. Lenže to patrilo minulosti. Z neznámych príčin ju poslali do Baryševa a degradácia na takéto bezvýznamné miesto ju naplnila trpkým sklamaním.

Druhou takmer rovnako obávanou osobou bol náš najvyšší strýko, Alexander Ničman. Nikdy v živote som nestretol človeka s takým nepriateľským a strach naháňajúcim výzorom. Uvidel som ho niekoľko dní po stretnutí s tučnou Irenou. Bol veľmi vysoký, pevne stavaný a neobyčajne mocný, s búrlivým temperamentom, ktorý mohol explodovať pri najmenej provokácii. Okúsiť jeho býčiu silu, keď niekoho trestal, muselo byť strašné. Aj bez Ivanovej výstrahy mi bolo jasné, že strýko nepozná žarty. Hneď som si predsavzal, že sa mu budem podľa možnosti vyhýbať.

Aj on — podobne ako tučná Irena — zažil lepšie časy v komunistickej strane. Kedysi bol vojenským pilotom, ale z neznámych dôvodov, ktoré starostlivo zamlčoval, ho degradovali a prepustili z armády. Nikto o tom nič presne nevedel. Iba sa šepkalo, že v podnapitom stave zapríčinil leteckú haváriu. Už len číra domnienka, že sa niekto hrabal v jeho minulosti, v ňom vyvolala záchvat zúrivosti.

Zdalo sa, že strýko Niči považoval koniec svojej kariéry — miesto väzenského strážcu mladistvých delikventov, ako sa vyjadroval — za totálne stroskotáme. Bol to tvrdý človek, bez štipky priateľskosti, ktorý sa — roztrpčený skrachovanou kariérou — vyvršil na každom, kto mu prišiel do cesty.

Väčšina strýkov a tiet bola v Baryševe už 20-30 rokov. Za tento dlhý čas odumrela v nich každá iskierka lásky alebo starostlivosti, ktorú snáď kedysi preukazovali svojim chránencom. Mladí vychovávateľia prichádzali s novými nápadmi na zlepšenie vzťahov s deťmi. Ale už počas ročného pôsobenia sa zmenili na nepoznanie. Pod tvrdou rukou ručnej Ireny a strýka Ničiho čoskoro rezignovali a stali sa apatickými ako ostatní.

V domove vládla atmosféra strachu. My sme sa báli tiet a strýkov. Tí sa zasa báli tučnej Ireny a strýka Ničiho a oni zase vedenia strany. Baryševo bolo miestom nenávisti a strachu — na jednej strane dozorcovia, na druhej deti. V prvých mesiacoch som často pociťoval potrebu porozprávať sa s niektorou tetou alebo strýkom o svojich problémoch. Túžil som po niekom, kto by sa na mňa priateľsky usmial, poradil mi a sem-tam prejavil uznanie. Čoskoro som však pochopil, že v Baryševe sa takéto « slabošské správanie » netrpí.

Keď sme aj my mladší pochopili tieto pravidlá, zaujali sme taký istý nenávisťný postoj ako staršie deti. A predsa sa práve v tomto nepriateľskom ovzduší zrodili priateľstvá, ktoré pretrvali roky.

My deti sme cítili, že máme na svete iba seba, a preto sme vytvorili pevný zväzok, aby sme mohli čeliť svetu dospelých. V rámci neho existoval užší kruh, pozostávajúci z niekoľkých vodcov. Boli to najväčší bitkári, najsilnejší a najprefikanejší z nás.

Ako som si len želal, aby som mohol patriť k nim. Ale pretože som mal len desať rokov a ostatní dvanásť alebo trinásť, nemal som nijakú šancu. Jedného dňa ma však zavolať Nikolaj Pova-lejev a

povedal: « Sergej, chceli by sme, aby si nám pomohol. » Išiel som s ním. Jeden z vodcov držal v ruke škatuľu so žiarovkami. Nikolaj povedal: « Sergej, chceli by sme vymeniť v budove niekoľko žiaroviek a potrebujeme tvoju pomoc. »

« Dobré », povedal som. Žiadosť mi lichotila o to viac, že prišla od Nikolaja, kamaráta, ktorého som rešpektoval a obdivoval. « Čo mám urobiť? »

« Pod', ukážem ti. »

A tak sme šli do niekdajšieho kostola, v ktorom bolo teraz kino a spoločenská miestnosť. Nikolaj ukázal na vysoký strop: « Vidiš tam tú žiarovku? »

« Hej. »

« Treba ju vymeniť. »

« Dobre. Kde je rebrík? »

« To je práve problém. Nijaký nemáme. »

« Ale ako sa dostanem hore? »

Pokúsime sa ho nahradiť », povedal Nikolaj.

Chlapci odbehli do kúta, priniesli zo päť-šesť stoličiek a poukladali ich jednu na druhú, takže siahali skoro po strop. Vyrázilo mi dych. « Vari len nechcete, aby som sa tam hore vyškríbal? » zvolal som. Zdalo sa mi to neuveriteľné, ale videl som, že to myslia vážne. Nikolaj sa obrátil na ostatných a povedal: « Držte stoličky tak pevne, ako len môžete. A ty, Sergej, začni. Vyškriab sa hore a vymeň žiarovku. Veď to nič nie je. Môžeš nám dôverovať. »

Nemal som inú možnosť ako vyškríabať sa hore. Keby som to neurobil, považovali by ma za zbabelca a nikdy by ma medzi seba neprijali. So žiarovkou v ruke som sa teda driapal nahor. Z poslednej stoličky som vrhol dolu ustarostený pohľad. Ale keď som videl, ako zo všetkých síl držia stoličky, pomyslel som si, že predsa len som v dobrých rukách. Natiahol som sa, aby som vymenil žiarovku. Vtom Nikolaj skríkol: « Teraz! » A potiahol spodnú stoličku. S rachotom som sa zrútil na kopy trosiek. Niekoľko sekúnd som ležal celkom omráčený. Ostatní stáli okolo mňa a smiali sa, kým ja som sa snažil spamätať. Pekní priatelia! myslel som si.

Chlapci odišli, a nechali ma samého. Snažil som sa postaviť na nohy. Len zázrakom som si nezlomil väzy. Pretože som si pri páde veľmi udrel bok, dokrivil som do spálne ako starý dedko. Ktosi na mňa na dvore zakričal: « Sergej, čo sa ti stalo? Vyzeráš, ako keby si sa zrazil s lokomotívou! » A opäť sa všetci smiali. Vtedy som ešte nevedel, že ma podrobili « žiarovkovému testu ».

Konečne som sa dostal do našej izby. Celé telo ma bolelo. Ešte väčšiu bolesť mi však spôsobovalo sklamanie z mojich « priateľov ». Ani jeden z nich sa mi neprihovril. Nechápal som tento čudný svet...

Na tretí deň prišiel ku mne Boris a povedal: « Sergej, dokázal si to. Si prijatý! »

« Prijatý? Kam? O čom to hovoríš? » « Si prijatý, Sergej, pri-ja-tý! Nerozumieš? » « Nie », zahundral som. « Viem len, že ste ma skoro pripravili o život. »

« Ty somár, nevedel si, že to bol len test? Nemohli sme ťa prijať bez toho, aby sme si neoverili, že hneď všetko nevyrapočeš tučnej Irene a strýkovi Ničimu. Ale teraz už vieme, že" neutekáš so žalobami za nimi a nerobíš ťažkosti. Museli sme si byť na čistom, či vieš držať jazyk za zubami. Obstál si. Pod' so mnou. »

Spolu sme išli do spoločenskej miestnosti, kde na nás čakal Nikolaj, Alex, Ivan a ostatní. Všetci ma privítali medzi sebou a ja, šťastný, som si myslel: Dokázal si to! Teraz patrí k nim! Neskôr som však videl, že to bol iba jeden z mnohých testov, ktoré museli novoprijatí chlapci absolvovať, kým nadobudli úplnú dôveru.

Baryševo bolo rozdelené na dva tábory: deti proti tetám a strýkom. Každý sa musel rozhodnúť pre jeden z nich a potom držať spolu, nech sa dialo čokoľvek.

Postupne som sa zoznámil s chlapcami, ktorí zohrali počas môjho pobytu v Baryševe dôležitú úlohu. Mnohých som spoznal cez starého-priateľa Ivana Černegu.

Prvý bol Boris Lobanov, Rus gréckeho pôvodu, mocný, vysoký ako ja, tmavovlasý, peknej tváre. Dalo sa mu úplne dôverovať. Hoci mal toľko rokov ako ja, bol oveľa prefikanejší čo sa týka života v domove, lebo bol v Baryševe podstatne dlhšie.

Okrem neho som sa spriatelil s Michailom Kiri-linom. Aziatom zlostného a nepriateľského výzoru. V skutočnosti bol však dobrosrdečný a stopercentne spoľahlivý. V ťažkých situáciách sa vždy dalo s ním počítať, Aj Michail mal asi toľko rokov ako ja, ale prišiel do Baryševa o rok skôr. Vypytoval som sa ho na všeličo z jeho predošlého života, ale nepovedal mi skoro nič. Bol to tvrdý chlapík,

plný energie a vynaliezavosti. Dozvedel som sa, že udržiaval veľa stykov s Taškentom. Neskôr sme ich využili pre naše špeciálne obchody.

Nikolaj Povalejev bol jeden z najneústupčivejších, najtvrdších a najnemilosrdnejších chlapcov, akých som kedy stretol. Keď si držal s ním, ne mohlo sa ti nič prihodiť. Ale beda tomu, kto sa s ním dostal do konfliktu! Kto si raz získal jeho priazeň, našiel v ňom skutočného a trvalého priateľa. A v čase núdze bolo samozrejmosťou využívať jeho rozsiahle styky a prekvapujúce zdroje pomoci. V Baryševe sa hovorilo, že kto sa priatelí s Nikom, môže si dovoliť veľa nepriateľov. Vďaka svojej sile, vytrvalosti a všestrannému talentu sa stal vždy a všade vodcom. Takáto pozoruhodná osobnosť to musela raz ďaleko dotiahnuť, nech by podnikla hocičo.

Ešte tu bol Alexander Popov, jeden z najobdivuhodnejších ľudí, akých som v domove stretol, v každom prípade jeden z najlepších vreckárov na svete. Počas dvojminútového rozhovoru dokázal svojmu spoločníkovi ukradnúť takmer všetko, od peňaženky až po topánky. Bol vtipný a pokojný. Ale i tak bolo lepšie držať s ním ako proti nemu. Alex nám vždy obstaral zopár rubľov. Keď niekto nutne potreboval peniaze, zašiel do Novosibirska, niekolkokrát sa povozil v električke a vystúpil s plnými vreckami peňazí. Často zásoboval rubľami našu štvorčlennú bandu, pozostávajúcu z Nikolaja, Borisa, Ivana a mňa. Keď sme už nemali ani fuka, stačilo obrátiť sa na Alexa.

V Baryševe som poznal ešte veľa iných chlapcov, ktorých som si vážil, medziiným súrodencov Alexandra a Vladimíra Lobuznovovcov. Boli to naozaj dobrí priatelia, ale do užšieho kruhu sa nedostali pre Alexandrov nespútaný, nekontrolovateľný temperament, ktorý ho neskôr stál život. Lobuznovovi údajne stratili rodičov za mimoriadne tragických okolností. Nikdy som však nepočul úplný príbeh. Iní prišli, a opäť zmizli, ako napríklad Sorikin a Pavel Kirjanov. Hoci sme ich mali radi a často dokázali svoje sympatie, predsa sa im nikdy nepodarilo stať sa členmi užšieho kruhu.

Ďalším pozoruhodným chlapcom bol Nikolaj Sauškin. Bol o niečo starší od ostatných a vždy sa držal trochu bokom. Nikdy k nám naozaj nepatril. Keďže sa blížili jeho osemnásť narodeniny, mal Baryševo čoskoro opustiť. Stalo sa tak za neobyčajných a nepredvídaných okolností. Neskôr som sa s ním opäť stretol.

Detské domovy — či už v Baryševe alebo niekde inde — nie sú ničím iným ako fabrikami na produkovanie budúcich komunistov. Pred propagandou nebolo úniku. Obrovské plagáty a transparenty so žltými písmenami na červenom podklade žiarili z každého rohu:

« Zvíťazíme nad americkým imperializmom! » « Naša pomoc patrí vietnamskému ľudu! » « Nech žije mier, sloboda a bratstvo! » « Proletári všetkých krajín, spojte sa! » Tieto heslá boli vo všetkých domovoch, ktorými som prešiel. Všade udierali do očí. Viseli v spálňach, spoločenských miestnostiach, jedálňach i umyvárkach, na vonkajších múroch a plotoch, skrátka boli všade. Myšlienky ako « Zvíťazíme nad americkým imperializmom! » sa mi tak vtlačali do pamäti, až sa napokon stali časťou mňa samého. Škola sa nachádzala mimo domova, v samotnom Baryševe. Navštevovali sme ju spolu s dedinskými deťmi — našťastie pre nás. Takto sme mohli mať dobré vzťahy aspoň s učiteľmi, kým náš vzťah k dospelým v domove spočíval len na obojstrannej nenávisti. Škola pre nás znamenala príjemný únik spod jarma života, vítaný výlet do iného sveta.

Pionieri absolvovali školenia oveľa intenzívnejšie ako iskričky. Lenin sa na nás díval z každej steny. Jeho výroky a komunistická ideológia natoľko presycovali naše prostredie, že matematika, pravopis a iné dôležité predmety museli ustúpiť do pozadia. Pre iskričky znamenal úvod do komunistického učenia -predovšetkým zoznámenie sa so « starým otcom. Leninom ». V štvrtej triede sa vyučovanie zintenzívnelo. Jedno sa však nezmenilo. Takmer denne nás učiteľ privítal slovami: « Dobré ráno, deti. Zapamätajte si, že Boh nejestvuje. » Tí musia mať ale poriadny strach, že sa dozvieme niečo o Bohu, nech už je, aký chce, myslel som si.

Učil som sa veľmi usilovne a s nadšením. V štvrtej a piatej triede som bol takým horlivým pionierom, že ma ako šiestaka vymenovali za vedúceho skupiny. Nacvičovali sme pochodovanie a pritom sme skandovali heslá, ako napr. « Nech žije komunizmus! Nech žije Lenin! » A kým sme masírovali po uliciach Baryševa, držali sme hlavy vztýčené a vystavovali sme na obdiv červené pionierske šatky! Čoskoro sa však obyvatelia prejedli toľkého pochodovania a vyvolávania « Nech žije to a ono ». Nezriedka zatvárali okná, len čo sme sa vynorili. Ale mne to bolo fuk. Prvý raz v živote som mal pocit, že niekam « patrí ».

Pionierska činnosť sa navlas zhodovala so záujmami nášho -veku. Dostali sme guľomety (samo-zrejme hračky) a vytvárali sme brigády, ktoré bojovali proti sebe alebo útokom dobýjali celé mestá. K tomu sme nepotrebovali mimoriadny popud. V predstieraných bitkách sme tiahli Baryševom.

Niekedy nadobudli naše výpravy takmer reálnu podobu — keď nás strhlo nadšenie. Preskakovali sme ploty, uháňajúc po záhradách, zatiaľ čo zúrivi majitelia za nami vykrikovali a nadávali. Boris, Nikolaj a ja sme sa v takýchto cvičeniach priam vyžívali.

Život v domove bežal ďalej. S pribúdajúcimi rokmi sme stále ťažšie chápali neraz kruté spôsoby vychovávateľov. Nezriedka nás za nepatrný priestupok brutálne potrestali.

Podľa istého pravidla domáceho poriadku sme mali každý deň po obede spať. Ani ma nenapadlo rešpektovať ho. Mal som takmer dvanásť rokov, bol som vysoký, svalnatý a plný energie. Popoludňajší spánok — to bolo pre mňa čosi nanajvýš nudné. K mojim záľubám patrilo čítanie a často som čítal aj v popoludňajších hodinách, kedy som mal spať. Vzal som si lampáš a čítal pod dekou. Robil som to takmer denne a zatiaľ ma nikto neprichytil.

Jedného dňa mal však strýko Niči mimoriadne zlú náladu. Podnapitý hľadal niekoho, na kom by sa mohol vyzúriť. A tentoraz to mal byť Sergej Dakov. Nič zlé netušiac, ležal som pod dekou a čítal. Zrazu som pocítil úder päťou do boku, ktorý ma zrazil z postele. Preľaknutý a celý bez seba som

zdvihol zrak. Nado mnou stál strýko Niči. Zdalo sa mi, že je aspoň o dobrý meter vyšší ako obvyčajne. Zreval: « Ale som ťa načapal! Ty naničhodný, nevychovaný loptoš! Dostaneš lekciu, že na ňu nezabudneš do smrti! »

Zmocnil sa ma strach. Čo ma asi čaká? Na svoj vek som bol síce veľký, ale so strýkom Ničim som sa nemohol merať. Schmatol ma za golier pyžamového kabáta a vlečúc ma po izbe, kričal: « Dostaneš trošku vitamínu P, Dakov. Vitamín P! Vieš, čo to znamená, pravda? » Opi to sa zasmial. Striaslo ma. Pravdaže som vedel! Remeň, po rusky prjachka, to bol vitamín P strýka Ničiho.

Pozoroval som ho, ako odpásal ťažký kožený opasok s veľkou kovovou sponou. Už úderý remeňom boli dosť bolestivé, lenže Ničimu pôsobilo radosť biť so sponou, kým nás úplne nedoráňal. « Tak, Dakov », povedal nenávisťne, « priprav sa na vitamín P. Možno to bude účinná lekcia. » Medzitým sa ostatní zobudili a s hrôzou na nás vyvalovali oči.

Posledné, čo by som kedy urobil, bolo prosiť niekoho o milosť. Hoci som sa bál ako nikdy predtým, nedal som to najavo. Ale to privádzalo Ničiho do ešte väčšej zúrivosti. Začal ma šľahať. Ťažká spona dopadala na moje telo. Bolo mu úplne jedno, kde ma zasiahol. Uskakoval som, aby som sa — nakoľko to len bolo možné — vyhol jeho úderom. Lávou rukou ma však držal tak pevne, že nebolo možné ujstť. Mal som pocit, že

mi každým úderom láme kosti. Možno ma bude biť tak dlho, kým nevypustím dušu. Krvácal som z rany pod rebrami, kde sa mi ostrá hrana spony hlboko zarezala do mäsa. Keď som bol taký vyčerpaný, že som ledva stál na nohách, odstrčil ma a zručol: « Zmizni, ty všivavý sprosták! A dávaj si v budúcnosti pozor, aby som ťa neprichytil pri čítaní! »

Potácajúc sa k posteli, na polceste som sa zrútil. Bolelo ma celé telo. Bol som presvedčený, že mi polámal viacero kostí. Takú bitku som nedostal ešte nikdy v živote. Nechcel som Ničimu pripraviť také potešenie, aby ma videl plakať. Skryl som si hlavu pod deku, zvíjajúc sa od bolesti — ale neplakal som! Táto bestia neuvidí ani slzičku! Nikdy mu neurobím túto radosť!

Od toho dňa som sa zaoberal iba jedinou myšlienkou — ako sa pomstiť Ničimu. Nenávidel som ho ešte viac ako predtým. Čoskoro sa mi naskytla príležitosť.

O niekoľko dní prišiel ku mne Nikolaj Povalejev. a povedal: « Sergej, je načas, aby sme dali Ničmanovi príučku. »

« Čo urobíme? »

« To nechaj na mňa. Som tu už dlhšie, určite mi niečo príde na um. »

« Dobré », povedal som nadšene. « Pomôžem pri všetkom. Ale vymysli čosi také, aby dostal, čo si zaslúži. »

Keď si Povalejev vzal niečo do hlavy, nepustil, kým to nedosiahol. Už na druhý deň prišiel s veľkolepým nápadom spolu s Borisom a Ivanom. « Sergej, máme plán, ako strýkovi Ničimu zasolíme, aby sa mu ušlo trochu z vlastného vitamínu P. » Dali sme hlavy dokopy a zasvätili ma do toho, čo podnikneme. Nápad sa mi zdal perfektný a ledva som sa mohol dočkať, kedy ho uskutočníme.

Každý večer, niečo pred jedenástou, prichádzal strýko Niči do našej spálne, aby sa poobzeral po nejakej obeti. Ale toho večera čakalo naňho prekvapenie. V spálni bolo ticho a tma. Napäto sme čakali, kedy sa ozvú jeho ťažké kroky. Netrvalo dlho a začuli sme známy zvuk. Niči prichádzal.

Dvere na spálni sa otvorili a Niči, nič netušiac, vošiel. Teraz prišla naša chvíľa! Povalejev a dvaja iní skočili zozadu naňho a hodili mu na hlavu vrece, aby nevidel, čo sa deje a nikoho nespoznal. Ďalší dvaja vyšraubovali žiarovky, aby nemohol zažať svetlo. Niekoľko ďalších sa vrhlo na neho a « sprá-

cúvali » ho päšťami, kopancami a strkaním, až kým neležal na zemi. Bolo pre mňa neopísateľným zadosťučinením ušetriť mu zopár poriadnych úderov do nosa — v nádeji, že sa mi ho podarí zlomiť. Všetci sme ho bili a kopali, zatiaľ čo on pod vrecom, tlmiacim hlas, kričal o pomoc. Chlapci, ktorí sa na našom prepade nezúčastnili, si ľahostajne strčili hlavy pod deku. Nič nevideli a určite nič nevyzradia.

Toho večera dostal Niči poriadnu bitku. Traja chlapci sedeli na ňom a držali ho, kým ostatní rýchle poskákali do postelí a skryli sa pod deky. Napokon sa aj tí rýchlo šuchli do postele. Niči, dobitý, krvácajúci z nosa, si strhol vrece z hlavy a zúriac, kľajúc sa vytackal z izby. Očakávali sme explóziu, ale nič sa nestalo — ani v ten večer, ani na druhý deň, ani na budúci týždeň. Niči o prípade nestratil ani slovko. Samozrejme, že podozrievavo špicľoval, kto to asi mohol byť, a vyčkával príležitosť na odplatu. Ale my sme prisahali, že budeme v tejto veci držať spolu, nech sa deje, čo chce. A keby sa strýko Niči pokúsil niektorému z nás dať opäť vitamín P, znova by sme konali spoločne. Zdalo sa, že strach bol rovnako veľký na oboch stranách a — musím priznať — cítili sme sa veľmi silní.

V roku 1965 sa pomery v Baryševe podstatne zhoršili. Dovtedy bolo síce jedlo pre deti úbohé, ale aspoň dostačujúce. Zrazu začalo rapidne ubúdať na kvalite i kvantite. Zo dňa na deň sme boli hladnejší. Čo sme dostali na raňajky, to nám ani zďaleka nevystačilo do obeda. Keď sme protestovali, dostalo sa nám príkrej odpovede, že viac niet. Potravínová kríza sa prejavila nielen v detskom domove, ale aj v celom Baryševe.

Čoskoro sme sa dozvedeli, že nedostatok potravín sa rozšíril po celej krajine a rapidne stúpil. Povedali nám, že Chruščovovou slabosťou bola kukurica a myslel, že ju možno pestovať všade, aj na mesiaci. V snahe dosiahnuť vyššiu úrodu dal nasadiť kukuricu aj do takej pôdy, kde sa pestovala len pšenica alebo iné plodiny. Skoro však vyšlo najavo, že sa jej tam nedarí a hlad sa rozšíril po veľkej časti Ruska.

Vedeli sme, kde je v detskom domove sklad potravín, a plánovali sme prepád, ale strýko Niči tučná Irena nás predbehli. Držali zásoby pod zámok a dávali veľký pozor, aby sa ku kľúču nikto nedostal. Akokoľvek boli naše plány prefikvané, nestačili na dosiahnutie cieľa.

Dlhé mesiace sme dostávali na celý deň len jeden jediný kukuričný posúch, väčšinou síce tvrdý a suchý, ale dal sa aspoň jesť. Rozlomil som si ho vždy napoly, jednu polovicu som zjedol ráno, štvrtku na obed a ďalšiu štvrtku na večer. Pretože hlad ovládol aj našu myseľ, nik z nás sa poriadne nepripravoval na vyučovanie. Opäť sme sa sformovali do hordy divých, vyhladovaných detí, bijúcich sa o zemiakovú šupu alebo niečo iné. O niekoľko mesiacov som zbadal na sebe príznaky skorbutu. Začali sa mi kývať zuby a postupne mi ubúdalo síl. Ale mnohí boli na tom oveľa horšie ako ja, napr. môj dobrý priateľ Šaša Ognev. Beztak bol malý na svoj vek, ale veselý a vždy dobre naladený. Upadal rýchlejšie ako ostatní, hoci dostával rovnaké porcie. Zo dňa na deň bol chudší a slabší, pokožka mu zbelela a tvár spriesvitnela. Stále častejšie musel ostať v posteli, lebo sa nevládal udržať na nohách.

Po niekoľkých týždňoch mu začalo puchnúť brucho a celé telo. Ešte nikdy som nestál zoči-voči smrti hladom. Keď som videl tieto príznaky, nevedel som, čo si mám myslieť. Úbohý Šaša sa namáhal o úsmev, ale každý videl, že je s ním naozaj zlé. náš užší kruh sa mu snažil úprimne pomôcť, ale jednoducho sme nemohli nič urobiť. Jedinou pomocou by bolo bývalo dobré jedlo.

Raz prišla do našej spálne tučná Irena — okrúhla ako vždy. Pre ňu, riaditeľku a « veľké zviera », to bola vlastne návšteva pod jej dôstojnosť. Nech ju privedlo čokoľvek, stála tu.

Neviem, odkiaľ brala jedlo, ale očividne neschudla ani o jediné kilo. Najprv postala váhavo pri dverách, potom sa prinútila k úsmevu a s ťažkým Leninovým radom na prsiach podišla k Šašovej posteli. Odhrnula prikrývku a pozrela na jeho nafúknuté telo, vysilené od hladu. Nahla sa, potľapkala ho po priesvitnej tvári a povedala: « Vidím, že si trochu pribral, Šaša! Vyzeráš dobre živený. Veď vieš, že aj ja mám problémy s líniou. » Opäť sa jej na perách objavil neprirodený, vynútený úsmev. Mlčky prešla letným pohľadom po spálni a odišla.

Zaplavila ma prudká vlna nenávisť. Ako len mohla prirovnávať svoje tukové vankúše k Šašovmu podvyživenému a od hladu nafúkanému telu? Cítil som, že aj ostatných v spálni sa zmocnila zúrivosť. Priestor bol priam nabitý napätím.

Keď som o dva dni nato prišiel asi o štyroch popoludní 20 školy, vopchal som tašku do malej skrinky pri posteli a podišiel som k Sašovi, aby som pozrel, ako sa cíti. « Saša » zašepkal som. Neodpovedal. Opatrne som odhrnul deku. Tvár mal bielu a studenú. Bol mŕtv. Zomrel sám a nikto to ani len nezbadal.

Sašova smrť ma hlboko zasiahla. Tento zážitok mal zo všetkého, čo sa v Baryševe odohralo, na mňa najväčší vplyv. Zmenil celý môj životný postoj a náhľad. Sašova smrť ma utvrdila predovšetkým v tom, že prežijú len tí najsilnejší — ako v džungli. Iba silný sa prebije. Slabý prehrá a zomrie.

Vyšiel som z izby, bojujúc so slzami. V duchu som si prisahal, že ak je život taký, potom musím byť tým najtvrdším, najsilnejším a najprefikanejším.

Ešte dve ďalšie deti zomreli v čase hladu v Baryševe. Jedno dievčatko sa celkom pokojne rozlúčilo so svojimi priateľkami, odišlo k Jazeru a utopilo sa. Iné dievča, jedenásťročné, našli na povale — obesené. Bolo toho na ňu priveľa.

7

Kráľ Baryševa

Ako jednotlivci sme boli vedúcim domova úplne ľahostajní. Pretože spravidla nenávideli svoje povolanie, väčšinou sa nestarali, aký život vedieme. Kým sme nepoškodili budovu alebo nenarušili domáci poriadok, ignorovali nás.

Mohli sme teda slobodne organizovať vlastný život za minimálneho zasahovania dospelých. Vytvorili sme si svoj malý svet, vybudovaný ako každá iná spoločnosť vo svete vonkajšom. Delili sme sa na tri presne vyhranené kategórie: na otrokov, poručíkov a kráľa.

Otrokmi boli mladšie deti, menšie a slabšie ako ostatní. Museli svojim predstaveným, slúžiť ako poddaní. Do tejto skupiny patrila väčšina detí. Poručíci, ktorí pridelovali otrokom prácu a kontrolovali ich, tvorili menšiu vybranú skupinu. Dozerali na každodenný život v domove. Ich najväčšou radosťou bolo komandovať. Nad poručíkmi vládol kráľ, suverénny panovník nad deťmi v domove. Volil sa na základe dvoch testov: fyzického a psychologického. Musel byť vysoký a mocný. Svoju telesnú prevahu musel dokázať tým, že porazil k.o. každého chlapca, ktorý sa uchádzal o « kráľovskú hodnosť ». Čo sa týka psychologickéj stránky — deti sa ho museli rovnako báť ako rešpektovať. Okrem toho musel byť dostatočne prefikáný, aby prešiel cez rozum nenávideným predstaveným v domove. Jeho život bol pomerne ľahký, lebo mal pod sebou poručíkov, ktorí vykonávali jeho rozkazy, a otrokov, ktorí ho zo všetkých strán obskakovali a na slovo poslúchali.

Už si nepamätám, kto bol kráľom, keď som prišiel do Baryševa. Čoskoro nato musel domov opustiť. Viem len to, že bol podstatne starší ako ja. Jeho nástupcom sa stal Nikolaj Povalejev a ja som bol obyčajným otrokom. Moja prvá úloha spočívala v čistení kráľových topánok. Po vykonaní práce som v pozore čakal na prejav jeho spokojnosti, alebo nevôle. Kým si kráľ starostlivo a kriticky obzeral topánky, triasol som sa od strachu, či som mu vyhovel. Obyčajne nemal námietky, lebo som bol vynikajúcim čističom topánok. Nikdy sa nestalo, že by ma zbil alebo mi vynadal za nedbanlivo vykonanú prácu.

Niekedy kráľ ostal ležať v posteli a zavolať si otroka, aby ho učesal. Keď vstal, museli byť vlasy v perfektnom stave. Takisto šaty a čizmy. Potom mu servírovali raňajky. Všetko muselo byť také ako u ozajstného kráľa. Keď bol hotový, zavolať si poručíkov a udelil im rozkazy dňa, ktoré mali previesť otroci.

Každý spor medzi otrokmi sa musel predostrieť kráľovi, ktorý poveril poručíkov, aby predviedli rozvadené stránky. Raz ich počúval trpezlivo a priateľsky, inokedy s hnevom. Po vypočutí všetkých strán a argumentov vyniesol rozsudok, ktorý platil ako definitívny a najvyšší zákon.

Kráľ bol však neprestajne ohrozený. Ustavične ho niektorý z poručíkov starostlivo pozoroval, aby vystihol okamih najmenšieho náznaku slabosti a pokúsil sa ho zvrhnúť a prevziať moc.

Keď som sa zoznámil s touto spoločenskou štruktúrou, pomyslel som si, čo by na ňu asi povedali strýko Niči a tučná Irena. Na svoje prekvapenie som istého dňa videl, ako sa strýko Niči rozprával s kráľom. Diskutovali spolu o pravidlách,

ktoré chcel Ničman presadiť. Vtedy mi svitlo! Nikto sa s tým pred ním a tučnou Irenou netajil. Veľmi dobre o tom vedeli a pomáhali si kráľovou autoritou pri vedení domova.

Neostal som dlho otrokom. Len čo som bol trochu väčší a silnejší, vyzval som istého poručíka do bitky, premohol som ho a zaujal jeho-miesto. Netrvalo dlho, a patrilo som k elite. Väčšina mojich

priateľov z užšieho kruhu, ako Boris, Alex a iní, boli nadporučíkmi a Nikolaj kráľom. V našom postavení sme mali dosť veľkú slobodu podnikania.

Predsavzal som si, že sa stanem najsilnejším chlapcom v domove, a neskôr kráľom. Tento cieľ mi nikto neprekazí, ani Nikolaj! Ale pretože bol mojím priateľom, dúfal som, že nikdy nepríde medzi nami k osobnému sporu.

Na jeseň roku 1965 — mal som vtedy štrnásť rokov — si ma Nikolaj zavolať a povedal: « Uďajne pŕjdem do iného domova. Sergej, ty by si sa mal stať kráľom v Baryševe. Máš na to všetky predpoklady. » Nepovedal som mu, že som si to beztak zaumienil, povedal som iba, že ma jeho odchod mrzí.

« Nerob si starosti », povedal Nikolaj. « Nejdem ďaleko. Budem v domove neďaleko Novosibirska. »

« Výborne! Tak sa môžeme častejšie stretnúť v meste. »

« Jasně. Zoznámim ťa s niektorými svojimi priateľmi. »

- V Baryševe sa povrávalo, že Nikolaj poznal po mene aj vrahov. A vraj ma s nimi zoznámil! Kriminálne živly sme s rešpektom obdivovali.

Nikolaj odišiel. Ako som očakával, stal sa po krátkom čase kráľom aj tam. Bol som veľmi rád, že som s ním nemusel bojovať o toto miesto. Vedel som však, že ani teraz nebude ľahké obsadiť uprázdnený trón. Okrem mňa sa oň uchádzali aj iní kandidáti. Postupne som ich všetkých porazil k.o. Len jeden mi robil problémy, ale napokon som aj toho premohol. Rozbil som mu nos.

Čoskoro bolo jasné, kto sa stal novým kráľom. Bojovali sme podľa pravidiel a ja som vyhral. Kedykoľvek si niektorý poručík myslel, že by ma mohol zbitť, mal právo skúsiť to. Ale nateraz som zvíťazil a korunovali ma za nového baryševského kráľa. Na štrnásťročného chlapca to nebol najhorší výkon.

Svojich priateľov z užšieho okruhu som vymenoval za nadporučíkov. S nimi som mohol riadiť takmer celý život v domove. Boris, Michail Kirilin, Alex a ďalší boli ochotní splniť každé moje želanie. Keď som potreboval peniaze, stačilo povedať Alexovi, nášmu zlodejskému «pokladníkovi». Najneskôr do západu slnka sa vrátil z Novosibirska a priniesol žiadané peniaze. Som si však istý, že aspoň takú istú sumu si ponechal pre seba.

Najneprijemnejšou časťou mojich kráľovských povinností bolo vyjednávanie so strýkom Ničim a tučnou Irenou. Opovrhoval som nimi a oni to

cítili. Správali sa voči mne rezervovane. Povedal som Borisovi: « Podľa možnosti by som chcel mať s nimi čo najmenej do činenia. Vyjednávať budeš ty. Nenávidím ich. » Boris môj rozkaz rešpektoval, hoci voči nim prechovával tie isté pocity.

V podstate prebiehal teraz život v Baryševe celkom príjemne. V škole som bol členom kom-somolu a v domove kráľom. Cítil som sa vynikajúco.

Keď deti dovŕšili šesťnásť, sedemnášť alebo osemnášť rokov, opúšťali domov a na ich miesto prichádzali noví obyvatelia, ktorých sme nepoznali. Nevedeli sme, ani čo sú zač, ani do akej miery sa dá na nich spoľahnúť. Preto sme ich museli čo najskôr podrobiť « žiarovkovému testu ». Keď sa niektorý z chlapcov žaloval tete alebo strýkovi, už sme mu nikdy nedôverovali. Stal sa zradcom. Ak však držal jazyk za zubami, uznali ho ostatní za spoľahlivého.

Aby sme predišli neprijemnostiam, ktoré nám špióni mohli spôsobiť, používali sme zvláštne metódy, keď sme niekoho prichytili, že podával informácie alebo nás špehoval. Raz sa istý chlapec nahneval na iného a žaloval naňho Ničimu, ktorý dotyčnému uštedril poriadny výprask. Zradcu čoskoro odhalili. Podľa našich pravidiel musel za svoj čin pykať.

Poslal som po neho Borisa a Michaila. Kým spal, zalepili mu veľkým leukoplastom ústa a vyliekli ho, zúrivo mlátiaceho okolo seba, von.

Ďalší dvaja vyhádzali všetko zo skrine, ktorá stála **pri** jeho posteli. Chlapca i skriňu sme vyniesli k rokline neďaleko domova.

« Vopchajte ho dnu », rozkázal som. Boris a Michail strčili chlapca do skrine, zatvorili ju a priniesli na okraj svahu. Na jednom konci sme ju nadvihli a ja som skríkol: « Pozor! Teraz! » A skriňa so zradcom sa kotúľala dolu svahom, kým sa nezastavila na dne.

« V poriadku. Teraz pŕjde jeden z vás dolu a pustí ho von. Dúfajme, že mu táto príučka postačí. »

Takáto skúsenosť zatvorila zradcovi ústa. Úbohý chlapec celý posiaty modrinami mohol dva týždne sotva chodiť. Ale zaslúžil si to. V našom svete nebolo pre zradcov miesta.

Vládol som veľmi tvrdo. Ale každému som dal pocítiť, že sa nemusí ničoho obávať, ak sa prispô-

sobí a bude sa správať čestne. Nikdy som sa nesnažil zneužiť moc na úkor iných.

Ako kráľ som považoval za svoju povinnosť dozvedieť sa o deťoch v domove čo najviac. Takmer tretinu z nich vzali rodičom. Priam som horel zvedavosťou dozvedieť sa prečo. Už dlho ma to zaujímal. To, čo som sa dozvedel, ma udivilo. Niektoré z detí tu žili preto, lebo mali matky prostitútky alebo otcov pijanov, iné preto, lebo ich rodičia verili v Boha a štát ich vyhlásil za «neschopných výchovy» a zbavil rodičovského práva.

Jedným z takýchto detí bol aj istý trinásťročný chlapec. Bol pre mňa hádankou. Úplne sa odlišoval od ostatných. Na svoj vek bol dosť malý, bystrý, inteligentný a ustavične čítal akési knihy. Práce otroka vykonával bez reptania, ale ináč bol veľmi utiahnutý. Keď sa však dal s niekým do reči, hovoril o Bohu. Tento chlapec ma svojím spôsobom fascinoval. Dovtedy nikto v Baryševе — ani v iných domovoch, ktorými som prešiel — nerozprával o Bohu. Ktosi ho raz nakreslil na stenu ako kňaza s bradou a svätožiarou. Iný pod to dopísal: «Diakon ». Odvtedy mu táto prezývka zostala.

« Hej, diakon! » zavola som na neho, keď raz prechádzal okolo. « Pod' sem! » Keď na niekoho kráľ osobne zavola, bolo to čosi výnimočné. Preto pribehol, ako najrýchlejšie vládal.

« Je to pravda, že tu rozprávaš o Bohu? »

« Áno... áno », vyšlo z neho.

« Si veriaci? » spýtal som sa. Bol som naozaj zvedavý. Ešte nikdy som nevidel veriaceho. Pre mňa to znamenalo to isté, ako keby niekto spadol z mesiaca alebo prišiel z Marsu. Už som o týchto ľuďoch všeličo počul, dokonca sa mi dostalo do uší, že patrila k nim aj moja matka. Chytil som ho okolo pliec a kým sme sa takto prechádzali, musel mi rozprávať o Bohu. Hneď som postrehol, že diakon bol ozajstným « misionárom ». Hoci väčšinou zachmúrený a uzavretý, priam sa rozžiaril, keď hovoril o Bohu. Tvár sa mu vyjasnila a nebolo možné zastaviť ho. Začal *so stvorením sveta, rozprával o Bohu a ľuďoch, biblické príbehy. Dost' ma to zmiatlo. Diakon bol v mojich očiach určitou kuriozitou. Vzal som ho trochu pod svoje ochranné krídla a často som s ním viedol rozhovory.

Raz v zime sme sa po výdatnom snežení lyžovali na strmých svahoch rokliny. Diakon nás pozoroval. Zavola som na neho: « Hej, diakon, počuje tvoj Boh naše modlitby? »

« Určite », odpovedal. Tvár mu zažiarila a ja som hneď vedel, čo bude nasledovať.

« Počkaj! Nechcem počuť nijakú kázeň. Chcem len vedieť, či tvoj Boh vypočuje aj modlitby. »
« Hej. »

« Dobre », povedal som. « To znamená, že mi Boh pomôže, keď ho poprosím, aby som sa spustil z kopca lepšie ako predtým? »

« Samozrejme. »

« Aj z tamtoho? » ukázal som na najstrmší a najnebezpečnejší previs na celom okolí. « Tam kde sa ešte nikto nelyžoval? »

« Hej, Boh ťa vyslyší, Sergej. »

« Tak mu dám šancu », povedal som.

Všetci ma pozorovali, ako som sa pobral k výčnelku, strmo a kľukato sa zvažujúcemu do údolia. Čochvíľa som stál hore, pripravený spustiť sa. Prehltol som. Toto bol najnebezpečnejší zjazd, na aký som sa kedy podujal. Vskutku som sa bál.

« Začni sa modliť! » zakričal som diakonovi a odrazil som sa. Fičal som dolu svahom ako raketa. Na vlastné prekvapenie som zišiel v poriadku až dolu. Pozrel som smerom k diakonovi: « Hej, funguje to! Funguje to! » Vyniesol som lyže hore, potľapkal som diakona uznanlivo po chrbte a povedal: « Chlapče, nie je to zlé. My dvaja musíme držať spolu. Ty si vezmeš na starosť modlitbu a ja sa stanem majstrom sveta v lyžovaní. »

Ešte raz som sa seabedome spustil zo svahu, ale už v prvej zákrute som sa prekoprcol a viezol som sa na nose. Všetci sa smiali, kým som nezdvihol zrak. V momente nastalo ticho. Diakon pozeral na mňa trochu bojzливо.

« Hej, diakon! Čo sa to stalo? Zaspal ten tvoj Boh? No, myslím si, že ani Boh vždy nemôže počúvať, čo, diakon? » Uľahčene si vydýchol.

Niektorí chlapci diakona nenávideli, lebo sa veľmi dobre učil, a tým ich zatieňoval. Našťastie, nechodil do tej istej triedy ako ja, možno by aj mne šiel na nervy. Keď som sa dozvedel, že sa mu niektorí chlapci posmievali, Ba ho dokonca viackrát zbili, zakázal som im to. Napriek tomu však do neho ďalej dobiedzali a šikanovali ho.

Raz som sa ho spýtal: « Diakon, čím chceš byť? »

« Hmm, vždy som si želal ísť na biblickú školu a študovať Bibliu. Verím, že sa mi to raz splní. »

Každý deň sa za to modlím. »

Nikdy nerozprával o svojej rodine. Raz som začul, ako sa ho istý chlapec pýtal: « Kde sú vlastne tvoji rodičia? Prečo si tu? » Diakon zosmutnel. Ešte nikdy som nevidel také smutné oči. Jeho pohľad nadobudol zasnený výraz a hrdlo sa mu stiahlo. Nemohol zo seba vydať ani hláska. Vstal a odišiel do spálne. Išiel som za ním. Ležal na posteli, hlavu skrytú pod vankúšom a vzlykal.

Až neskôr som sa dozvedel, že jeho rodičia boli veriaci a žili v Ogurtsove, iba 25 km od Baryševa. Pretože rozprávali synovi o Bohu, postavili ich pred súd, vyhlásili za neschopných výchovy a zbavili ich na celý život rodičovských práv. S malým diakonom sa oficiálne zaobchádzalo ako so sirotou, až do nadobudnutia plnoletosti patriacou štátu. Predbežne nesmel rodičov vidieť. Bol to tvrdý úder pre takého malého chlapca, životná tragédia. Momentálne však musel vyriešiť iné problémy. Pretože bol veriaci, šikanovali ho aj všetky tety a strýkovia. Pri najmenej provokácii ho tvrdo trestali a týrali. Strýko Niči ho mimoriadne nenávidel. Často prišiel so zúrivým krikom: « Kde je diakon? Kde trčí ten malý čert? Dám mu trochu vitamínu P. » Diakon sa trasúc skĺzol z postele a išiel k Ničimu, ktorý ho vyvliekol von a poriadne zmlátil. < Nikdy som sa nedozvedel, čo sa s ním napokon stalo. Pre ľudí ako on však v Rusku určite nebolo miesto. Neskôr som zistil, že v domovoch ako Baryševo sa nachádzali stovky takých « diakonov », ktorých odtrhli od rodičov. Vďaka diakonovi som po prvýkrát v živote prišiel do bližšieho kontaktu s ľuďmi veriacimi v Boha. Nikdy na neho nezabudnem.

8

Cvičná pôda pre kriminálnikov

Keď som mal pätnásť rokov, zrazu sa o mňa začal mimoriadne zaujímať súdruh Skripko, riaditeľ školy, veľký Komunist. Bol to vôbec prvý človek, ktorý mi osobne venoval svoju pozornosť. Pod jeho vedením som sa stále viac zaujímal o komsomolskú organizáciu na našej škole. Snažil sa tak usmerňovať moju prekypujúcu energiu, a ja som sa s veľkým elánom vrhol do práce.

Jedného dňa prišiel riaditeľ ku mne a povedal: Dakov, pozoroval som tvoju činnosť v Komsomole. Myslím, že by si bol dobrým vedúcim. Čo keby si tak budúci rok naozaj tvrdo pracoval a potom skúsil, ako ti to pôjde? Keď sa pousiluješ, môžeš to ďaleko dotiahnuť, dokonca aj na tunajšieho vedúceho Komsomolu. »

To by bolo fantastické, pomyslel som si. A prečo nie? Bol som kráľom v Baryševe a určite aj toto hravo zdolám. A tak som začal s najväčšou horlivosťou študovať marxizmus-leninizmus, komunizmus a jeho ciele.

Nepamätám si, že by niečo malo na mňa v živote väčší vplyv ako princípy komunizmu a marxizmu-leninizmu so svojimi heslami: « Jednotu a bratstvo pre všetkých ľudí! Od všetkých podľa ich schopností, všetkým podľa potrieb! » Tieto ideály vyvolali vo mne silnú ozvenu. Predtým som nemal nič, v čo by som mohol veriť. Ale teraz som našiel vieru — komunizmus.

Ale nie taký, aký predstavovala tučná Irena alebo strýko Niči. To, čo praktizovali oni, nebol nijaký komunizmus. Ich osobný brutálny postoj nemal s jeho ideálmi nič spoločné. Ako by aj? Veď komunizmus hlásal bratstvo a rovnosť pre všetkých ľudí, kým Ničman a tučná Irena šíрили v domove atmosféru nenávisťi. Moc tu znamenala právo, presný opak rovnosti všetkých ľudí.

Ostatní priatelia v Baryševe boli však inej mienky. Tvrdosť a nenávisťou naplnené ovzdušie na niektorých veľmi vplývalo. Môj dobrý priateľ Alexander Lobuznov a jeho brat Vladimír ušli do Novosibirska. Pokiaľ niekto nechýbal dlhšie ako týždeň, jeho neprítomnosť v domove vôbec nezbadali. Alex a Vladimír sa ponevierali po parku v centre mesta a žili z toho, čo ukradli: Raz vzali niekoľko fliaš vodky, opili sa, napadli v parku mladého muža a zbili ho. Nemali vlastne za lubom nič zlého, ale zrejme nevedeli, čo robia. Alex omotal mužovi okolo krku svoj kožený opasok a vliekol ho asi tristo metrov za sebou. Potom opasok sňal a skríkol: « Ak vieš, čo je pre teba dobré, tak zmizni! » Ale muž sa ani nepohol. Naľakaný Alex sa zohol. Mladík bol mŕtvý. Zaškrtli ho. Obaja vzali nohy na plecia. Napokon ich zatkli, Alexa odsúdili na trest smrti zastrelením a Vladimír je dodnes vo väzení.

Mnohí ušli ako pätnásť — šestnásťroční z domova a viedli život kriminálnikov, narkomanov alebo prostitútok. Kriminálne podsvetie v Novosibirsku bolo rozsiahle a ľahko dostupné.

Náš užší okruh zostal pomerne nedotknutý — až kým istého dňa nezmizol Ivan Černega. Nerobil som si o neho starosti, lebo som vedel, že si dáva veľký pozor. Myslel som, že chce stráviť v Novo-

sibirsku niekoľko pekných dní. Dal sa však dokopy s profesionálnym zločincem a spolu vykrádali vlaky. Nejaký čas sa im veľmi darilo.

Raz pribehol ku mne Boris celý zadychčaný a rozčúlene sa spýtal: « Sergej, počul si, čo sa stalo s Ivanom? »

« Čo? »

« Čapli ho. »

« Kto? »

« Polícia. Pridal sa k bande vykrádačov vlakov. Chytili ich, keď chceli zastaviť akýsi vlak. »

« Ivan, a vykrádač vlakov?! Tebe preskočilo! Boris, » povedal som.

« Nie, Sergej, je to pravda. Je na policajnej strážnici v Novosibirsku. Odvedú ho do väzenia. »

« Možno ho navštíviť? »

« To je zbytočné. Nikoho k nemu nepustia. »

Chudák Ivan, myslel som si. Môj dobrý priateľ! Veľa sme spolu zažili a od nášho prvého stretnutia — mal som vtedy osem rokov — sme nadobudli veľa spoločných skúseností. Vtedy to bol otvorený, veselý chlapec, ktorý sa stále usmieval. Vo všetkom videl vždy to najlepšie. Roky pobytu v Baryševe ho však museli zmeniť. Odsúdili ho na dlhé roky nútených prác a ešte dnes trčí kdesi vo väzení.

Medzitým som sa stal najlepším žiakom v triede, a to nielen v marxizme-leninizme, ale aj vo fyzike, matematike, cudzích jazykoch, zemepise a politike. Mal som nadanie na jazyky a celkom dobre som hovoril po nemecký. Myslím, že dobré oko u riaditeľa školy bola vlastne pre mňa ohromná výhoda. Ale iba spočiatku. Tragická smrť môjho dobromyseľného priateľa Sašu prebudila vo mne obrovskú silu, ktorá ma poháňala dopredu. Svoje predsavzatie som aj realizoval a učil som sa ako posadnutý. Skoro vo všetkých predmetoch som mal výborné známky.

Istého dňa mi riaditeľ povedal: « Dakov, chcel by som, aby si žiakom nižších tried rozprával o komunizme. »

« Rád », odvetil som, plne si vedomý tejto veľkej pocty.

Uvoľnil ma z vyučovania, aby som mohol učiť menšie deti. Moja osnova obsahovala západný imperializmus, vojnu vo Vietname, ktorá bola v tom čase obľúbenou témou v ruskej komunistickej literatúre, ako aj iné politické témy a, samozrejme, marxistickú ideológiu.

Riaditeľ bol veľmi spokojný. « Len tak ďalej, a čaká ťa veľká kariéra. Škola ti dá výborný posudok. »

Táto chvála pre mňa znamenala veľmi veľa, lebo riaditeľ bol zároveň významným komunistickým funkcionárom v okrese. Dobré som vedel, že keď niekto chce v Sovietskom zväze niečo dosiahnuť, musí sa preukázať vynikajúcim posudkom miestneho komunistického funkcionára. Zdalo sa, že v mojom prípade všetko pokračuje podľa plánu.

Počas letných prázdnin roku 1966 sme strávili — Boris, Michail Kirilin a ja — veľa dní v Novosibirsku. Z domova sme mohli odísť, kedy sa nám zachcelo. Raz, keď som ich stretol v meste, videl som už z diaľky nadšenie na ich tvárach. « Čo tí majú len za lubom? » pýtal som sa v duchu.

« Sergej », povedal Michail, « v Taškente, odkiaľ pochádzam, je veľa moslimov. »

« Viem, rozprával si mi o tom. »

« Mám tam mnoho priateľov a známych. Veľmi sa tam fajčí hašiš. Myslím, že by som mohol využiť svoje spojenia a nejaký obstarat'. »

Ohó, pomyslel som si. Teda tak je to!

« Mohli by sme ho priniesť sem », pokračoval Michail vzrušene, « a predat'. »

Asi minútu som rozmýšľal. Nápad sa nezdal najhorší.

« Prečo nie? » povedal som. « Mohli by sme zarobiť veľa peňazí. »

« Hej. Vôbec by to nebolo ťažké. »

« Ale kde ho uskladníme? » spýtal som sa. « Kde? No predsa v domove. » « Zbláznil si sa, Michail? », « Nie. Podľa mňa je to jedinečný nápad. Komu príde na um hľadať drogy v detskom domove? » « To naozaj nie je zlá myšlienka. » « Jasné. A potom budeme chodiť do Novosibirska a postupne ho predávať. V meste je dosť mladých, ktorí majú záujem. »

« Dobré », povedal som. « Kedy začneme? » « Niki — to je môj partner — a ja sme vec už predebatovali. O tri, alebo štyri dni pôjdeme do Turkestanu. »

S pomocou nášho « pokladníka » sme naškrabali toľko peňazí, koľko sa dalo. A Michail s Nikim odcestovali do južnej časti ázijského Ruska, aby tam nadviazali kontakty. Asi o tri týždne sa znovu

objavili v Baryševe a keď ma zazreli, usmievali sa od ucha k uchu. Hneď som vedel, že mali úspech. Našli sme pre hašiš vhodnú skrýšu. Domov sa stal ideálnym maskovacím miestom pre náš nový obchod.

Michail začal s predajom hašiša už pri vybaľovaní. Prvými zákazníkmi boli niektoré staršie deti, ktoré ho potajomky fajčili. Nemuseli sme si robiť nijaké starosti kvôli strýkovi Ničimu, tučnej Irene alebo iným strýkom a tetám, lebo v lete nechali života v domove voľný priebeh. Skoro vôbec na nás nedávali pozor. Okrem toho sme boli už takí prešibaní, že sme ich vo všetkom preľstili.

Potom sme sa vybrali do Novosibirska, nadviazali niekoľko kontaktov s mladými ľuďmi a obratom ruky sme sa hašiša zbavili.

Jedného dňa počas nášho «obchodného výletu » sme priam vleteli do náručia Nikolajovi Povalejevovi. Objali sme sa a potľapkali po chrbte. Videl som ho po prvý raz, odkedy ho preložili do iného domova. Rozprával mi o svojich stykoch so zločineckou organizáciou v Novosibirsku, ktorá tvorila časť národnej organizácie. Neskôr som sa dozvedel, že každá republika Sovietskeho zväzu je rozdelená na oblasti a každá oblasť patrí jednej zločineckej organizácii. Povalejev mi rozprával o istej konferencii neďaleko Moskvy, na ktorej sa stretli vodcovia podsvetia celého Sovietskeho zväzu na tri alebo štyri dni, aby si rozdelili územie. Povedal mi aj to, že medzičasom sa spriatelil s niektorými hlavnými vodcami.

« To ma neprekvapuje, Nikolaj », odvetil som. « Pre teba je typické, že sa všade dostaneš na čelo. »

A čo robíš ty, Sergej? » spýtal sa. . « Michail, Boris a ja sme začali s dobre prosperujúcim obchodom. »

« Počul som, že si vedúcim komsomolu v Baryševe. Je to pravda? »

« Hej! »

« Povedz, čím chceš vlastne byť — komunistom alebo obchodníkom? »

Zasmial som sa. « Všetci musíme žiť. Aj komunisti. » Prišiel mi na um Saša.

« Počuj, Sergej », povedal, « rád by som sa s tebou znovu stretol. Mám niečo, čo by ťa mohlo zaujímať. Čo keby sme sa stretli na tomto mieste presne o dva týždne? »

« Dobre », slúbil som a rozlúčili sme sa.

Keď sme sa v dohodnutý deň stretli, Nikolaj prešiel rovno k veci.

« Počuj, Sergej, s takýmto trochárčením len mrháš čas. Veľa pritom pracuješ, riskuješ, a čo dosiahneš? »

Myslel som si, že pritom celkom dobre zarobím. Ale v porovnaní s Nikolajom to nebolo nič. Keď videl, aký dojem na mňa urobili jeho argumenty, naliehal ďalej: « Sergej, ľudia, s ktorými spolupracujem, potrebujú takých ako ty. Si v tomto obchode mladý a nový. Nejestvujú o tebe nijaké policajné záznamy v súvislosti s drogami. Patíš k ľuďom, ktorých polícia nepodozrieva. »

Všetko to znelo dobre a vábivo, a tak som povedal:

« Dobre teda. Čo mám robiť? » « Momentálne potrebujeme poslov. Tvojou úlohou bude vyzdvihnúť tovar a dodať ho na určené miesto. Nič viac. »

« Zdá sa to veľmi jednoduché. »

« Aj je. To bude celá tvoja práca. »

« Dobre. Súhlasím. »

« Výborne! » odpovedal Nikolaj a plesol ma po chrbte.

Ale najskôr som musel skončiť s vlastným podnikaním. Mali sme ešte pomerne veľa hašiša a bolo sa ho treba zbaviť. Boris, Michail a ja sme sa rozhodli ísť do Uljanovska, Leninovho rodiska, kam v lete prichádza veľa turistov. Určite to bude vhodné miesto pre naše obchody. A naozaj, netrvalo dlho a predali sme všetko. Okrem toho som videl aj Leninov rodný dom. Bol to pre mňa veľký deň — ako pre komsomolca tak pre obchodníka,

O niekoľko dní nato som začal svoju novú prácu ako posol. Mal som ísť v Novosibirsku na trh a hlásiť sa pri určenom stánku u istej osoby. Popod pult mi podala papierové vrečko, ktoré som mal odovzdať na istej adrese. Polícia ma neupodozrievala — napokon, mal som iba šesťnásť rokov.

Práca bola naozaj ľahká a dobre platená. Sám som neskúšal ani hašiš ani iné narkotiká. Bol som priam fanaticky oddaný myšlienke otužovania organizmu a veľmi dobre som vedel, že drogy by ma zruinovali. Trénoval som svoje telo, lebo som sa rozhodol, že budem veľmi mocný a že taký aj zostanem. Okrem toho som iba zarábala peniaze, ktoré mi mali dopomôcť k lepšiemu životu. Nič viac.

A potom sa prihodilo niečo, čo znamenalo koniec môjho komfortného života. Bol horúci letný deň

a mal som na sebe iba ľahké oblečenie. Vo vrecku košeľe som skrýval trochu hašiša, ktorý som chcel dať priateľom v Baryševe. V električke v Novosibirsku sme sa tlačili ako haringy, čo horúčavu len zvyšovalo. V tej tlačnici balíček s hašišom praskol a jeho obsah sa vysypal do vrecka. Hašiš má celkom osobitný zápach a možno ho hneď spoznať.

Vystúpil som a pri kiosku som si kúpil noviny. Zrazu ma oslovil vysoký, mocný muž: « Pod' sem, chlapče, niečo sa ťa chcem opýtať. » Hneď som tušil, že čosi nie je v poriadku, ale šiel som za ním do tmavej, úzkej uličky. Nebál som sa. Bol som mocný a ovládal som judo. S jedným by som si kedykoľvek poradil. Vôbec ma neznepokojovalo, že bol vyšší a mocnejší ako ja.

Keď sme sa ocitli v uličke, povedal: « Ty máš drogy. »

« Nemám », zalahal som.

Chytil ma za košeľu a zdvihol ruku, aby mi zasadil úder z karate, za ktorým mal nasledovať hmat z juda. Nevidel som, čo sa deje za mnou. V okamihu, keď som ho chcel zneškodniť, pocítil som prudkú bolesť v chrbte, ako keby ma niekto obliat vriacou vodou. Jeden z jeho kamarátov ma odzadu bodol nožom. Začala sa mi točiť hlava. V bezvedomí som klesol na zem.

Prebral som sa v nemocnici. Na otázku, čo sa so mnou stalo, mi sestra odpovedala: « Našli ťa v akejsi uličke. Stratil si veľa krvi. Keby ťa neboli tak skoro objavili, bol by si vykrvácal. Nôž preťal jednu z hlavných tepien. »

Napísal som niekoľko slov Borisovi a Nikolajovi o tom, kde sa nachádzam. Navštívili ma. Nikolaj podišiel tesne k mojej posteli a povedal:

« Pokús sa mi tých dvoch presne opísať! »

« Videl som iba jedného. »

« Ako vyzeral? »

Dobre som sa na neho pamätal, a preto som ho mohol opísať podrobne.

« Nerob si nijaké starosti. My si už na neho posvietime. »

O niekoľko dní prišiel Nikolaj znovu. « Tak, Sergej, o tvojich dvoch priateľov sme sa postarali. Tí už nebudú nikoho obťažovať. »

« Čo ste s nimi urobili? »

« Dal som ich popis priateľom a tí ich čoskoro našli. Nepoviem ti, čo sa s nimi stalo, ale tí dvaja už nikoho neprepadnú. »

Ako som Povale je va poznal, pravdepodobne ležali obaja na dne Obu.

Po dva a pol týždni ma z nemocnice prepustili. Boris a Nikolaj ma doviedli do domova, kde som sa mal zotaviť. Len o vlások som unikal smrti. Lekári povedali, že keby ma bol nôž zasiahol kúsok viac vľavo, znamenalo by to môj koniec. Alebo keby ma neboli zavčasu našli.

Kým som ležal a moji poručníci a otroci ma obsluhovali, mal som dosť času premýšľať o svojej budúcnosti. Uvedomil som si, že sa musím rozhodnúť. Alebo pôjdem v šľapajach Nikolaja Povalejeva a stále viac sa zapletiem do zločinu, alebo začnem vážne pracovať na svojej kariére v komsomole. Skúsil som oboje a nevedel som presne, čo by mi lepšie vyhovovalo. Nebola to pre mňa otázka morálky. Napokon, len niekoľko metrov od domova ležalo na malom cintoríne bezduché Sašovo telo, telo dobrého chlapca, ktorý však nebol dostatočne odolný, aby mohol prežiť. Ak nebudem schopný postarať sa sám o seba, určite ma stihne rovnaký osud.

Musím priznať, že som bol zmätený a neistý. Prišla mi na um tučná Irena, ktorá vystavovala na obdiv Leninov rad. Komunistická strana ju ním poctila a ona si už dala záležať, aby v ničom neobišla naprázdno. Ale na druhej strane mala menej škrupúl ako mnohí, s ktorými som sa stretol v podsvetí.

Uvedomil som si však, že mojím skutočným záujmom je politika a štúdium. Súdruh Skripko, riaditeľ školy, povedal, že mám potrebné schopnosti. Moje nadšenie a záľuba v Leninovom učení a cieľoch komunizmu stále rástli. Chcel -som raz urobiť kariéru v strane alebo politike.

A tak som sa v posteli rozhodol začať s riaditeľovou pomocou stranícku kariéru. Mal som v pláne čo najskôr sa s ním porozprávať a vypočuť si jeho radu. Všetko — okrem funkcie v Komsomole — som mienil odložiť stranou a vrhnúť sa na štúdium. Zdalo sa, že nerozvážne a nečestné obdobie môjho života je prekonané. Odteraz ho malo vyplňať štúdium a disciplína.

9

Voľba pre vojenské námorníctvo

Stále viac som strácal kontakt s Nikolajom Povalejevom, Borisom a Michailom Kirilinom, ktorí pokračovali v obchodovaní s drogami. Vidal som ich príležitostne na konci týždňa, keď som cestoval do Novosibirska. Štúdium a povinnosti vedúceho Komsomolu mi zaberali čoraz viac času. Od členov som vyžadoval veľa, aby sme mohli uskutočniť všetky naše projekty a ciele. Postupne som nadobudol povesť, že moja skupina urobí prácu vždy najlepšie. Rozhodol som sa, že naša organizácia sa musí siať prvou v celom obvode. Postavil som si tyčku vysoko, lebo obvod zaberá celý Novosibirsk a obrovské okolie. Ale pre moju kariéru bolo dôležité, aby sme boli najlepší.

Mesiace sa rýchle mihali. Moje štúdium mi prinieslo chválu a uznanie, moja komsomolská skupina stála na čele obvodu. V júni 1967 som skončil školu ako najlepší z triedy. Troch najlepších žiakov školy odmenili medailami. Isté dievča dostalo zlatú a ja striebornú.

A potom nadišiel veľký deň vyhodnotenia všetkých komsomolských skupín v Novosibirsku. Na stretnutie prišli aj vysokí vojenski hodnostári. Nervózne som sedel s členmi svojej skupiny a čakal na vyhlásenie víťazov.

« Najlepšia komsomolská skupina v Novosibirsku je... » Rečník urobil malú prestávku a ja som čakal bez dychu « ... z Baryševa! »

Nemohol som tomu uveriť. Vyhral som! Všetky oči cestou k pódiu sa upierali na mňa a mnohí ma uznalivo potľapkávali po chrbte. Bol to pre mňa veľký deň. Dostalo sa mi hlasného a dlhého potlesku. Vysokí komunistickí funkcionári z nášho obvodu mi blahoželali. Keď mi odovzdali diplom, rečník povedal: « Tento chlapec to dotiahne ďaleko. »

Ustavične napredovať — to bolo mojím životným cieľom. Všetky tie roky v Baryševe a vo V-I, ako aj domove číslo jeden, tvrdé zaobchádzanie a to, že som bol odkázaný sám na seba, ma urobili nepoddajným a tvrdým. Bol som vo výhode oproti všetkým, ktorí vyrastali obklopení rodičovskou starostlivosťou a ochranou. Mohol som obstať v súperení so všetkými ostatnými. Život a kariéra ležali predou mnou a ja som bol dobre pripravený. Chápal som tento systém — veď som bol ním odchovaný — a vedel som, že sa dostanem až na vrchol.

Nastal okamih, keď som sa musel rozhodnúť pre určitý smer. Bezprostredne najbližšia bola vojenská služba. Mam ísť k armáde? Rozprával som sa s niektorými, čo tam boli. Povedali mi: « Sergej, to je to posledné, čo by si si mohol želať. Len sa ty armáde vyhýbaj: Je to tvrdý život a nemáš nijaké vyhliadky na postup. Po skončení služby budeš robotníkom vo fabrike. Je to varí nejaká budúcnosť? »

Už som zistil, že život robotníka nie je práve ružový. Nie, kvôli tomu som sa tak neusiloval. Hľadal som niečo, kde by som mohol napredovať. Potom som sa rozprával s niektorými priateľmi, ktorí boli u námorníctva, o ich skúsenostiach a rozhodol som sa pre toto povolanie. Nechcel som však byť iba obyčajným námorníkom, ale vojenským. V každom domove — okrem prvého — som bol vodcom, v Komsomole, i v škole. Teraz som chcel niečo znamenať u námorníctva.

Súdrh Skripko mi prisľúbil pomoc. « Napíšem ti dobrý posudok a odporúčanie. Zanes oboje na úrad pre odvod námorníkov v Novosibirsku a popros ich, aby sa so mnou spojili. »

A tak napísal správu o mojej práci v Komsomole, od čias, keď som bol iskričkou až do skončenia školy. Jednu kópiu poslal spolu s prihláškou na náronicku adakémiu v Leningrade. Začiatkom augusta 1967 som dostal odtiaľ list, že ma prijímajú ako vojenského kandidáta. To bola novina! Mohol som za to ďakovať súdrhovi Skripkovi. Ťažko mi padlo rozlúčiť sa s najbližšími priateľmi — a predsa, môj duch hľadel do budúcnosti a neobzeral sa.

Keď som si v Novosibirsku na stanici kupoval lístok do Leningradu, očami som preletel po známom prostredí, ktoré bolo pred desiatimi rokmi mojím domovom. Ako je to už dávno! Napokon som začul posledný oznam: « Cestujúci do Moskvy nastupovať! » Rýchle som vošiel do vozňa, zatvoril dvere a o niekoľko okamihov sa dal vlak do pohybu. Zrazu som si uvedomil, aký kus života tu nechávam. Dival som sa von oknom a očami som ešte raz hltal veľkú, masívnu budovu stanice. Hlavou sa mi prehánali všelijaké myšlienky. Čakala ma dlhá cesta do Leningradu. Vlak s hrnotom opustil stanicu a prechádzal cez perifériu. Keď za mestom nabral rýchlosť, zdalo sa mi, akoby kolesá spievali: « Dokázal si to! Dokázal si to! Dokázal si to! » « Hej », povedal som sám sebe, « dokázal si to! Ale čo sa stalo s tvojimi priateľmi, ktorí zlyhali? » Moje spomienky sa zatúlali do minulosti. Pred očami sa mi vynorili tváre všetkých známych chlapcov. Sedem nás prišlo v približne rovnakom čase do domova číslo jeden. Spolu sme vyrástli. Ja jediný som absolvoval vyššiu školu a mnil som nádej, že to v živote niekam dotiahnem.

Kým som neprítomné hľadel na sibírsku rovinu, vynárali sa pred mojím zrakom ďalšie tváre: Ivan

Černega, Alex a Vladimír Lobuznovovci Nikolaj Sauškin, Nikolaj Povalejev, Boris Lobanov, Michail Kirilin, Alex Popov, náš « pokladník * a

všetci ostatní dobrí priatelia. Niektorí z nich sa stali zlodejmi, narkomanmi, ba dokonca vrahmi. Skoro každý sa dostal do vážnych ťažkostí. Ivan Černega musí ešte roky stráviť vo väzení. Alexandra Lo-buznova skosila guľka. Bol som zhrozený, keď som si uvedomil, z koľkých chlapcov a dievčat v Baryševe sa stali kriminálnici, gangstri alebo prostitútky. Slabosi, ako Šaša Ognev, zomreli, alebo spáchali samovraždu.

Prišiel mi na um diakon. Čo asi z neho bude? Kam pôjde? Bude môcť navštevovať biblickú školu? Samozrejme, že nie. Kde by sa už len našlo v tomto svete miesto pre dieťa ako on? V myšlienkach som zaletel k ostatným « oficiálnym sirotám », ktoré štát vytrhol rodičom. Čo z nich bude?

Vlak sa po širokej rovine približoval k Moskve a k novému životu. Zrazu sa mi zdalo, že kolesá zmenili svoj nápev: « Bud' pevný, bud' pevný! » Musím si ich výzvu pamätať za každých okolností.

Po dlhej a vyčerpávajúcej ceste vošiel vlak do stanice Moskva-Kazaň. V hlavnom meste som zostal dva dni. Prvé miesto, ktoré som vyhľadal, bolo Leninovo mauzóleum. Sedem hodín som trpezlivo čakal, kým na mňa prišiel rad. Ako iskrička som bol Leninovým vnukom a ako vedúci Komsomolu jeho synom. Raz, ako člen komunistickej strany, budem jeho súdruhom.

Keď som vstúpil do tichej miestnosti a blížil sa k smrteľným pozostatkom otca Lenina, zaliala ma vlna zbožnosti a úcty. Zastal som tesne pred rakvou, dívajúc sa na telo muža, ktorého učenie som tak intenzívne študoval a ktorý bol mojím bohom, zakladateľom môjho « náboženstva ». Po prvýkrát v živote som mohol v čosi veriť. Učil rovnosti, bratstvu a pomoci slabým. Skloniac hlavu, modlil som sa k nemu. Hej, bola to modlitba, nemôžem to nazvať ináč. « Pomôž mi, otec Lenin, v ďalšom živote. Veď ma a ukáž mi smer, ktorým mám ísť. Pomôž mi chápať tvoje učenie a nasledovať ho. Odstráň z mojej cesty a života všetky prekážky a nebezpečenstvá. Ochraňuj a veď ma. Pomôž mi, otec Lenin. » Opäť som zdvihol hlavu a môj zrak spočinul na niekoľko sekúnd na Leninových pozostatkoch. Odišiel som. Cítil som akúsi silu a odvahu čeliť budúcnosti.

Na druhý deň som si kúpil lístok do Leningradu, 600 kilometrov severozápadne od Moskvy. Tu sa mal začať nový úsek môjho života, nádejná kariéra budúceho vojenského námorníka, študenta na Ná-mornej akadémii Alexandra Popova. V Baryševe som « svojho » Alexa Popova zlostil s tým, že akadémii pomenovali po ňom.

Pri prvom pohľade na Leningrad som pochopil, prečo ho nazývajú kráľovnou sovietskych miest a prečo Voltaire v osemnástom storočí povedal: « Skvosty všetkých európskych miest sa nevyrovnávajú Svätému Petrohradu. » Leningrad ponúka zmes nadčasovej veľkosti Ruska a jeho modernej kultúry. Často sa o ňom hovorí ako o hlavnom meste cárov, a zároveň kolíske komunizmu. Založil

ho pred stáročiami Peter Veľký, po ktorom dostalo aj meno. V roku 1924 premenovali Petrohrad na Leningrad — na počesť Vladimíra Il'jiča Lenina, vodcu októbrovej revolúcie, ktorá premenila sväté Rusko na Zväz sovietskych socialistických republík. Lenin ustanovil prvú komunistickú vládu v dejinách a rozničil ideologickú explóziu, ktorá mala otriasť celým svetom a zmeniť ho. Jeho obrovský, tridsať metrov vysoký obraz visel nad ulicami a dominoval starému palácovému námestiu. Leningrad bol mestom nespočetných mostov, klenúcich sa ponad mnohé kanály a rieky — presne, ako som kedysi čítal v knihách alebo videl na obrázkoch.

Do oka mi udrela nízka silueta tohto mesta, prinízka na štyri milióny obyvateľov. Čítal som však o istom starom zákone, podľa ktorého sa tu nesmeli stavať budovy — okrem kostolných veží — vyššie ako tridsať metrov, aby neprekročili výšku Zimného paláca.

Pri pohľade na Nevský prospekt, hlavnú triedu Leningradu, dlhú štyri a pol kilometra a lemovanú mnohými obchodmi, reštauráciami a kaviarňami, mi prišiel na um opis básnika Alexandra Bloka, podľa ktorého je « najlyrickejšou ulicou na svete ». Určite nepreháňal.

Leningrad je aj mestom múzeí. Azda najznámejšia je Ermitáž v niekdajšom zimnom paláci Kataríny Veľkej. Sprievodcovia tu vysvetľujú návštevníkom, že by na jeho obchádzku potrebovali dvanásť rokov keby sa zastavili pred každým exponátom len jednu minútu. Ročne navštívi Ermitáž viac ako tri milióny ľudí.

Leningradčania radi dávajú svojmu mestu prívlastok hrdinské. Zaslúžilo si ho pre svoju tragickú skúsenosť s Hitlerovými vojskami za poslednej vojny. Mesto samotné sa prekvapujúco zotavilo zo spustošenia náletmi a ostreľovaním. Vyše milióna Leningradčanov však zostalo ležať v obrovských masových hrobách. Toto všetko som čítal, prv ako som sem prišiel.

Samozrejme, hľadel som do budúcnosti plný očakávania.

Týkalo sa to nielen života v Leningrade, ale aj môjho pobytu na akadémii Alexandra Popova. Napokon som tam v poriadku došiel, na predmestie plné zelene, dosť vzdialené od centra.

Prvý deň zavolali všetkých regrútov na prehliadku. V prítomnosti starších kadetov sme boli my, nováčikovia, trochu nervózni. Lad sa však veľmi rýchlo prelomil, keď vstali a začali vyvolávať: « Kto je z Moskvy? » alebo « Kto je z Charkova? » alebo z Donca a Baškina. A vždy, keď sa niekto prihlásil, pridružili sa starší kadeti pochádzajúci z toho istého mesta či oblasti k novým. Takto sa rýchlo nadväzovali priateľstvá.

Napokon niekto zakričal: « Kto je z Novosibirska? » « Ja », zvolal som vzrušený, obzerajúc sa okolo seba. Istý starší kadet sa na mňa priateľsky usmieval. Podali sme si ruky a predstavili sa. Volal sa Vasil', bol o dva roky starší ako ja a zdal sa byť priateľský. Bol som rád, že som sa s ním stretol, lebo mi pomohol rýchlejšie sa vžiť do každodenného kolobehu akadémie, a tak predísť množstvu problémov. Ako na všetkých iných školách, aj tu sa pokúšali starší zastrašiť nových, ale zároveň sa s nimi priatelili. S Vasil'om sme si hneď od začiatku dobre rozumeli a často sme strávili celé hodiny v živom rozhovore. Čoskoro sa medzi nami vyvinulo hlboké priateľstvo, ktoré malo trvať roky. Dostal som na výber dva študijné odbory: mechaniku a rádio-radarovú techniku. Po dokladowom uvážení som sa rozhodol pre druhý. Vždy som bol dobrý v matematike i vo fyzike a vysielacký a elektronické prístroje ma fascinovali.

O tri dni po príchode na akadémiu sa všetci kadeti z rádiového oddelenia zišli, aby si zvolili oddielového vedúceho Komsomolu. Navrhovali rozličné mená. Ktosi povedal: « Hlasujem za Sergeja Dakova. » Prišlo to nečakane, veď som bol nováčik. Cítil som sa viac ako polichotený, keď návrh prijali. Neskôr som sa dozvedel, že i za to som mohol ďakovať posudku z Baryševa a že moje meno navrhol predseda strany na akadémii. « Vol'ba » už nasledovala celkom automaticky. A tak som viedol náš komsomolský oddiel po celý čas, kým som bol na akadémii. Organizoval som vyučovacie hodiny a prednášal komunistickú ideológiu. Okrem toho som z vlastnej iniciatívy navštevoval prednášky z politiky a súčasného diania.

Práca a disciplína na akadémii boli tvrdé a prísne, ale pre mňa — po skúsenostiach z detských domovov — boli takmer zotavením. Kým sa iní kadeti, ktorí vyrástli v zabezpečených rodinných podmienkach, museli vzdať, ja som bol schopný udržať si výborné známky, predovšetkým za svoju prácu v Komsomole.

Hneď v prvých dňoch som sa zoznámil s Pavlom Sigorským, ktorý sa neskôr stal mojím drahým priateľom. Bol tu už dlhšie a pochádzal z Poľska — z oblasti ktorá po vojne pripadla Rusku. Pretože bol nacionalista, hovoril v mojej prítomnosti len po poľsky. Smiali sme sa tomu a Pavol povedal: « Keď sa chceš so mnou rozprávať, musíš sa naučiť po poľsky. » Pokladal som to za vynikajúci nápad a poprosil som ho, aby mi dával hodiny, čoskoro sme sa mohli rozprávať v oboch jazykoch.

Často som musel držať stráž pri vchode do akadémie. Istého nedeľného rána som videl cez neďaleké pole prechádzať viacero ľudí.

« Čo sú to za ľudia? » spýtal som sa druhého službukonajúceho kadeta.

« Veriaci. »

Prizrel som sa im lepšie. Veriaci ma odjakživa veľmi zaujímali.

« Kam idú? » spýtal som sa.

« Ale, tam vzadu za stromami je kostol. »

Mal pravdu. Tu, v odľahlom predmestí Leningradu, dovolili úrady otvoriť kostol. A všetci kresťania z celého mesta, ktorí sa chceli zúčastniť na bohoslužbách, museli prísť sem. Zapôsobilo to na mňa. V škole som čítal v ústave Sovietskeho zväzu, že každý občan má právo na náboženskú slobodu, ba dokonca aj na slobodu náboženského zhromažďovania. A skutočne je to pravda! — myslel som si. Veriaci išli verejne do kostola. To bol pre mňa dôkaz, že v Rusku naozaj vládne náboženská sloboda.

Zima a jar len tak preleteli. Moja práca na akadémii sa stávala čoraz rozsiahlejšou. Nezaťažovalo ma to však, lebo môj študijný odbor ma veľmi zaujímal. Vychutnával som predovšetkým prednášky z politiky marxizmu-leninizmu. Priťahovali ma priam magicky a ja som neúnavne študoval. Napriek tomu som bol rád, keď sa blížil apríl, jarné prázdniny, a mohol som uskutočniť svoj plán — cestu do Novosibirska a Baryševa. Návšteva sa vydarila. Strávil som nezabudnuteľné chvíle so všetkými starými priateľmi.

Počas krátkej cesty autobusom z Novosibirska do Baryševa som zažil čosi, čo na mňa mimoriadne zapôsobilo. Keď sme prechádzali predmestím Inskaja, zrazu som uvidel pred nami autobus, ktorý

uviazol v doprave. Zvedavo som sa vyklonil z okna, pozrieť, čo sa stalo. Ulicu blokovali rozličné vozidlá, policajné autá, dve požiarne autá a stovky tlačiacich a strkajúcich sa ľudí — beznádejná trmavica. Každému z nášho autobusu bolo jasné, že musíme nejaký čas čakať, a tak sme sa zvedavo nechápavo prizerali ďalej. Vedeli sme len toľko, že sme sa ocitli pred akousi zlostnou masou.

Potom niektorí nastúpili do autobusu. Opýtali sme sa ich, čo sa stalo. Rozprávali, že v Novosibirsku zatvorili veľa kostolov. Po mnohých prosbách a žiadostiach sa vláda konečne rozhodla jeden otvoriť v Inskej, a to práve v onen deň. Správa sa vraj ako blesk rozšírila medzi veriacimi. Hoci sa dalo predvídať, že príde veľa ľudí, predsa len sa nepočítalo s takým množstvom. Do kostola sa vmestilo asi 150 veriacich — keď stáli natlačení. Prišli ich však stovky a blokovali ulice v nádeji, že sa ešte dostanú dnu. Nečudo, že ich bolo tak veľa! Veď Novosibirsk mal pol druhu milióna obyvateľov a už roky tam nebol jediný protestantský kostol. A tak prišli na otvorenie tohto kostola všetci veriaci.

Netrvalo dlho a objavila sa polícia, ktorá dav rozohnala. Pýtali sme sa veriacich v našom autobuse, ako si to vlastne predstavovali, že sa všetci môžu zúčastniť na bohoslužbách. « Nuž, budeme sa striedať. Každá skupina smie zostať dnu len pol hodiny na modlitbu a spoločnú bohoslužbu. Potom príde ďalších 150 ľudí, a tak ďalej, kým sa všetci nevystriedajú. »

Takmer mi to vyrazilo dych. V škole nám hovorili, že veriacich je len veľmi málo, a tu som ich videl celé stovky, ktoré blokovali ulice. A vraj len starí veria ešte v Boha. Tu však bola zastúpená každá veková skupina. Videl som mnohých mladých

ľudí, ktorí sa obliekali a správali ako ja. Tvorili aspoň polovicu davu.

Autobus sa dal do pohybu. Bol som úplne ponorený do myšlienok nad týmto zážitkom. Urobil na mňa hlboký dojem a ešte dlho som musel nad všetkým rozmýšľať.

Zvyšok prázdnin som strávil s priateľmi v Baryševe a Novosibirsku. Boli to šťastné a bezstarostné dni. Len sa tak prešmykli, a ja som sa musel vrátiť do Leningradu. Opäť som sa vrhol do štúdia, ešte horlivejšie ako predtým.

V júli 1968 — bol som v Leningrade už takmer rok — mi prišlo oznámenie, že som dostal študijné miesto na námornej akadémii v Petropavlovsku na Kamčatke. Jednoducho neuveriteľné! Presne podľa mojich predstáv! Tamojšia akadémia bola veľmi významná. Nachádzala sa na ruskom pobreží Tichého oceánu, severne od Japonska. Kamčatku prezývali « okom Ruska ». Najväčšia časť sovietskej flotily kotvila v tejto oblasti. Dostať sa sem znamenalo ďalší krok dopredu. Bol som neopísateľne šťastný.

Opäť som sa rozlúčil s priateľmi i s Poliakom, o ktorom som potom dlhý čas nemal nijaké správy. Na novom mieste som sa mal hlásiť až o pol druhu mesiaca. Rozhodol som sa znovu stráviť prázdniny s priateľmi v Novosibirsku.

Posledný pohľad na Leningrad' sprevádzali zmiešané pocity. Vedel som, že nikdy nezabudnem na vzrušujúce, dni vyplnené prácou a samozrejme, na nedostupnú krásu tohto veľkomesta.

Medzi Leningradom a predmestiami Moskvy prebehla cesta bez mimoriadnych udalostí. Potom som vo vedľajšom vozni začul veľký lomoz. Od prírody zvedavý, išiel som sa pozrieť, čo sa stalo. Traja robustní chalani surovo mykali sem-tam chudého chlapca s výzorom malého školáčka, s hrubými okuliarmi a bledou farbou pleti. « Keď nám nedáš peniaze, zlomíme ti ruku! » Chlapec sa triasol ako osika. Jeden z banditov držal ostatných cestujúcich v šachu, aby sa nikto neopovážil zasiahnuť. Nikdy som nemal v láske takéto typy. Scéna ma naplnila zúrivosťou. Odpásal som vojenský remeň a omotal si ho okolo ruky tak, že ťažká železná spona pôsobila ako boxer. Takto ozbrojený som vykročil proti trom chalanom. Keď sa « strážca » pohol ku mne, hmatom z juda som ho hodil o stenu a improvizovaným boxerom uderil rovno do tváre. Klesol na zem.

Ostatní dvaja medzitým vytiahli mládenčovi z vrecka peniaze. «Dajte peniaze naspäť, lebo s vami urobím to čo s týmto », povedal som. Až teraz zbadali priateľa ležať v bezvedomí. Urobil som niekoľko krokov smerom k nim. Cúvli: « Veď už ideme. » Na najbližšej stanici vystúpili, vezmúc priateľa so sebou.

Prirodzene, chlapec bol úplne vykoľajený. Pomohol som mu pozbierať peniaze, vzal som ho za rameno, upokojujúco sa mu prihovárал a navrhol som mu, aby sme sa posadili. Dozvedel som sa, že sa volá Michail Koptelov. Chvilu som sa zdráhal pýtať ďalej. Ak mal niečo spoločné s osobou, na ktorú som myslel, tak by to bola výnimočná náhoda. Ale napokon som nevydržal: « Nie si náhodou v dajakom príbuzenskom vzťahu s tým veľkým spisovateľom Konstantinom Koptelovom? »

<< Samozrejme. To je môj otec. »

« Tvoj otec! » zvolal som. Omráčilo ma to. Každý ruský milovník literatúry pozná toto meno.

Koptelov je jedným z najvýznamnejších a najznámejších spisovateľov a dostal Leninovu cenu za literatúru. Jeho knihy sú známe v celom Sovietskom zväze.

Teraz bola celá udalosť ešte zaujímavejšia. Michail sa ma spýtal, kto som a kam cestujem.

« Počuj, » povedal mi. « Keď si už v Moskve, nechcel by si prerušiť cestu a zoznámiť sa s mojimi rodičmi? »

Veľkolepé, pomyslel som si. Mám príležitosť spoznať Konštantína Koptelova. Rýchle som sa rozhodol. « Dobré, aj tak mám v Moskve niekoľko hodín času. » Myšlienka, že stretnem takú významnú osobnosť, vo mne vyvolala povznesenú náladu.

Metrom sme sa dovezli ku Koptelovovým. Michail mi predstavil rodičov a porozprával im, čo sa mu cestou prihodilo. Otec mi potriasol rukou, ďakujúc za pomoc. Matka sa na mňa len vďačne usmievala. Potom sa spýtala: « Sergej, máš čas najesť sa s nami? O chvíľu bude všetko hotové. Do odchodu vlaku sa môžeme ešte trochu porozprávať. » Pozvanie som veľmi rád prijal.

Zanedlho sme si spoločne pochutnávali na výbornom jedle a zabávali sa ako starí priatelia. Koptelov sa pýtal na moju minulosť, na to, čo práve robím a ako si predstavujem budúcnosť. A tak som mu rozpovedal svoj príbeh. Zdalo sa, že ho fascinoval. So záujmom počúval a vypytoval sa na čoraz viac podrobností. Po jedle sme prešli do obývačky, kde sme pri pohárikú vodky pokračovali v rozhovore, kým neprišiel čas odobrať sa na stanicu.

« Sergej », povedal napokon Koptelov, « kým som ťa počúval, rozmýšľal som nad tým všetkým. Som presvedčený, že o tvojom živote a o živote detí v Baryševe by sa dala napísať pútavá kniha. »

Onemel som. Na také čosi som ani len nepomyslel.

« Mohol by som napísať knihu o tvojom živote v domove. Bol by to ruský Tom Sawyer », povedal.

Veľmi tni to lichotilo, ale úprimne som odpovedal, že nie som si istý, ä by to bol dobrý príbeh. Samozrejme, on to mohol najlepšie posúdiť, veď bol « odborník ». Uistil som ho, že mu rád porozprávam všetko, čo viem.

« Dobré, urobíme to! » povedal natešený. « Čoskoro sa s tebou spojím. Kúpime totiž letný dom neďaleko Novosibirska. Budem celkom blízko detského domova a môžem teba aj iných chlapcov interviewovať. »

Potom ma moji noví priatelia odviezli na stanicu, kde som sa s nimi rozlúčil a pokračoval na ceste do Novosibirska.

Na tamojšej stanici ma čakal Boris Lobanov. Starý, dobrý Boris! Úprimne sme sa objali. Od rozčúlenia sme hovorili obaja naraz. Zaviedol ma do svojho jednoizbového bytu, a keď som sa trochu občerstvil, vyšli sme von, aby sme sa stretli s ostatnými. Ako prvý nám prišiel do cesty Nikolaj Povaljev.

« Pozrimeže! » zvolal. « Ktože je tento elegantný vojak po tvojom boku, Boris? Keď odchádzal, ešte mu mlieko tieklo po brade a vrátil sa ako admirál! Chlapče, chlapče! Veď tí dnes vôbec nevedia komu dať takúto uniformu! »

Keď sme sa zo srdca zasmiali a privítali, prešiel som k veci: « Počuj, Nikolaj, mám pre teba novinku. » A porozprával som mu o rozhovore s Konštantínom Koptelovom a jeho návrhu napísať knihu o detskom domove a jeho obyvateľoch, vrátane Nikolaja. « Všetko som mu vyrozprával a tvoj príbeh, Nikolaj, chce dať tiež na papier. Ešte ťa urobím slávnym! »

Nikolajov výzor bol čoraz zdesenejší. Napokon, zvolal: « Sergej, aký si ty vlastne sprostý? Samozrejme, že sa stanem slávny. Ale zároveň si zlomím väzy. Už len to mi chýba, aby som sa stal slávny! Nechápeš, čo by to znamenalo pre moje obchody? Sergej, ako si to len mohol urobiť, mne, starému dobrému priateľovi? »

Začalo mi svitať. Pravdaže! Ako som len mohol byť taký hlúpy?!

« Počuj, Nikolaj, naozaj ma to mrzí », povedal som. « Toto som si vôbec neuvedomil. Ale máš pravdu. »

« Najlepšie bude, keby si začal hneď, » hundral. « O mojej « práci » je najlepšie mlčať. Boris, ja a niekoľkí ďalší sme si tu vybudovali dobrú organizáciu a jeden zvedavý škrabák by nám to všetko zničil! »

Chcel som ho prerušiť, ale nepripustil ma k slovu. « Viem, že na akadémii si dostal málo peňazí, Sergej. A moje obchody idú v poslednom čase naozaj dobre. Tu máš peniaze, ktoré stratíš, ak celý nápad s knihou zavesíš na klinec. Súhlasíš? »

Teraz som sa však naozaj napajedel. « Počuj, Nikolaj! Keď prestaneš na minútu rečniť, poviem ti

niečo, čo som ti chcel povedať už od začiatku. Nemyslel som to zle. Počuješ! Mrzí ma to. Nijaká kniha sa nebude písať a hotovo! Čo to máš za nápady vyplácať ma? Ved' som tvoj priateľ. »

Na Nikolajovej tvári sa objavil úsmev. « Teraz je to ten starý Sergej, ktorého poznám. Ďakujem. » Koptelov mi napísal, že si kúpil v blízkosti letný domček a onedlho príde. Keď o niekoľko dní pricestoval, vysvetlil som mu, že sa mi myšlienka s knihou predsa len nepozdáva a že s ním radšej

nebudem spolupracovať. Nebol tým ani trochu nadšený. Povedal som mu, že ma to mrzí, ale nemôžem ináč, a to znamenalo koniec nášho priateľstva.

Dvadsať prázdninových dní, ktoré ostávali do môjho odchodu do Petropavlovsk, medzi starými priateľmi ušlo ako voda. Boli sme šťastní, že sme opäť spolu, a využívali sme každú minútu.

Jedného dňa Nikolaj povedal: « Sergej, rád by som ťa predstavil šéfovi našej organizácie. »

O tomto mužovi z podsvetia som veľa počul, ešte keď som bol poslúkom. Už vtedy by som sa s ním bol rád zoznámil, ale vzhľadom na svoje nízke postavenie nemal som nijakú šancu. I teraz som považoval toto pozvanie za veľkú česť. Nikolaj ma zaviedol do takej štvrte, kde som v Novosibirsku ešte nikdy nebol. Vošli sme do trochu bokom stojaceho domu. Chvilu sme vyčkávali, a potom Nikolaj zašepkal: « Tam! Prichádza! » Dvere sa otvorili. Ako keby bol do mňa uderil blesk! Neveril som vlastným očiam. « To je šéf? Ved' je to predsa Sauškin! »

« Máš pravdu, Sergej. Sauškin. Ja som — ako ti to povedať — číslo jeden v tomto kšefte. »

Napokon som sa teda dozvedel aj to, ako sa vodilo Sauškinovi! V Baryševe ho zatkli, lebo sa pokúsil jednou zo smrtiacich zbraní, ktoré sme v domove potajomky zostrojili, zničiť zo sveta tučnú Irenu. Nikto nevedel, kam ho dopravili.

« Strčili ma do väzenia pre deti », povedal Sauškin, vyčítajúc otázku z mojich očí. « Tam som nadviazal kontakty, ktoré mi dopomohli k terajšiemu, hm..., no povedzme, povolaniu. » Myslel tým zásobovanie trhu drogami. Bol najväčším obchodníkom v celom Novosibirsku.

Predomnou stál chlapec z Baryševa, ktorý to naozaj dotiahol ďaleko. Ešte stále som na neho neveriacky civel a sotva som mohol uveriť, čo mi on a Nikola j rozprávali. Ale keď som si uvedomil, aký silný a húževnatý bol v Baryševe, vedel som, že je to pravda.

Nemyslel som, že by si na mňa pamätal, lebo som bol oveľa mladší ako on. A predsa. « Samozrejme, že ťa poznám, Sergej », povedal. « Ako sa ti vodilo? Vidím, že si sa dal k armáde. »

Strávili sme spolu niekoľko príjemných hodín v rozhovore o Baryševe, o našich zážitkoch a skúsenostiach. Dozvedel som sa, že Boris a Nikola) navzájom spolupracovali. Sauškin mi navrhol: « Sergej, ešte tu zopár dní pobudneš. Nechcel by si si zarobiť trochu peňazí? »

« Veru by sa mi zišli. Ako to myslíš? » « Kým si tu, mohol by si s nami spolupracovať. Obchod prekvitá. Predávame veľké množstvá drog a z Japonska dostávame aj iný tovar, ktorý dobre ide na čiernom trhu. »

« A čo také predávaš? » spýtal som sa.

« Magnetofónové pásky, rúže a podobné veci. »

« Dobre, som za. » Opäť som si spomenul na to, čo som sa naučil už pred rokmi — v tomto svete sa musí postarať každý sám o seba.

Niekoľko dní som spolupracoval s Borisom, Nikolajom a Sauškinom. Potom sa stalo nešťastie. Sauškina zatkli a odsúdili ho na osem rokov väzenia v starom tvrdom žalári neďaleko Tomska. Ale obchod musel pokračovať. Povalejev sa nazdával, že Sauškinovo miesto by malo teraz prislúchať jemu.

Raz večer ma Nikolaj a Boris pozvali na mimoriadne stretnutie vodcov z podsvetia. Od Sauškinovho zatknutia sme mali ťažkosti s inou organizáciou, ktorá pomaly, ale iste začala prenikať na naše územie. Myslel som si, že to bude zaujímavý večer, preto som pozvanie prijal. Cestou mi Boris rozprával, že už došlo k viacerým prestrelkám, pri ktorých jeden z nich prišiel o život. Mierové rokovanie bolo teda nevyhnutné. Veci sa museli dať definitívne do poriadku, aby sa obe skupiny mohli venovať výlučne obchodom. Stretnutie sa konalo v schátralom dome odľahlej štvrte Novosibirska.

Vyšli sme hore úzkymi schodmi, prešli cez dlhú, tmavú chodbu. V slabo osvetlenej izbe na treťom poschodí na nás už čakal vodca druhej skupiny. Držal som sa vzadu, zatiaľ čo Nikolaj vyjednával. Po prednesení argumentov jednej i druhej strany Nikolaj zrazu uderil päťou do stola a skríkol: « Keď sa nechcete dobrovoľne stiahnuť z nášho územia, tak aj my musíme hovoriť inakšie. Pokúsili sme sa usporiadať vec po dobrom, ale zjavne to nie je možné. Vy máte svoju oblasť a v tej zostanete. Je to jasné?! »

Nikolaj sa zdvihol. Druhý šéf a jeho ľudia vyskočili tiež a vyrútili sa von. Žmurkol som na

Nikolaja. Bol to stále ten istý tvrdý, nepoddajný chlapík, ktorého som poznal v Baryševe a ktorý sa vtedy « postaral o oboch mojich atentátnikov ».

Podľa mojej mienky sa rokovanie skončilo. Povedal som Nikolajovi: « Idem von, nadýchať sa trochu čerstvého vzduchu. Počkám tam na vás. » V okamihu, keď som vychádzal z vchodových dverí na ulicu, naplnila vzduch explózia. Pod rebrami som pocítil horúci páljaci úder a prudkú bolesť, ktorá mi vyrazila dych. Takmer omráčený som sa pozeral po sebe. Silne som krvácal. Košeľa bola presiaknutá krvou a už aj vojenský kabát sa začal sfarbovať na červeno. Postrehli ma! — to bola jediná myšlienka, na ktorú som sa zmohol. Klesol som na kolená. Vtom som začul za sebou zvuky. Ktosi bežal dolu schodami. Boli to Nikolaj s Bori som, ozbrojení každý dvoma pištoľami a pripravení odstreliť útočníkov. Tí však rýchlo zmizli. Nikolaj a Boris schovali zbrane, pomohli mi postaviť sa na nohy a ťahali ma dovnútra. V plášti do dažďa, oblečenom na kabáte, som mal zvnútra vrecko, plné papierov — listy, rozkazy, preukaz a všeličo iné.

« Mal si ty teda šťastie, Sergej! » zvolal Boris, keď ho vyprázdňoval. Vrecko bolo akurát na ľavej strane. Guľka preletela cez hrubý adresár, dokumenty, šaty a uviazla pod kožou.

Keď si Boris obzrel ranu a potom dieru vo všetkých tých papieroch, veľavravne zahvízdal. « Nebyť tejto kopy, už si na druhom svete. »

Z vreckoviek a Borisovej košele sme urobili provizórny obvaz, aby sme zastavili prudké krvácanie. Potom ma obaja doviedli do nemocnice. Keď ma odtadiaľ prepustili, strávil som ešte niekoľko dní u Borisa, aby som sa trochu zotavil. Nemal som čo robiť, tak som pil. Nikdy som nebol veľký pijan. V Baryševe som si občas vypil — ako napokon všetky ostatné deti — a neskôr tiež kedy-tedy. Ale obyčajne som prestal skôr, ako som sa stihol opiť, majúc ustavične na mysli, že si musím zachovať dobrú fyzickú a psychickú kondíciu. Vedel som, že priveľa alkoholu by mi mohlo uškodiť, a preto som sa opil len pri naozaj výnimočných príležitostiach.

Jedného rána po veľkolepom večierku, ktorý usporiadal Boris na moju počesť, som sa zobudil niečo pred deviatou. Ostatní ešte nestihli vytriezvieť. Trochu omámený som vyšiel von, aby sa mi vrátila jasná myseľ. Vonku som stretol muža s podobným úmyslom. Bol asi 50 ročný, zavalitý, s protézou. V snahe zbaviť sa « opice », sme sa spoločne prechádzali po parku. Po niekoľkých minútach sme si sadli na lavičku a zahĺbili sme sa do rozhovoru. Rozprával som mu o sebe, o svojich plánoch, a na to isté som sa spytoval jeho. Na svoje prekvapenie som sa dozvedel, že bol kedysi majorom u polície v Norilsku. Keď spomenul toto mesto, naostril som uši. Norilsk patrí k najznámejším mestám v Sovietskom zväze. Nachádza sa v najsevernejšej časti krajiny a predstavuje žiarivý príklad sovietskeho umenia vybudovať a urobiť obývatelnými aj mestá vysoko na severe.

« To je fantastické! » zvolal som. « Veľa som o Norilsku čítal v učebniciach. Pokiaľ viem, je to pre našu stranu veľký úspech techniky. » « Veľký úspech techniky! » vyprskol. « Vy zelenáci viete len to, čo vyčítate z kníh. To je ten problém! Veríte všetkému, čo vám narozprávajú a čo vidíte na papieri! »

« Ved' sa nerozčuľujte! » povedal som chlácholivo.

« Čo najrýchlejšie zabudni, čo si čítal! Nič z toho nie je pravda. Ja to viem lepšie. Bol som tam policajným majorom. »

« Ale », zaprotestoval som, « údajne vyvinuli špeciálne technológie a stroje na prekonanie ťažkých tamojších podmienok. »

« Stroje! » zasmial sa. « Chceš vedieť, čo to za stroje vyvinuli? Tie tvoje stroje, to boli otroci. Desaťtisíce ich zomrelo pri budovaní mesta. Ich kosti tam dodnes ležia. To bola tá « technológia » výstavby Norilska — krv a kosti otrokov. »

Jednoducho som tomu nemohol uveriť. Veľmi som si prial, aby som mohol odbiť jeho slová ako hlúpe reči opilca. Ale ako? Bol to bývalý policajný major a ak to, čo vravel, bola pravda, nielenže tam žil, ale aj pomáhal budovať mesto.

« Videl som zomierať tisíce ľudí », pokračoval. « Pomreli od hladu alebo od zimy, alebo na obidvoje. »

Rozprával mi, ako zasvätil svoj život komunizmu. Keď v roku 1956 vypukla v Maďarsku revolúcia, poslali ho tam. Bojoval ako tankový veliteľ v Budapešti. Dostal však guľku do nohy a nohu mu museli amputovať. « Potom som ač bol iba nula, na nič nesúci. Poslali ma do Norilska, aby som naháňal tých chudákov do práce. Na to som im bol ešte dobrý. »

Tento rozhovor znamenal pre mňa čosi znesväcujúce. Tento muž, cudzí človek, napadol systém, ktorému som veril, a jeho slová sa mi vôbec nepáčili. Usiloval som sa nepočúvať ho, ale nedarilo sa

mi to.

« A vieš, čo mi za to dali, syn môj? Ó, boli ku mne dobrí, naozaj. Dali mi drevenú protézu a každý mesiac za hrst' rubľov na živobytie, kým ma nevyhodili! A ešte čosi, » — zdalo sa mi, že si to schválne nechával na koniec — « ešte čosi mi dali. A vieš čo? Za hrst' metállov. »

Vylovil z vrecka všelijaké vyznamenania. « Ako vidíš, dobre som im v Maďarsku slúžil. A v Norilsku tiež! »

Podržal mi metálie pod nosom a pokračoval: « Medaily! Na čo sú mi? Mám ich jest'? Zaplatiť nimi nájomné? Pozri na mňa, synak, » odmlčal sa, akoby som si ho naozaj mal poprezerat' od hlavy po päty -. — a aj som to urobil. Mal pravdu. Sám povedal, že je už starý a zbytočný a ešte raz zopakoval, že má protézu a 45 rubľov mesačne. To naozaj nezodpovedalo mojim predstavám a starobe vysluženého komunistického vojaka. Vyznamenania, to hej, ale nie bieda, trpkosť a takáto veľká beznádej.

Pochytil ho záchvat kašľa a metále spadli do blata. Pľul krv. Vreckovkou si utrel ústa a kľáčiačky hľadal vyznamenania. Vstal som a odišiel.

« Ak aj je pravda, čo povedal ten starý », rozmýšľal som, « tak to je azda minulosť. » A tá je už dávno za nami. Myslel som na svoju vlastnú budúcnosť, tá bola teraz najdôležitejšia. Len blázni sa zaoberajú problémami minulosti, tak nás učili. Zaiste, strana mala ťažkosti, keď naša krajina bola ešte v detských topánočkách. V prvých dňoch nového režimu bolo treba bojovať a trpieť. S malými nespravodlivosťami sa muselo počítať. Ostatne, v ktorej krajine niet nespravodlivosť?

Ale predsa — toľko mŕtvych pri budovaní jediného mesta! Mohlo sa to odbiť ako malá nespravodlivosť? Viedol som dialóg sám so sebou, ale potom som sa rozhodol zabudnúť na všetko. Nech bolo, ako chcelo, nenašiel som., na svoje otázky nijakú správnu odpoveď. Život musí ísť ďalej, bez ohľadu na to, čo za problémy a spomienky mala oná patetická figúra, hľadajúca v blate medaily. Kým som sa chystal na odchod, iba s námahou

sa mi podarilo na túto príhodu zabudnúť. Čakala ma cesta na ďaleký východ — vzrušujúca kariéra u sovietskeho námorníctva.

10

Pridelenie do Petropavlovsk

Mojou prvou zastávkou po odchode z Novosibirska a po nekonečnej ceste šírymi sibírskymi rovinami bol « magický prístav » Vladivostok. Na tamojšej námornej základni som zostal dva týždne. Potom ma odvelili na tri týždne do Blagovešenska, priamo na čínsku hranicu, kde už dlhší čas vládlo veľké napätie a na Amure došlo dokonca k prestrelkám medzi sovietskymi a čínskymi vojskami. Ako člen námornej vojenskej jednotky som sa dostal aj do guľometnej paľby. Napokon ma znovu zavolali do Vladivostoka, kde som mal nastúpiť na palubu lode plviacej sa do Nachodky, väčšieho sovietskeho prístavu, a odtiaľ pokračovať v ceste do Petro-pavlovsk. Tu sa koncom septembra 1968 začalo moje dvaapoločné štúdium vojenského rádiotechnika.

Petropavlovsk s asi 150000 obyvateľmi je hlavným mestom Kamčatky. Je to prístavné mesto, s vydláždenými a osvetlenými ulicami v centre. Obyvatelia pochádzajú zo všetkých častí Sovietskeho zväzu. Keďže sú tu početné námorné a vojenské základne, vysoké percento tvoria mladí ľudia. Žije tu aj veľa penzionovaných vojakov.

Námornú akadémiu viedol Viktor Jelisajev, mladý vojak, ktorý sa závratnou rýchlosťou dostal na toto významné miesto. Základni patrilo rozsiahle priestranstvo s 1200 mladými frekventantmi, ktorí tu študovali, trénovali a pripravovali sa na svoje budúce povolanie. Bola to «elita», starostlivo vybraná z celého Sovietskeho zväzu, budúci vojaci. Štúdium na akadémii v podstate pozostávalo z dvoch základných častí: z odborného štúdia a aktívnej politickej činnosti. Delilo sa na rôzne smery: navigáciu, rádiotechniku, mechaniku a iné. Všetkému sme sa venovali veľmi intenzívne, predovšetkým sa však sústrediac na svoj voliteľný predmet. Nakoľko všetko v Rusku má politický aspekt — komunistická strana zasahuje do každej oblasti života — bolo len samozrejmé, že stranická aktivita sa mimoriadne dôrazne vyžadovala tam, kde vychovávali budúcich vojakov. Presne, ako som očakával.

Niekoľko dní po príchode si ma zavolať veliteľ Jelisajev do svojej pracovne. Bolo tam viacero vojakov a jeden civil. Predstavil mi ho ako predsedu strany v Petropavlovsku.

« Dakov », povedal, ukážuc na moje doklady, ktoré držal v ruke, « overili sme si posudok o tebe ako straníckom aktivistovi, ako aj posudky o ostatných kadetoch. Jedného z vás musíme určiť za vedúceho komsomolu. Je tu 1200 študentov, ale prišli sme k jednotnému uzáveru, že ty si pre túto funkciu najschopnejší. Správy o tebe sú výborné. Od prvého školského roku si bol aktivistom, tvoj oddiel vyhral okresnú súťaž v Novosibirsku a aj v Leningrade si sa vynikajúco osvedčil. Si teda vedúcim, Dakov. Si náš človek. »

Trochu ma to omráčilo. Mal som byť zodpovedný za komunistickú výchovu 1200 budúcich vojakov! A to iba osemnásťročný!

Cestou do svojej izby som sa rozprával sám so sebou — s pýchou a určitým druhom sebaobdivu: « Sergej, toto je tvoja životná šanca, taká sa ti už nikdy viac nenaskytne. Ty veru ešte urobíš diery do sveta. »

Asi tri pätiny nášho času na akadémii pohltilo politické štúdium, ostatné dve zostávali na technickú prípravu. Ako vojaci sovietskej flotily budeme mať raz veľkú zodpovednosť za vojnové lode. Práve preto musíme byť politicky stabilní, absolútne spoľahliví a na naše politické formovanie sa vynakladalo veľa času a námahy.

Pri denných námornických cvičeniach nám asistovali dospelí dohliadatelia, ale politická zodpovednosť bola v našich rukách. Mal som k dispozícii šesť poručíkov — akýsi kabinet — ktorým podliehali skupiny, pozostávajúce z 50, 100, alebo 200 chlapcov. Mojou povinnosťou bolo viesť ich a usmerňovať v organizovaní a kontrole politických cvičení. Ja som dostával pokyny od komsomolskej centrály v Moskve a dozeral som, aby sa realizovali. Prostredníctvom kabinetu som bol zodpovedný za splnenie predpísaných úloh a politické štúdium všetkých frekventantov.

V podstate som musel byť presvedčený, že každý kadet, ktorý skončil štúdium a prevzal zodpovednosť u námorníctva, je absolútne disciplinovaný a bezvýhradne oddaný veci Komunizmu. Komsomol bdel nad politickou vierou a úplnou oddanosťou strane každého z 1200 kadetov. Keď mal niektorý z nich ťažkosti so spolužiakom alebo dokonca s veliteľom akadémie, mohol prísť so svojimi problémami za mnou. Ja som sa potom u veliteľa prihovril v jeho prospech, ak som bol presvedčený, že bol v práve. Starší vojaci, samozrejme, protestovali proti takejto dvojakej autorite. Chceli, aby ich rozhodnutie platilo ako najvyššie a konečné. Ale strana udelila Komsomolu rovnaké právo spolurozhodovania. V niektorých prípadoch mohol Komsomol dokonca prehlasovať dôstojníkov. Politická bezúhonnosť bola dôležitejšia ako technické vedomosti. Keď sa zo správania niektorého frekventanta dalo usudzovať, že pochybuje o cieľoch komunizmu alebo že povolila jeho spätosť s ním, mojou povinnosťou bolo zavolať si ho a 'uštedriť' mu poriadnu lekciu. Napokon som ho postavil pred generálne zhromaždenie Komsomolu a pred všetkými zahanbil. Takýmito metódami s určitým druhom šoku sa malo dosiahnuť, aby si kadet v budúcnosti uvedomil, kde je jeho miesto.

Jediné slovo v posudku Komsomolu spolu s mojím podpisom mohlo znamenať pre mladého dovanie na obyčajného námorníka alebo na najpodradnejšie miesto v armáde. Ostatné tresty boli prísne a vymeriavané hneď, aj za najnepatrnejší priestupok proti/predpisom. Každé malé previnenie znamenalo pätnásť dní väzenia o chlebe a vode. Iným zasa naparili dvadsaťštyrihodinovú stráž. Keď ich prichytili pri spánku, išli do väzenia.

Cieľom týchto opatrení bolo vycvičiť kadetov, aby slepo a bezmyšlienkovite poslúchli kazdy rozkaz svojho predstaveného. Mali sme sa stať dôstojníkmi a viesť iných, ale prv, než by sme sami mohli dávať rozkazy, museli sme sa naučiť plniť ich.

Svoju autoritu som nezneužíval, ale usiloval som sa kadetom čo najviac pomôcť. Bol som ohľaduplný, mal som porozumenie pre ľudské slabosti a mojou povinnosťou i želaním bolo, aby štúdium ukončilo čo najviac kadetov.

Nepodarilo sa to však vždy. Tlak bol mimoriadne silný. Ustavičné pochodovanie, excecírovanie, odborné štúdium, štúdium marxizmu-lenínizmu, hodiny a hodiny namáhavých brigád spôsobovali mnohým veľké ťažkosti.

Počas prvého roku môjho pobytu v Petropavlovsku spáchali traja kadeti samovraždu. Jednoducho to nevydržali. Pamätám sa na chlapca, ktorého obvinili, že v službe zaspal. Potrestali ho dvadsaťštyrihodinovou strážou a hliadkovaním. To už bolo nad jeho sily. Zmizol. Mysleli sme si, že dezertovar. Na druhý deň sme ho našli na povale obesného.

Mimoriadne smutný bol prípad istého môjho kamaráta, ktorému som sa pokúšal pomôcť. Napokon vyskočil z tretieho poschodia a zabil sa. Dostali sme príkaz rozširovať, že mal vypité a nevedel, čo robí. Ja som ho však pridobre poznal, a bol som si istý, že išlo jednoznačne o samovraždu. Ale musel

som čušať podobne ako ostatní.

Niekedy sa mi podarilo — vďaka svojmu postaveniu — zastať sa kadeta, hoci nadriadení boli rozhodnutí vylúčiť ho zo štúdií. V takýchto prípadoch som zdôrazňoval, aby chlapcovi dali ešte možnosť, a sľúbil som, že sa osobne postarám, aby dôkladnejšie študoval Leninovo učenie a mohol sa tak z neho stať dobrý komunistický vojak. « Dajte mu, prosím, ešte jednu šancu », apeloval som naliehavo.

«No dobre, Dakov» znela častá odpoveď. « Dávame ti na to tri mesiace. » Vo väčšine prípadov som mal úspech.

Správu som musel odovzdať priamo miestnemu výboru strany. Takto som sa dostal do kontaktu s vedúcimi straníckymi činiteľmi v Moskve, od ktorých som dostával smernice, pokyny pre cvičenia, lekcie a kópie prednášok pre kadetov. Poznal som mnohých najvyšších vojenských komunistických funkcionárov na Kamčatke a tiež z Gorkomu — petropavlovského stranického centra." Tieto styky mi umožnili nazrieť do internej činnosti strany.

K mojim príjemným povinnostiam patrilo organizovanie zábavných a kultúrnych podujatí na akadémii v rámci takzvaného politického vývoja. Často sme k nám pozývali umelcov z Moskvy, ktorým sa vždy dostalo nadšeného privítania. Menej populárne boli obyčajné prednášky. Musel som však v Moskve vykazovať vysokú návštevnosť, lebo inakšie...! mnohí z docentov nás pravidelne navštevovali.

Od septembra 1968 do mája 1969 ma Gorkom niekoľkokrát poveril úlohou prednášať na miestnych školách a univerzitách o komunizme a svetovom politickom dianí. Hovoril som o nebezpečenstve imperializmu, o zasahovaní USA do vnútorných záležitostí Vietnamu, o význame vojenskej moci Sovietskeho zväzu, o marxizme-leninizme, a iných politických témach. Usiloval som sa poslucháčov strhnúť. Čoskoro som sa stal obľúbeným rečníkom a moje prednášky boli hojne navštevované.

Okrem politickej aktivity som sa zúčastňoval na rôznych športových podujatiach v rámci akadémie: zápasenie, judo, karate, beh na dlhé a krátke trate. Stále som bol zaneprázdnený a nikdy som sa neuvoľnil. Miloval som však takýto aktívny život.

Jedného dňa, keď som bol v Gorkome, významný stranický funkcionár mi potľapkal po pleci so slovami: « Len tak ďalej, mladý muž! Čaká ťa veľká budúcnosť! Potrebujeme ľudí, ako si ty.

Pokračuj vo svojej práci, máš pred sebou skvelú kariéru. »

Na spätočnej ceste som sa priam vznášal v oblakoch. Toto bol môj život, moji ľudia. Strana bola mojou « rodinou ». Bol som súčasťou čohosi, v čo som veril a pre čo som žil. Vedel som, čo je disciplína, autorita a tvrdá práca, a strana to vedela oceniť a odmeniť. Bol to jeden z najväčších okamihov hrdoosti! Cítil som sa v dokonalom súlade so svetom.

11 Rozkaz tajnej polície

V istý májový deň 1969 ktosi zaklopal na dvere mojej pracovne. « Vstúpte », povedal som, zodvihnúc hlavu od práce. Vstúpil neznámy muž v civile. Bol zavalitý, mocne stavaný, husté čierne vlasy prísne učesané dozadu. Zvláštny staccatový hlas pripomínal guľometnú paľbu. Pre túto rečovú chybu mu bolo ťažko rozumieť. Musel som veľmi pozorne počúvať. Predstavil sa ako Ivan Azarov. To meno som už počul. Bol to major KGB na Kamčatke! KGB je špičková jednotka sovietskej tajnej polície a má oveľa väčšiu autoritu ako uniformovaná polícia. Keď vyslovil svoje meno, div mi nezaskočilo. Čo len odo mňa chce?

Azarov vybral z aktovky niekoľko spisov, a keď ich rozkladal po stole, uvidel som v nich svoje meno.

« Dakov, sledoval som tvoje posudky od čias, keď si ako šesťročný býval v detskom domove číslo jeden. Na taký mladý vek máš pozoruhodnú minulosť! »

Pokrčil som plecami — malo to byť gesto skromnosti.

« Musíš vedieť », pokračoval Azarov, « že máme určité závažné problémy, ktoré treba riešiť špeciálnym spôsobom. Azda vieš, že som u polície. » Potom mi porozprával o pláne zostaviť zvláštnu jednotku, ktorá by operovala ako oficiálna pobočka tajnej polície v Petropavlovsku.

«Táto mimoriadna akčná jednotka dostane zvláštnu úlohu, s ktorými sa oficiálna polícia nemôže

zaoberať z rôznych dôvodov », vysvetľoval mi. « Podobné oddiely sa v tomto čase zakladajú v celom Sovietskom zväze. Z moskovskej centrály prišlo nariadenie založiť ju i u nás. » Na okamih sa odmlčal a potom pokračoval: «Hľadali sme človeka, ktorý by mohol prevziať velenie tejto špeciálnej jednotky. »

Takto sa teda majú veci, pomyslel som si. Pokúsil som sa uviesť všetky možné dôvody, len aby som sa vyhol tejto veľkorysej ponuke. Napokon, mal som naozaj plné ruky práce. Ale Azarov chrľil ďalej: « Nevieš, či sa nato pamätáš, ale bol som na jednom zhromaždení, kde si hovoril. » Nepamätal som sa. « Mal si strhujúci prejav; jeden z najlepších, aký som kedy na adresu mladých ľudí počul. Žiaci ti priam viseli na perách. » Prešiel k veci. « Takúto vodcovskú osobnosť hľadáme, Dakov.

Muž, ktorého vyberieme, musí vedieť okolo seba regrutovať ľudí, organizovať ich a riadiť ich činnosť. Dôkladne som si preštudoval tvoje materiály. » Poklopkal prstom po stole, aby dal slovám väčší dôraz: « Sme presvedčení, že ty by si mohol byť tým pravým človekom pre organizovanie a vedenie novej policajnej jednotky. »

Prirodzene, mohol mi jednoducho rozkázať, aby som prevzal túto úlohu, ale ja som sa ešte usiloval nájsť nejaké možnosti, ako sa z toho vykrútiť. Keď som sa pokúsil vysvetliť svoje dôvody, skočil mi do reči. Videí som, že nie je zvyknutý, aby ho niekto prerušoval. « Samozrejme, za túto špeciálnu prácu dostaneš aj špeciálnu odmenu, z mimoriadnych fondov, ktoré v Moskve založili pre tento účel — dvadsaťpäť rubľov za akciu. »

Neveril som vlastným ušiam. Napokon, rapotal ako guľomet, istotne som sa prepočul. « Mohli by ste mi ešte raz zopakovať poslednú vetu? » spýtal som sa.

Uškrnul sa a povedal: « Viem, čo si myslíš, ale počul si dobre. Dvadsaťpäť rubľov za akciu. »

Ako kadet som dostával sedem rubľov na mesiac. A teraz som mal dostať dvadsať päť rubľov « za akciu! » Po skončení štúdia som ako vojenský námorník mohol zarobiť nanajvýš sedemdesiat rubľov mesačne. To značí, že len pri troch « operáciách » s týmto policajným teamom by som nadobudol viac peňazí ako u námorníctva za mesiac! Azarovovi neunikol krátky záblesk v mojich očiach.

« Teda prijímaš? » spýtal sa.

« Saniozrejme », odpovedal som. « Ale prečo ste vybrali práve mňa? »

« Z troch prostých dôvodov. Po prvé, si frekventant na vojenskej škole, takže tvoj čas i tak patrí štátu. Nemusíš sa teda vzdať svojho povolania. Jednoducho sa porozprávam s tvojím veliteľom, aby ťa uvoľnil pre prácu u polície. Po druhé, nemôžem zabudnúť na tvoju reč o komunizme a politickom dianí vo svete, ktorú si mal na univerzite. Prejavil si pritom schopnosti vodcu, pre túto funkciu nevyhnutné. Po tretie, a to je hlavný dôvod, máš kontakty a možnosť vyhľadať pre túto skupinu správnych ľudí. »

V tomto som mu musel dať za pravdu. Ako komsomolský vedúci som mal priateľské styky skoro so všetkými podriadenými stranickými tajomníkmi. Tí zasa poznali všetkých kadetov na základni. Stačilo niektorému povedať: « Daj mi troch svojich najtvrdších ľudí », a urobí to. Na základe svojej autority a kontaktov som mohol vybrať najvhodnejších ľudí spomedzi všetkých 1200 frekventantov.

« Koľko mužov chcete mať? » spýtal som sa Azarova.

« Najmenej dvadsať. Nebudeme ich potrebovať vždy všetkých, ale chceli by sme mať pokope aspoň dvadsať ľudí, na ktorých by sme sa mohli obrátiť, keby ten alebo onen nemohol prísť. » V duchu som už začal vyberať kandidátov.

« Vyhľadaj si ľudí, Dakov a do desiatich dní mi ich predstavíš. Chcel by som každého spoznať osobitne, kým vás odovzdám súdruhovi, ktorý bude riadiť jednotlivé akcie. »

« V poriadku », povedal som. Major vstal a odišiel.

Napokon, nie som včerajší, pomyslel som si. Vedel som, kam mieril. Určite sme si mali vziať na mušku korhel'ov, vrahov, bitkárov a iných porušovateľov zákona, s ktorými si oficiálna polícia nevedela rady. V pristave bolo všelijakých pochybných elementov neúrekom, a s tým bolo treba urobiť poriadok. Potreboval som teda surových, nebojácnych bitkárov, dosť silných a šikovných, aby vedeli od seba odtrhnúť škriepiacich a bijúcich sa.

Bol som presvedčený, že sa sám na také Čosi hodím. Už roky som sa vytrvalo otužoval, zápasil a len nedávno som sa stal za Kamčatku šampiónom v jude. Musel som teda nájsť ešte podobných dvadsať chlapcov. V prvom rade som myslel na svojich priateľov-športovcov. Pre niektorých som sa rozhodol už cestou do izby. Zoznámil som sa s nimi na našich komsomolských športových podujatiach: so šampiónmi v boxe, v jude a inými dobrými atlétmi. Prvý, na ktorého padla moja voľba, bol Viktor Metvejev, stokilový silák, vysoký dva metre. Napriek medvedej postave bol prekva-

pujúco pohyblivý. Mal priateľskú tvár, ale srdce z kameňa. Viktor bol mojím dôverným priateľom a komsomolským funkcionárom. Podliehalo mu dvesto kadetov z rádiového oddelenia. Patril k našim najlepším hokejistom. Do konfliktu sme sa dostali iba pri športovom súťažení. Spočiatku to bol vždy priateľský zápas, ale niekedy sme obidvaja stratili sebakontrolu a prekročili hranice.

V kruhu priateľov alebo spolupracovníkov bol Viktor milý, v boji bol však ako posadnutý, ani čoby sa ho zmocnili živočíšne pudy. V takýchto chvíľach sa mohol stať pre iných skutočne nebezpečný, čo sa neskôr pri policajných akciách aj ukázalo.

Viktor nemohol zabudnúť na svoje stroskotané plány. Rád by sa bol stal pilotom, ale nikdy neurobil skúšku, takže stratil dva roky. Hoci bol dva roky starší odo mňa, mal o stupeň nižšiu hodnotu. Bol to zrejme pocit menejcennosti, ktorý ho dráždil. V juhu však svoj cieľ dosiahol a stal sa šampiónom pre celé východné Rusko.

Ďalšia voľba padla na Anatolija Litovčenka, petropavlovského playboya, vysokého, mocného fešáka, šarmantného a priateľského. Dlhšie čierne vlasy, tmavé fúzy a veľké čierne oči mu dodávali výzor «ohnivého milovníka». Hoci vyzeral ako miláčik žien, len niekoľko najbližších priateľov sa ho opovážilo tak nazvať, aj to len žartom. Anatolij bol prvotriednym vysokotrénovaným boxerom, tretím najlepším v Sovietskom zväze. Podľa jednotnej mienky by sa bol určite stal šampiónom Sovietskeho zväzu, keby nebol pri jednom zápase utrpel komplikované zranenie ramena. Dovtedy ho pokladali za najväčšiu nádej pre olympijské hry. Taká to bola extra trieda!

Ďalší, pre ktorého som sa rozhodol, bol Alexander Guljajev, nervózny a napätý chlapec s výbušným temperamentom, ktorý ho neskôr stál život. Nebol síce športovcom, ale bol vysoký, mocný a násilnícky. Reagoval impulzívne, bez rozmýšľania. Pochádzal z Novosibirska ako ja a dobre sme si rozumeli. Bol pravdepodobne najrozhodnejší z mojich ľudí. Keď si raz niečo zaumienil, bolo priam nemožné odradiť ho od toho. Mal okrúhlu, plochú tvár a nos na nerozoznanie podobný Viktorovmu. Volali sme ich « nosatí bratia ».

Vladimír Selenov patril k tým menším, ktorých som vybral do nášho teamu. Nebol síce vysoký, ale bol to enormne dobrý boxer a ozajstný silák. Zdalo sa, že život tohto nekomplikovaného chlapca sa skladá zo samých zábav. Neštudoval na námornej akadémii preto, že by ho to bavilo, ale aby sa vyhol armáde. Nevoňalo mu ani jedno ani druhé, prišiel však k uzáveru, že námorníctvo je predsa len menším zlom.

A keď už u námorníctva bol, pokúšal sa zase všetkými možnými spôsobmi dostať preč. Niektorí kadeti si schválne porezali prsty alebo šľachy, pokúšali sa nainfikovať tuberkulózou alebo inou nebezpečnou chorobou, len aby ich prepustili. Vladimír síce ešte nič také nepodnikol, ale ustavične plánoval, ako odíde — zlomí si ruku, odreže si prst, bude predstierať srdcový záchvat alebo podobne. Lenže vždy zostalo iba pri slovách. Jediné, čím sa vážne zaoberal, bol box. Dosiahol titul majstra Kamčatky v strednej váhe.

Najvyšším členom našej údernej skupiny bol Jurij Berestennikov. Jeho matka, riaditeľka štátnej školy číslo štrnásť v Petropavlovsku, mala medzi straníkmi veľa priateľov. Jurij bol neobyčajne mocný a nadovšetko miloval bitku hlavne v autobusoch. Nevyužíval tento dopravný prostriedok na cestovanie, ale na vyvolanie hádky, končiacej bitkou. Naše autobusy boli zvyčajne preplnené, mnohokrát vojakmi. Jurij mohol vždy počítať s tým, že ho niekto neúmyselne postrčí, keď sa autobus prudko rozbehne. To bol preňho dostatočný dôvod zasadiť « protivníkovi » mocný úder. Niekedy sa na bitke zúčastnili všetci mladší cestujúci. Raz sa Jurijovi podaril taký kúsok, že všetci civili v autobuse bojovali proti uniformovaným. Šofér pri pohľade na tú divú trmu-vmu zamieril aj s bijúcimi sa pasažiermi priamo na policajnú stanicu.

Taký bol teda Jurij. Bitky boli jeho život. Napriek tomu ho človek musel mať rád. Bol vzdelaný, múdry, vtipný a vždy vystrájal pochabosti. Určite sa na akadémiu nikdy nezapísal menej vhodný chlapec ako on. Myslím, že sa to podarilo len vďaka dobrým stykom a postaveniu rodičov. Keď ho cez hodinu vyvolali k tabuli, stál tam vo vzpriamenom vojenskom postoji a s vážnou tvárou nesprávne odpovedal na učiteľove otázky. Keď mu dal vyučujúci najavo, že jeho odpoveď bola všetkým možným, len nie správnou odpoveďou, v predstieranom zahanbení zvesil hlavu a vydal zo seba nanajvyš nevojenský výkrik, na čo sa celá trieda pustila do hlasného smiechu. Raz pohladkal staršieho holohlavého vojaka po temene a povedal: « Na dobrej streche tráva nerastie. »

Prirodzene, nadriadení často žiadali od Jurija vysvetlenie jeho nedisciplinovaného správania. Zdalo sa však, že mu to vôbec neprekáča. Zmysel svojho života videl v tom, aby ľudí okolo seba buď rozosmial, alebo priviedol do bitky, podľa možnosti za jeho « účinkovania ». Napokon nadriadení na-

priek vplyvu Jurijových rodičov rozhodli, že na vojaka je nesúci, a stal sa obyčajným námorníkom. Kým patril k mojej akčnej jednotke, osvedčil sa ako jeden z najsilnejších, najspoľahlivejších a najobávanejších ľudí.

Ďalším reprezentantom našej skupiny bol Sergej Kanonenko, Ukrajinec, jeden z mojich komso-molských asistentov, húževnatý, spoľahlivý, brutálny človek bez akýchkoľvek príznakov citu a veľmi pôsobivý. Patril do našej zápasníckej skupiny a vážil asi sto kil. V bitkách rád vyťahoval nôž. Musel som na neho dávať pozor, aby ho nepoužíval zbytočne.

Boli tu ešte ďalší priatelia, ako Vladimír Litovka a Viktor Lazárov, všetko mocní, vysokí, silou prekypujúci atléti. Spolu so mnou budú tvoriť jadro policajnej skupiny. Čo sa týka ostatných, požiadal som svojich poručíkov, aby mi dodali zoznam najsilnejších a najtvrdších mužov, trénovaných v boxe, jude alebo zápasení. Určite sa v celom Rusku nenájde tvrdšia skupina. Azarov si žiadal najlepších, a najlepších aj dostane.

Keď bol zoznam hotový, vyhľadal som každého kandidáta osobne. Skoro všade som narazil na výhovorky a ospravedlnenia. « Sergej, som veľmi zaneprázdnený. Už teraz som preťažený », hovorili niektorí. Keď však počuli o peniazoch, ktoré dostanú, nemusel som ich viac presvedčať. « Sergej, kedy začneme? » spytovali sa. Dvadsaťpäť rubľov za niekoľko hodín práce — tomu ani jeden z nás nemohol odolať. Jurij jediný by bol pristal aj bez nich, už kvôli bitkám.

Čoskoro som mal skupinu pohromade. Zvolal som všetkých dvadsať jeden kadetov. Ešte nikdy som nevidel toľko vysokých, tvrdo vyzerajúcich mužov v jednej miestnosti. Dopriali sme si riadny dúšok, úprimne povedané, zopár dúškov. Oznámil som im, že na druhý deň sa všetci máme hlásiť na miestnom výbore strany u Ivana Azarova.

V určenú hodinu sme sa dostavili do jeho pracovne. Keď vošiel, pozrel na nás a povedal: « V poriadku, Dakov. Vidím, že si si vzal k srdcu moje slová o starostlivej voľbe. » Každého si overil osobitne. Bolo vidieť, že na neho urobili dobrý dojem. Úplne sa medzi vysokými svalnatými junákmi strácal. S autoritou, pre neho typickou, nám rozkázal sadnúť si a pustil sa do vysvetľovania, prečo si želal vznik takejto skupiny.

« Prosil som Dakoya, aby vás sem priviedol z určitých dôvodov. V celej krajine máme problémy s nepriateľmi ľudu. Aby sme ich zneškodnili, zakladanie špeciálne operačné skupiny, ktoré budú úzko spolupracovať s políciou.

Navonok budete pracovať pre tunajšiu políciu, v skutočnosti vás však bude riadiť moje oddelenie. Tvoríte zvláštnu jednotku na vykynoženie mimoriadnych nepriateľov ľudu, zorganizovanú na základe priamych rozkazov Moskvy. Nečaká vás teda obyčajná policajná práca. Má niekto otázky? » Všetci mlčali, a tak pokračoval: « Po mojom krátkom úvode sa najskôr zoznámite s policajným šéfom, ktorému budete priamo podliehať. V konečnom dôsledku som za vaše akcie zodpovedný ja, a preto musím o všetkom vedieť. Väčšina z vás je na námornej akadémii. Upovedomím vašich veliteľov, že ste externými spolupracovníkmi polície, a dostanete potrebné doklady, aby ste mohli základňu kedykoľvek opustiť. Samozrejme, vašou prvoradou povinnosťou zostáva štúdium. Ale hneď po ňom nasledujú záväzky voči polícii. Má niekto otázku? » Ešte stále vládlo ticho. « Najprv vás čaká niekoľko prípravných úloh. Čoskoro sa opäť stretneme a dostanete ďalšie pokyny. Teraz vám predstavím vášho šéfa, ktorý vám dá presné rozkazy. »

Krátko predtým vošiel do miestnosti jednoducho oblečený muž a posadil sa trochu obďaleč. Už jediný pohľad na neho prezrádzal, že patrí k armáde, alebo k polícii a v civile sa necíti dobre. Kabát mal zapnutý až ku krku — hoci sa to vôbec nehodilo — a pôsobil dojmom, že by mu lepšie vyhovovala zvieracia kazajka. Azarov povedal: « Predstavujem vám kapitána Dimitrija Nikiforova. »

Nikiforov vstal a odpovedal neohrabaným « ďakujem » s niekoľkými zajakavými privítacími slovami na našu adresu. Spočiatku na mňa neurobil

, nijaký dojem, ale vedel som, že zovňajšok často klame. Bol malý, zavalitý, mal ryšavé vlasy a studené oceľové oči. Hoci bol nevysoký, skoro všetko na ňom sa vyznačovalo pozoruhodnými rozmermi — veľký hrčovitý, červený nos, neprirodzené veľké ústa, silné kosti, ale nijaké svaly. Tmavé napuchnuté kruhy pod očami dodávali jeho tvári unavený výraz. Nevyzeral na to, že by dal zo seba robiť blázna a určite bolo nebezpečné podceňovať ho.

Nikiforov mal dobré kontakty s policajtmi v roku 1947. O šesť rokov ho povýšili na Šéfa polície v Petropavlovsku, miesto predchádzajúceho, ktorý v podnapitom stave postrelil z okna policajnej strážnice viacerých chodcov, kým sa ho nepodarilo zneškodniť.

Čoskoro som sa dozvedel, že Nikiforov nebol oveľa lepší ako jeho predchodca. Často zanedbal

vlastné povinnosti, len aby sa mohol zúčastniť na razíách. Nikdy sa neoženil. Býval s akousi prostytutkou v byte, v ktorom nebolo nič okrem najnutnejšieho zariadenia, ako chladnička, posteľ, stoličky a stôl. Jeho život patrila polícii a štátu. Domov pre neho nemal nijakú cenu. Neskôr sme mu dali prezývku « ľadový Niki».

Nikiforov prišiel na Kamčatku ako mladý muž kruhoch a úzko spolupracoval s komunistickými funkcionármi na Kamčatke. Kým som ho skúmal myslel som si: Strašné čo i len pomyslieť, že by mal po mne sľadiť!

Po nemotornom úvode Nikiforov pokračoval pomaly, zdôrazňujúc každé slovo: « Tvoríte zvláštnu policajnú jednotku. Budete podliehať priamo" môjmu veleniu a poslúchať moje rozkazy. Spolu so súdruhom Azarovom nesiem zodpovednosť za váš výcvik a za všetky akcie. V našej krajine narastajú problémy s nepriateľmi štátu. Pracujú utajene a snažia sa podkopať autoritu vlády. Našou úlohou je odhaliť a zneškodniť ich.

Najskôr dostanete niekoľko úloh na zapracovanie. Potom vám so súdruhom Azarovom dáme ďalšie pokyny. Musíte byť ustavične pripravení okamžite sa u mňa hlásiť. Dostanete jednak úlohy, na ktoré polícia nemá čas, a jednak také, ktoré nesmú vyzeráť ako oficiálne policajné akcie. Preto budete vždy v civile a pred obyvateľstvom budete obyčajnými spoluobčanmi, ktorí z vlastného presvedčenia zasahujú proti kriminálnym živlom. Je vám to jasné? »

Prikývli sme na znak súhlasu. Nikiforov pokračoval: « Teraz chcem hovoriť s vaším veliteľom medzi štyrmi očami. Môžete odísť — všetci okrem Dakova. Poď sem, súdruh. »

Keď ostatní opustili miestnosť, Nikiforov mi povedal, že s prácou začneme hneď a že sa máme všetci o tri dni znovu hlásiť na polícii.

O tri dni sme sa od Nikiforova dozvedeli, že počas budúcich týždňov dostaneme ľahšie úlohy, aby sme nadobudli skúsenosti, a preto budeme polícii k dispozícii tri hodiny denne. Čoskoro sme už pomáhali pri zatýkaniach. Nebolo nijakou zvláštnosťou, že za týždeň sa stali dve alebo tri vraždy. Často sa strhla bitka medzi opitými námorníkmi alebo bolo treba zlikvidovať iné ohniská nepokojov. Našou úlohou bolo násilím obnoviť pokoj a poriadok.

Pri jednej takejto príležitosti poslali mňa, Viktora, Vladimíra a ešte niekoľkých iných, aby sme v bare neďaleko prístavu skoncovali s hádkou. Pri akciách sme používali policajné auto, do ktorého sa zmestilo skoro dvadsať ľudí. Nikiforov nám v ten večer povedal: « Nerobte si veľkú hlavu z toho, kto je v práve a kto nie. Zlikvidujte vec za každých okolností, na spôsobe nezáleží. » Na boxerov a zápasníkov mala táto výzva rovnaký účinok, ako keď sa tigrovi podrží pod nosom čerstvé mäso. Viktor zrazil k zemi štyroch naraz — viac sa ani nepohli. Práve som sa našiel v strede rozzúrenej skupiny, keď ma napadli dvaja naraz. Boli vyšší ako ja, ale napriek tomu som sa ich rýchlo zbavil — jedného som zložil úderom karate do zátylku a druhého hmatom z juda. Naozaj jedinečný šport!

Na obnovenie poriadku nám stačilo asi dvadsať minút. Bar vyzeral ako keby sa tade prehnalo tornádo. Poobzeral som sa okolo seba. Viktor, Anatolij a traja ďalší sa vyškerili. A Jurij! Ten bol od radosti v siedmom nebi. Nemusel hádku ani vyvolávať. Mali sme z toho všetkého ohromnú zábavu. Veď kde inde by sme sa mohli takto schutiť pobiť a ešte k tomu za odmenu?

Boj sa teda skončil. Väčšina «protivníkov» ležala stenajúc na zemi. Opití námorníci neboli pre disciplinovanú bojovú skupinu nijakými partnermi. Nezatkli sme nikoho. Tentoraz sme mali iba zlikvidovať spor. Svoju úlohu sme splnili, a tak som zvolal: « Chlapci, ideme! » Vyškriabali sme sa do policajného auta a o chvíľu sme mohli podať Nikiforovi správu o našom úspechu.

« V poriadku », povedal. « Robíte to výborne. » Čas plynul. Tri — štyrikrát do týždňa nás zavola- li, aby sme skoncovali s výtržnosťami alebo pomohli polícii pri hľadaní určitých osôb. Niekedy sme sedeli v centrále a čakali na odvenenie, pili, fajčili a rozprávali sa. Keď zazvonil telefón a niekto ohlásil, že tam a tam sa strhla bitka alebo niekoho zavraždili, Nikiforov len povedal: « Môžete ísť. » Vyhrnuli sme sa von, naskočili sme do policajného auta, ktoré obyčajne riadil Viktor, a so zavý- jajúcimi sirénami a blikajúcim červeným svetlom, bez ohľadu na ostatných, sme uháňali na miesto Činu.

Po každej akcii sme dostali dvadsaťpäť rubľov na osobu. Pred návratom na základňu sme išli do baru najesť sa, vypiť si a zatancovať. Bolo to fantastické! Mohli sme kedykoľvek opustiť akadémiu, čo mali ostatní kadeti zakázané, a po splnení úloh zostať vonku, ako dlho sa nám zachcelo.

Pri tejto práci sme prišli do styku s najhoršími vyvrhelmi. Pohrdali sme nimi, ako keby to vôbec neboli ľudia. Keď sme už mali možnosť zbiť vraha, tak prečo by sme ho nezmlátili na kašu? Nikiforov sa tomu smial a gratuloval nám k titulu « modelárov tvári». Keď sme nepostupovali dosť tvrdo,

vysmial nás ako « fajnovky ». Pochopili sme. Beda tomu, kto nám príde najbližšie do cesty!

Jedného dňa mi Nikiforov zatelefonoval: «Príď zajtra popoludní o štyroch ku mne aj so svojimi ľuďmi. Azarov príde tiež. Chceme ,sa s vami porozprávať. »

V určenú hodinu sme sa všetci stretli na polícii. Najskôr mal slovo Azarov. « Chlapci, počul som, že ste sa zapracovali skvele. Teraz nadišla chvíľa, aby sme pristúpili k jadrú vašej úlohy, k naozaj dôležitej práci. » V duchu som si kládol otázku, kam mieri. Robili sme predsa svoju prácu už niekoľko týždňov. Čo nás ešte čaká?

« Chcel som », pokračoval Azarov, « aby ste najskôr nazbierali trochu skúseností, kým dostanete skutočne dôležité úlohy. V Sovietskom zväze máme do činenia s najrozličnejšími druhmi kriminality. Doteraz ste mali do činenia s vrahmi, opilcami a prostitútkami. Ale to nie sú ani zďaleka tí najnebezpečnejší nepriatelia štátu.

Existujú oveľa zákernejšie kriminálne živly, ktoré ohrozujú istotu našej krajiny a náš postoj k životu. Sú o to nebezpečnejšie, že pracujú v úplnej tichosti v našom strede a podkopávajú piliere systému. Ľudia, o ktorých hovorím, vyzerajú navonok úplne nevinné. Ale nedajte sa pomýliť. Rozsievajú svoje jedovaté myšlienky, otravujú naše deti falošným učením a napádajú marxizmus-leninizmus. Ľudia, o ktorých hovorím, sú religiozní, veriaci. Najprv som nerozumel, o čom hovorí. Zopakoval to ešte raz: « Sú to religiozní. » Chcel si byť istý, že mu všetci rozumeli.

« Veriaci », pokračoval, « zorganizovali akčný program, ktorý ohrozuje veľké pokroky sovietskeho ľudu. Aktívne podporujú nepriateľov našej krajiny. Pracujú ruka v ruke s imperialistami a pokúšajú sa ' obmedziť alebo zničiť ' výdobytky komunizmu. » Teraz bol vo svojom živle, ako posadnutý zúrivosťou a pohrdaním. « Práve preto sú takí nebezpeční, lebo na to vôbec nevyzerajú. Vrahovia a zloději sú očividní, ale títo ľudia sú zákerní, podlí a prefikani. Prv, ako by sa niekto nazdal, podkopali všetko, na čom sme tak tvrdo pracovali, otravujú ľudí a spôsobujú neuveriteľné škody.

Preto sme z vás zostavili zvláštnu policajnú jednotku — aby sme zakročili proti týmto nepriateľom. Teraz ste nazbierali skúsenosti. Nadišiel ' okamih vašej skutočnej práce. Vaša skupina je iba jednou z mnohých, ktoré operujú v celej krajine. Už je načase vykynožiť týchto nepriateľov štátu. Teraz proti nim niečo podnikneme! A to bude vaša úloha. Rozkazy dostanete priamo od vedenia strany a od súdruha Brežneva. Budú vás platiť zo špeciálnych fondov, založených na likvidáciu podlého a zamorujúceho vplyvu náboženstva na život v Sovietskom zväze. Nikiforov zostane aj naďalej vašim priamym predstaveným. »

Prekvapene som ho počúval. Odkedy som videl v Inskej pri Novosibirsku skoro dvetisíc veriacich, uvažoval som nad tým. Samozrejme, vedel som, že Boh nejestvoval, že náboženstvo je ópiom ľudstva a že nemá miesto v modernom živote Sovietskeho zväzu. Toto všetko mi bolo dobre známe — veď som sa o tom sám dosť nahovoril vo svojich prednáškach na školách a univerzitách ako vedúci komsomolu. Prekvapila ma však skutočnosť, že náboženstvo a veriaci predstavovali takú moc, takú hrozbu pre našu krajinu, že sa muselo proti nim v pravom zmysle slova bojovať. Samozrejme, myslel som si, rozšíria sa ako morová nákaza, tak sa človek nainfikuje skôr, ako si to uvedomí. Teda — asi je správne, odstrániť ich z našej spoločnosti.

« Pozrite sem », povedal Azarov, ukážuc na viaceré plagáty na stene, pod ktorými bolo napísané « Hľadajú sa ». Okrem fotografií niekoľkých vrahov tam bol aj obrázok istého muža, po ktorom polícia pátrala pre « ľudu škodiace akcie ».

« Tento muž », pokračoval Azarov, « otrávil deti narkotikami náboženskej viery. Potajomky im vykladal Bibliu. Keď ho chytili, dostane sedem rokov. »

Tešil som sa peniazom, ktoré som si medzitým zarobil, ale na druhej strane, stíhanie vrahov, zlodějov a iných kriminálnikov sa nezhodovalo s mojimi záujmami komunistického aktivistu. Ale teraz, keď budeme mať do činenia so skutočnými nepriateľmi štátu, pôjde o čosi iné, oveľa vyššie a významnejšie, o problémy, s ktorými som sa často zaoberal vo svojich prednáškach. Teraz som konečne mohol proti tomu niečo podniknúť, a ešte ma aj platili. « Miláčik žien » Anatolij sa spýtal: « Súdruh Azarov, povedali ste, že títo ľudia sú horší ako vrahovia, s ktorými sme sa doteraz zaoberali. Do akej miery? »

« Súdruh Litovčenko », povedal Azarov, « vrahovia zabijú zopár ľudí, a potom ich chytili. Ale títo veriaci zabíjajú dušu a ducha sovietskeho ľudu a šíria medzi tisícmi svoju smrtiacu vieru. V posledných dvoch rokoch problémy s veriacimi nadobudli na vážnosti. Namiesto toho, aby vymreli, alebo sa vzdali boja proti štátu, pracovali v tichosti ďalej a podarilo sa im mnohých oklamať a získať na svoju stranu. Všade, kde môžu, otravujú ducha našej mládeže. Strana musí konečne zasiahnuť.

Hlavné byro v Moskve vydalo mimoriadny rozkaz odstrániť religioznikov. A vy ste časťou jeho akčného programu. Všetky organizácie, ktoré bojujú proti náboženskej viere, podliehajú ústrednému vedeniu strany, ktoré založilo koordinačnú skupinu na riadenie boja proti veriacim a ich poverám. Naše najlepšie mozgy a najinteligentnejší profesori študujú teoretickú stránku tohto problému. Zároveň vznikla pracovná skupina, ktorá pomocou počítačov zbiera informácie o veriacich, takže ich môžeme ľahko identifikovať a kontrolovať. Časť vašej práce bude pozostávať v zostavovaní správ, udávaní mien a všetkých ostatných podrobností o veriacich. Tieto sa pošlú do Moskvy, kde sa dajú k dispozícii počítačom. Takto budeme môcť týmto úlisným a nebezpečným protivníkom v dohľadnej dobe znemožniť činnosť.

Ďalšia odbočka organizácie v Moskve sa zaoberá učením veriacich, aby ho vedela vyvrátiť, a poraziť aj na duchovnej úrovni. Naši najlepší učenci študujú ich literatúru, aj Bibliu. Dalo by sa povedať, že je to ozajstná biblická škola. »

Pri týchto slovách som musel myslieť na malého kazateľa z Baryševa, ktorý si odjakživa želal navštevovať takúto školu. Ale súdruh Azarov určite nemal na mysli ľudí ako on. Opäť som sa sústredil na jeho vysvetľovanie. Zdalo sa, že neberie konca.

Aj ostatní boli fascinovaní. Dovtedy som nepočul o tomto vážnom ohrození nášho spoločenského systému zo strany veriacich. Teraz sme sa o ňom dozvedeli. A dozvedeli sme sa aj o dynamickom akčnom programe, ktorý vyvinuli špeciálne na ochranu našej vlasti. Táto skutočnosť svedčí o vitalite a moci komunistickej strany. Za všetkým stoja súdruhovia, ktorí presne vedia, čo chcú. Sú to oni, ktorí vedú stranu vpred. Nesedia nečinne v pohodlných kreslách a nečakajú, kým nepriatelia zvnútra nahlodajú krajinu. Boli sme chlapci, milujúci činy, plní obdivu sme počúvali, čo za rozsiahle podujatia sa podnikli na obnovenie poriadku. A keď som si pomyslel, že aj my sa budeme podieľať na onom veľkolepom pláne, zaliala ma vlna nesmiernej hrdosti na komunistickú stranu. Konečne uderíme! Naši nepriatelia to prehnali. My, sovietsky ľud, im ukážeme! Strana má veľkú trpezlivosť, ale keď sa zájde príďaleko, vie, ako treba zasiahnuť. Azarov hovoril ešte o inej pracovnej skupine tejto organizácie, špecializujúcej sa na « uzavretie » hraníc, aby sa znemožnil dovoz Biblií a náboženskej literatúry z cudziny. Ešte nikdy som nepočul o takom podujatí. Azarov pokračoval: « Chlapci, máte právo zhabať všetku náboženskú literatúru. Overíme si ju a pošleme do Moskvy. Tam potom budú pátrať, z ktorej krajiny pochádza a ako ju sem prepašovali. Keď to budeme vedieť, môžeme znemožniť jej ďalší dovoz. »

« Odnite hlavu », povedal Azarov, « a telo zomrie. Musíme nájsť vodcov, hlavy tajných organizácií veriacich. Potom prídu zvedení k rozumu a opäť nájdú správnu cestu. »

Keď skončil, videli sme vo všetkých veriacich mizerných intrigánov, zákerných nepriateľov, ktorí sa tajne schádzavali po bytoch, pripravovali zvrhnutie vlády a otravovali mládež. Azarovove slová v nás vyvolali také rozhorčenie, že sme boli ochotní okamžite zakročiť proti veriacim.

Podobné prednášky sme počúvali dva týždne. Zoznamovali sme sa s metódami a technikami veriacich. Raz som sa spýtal, prečo sa nepoužíva výraz « kresťania », lež « veriaci ».

Azarov odpovedal: « To je dobrá otázka. Neučil nás už súdruh Lenin, že nie náboženstva sa treba báť, ale viery? To je náš najväčší nepriateľ. Náboženstvo môžeme zničiť, kostoly zatvoriť. Len sa poobzerajte po Kamčatke! Čo vidíte? Kostoly? Samozrejme, že nie, ani jediný. Nedovolíme ich. Kostol sám osebe nepredstavuje nijaké nebezpečenstvo, práve tak ani náboženstvo. Skutočným nebezpečenstvom sú veriaci sami. »

Na okamih sa odmlčal, aby videl, či mali jeho slová na poslucháčov potrebný účinok. Zjavne uspokojený pokračoval: « Súdruh Lenin povedal, že kostoly možno zatvoriť a duchovných strčiť do väzenia. Ale je veľmi ťažké vytrhnúť vieru zo srdca človeka, ak je ňou raz zamorené. Preto, súdruh Dakov, je naším najväčším nepriateľom viera, nie náboženstvo a nevoláme ich kresťanmi, lež veriacimi. Veria — a vykynožiť túto vieru v ich srdciach je veľmi ťažká úloha. »

Teraz mi to bolo jasné. Napokon, aj detský domov v Baryševe zriadili v niekdajšom kostole. Naozaj nie je ťažko zatvoriť kostoly. Pochopil som. Nesmieme pripustiť, aby sa viera zakorenila v srdciach nášho ľudu, predovšetkým nie v srdciach mládeže a detí.

« Vďaka, súdruh Azarov », povedal som v mene všetkých. « Boli to pre nás veľmi poučné hodiny. Nemali sme ani tušenia, aké nebezpečenstvo sa skrýva v týchto naoko nevinných ľuďoch. »

12

Prvá razia

O niekoľko dní — práve som sa venoval odbornému štúdiu — sa ozval z ampliónu hlas: « Dakov, Dakov, ihneď sa hláste v kontrolnej kancelárii! » Učiteľ mi kývol, zbalil som knihy a odišiel.

Službukonajúci vojak mi povedal: « Mám tu pre teba telefonický odkaz od kapitána Nikiforova. Dnes večer o desiatej sa máš aj so svojimi ľuďmi dostaviť na políciu. Vraj ty už vieš, prečo. »

« Hej. Ďakujem », odpovedal som. V určenú hodinu som prišiel so štrnástimi kamarátmi na policajnú strážnicu.

« Pošli svojich ľudí do zadnej miestnosti, nech sa trochu uvoľnia, » rozkázal Nikiforov. « Ešte je zavčasu. » Pobrli sa teda do malej spoločenskej miestnosti v zadnej časti budovy a ja som ostal stať pri jeho písacom stole.

« Dozvedeli sme sa », povedal, « že dnes okolo jedenástej sa má v istom byte stretnúť niekoľko veriacich. »

« Kde? » spýtal som sa.

Na obrovskej mape mi ukázal dom v 75. obvode, na opačnom konci mesta. « Bude ich nanajvýš dvanásť, alebo pätnásť. Nemal by to byť pre vás nijaký problém. »

« Odkiaľ to všetko viete? » spýtal som sa ohromene. « Veď stretnutie sa ešte ani nezačalo, teda susedia nemohli hlásiť nič podozrivé. »

Na tvári sa mu objavil sardonický úsmev. « Taký malý vtáčik mi to zašvitoril do ucha, Dakov. Radšej sa priveľa nevy pytuj. »

Chcel som sa mu vlastne len priateľsky prihovoriť — a hneď som pocítil, aký vie byť niekedy uzavretý. Rozhodol som sa v budúcnosti správať zdržanlivejšie. Napokon, chcel som dobre s ním vychádzať.

Ostatní zatiaľ sedeli v spoločenskej miestnosti. « Len si vypite, súdruhovia, urobte si pohodlie », zakričal im Nikiforov, ukážuc na fľašu vodky a poháre na stole. Nemusel to dvakrát opakovať. Netrvalo dlho a všetci sme ľahko podgurážení sedeli vo veselom rozhovore.

Keď Nikiforov videl, že nás vodka uvoľnila, povedal: « O jedenástej by ste mali vyraziť. Veriacim necháme asi pol hodinu času, aby začali — v presvedčení, že je všetko v poriadku. Chceme dostať predovšetkým vodcov, tajných duchovných. Tu sú mená dvoch ľudí, ktorých mi privediete. » Vopchal do ruky lístok.

« Rozkaz! » odpovedal som. « Čo urobíme s ostatnými? »

« S ostatnými? Nažeňte im trochu strachu. Pripravte im « milú malú pamiatku », na ktorú budú spomínať. Ale za každých okolností mi prived'te vodcov », povedal tvrdo.

« Rozkaz », odvetil som znovu. V duchu som sa čudoval, prečo nám dáva všetky tieto pokyny. Vari tento raz ide o čosi iné? Keď nás poslal do nejakého baru zlikvidovať bitku, bol « Niki » otvorený a priamy. Ale dnes večer som videl, že je nervózny. V duchu som sa pýtal, prečo.

« Dávajte pozor, aby vás na ulici nikto nevidel », pokračoval. Vlastne by ste nemali mať nijaké ťažkosti, je už jedenásť hodín. Keby predsa len boli na ulici ľudia, počkajte, kým nezmiznú z dohľadu. »

V jednom zo svojich prejavov Azarov zdôraznil, že všetky podujatia proti veriacim sa musia prevádzať v najväčšej tajnosti. Obyvateľstvo sa o tom nesmie za nijakých okolností dozvedieť. Prekvapilo ma to, a zároveň naplnilo veľkou zvedavosťou. Keď sme robili poriadky s bijúcimi sa opilcami, jednoducho sme sa s krikom zamiešali medzi nich, a bolo po problémoch. Spýtal som sa Azarova na dôvod. « Nuž, niektorí by si mohli nesprávne vysvetliť, čo robíme a prečo to robíme. Väčšina ľudí nevidí nebezpečenstvo, ktoré veriaci znamenajú pre našu spoločnosť. Okrem toho všade sa nájdu nepriatelia našej krajiny, imperialistickí agenti, ktorí by so skutočným zadosťučinením uverejnili správy, že prenasledujeme veriacich. Preto je nevyhnutné, aby ste urobili všetko, čo je vo vašich silách, bez svedkov. Predovšetkým dávajte si pozor, aby vás pri zákrokoch nikto nefotografoval. Nemôžeme pripustiť, aby nepriatelia nášho ľudu roztrubovali do celého sveta, že prenasledujeme veriacich a nerešpektujeme náboženskú slobodu. Alebo by sme to snáď mali pripustiť? » spýtal sa so smiechom. Jeho vysvetlenie nám stačilo.

Uistil som Nikiforova, že počkáme kým bude ulica opustená. « Dobre, Dakov. Chod' teraz za ostatnými. Keď bude treba, zavolám vás. »

Doprial som si ešte niekoľko pohárov vodky. Všetci boli už v povznesenej nálade. Napätie zmizlo a Vladimír práve rozprával akýsi smiešny príbeh. Netrvalo dlho a prišiel Nikiforov. « Dakov, je jedenašť hodín, treba vyraziť. » Keď sme vstávali spoza stola, Alex prevrhol niekoľko pohárov. Ospravedlnil sa.

Pri dverách mi Nikiforov dal ešte posledné pokyny: « Dakov, chcem, aby ste urobili dôkladnú domovú prehliadku a obzreli sa po Biblii a inej literatúre. Vieme, že títo ľudia vlastnia protisoviet-sku literatúru. Potrebujeme jej čo najviac, aby ju Gorkom mohol poslať do Moskvy. Prehľadajte starostlivo dom a prineste všetko, čo nájdete. » Prikývol som.

Vyšli sme na dvor, kde už čakalo auto. Viktor sa vyškriabal do kabíny, ja som nastúpil k nemu a ostatní si — nakoľko sa to dalo — urobili pohodlie vzadu. V ten večer sme nepoužívali sirény. Beztak by sme nijaké nepotrebovali, lebo na uliciach už bola slabá premávka. Okrem toho sme veriacim nechceli vopred oznámiť svoj príchod.

Osvetlený bol len stred mesta, vedľajšie ulice ležali ponorené v tme. V jednej z nich stál aj dom, v ktorom sa mali stretnúť veriaci. Keď sme ju našli, Viktor spomalil, aby sme mohli rozoznať domové čísla. Cívil som do temnoty, či neuvidím nejakého oneskoreného chodca. Ale ulica bola ako vyludnená. Viktor sa díval naľavo a ja napravo, sledujúc čísla domov. Napokon som povedal: « Musí to byť nasledujúci blok. Zastav. »

Vystúpili sme. Upozornil som ostatných, aby sa správali čo najtichšie. Nechceli sme na seba upútať ani najmenšiu pozornosť. Šiel som vpredu, ostatní za mnou. Bol to malý drevený dom, ako mnoho iných v Petropavlovsku, takmer úplne schovaný za vysokým plotom. Cez zatiahnuté závesy prenikalo slabé svetlo.

Čo teraz? Zmocnila sa ma neistota. Toto bolo čosi celkom iné ako zlikvidovať šarvátku v bare, častujúc bitkárov údermi a hmatmi z juda. Tu sa namiesto kriku, úderov a preklínania zišlo niekoľko ľudí. Počuli sme ich tichý spev. Pozreli sme jeden na druhého. Čo urobiť najskôr? Nuž, asi som to ja, kto sa bude musieť odhodlať k prvému kroku. Podišiel som teda k dverám a zaklopal, potom ešte raz, hlasnejšie.

V rozpakoch sme čakali, kým sa otvoria dvere. Pripadali sme si smiešne. To bol pohľad! Štrnásť vysokých, robustných chalanov stojí jeden za druhým na úzkom záhradnom chodníku, vedúcom k dverám malého domu, uprostred noci, v opustenom okolí, a prvý zdvorilo klope na dvere!

Čoskoro sme začuli kroky a ktosi otvoril dvere. Stál pred nami muž strednej postavy a slušne sa spýtal: « Čo si prajete? » Pozrel ponad moje plece na ostatných. Pochopil. Jeho tvár nadobudla ustarostený výraz. Zachoval však pokoj. « Poďte ďalej », povedal.

Dom pozostával z jedinej, veľmi jednoducho zariadenej miestnosti. V jednom kúte bol kuchynský kút. Dvanásť alebo trinásť ľudí sedelo na posteli a na stoličkách. Ticho spievali akýsi chorál. Neprestali spievať — hoci sa nervózne obzerali — ani keď sme sa rozprávali.

Muž, ktorý nám otvoril, sa ticho spýtal: « Ste od polície? » Vedel to. Ved' odkiaľ by sme ináč prišli? Odpovedal som celkom automaticky tiež šeptom: « Hej, sme od polície. » Aká pochabosť! — pomyslel som si. Poslali nás sem, aby sme skoncovali so stretnutím veriacich, a ja tu stojím a šepkám, aby som nerušil ich spev!

Veriaci sa medzitým dovŕpili, že stretnutie je koniec. Ale na naše počudovanie spievali ďalej. Pokračovali sme v rozhovore. Keď stíchli, hľadeli na nás.

Takmer v obrane — bol som vo veľkých rozpakoch — som sa pokúsil presadiť svoju autoritu: « Čo to má znamenať? »

Ten istý muž mi odpovedal: « Máme tu bohoslužby. »

« Ale ved' Boh nejestvuje », povedal som. « My však veríme v Boha a zišli sme sa tu na jeho počesť, » odvetil muž, určite tajný pastor.

« To však nie je dovolené! » povedal som rozhodne.

« Prečo nie? »

« Pretože je to protizákonné. Dostali sme rozkaz zabrániť vám v tom. »

Muž znova zdvorilo povedal: « Ale my predsa nerobíme nič protizákonné. Sám súdruh Lenin povedal, že občania našej krajiny majú právo a slobodu uctievať Boha. »

Naozaj som nevedel, čo mu na to povedať. Keď vycítil moju neistotu, pokračoval: « Súdruh Lenin povedal, že každý občan tejto krajiny má plné právo na svoju náboženskú vieru, alebo nevieru — podľa toho, čo pokladá za správne. » « Je to pravda? » spýtal som sa. « Samozrejme. Ak chcete, môžem vám ukázať, na ktorom mieste to povedal. »

Takto sa nikam nedostaneme! Bol som úplne zmätený a moji ľudia boli v rozpakoch. Videl som, že diskusiu prehráme. Potom začal veriaci citovať ústavu Sovietskeho zväzu, že každý má právo na náboženskú slobodu. « Využívame len svoje práva, súdruh », povedal, « ktoré nám priznal zakladateľ nášho štátu a ústavy. Robíme niekomu krivdu? Pozrite sa okolo seba. Veríme v Boha a zišli sme sa tu v jeho mene. To je všetko. Je to naše právo a nikoho neobťažujeme. Čo sme urobili? »

Bol som v pasci. Vedel som, že naša ústava naozaj obsahuje takýto odstavec a okrem toho som si spomenul, že Lenin naozaj kdesi hovoril o náboženskej slobode. Prišlo mi na um, že som v Leningrade videl ľudí ísť do kostola a aj to, ako som vtedy rozmýšľal, že naša krajina skutočne zaručuje náboženskú slobodu.

Slabo som zaprotestoval: « Ale vy predsa len porušujete zákony. Nechápete to? »

« Vysvetlite mi, prosím, ako », odvetil vodca.

« Viem len toľko, že prestupujete zákony a mám tu mená dvoch ľudí, ktorých musím, bohužiaľ, poprosiť, aby išli s nami. »

Veriaci sa pozreli jeden na druhého. Muž, s ktorým sa hovoril, bol jedným z nich. Kým si obliekali kabáty, prehánali sa mi hlavou najprotichodnejšie myšlienky. Keď boli zatknutí pripravení odísť, pokojne potriasli ostatným rukami, povedali čosi ako « Modlite sa za nás » a išli s nami ku dverám. Keď sme vychádzali, ostatní sa začali modliť.

Zmäťok ma neopustil ani v policajnom aute, natriasajúcim sa po hrbol'atých uliciach. Radšej by som sa vrhol do najhoršej bitky s dvadsiatimi zabijakmi ako ešte raz zažiť čosi podobné! Nebola to skutočne nijaká zábava!

Zaparkovali sme auto za policajnou budovou. Nikiforov nás už čakal vo dverách, ústa rozťahnuté do širokého úsmevu. Pri pohľade na nás a zatknutých však ihneď zväznel. Zmocnila sa ho zúrivosť. « Odved' zajatých a zatvor ich! » osopil sa na jedného z podriadených. « Čo ste to vy len za tupcov! » vyštekol. « Štrnásť dospelých mužov sa vráti z razie, a čo vidím? Nič, okrem dvoch malých starších pánov, ktorí sa pri zatknutí ani len nebránili. »

Nikiforov hneď prehliadol situáciu. « Nuž, moje milé detičky », povedal sarkasticky, « vyzerá to, ako keby ste sa vrátili z príjemného pikniku. » Sarkazmus však razom zmizol: « Čo si myslíte, vy bábätká », zreval, načo som vás tam poslal? » Zúriivo chodiac po miestnosti, držal nám lekcii, na ktorú sme nemali tak skoro zabudnúť.

« Ale, súdruh Nikiforov », protestoval som, « títo ľudia nám nekládli nijaký odpor. Vôbec sa to nedá porovnať s našimi doterajšími akciami. Sú to jednoducho iní ľudia. Niekedy treba použiť iné metódy! »

« Iné metódy! » vrčal. « Iní ľudia! Hneď ti poviem, čo sú to za ľudia! Sú to obyčajní zákerní zradcovia! Pošlem vás, aby ste ich zatkli a chránili pred nimi našu krajinu, a oni vás skoro obrátia na svoju vieru! »

Už samotná skutočnosť, že sme ich pokladali za neškodných a argumentovali sme ich právami, svedčí o tom, akí sú zákerní, škodliví a prefikani, povedal. Nie sme vari schopní pochopiť to? Očividne vyčerpaný výbuchom zúrivosti sa hodil do kresla.

Po chvíli však ako keby sa mu vrátili sily. Vyskočil a pokračoval. « Podarí sa niekomu natrúbiť do vašich zadubených mozgov, že sú to naši najhorší nepriatelia, najväčší kriminálnici? Sú ako hady. Držia sa v skrýšach, kým nezaútočia, a potom je už obyčajne neskoro! Milších mi je na slobode sto vrahov ako tucet týchto ohlupovačov ľudu! Vrahov môžeme zatknúť kedykoľvek, ale o týchto sa nikdy nevie, čo majú za lubom. Všade šíria smrtonosnú propagandu a pracujú za našim chrbtom. A vy, » skríkol zlostne, « vy máte pre nich ešte aj porozumenie! » Zúril ďalej. « Sú to upíri ruského ľudu », kričal, « musíme ich zničiť, vykynožiť! Ešte stále s nimi sympatizujete? »

Celá veo sa nám začala javiť v inom svetle. Plachosť vystriedal veľký hnev, že nám veriaci tak prešli cez rozum. To sa veru nikomu nepáči. Zajakavo sme mrmlali ospravedlnenia, že sme Nikiforova asi nesprávne pochopili.

Ešte stále zle naladený pokračoval: « Nabudúce ma teda láskavo pochopte správne! Čo vlastne pre vás znamená strana? »

Trafil do živého. Strane by som obetoval všetko. Hneval som sa — na seba a na ľudí, ktorí ma prekabátili. Nabudúce, sľuboval som si, už nebudem taký naivný. Nabudúce! Nabudúce!

Nikiforov bol toho názoru, že ešte nevyhnutne potrebujeme niekoľko obyčajných policajných akcií. Keď nás teda neskôr opäť zavolať, bolo to zase kvôli bitkám alebo podobným prípadom.

Nikiforov sa vyznal v ľuďoch. Bol majstrovským psychológom, venoval sa štúdiu ľudských

myšlienok, spôsobov správania a zručne využíval svoje vedomosti v zaobchádzaní s kriminálnikmi. Ale aj s nami. Presne vedel, ako a čím môže na nás zapôsobiť. Po nevydarenej akcii nevynechal celé týždne ani jediná príležitosť, aby nás za mimoriadne brutálny postup neodmenil. Keď sme raz priviedli dvoch zlodějov, pri pohľade na nich zvolal: « Aké je to zatknutie! Ved' vyzerajú čerstvo, ako keby sa boli práve narodili! Čo je s vami, bábätká? Vari sa nikdy nenaučíte, ako sa spracúvajú takéto tváre? Ukážte, čo ste sa naučili! »

Vladimír a Anatolij, naši šampióni v boxe, vyviedli úbožiacov von. Hneď nato sme počuli údery a krik. Zloději im poslúžili ako tréningové lopty. Keď ich znovu priviedli, boli ich tváre na nepoznanie. « To je už lepšie! » povedal Niki. « Teraz jednáte ako chlapi, za ktorých som vás pokladal! » Pili sme vodku, smiali sa a strávili veselý večer.

Toto bol iba krok v Nikiforovom brutalizujúcom procese. Napriek tomu nemôžem všetku vinu pripísať len jemu. Reagovali sme nadšene a čoskoro sme sa vyžívali v násilníckych spôsoboch ako on.

Začali sme v máji, teraz bol začiatok augusta. Väčšinu výpadov sme podnikli proti gangstrom a bitkárom. Nikiforov však postupne striedal bitky a brutálne zatýkania s malým prepacom veriacich. Čoskoro sme sa naučili dokaličiť tváre veriacich takisto ako tváre opitých, bijúcich sa námorníkov. Naše razie ako i zhromaždenia veriacich boli však ešte stále bezvýznamné, išlo vždy len o malé skupiny, ktoré sa schádzali v bytoch.

13

Nepredvídaná smrť v Elisove

V istý augustový piatok roku 1969 mi Nikiforov zavolať na akadémiu: « Dakov, príď dnes o piatej popoludní ku mne. » Zo spôsobu reči som vybadal, že konečne dostaneme príležitosť dokázať svoje kvality a pomstiť sa za prvé ponižujúce stretnutie s nenávidenými veriacimi.

Po vyučovaní som išiel na policajnú strážnicu. Nikiforov ma čakal v pracovni. Keď som vošiel, práve stál pred veľkou nástennou mapou. « Á, Dakov! Poď ďalej », povedal. Prešiel hneď k veci, tak ako to mal vo zvyku.

« Z bezpečných prameňov som sa dozvedel, že veriaci plánujú v nedeľu tajný krst, a síce tu », ukázal na mape dedinku Elisovo, na pokraji hôr, asi 50 kilometrov severne od Petropavľovska, neďaleko rieky Avača. « To si ale vybrali pekný kútik », zvolal som.

« Hej », odpovedal. « Uprostred lesa. Podľa nich je to ideálne miesto. »

Prikývol som. Avača vyviera vysoko v horách ako malý potok, ktorý cestou do údolia stále mohutnie. V Elisove je asi 65 metrov široká, ale ešte stále veľmi plytká. Tečie smerom k Tichému oceánu a vlieva sa do zálivu, pri ktorom leží Petro-pavlovsk.

Nikiforov mi ochotne porozprával všetko, čo o tejto skupine veriacich vedel.

« Nepoužívajú toto miesto po prvýkrát. Stávajú sa neopatrni. Už raz tu mali tajný krst. Bohužiaľ, dozvedeli sme sa to neskoro. Keď sme prišli, boli už preč. Títo ľudia sú obyčajne veľmi prefikani. Nikdy sa nestretnú dvakrát na tom istom mieste. Ale podľa slov nášho pozorovateľa tam chcú ísť znova, lebo je to také ideálne miesto. » S netajenou škodoradosťou poznamenal: « Prvý raz sme prepásli príležitosť, ale tentoraz nám neujdú! »

Bolo mi jasné, že ho nesmieme sklamať. « Kedy sa zídu? » spýtal som sa.

« V nedeľu b štyroch popoludní. » Rád by som bol vedel, odkiaľ má také presné informácie. Domnieval som sa, že mohli pochádzať len od špiónov medzi veriacimi.

« Dakov, príď sem o deviatej ráno aj so svojimi ľuďmi. Veriaci vás nesmú vidieť prichádzať, musíte tam byť skôr ako oni. »

« Rozkaz, súdruh! » zvolal som živo, mysliac pritom na to, aký si v nedeľu urobíme veľkolepý výlet. Po návrate na akadémiu som povedal ostatným, aby boli presne v určený deň a hodinu na polícii a priniesli si so sebou aj gitary.

« Urobíme si piknik a strávime pekný deň », povedal som. Keď tam už musíme ísť, tak prečo by sme nešli skôr a nevyťažili z toho čo najviac? V nedeľu sme boli dvanásť na polícii už o ôsmej ráno. Nikiforov nám rozkázal všetkých zatknúť. Naložili sme do auta tri debny s vodkou a

jedlom. Alexander Guljajev priniesol svoju i moju gitaru. Tak sme sa vydali smerom na sever.

Cestou som sa spýtal Viktora, odkiaľ je tá vodka. « Dar od Nikiforova. Mal ju pre nás pri-

pravenú.»

Pozrel som do vreca s proviantom. Našiel som tam aj kaviár. « No, hádam ten náš starý ľadový Niki ani nie je až taký zlý, ako sa robí », povedal som.

Trvalo nám skoro hodinu, kým sme po kľukatých cestách prišli k Elisovu. Zabočili sme na chodník, vedúci do hory. Bol krásny slnečný deň. Vnárali sme sa stále hlbšie do chladného zeleného lesa. Sledujúc cestu starostlivo na mape, prišiel som k uzáveru, že sme už neďaleko Avače, ktorá si tu razi cestu hustým stromovým. Zastavili sme sa a všetko vyložili. Navrhol som Viktorovi, aby nechal auto v nejakej priehlbine, kde ho nik nenájde. Trochu obďaleč sme si vyhľadali vhodné miesto na piknik. Urobil sme si pohodlie a užívali deň. Alexander brnkal na gitaru, ktosi otvoril niekoľko fliaš vodky a čoskoro bola veľkolepá zábava v plnom prúde.

Medzitým sa vrátil Viktor a zvestoval nám vedomý si dobre vykonanej práce: « Vylúčené, aby auto niekto našiel. Je v akejsi priepasti, dôkladne ukryté. »

« Výborne », povedal som. « Poď, vypi si a zajedz! » Strávili sme tu celý deň, jedli, pili, spievali, rozprávali príbehy. Bolo nám jednoducho senzačne. Stále viac nás premáhala opilosť. Mysleli sme na ostatných kadetov. Takmer nikdy nesmeli opustiť základňu, my sme však boli slobodní.

Asi som vypil priveľa vodky, lebo mi hlava oťažela a zadriemal som. Prebudil som sa o štvrt' na štyri. Veriaci už museli byť na ceste. Bolo treba rýchle konať. Po príjemnom oddychu nás čakala práca. Obzrel som sa po svojich ľuďoch, a zhrozene som skonštatoval, že väčšina je podnapitá. Samozrejme, nie do takej miery, aby nevedeli, čo robia, ale všetci boli podgurážení a bujarí, vykrikovali a bili sa.

« Hej, chlapci, skríkol som. « Pripravte sa. Ešte máme nejaké povinnosti. Prineste si obušky.

« A kde sú? » spýtal sa niekto. Ktosi mu odvetil: « Zabudli sme ich v aute. » Obušky sme potrebovali. Špeciálne ich navrhli a zhotovili pre sovietsku políciu v Československu — vnútri z ocele a na povrchu obtiahnuté vrstvou tvrdej gummy. Aj slabý úder mohol mať vážne následky. Stlačením páky na rukoväti sa dali dvojnásobne predĺžiť. Pri raziách v malom priestore sme ich mohli najúčinnšie použiť v pôvodnej veľkosti. Vonku — ako dnes — sme ich predĺžili. Medzičasom sme sa v zaobchádzaní s nimi podstatne zdokonalili.

Ktosi priniesol obušky a rozdelil ich. Vyškriabali sme sa cez vysoký kopec a o niekoľko minút sme prišli na miesto, o ktorom sme sa domnievali,

že si ho veriaci vybrali pre krstnú ceremóniu. Začali sme si pozornejšie všímať okolie.

« Určite to bude tu! » zvolal Viktor. « Toto miesto je ako stvorené pre čosi také. » Naozaj, jedno z najkrajších a najpokojnejších miest, aké som kedy videl — malá trávnatá plocha, mierne sa zvažujúca k rovnému piesočnatému brehu, zo všetkých strán uzavretá, skrytá medzi stromami a vysokými skalami a ťažko dostupná. Nikto sa sem nemohol prikradnúť, aby ho nezačuli. Títo veriaci, pomyslel som si. Sú síce dosť hlúpi, pretože veria v Boha, ale miesto na stretnutie si teda vedia vybrať!

Keď som sa lepšie poobzeral, zbadal som čosi, čo by mohlo ohroziť naše podujatie. Pretože tu rieka bola dosť plytká, veriaci by sa mohli prebrodiť na druhú stranu a zmiznúť v hustom lese. Vojenský výcvik mi radil, že je istejšie postaviť na protíľahlom brehu dve stráže, aby sme úteku zabránili. Odkomandoval som tam Sergeja Kanonen-ka a Jurija Berestennikova. « Keby sa niekto pokúsil o útek, zataraste mu cestu. »

« Ale, Sergej », protestovali, « tak ďaleko sa predsa žiaden z nich nedostane, iba čo my prepasieme celú akciu. Kedy si my prídeme na svoje? »

To ma však ani najmenej nezaujímalo. Okrem toho Kanonenko príliš rád používal svoj nôž a ja som nechcel, aby sme niekoho usmrtili. Najdôležitejšie bolo, aby nám nikto neušiel. A tak sa obaja za neprestajného seba ľutovania pobrali na druhú stranu rieky.

Ostatným som prikázal rozostaviť sa v polkruhu za kríkami a stromami na kopci, aby sme mohli chytiť každého, ktorýmkoľvek smerom by sa rozbehol. Nič, absolútne nič neprezrádzalo našu prítomnosť. To bude ale parádne prekvapenie! — myslel som si so zadosťučinením. Pasca bola perfektná — desiati tu a dvaja na druhej strane rieky. Nemuseli sme dlho čakať. Asi o štvrt' na päť sme v lese za nami začuli hlasy a praskot konárov pod opatrnými krokmi. Onedlho som uvidel aspoň osemnásť až dvadsať ľudí, približujúcich sa jeden za druhým po úzkom chodníku. Viedol ich asi 38-ročný muž. Niektorí boli v bielom. Domyslel som si, že tých chcú pokrstiť. Na svoje prekvapenie som objavil veľa mladých ľudí.

Mlčky sme čakali, kým sa nezhrmáždili na brehu rieky. Potom začal jeden muž hovoriť. Priam kľčovite som sa usiloval rozumieť mu, ale zachytil som len sem-tam nejakú frázu. Nikiforov mi pove-

dal, že ich vodcom je Vasilij Litovčenko z Petro-pavlovska, ktorému je polícia už dávno na- stope pre poburovanie ľudí. To je ale irónia osudu! pomyslel som si. Má také isté priezvisko ako Anatolij Litovčenko, jeden z mojich najschopnejších mužov. Ostatní veriaci boli z Petropavlovska alebo z blízkeho Elisova a štyria z neďalekého kolchozu Pogranišnyj. Parazit Vladimír očividne našiel prívržencov nielen v meste, ale aj na vidieku. To je ďalší dôkaz, ako rýchle sa táto sekta množí a v zákulisí pracuje, keď sa jej v tom neprekáža.

Z úkrytu som napočítal siedmich v bielom odevu. Strana nás učila, že náboženstvo u mladých ľudí už neuspeje. Ale to, čo som teraz na vlastné oči videl — a aj pri iných príležitostiach — svedčilo o pravom opaku. Akosi ma to znepokojovalo a hnevalo.

Po niekoľkých minútach privítania a čítania z akejsi malej knihy zanôtil Vasilij Litovčenko pieseň, ku ktorej sa pridali aj ostatní. Opäť som sa usiloval rozumieť slovám, ale väčšinou bezúspešne. Muselo to byť čosi o Bohu, lebo toto slovo som počul najčastejšie. Potom vošiel Litovčenko do vody, nasledovaný siedmimi v bielom, kým im nesiahala až po pás. Ostatní zostali na brehu, ticho spievajúc. Slnko hrialo a v lese vládlo úplné ticho, prerušované len cvrlikaním svrčkov, V diaľke |*t mela rieka. Nemohol som si nevšimnúť krásu a vznešený pokoj tejto scény.

Nadišiel však čas zaútočiť. Moji ľudia prikrčené čakali. Zrazu som vyskočil a zahrnel: « Na nich!»

V okamihu sme vyleteli spoza stromov a krovia s napriamenými obuškami a strmhlav sme sa rútili dolu kopcom k rieke. Vpálili sme rovno do stredu prekvapených veriacich. Skôr než sa spamätali, ležali všetci vo vode. Ani jeden neostal na nohách. Zmeravení od ľaku sa bezradne pohybovali vo vode. Chystali sme sa vziať si na mušku každého jednotlivo.

To po prvom šoku preťali výkriky veriacich. Ženský hlas zvolal: « Ó, Pane, nie! Nie! » Ktokoľvek to bol, zmlkol, keď sa ho zmocnil ktosi «' z nás. Posledné, čo som odtiaľ počul, bol srdcervúci výkrik. Krásna mierumilovná lesná scenéria sa premenila na pustošivú spleť šermujúcich rúk, nôh a obuškov, špliechajúcej vody a bolestných výkrikov.

« Chyťte tých v rieke », skríkol som. Niekoľkí chlapci zamierili k osobám v bielom, ešte stále stoja-cimvo vode, ako keby skameneli, a zaútočili na nich s obuškami. Istý mladý muž sa mi pokúsil vytrhnúť z rúk, ale môj obušok bol dosť dlhý, aby ho zasiahol do hlavy.

Obzrel som sa a videl som ako Alex Guljajev uderil päťou akési dievča do hlavy a natrhol mu ucho. Chytilo sa za ranu, z ktorej sa začala valiť krv. Ja som schmatol iného za zátylok, tlačiac ho hmatom z juda tak dlho, kým neprestal kričať. Potom som ho pustil do vody. Celý výjav sprevádzala zmes kľatieb, zúrenia, kriku a zúfalých modlitieb: «Bože, pomôž nám! Bože, pomôž nám! »

Modlitby ma privádzali do zúrivosti. «Zapchajte im papule! » skríkol som, načrel rukou do vody a nabral za hrst' piesku, vopchajúc ho jednému veriacemu do úst, aby sa nemohol modliť. Ostatní urobili to isté. Zapchali sme im ústa pieskom a blatom, a modlitby zamĺkli.

Zrazu som začul za sebou divý zmätok. Obzrel som sa vo chvíli, keď Anatolij Litovčenko dohonil pastora Vasílija Litovčenk. Dievča, ktoré malo prvé prijať krst, sa pokúsilo o útek, keď uvidelo blížiaceho sa Anatolija. Vladimír Selenov skočil po nej a uderil ju obuškom. Bez hláska sa ponorila do vody. Vladimír ju vytiahol na breh a hodil na piesok.

Anatolij sa venoval pastorovi. Ostatní sme pchali veriacim do hrdla piesok, kamene* blato, skrátka všetko, čo nám prišlo pod ruku,, Jeden muž sa ešte stále modlil. Celou silou so» ho uderil päťou do tváre. Určite som mu vyrazil niekoľko zubov, lebo mi krvácali hánky. Šťavnato som zakľal. Krv mu zaliala tvár.

« A teraz dost'! » zahrnel som. « Vytiahnite ich z vody! » Začali sme jedného po druhom ťahať na breh, kde ostali ležať. Zdalo sa, že jedna zo žien s ústami plnými piesku, sa už-už zadusí alebo utopí. Lapajúc po vzduchu sa vynorila z vody a znovu zmizla pod hladinou. Chytil som ju, vytiahol z vody a hodil na breh. Poobzeral som sa, aby som získal prehľad. Ležali tu dobití, dusiaci sa veriaci, mnohí zaliati krvou. Dievča, ktorému Vladimír natrhol ucho, krvácalo viac, ako som si želal. Zohnali sme ich spolu a moji ľudia ich strážili. Zdalo sa mi, že od útoku uplynula už celá večnosť, ale pohľad na hodinky mi prezradil, že všetko trvalo len päť minút. Uštedrili sme im takú priučku, že na ňu tak skoro nezabudnú. To bolo najdôležitejšie.

«Oddel'te mužov od žien», rozkázal som. Mužom sme zviazali ruky za chrbtom. Potom som ich spočítal. Čosi nesúhlasilo. Jeden chýbal. « Kde je Litovčenko? » spýtal som sa. « Tu! » zvolal Anatolij.

«Nemyslím teba, ty somár», zavrčal som. « Kde je pastor Litovčenko? »

« Neviem. Naposledy som ho videl, keď som ho pretiahol obuškom. »

Momentálne som sa musel starať o dôležitejšie veci a na pastora som nemyslel. Mužov sme zahnali k autu. Potom sme sa sústredili na ženy. Niektorí strhli dievčatám mokré a zakrvavené šaty. Zahanbené, v snahe zakryť nahotu — hoci to bolo úplne zbytočné -i— sa chúlili do kľbka. My sme však do nich" strkali obuškami rehotali sme sa. « Hej, chlapci, teda takto vyzerajú veriaci! » Ozval sa hlasný rehot. Kým sme sa posmievali ustrašeným a dobitým dievčatám, staršie ženy sklonili hlavy a plakali.

Jurij a Sergej boli celý čas na druhom brehu rieky. Vracali sa, hlasno sa ponosujúc a hnevali sa, že všetko prepásli.

« A teraz ideme », zvolal som. Keď sme dievčatá dvíhali zo zeme, nešetřili sme bezočivými dotykmi. Vydali sme sa na pochod, strkajúc ich pred sebou. Mnohé vzlykali celou cestou. « Držte papule! » zručol Vladimír. Ale ony plakali ďalej, až kým sme nepřišli k autu. Tam som mužov spočítal ešte raz. Vodca skupiny však naozaj chýbal.

« Kde je Litovčenko? Kto ho videl? » spýtal som sa svojich ľudí. Všetci však krčili plecami, okrem Anatolija.

« Naposledy som ho videl v bezvedomí vo vode. »

Tak mu treba! myslel som si. Nikiforov to určite pochopí.

Mužov sme naložili do prednej časti auta, ženy a dievčatá do zadnej. Moji ľudia sedeli na laviciach a ženy s dievčatami kvočali v strede. Štyri mladšie boli úplne nahé. Skryli si tváre do dlaní a vzlykali. Muži v prednej časti odvrátili zrak. Myslím, že staršie ženy sa modlili, lebo pohybovali tíško perami.

Bolo asi päť hodín popoludní, keď sme sa vracali do civilizácie. Prechádzali sme cez mnohé dediny, kým sme sa dostali do predmestí Petro-pavlovska. Ešte stále bolo svetlo a ľudia mohli zreteľne vidieť policajné auto so zriedkavým a poburujúcim nákladom. Vyprázdňovali sme zvyšné fľaše vodky. Práca bola hotová a my poriadne opití. Niektorí z nás, keď dofajčili, zatlačili ohorok na nahom tele dievčat. Pobavene sme sledovali, ako zhrozene vyskočili a potom sa v zúfalom pomykove odvrátili.

Jedna z nich, Nina Rudenko, mala iba šestnásť rokov. Práve pre jej mladosť a nevinnosť nám spôsobovalo mimoriadnu radosť obťažovať ju. Iná mala asi dvadsaťšesť rokov a veľmi sa páčila Vladimírovi Selenovovi. Neprestajne do nej dobiedzal, oblapkával ju, kým sa neobrátila a neuderila ho z celej sily do tváre.

Cestou na policajnú strážnicu prežívali tieto mladé veriace strašné chvíle. Odišli z domu, aby prijali krst, a miesto toho sa stali obeťami teroru. Na strážnici mi zrak opäť padol na mladučku Ninu. Mala krásne modré oči, dlhé hnedé vlasy a útlú postavu.

Nikiforov, ktorý nás čakal vo dverách, okamžite prehliadol situáciu a zahrnel: « Dakov, to si viezol dievčatá takto po uliciach? »

« Samozrejme. Prečo nie? » odpovedal som. « Ty idiot!, Nevieš, že to ľudia poštvu proti polícii? Dostaneme sa do zlého svetla! » reval rozzúrene. « Keď vás nikto nevidí, pre mňa za mňa si robte s týmito ľuďmi, čo chcete! Ale nie na verejnosti! Nikdy! »

Zavolať svojich poručíkov a rozkázal im: « Dovedte ich dovnútra. Zatvorte ich! » Mužov odviedli. Dievčatá — medzi nimi aj Nina — zostali celú noc v našej « cele na vytriezvenie », plnej opitých mužov, ktorí ich podľa ľubovôle trápili a zneužívali. Nina Rudenko sa z tohto otrasného zážitku nikdy nespamätala.

Na konci každej akcie som musel napísať záverečnú správu o jednotlivých zatknutých. V súvislosti s tým som sa o niekoľko dní dozvedel, že Ninu prepustili zo školy. Riaditeľ mi povedal: « Pred niekoľkými dňami bola celkom v poriadku. Z nevysvetliteľných príčin však utrpela emocionálne a duševné poruchy. Nemohla sa sústrediť na prácu a vyrušovala triedu nesúvislým koktaním. Často sa začala triasť a nekontrolovateľne plakať. Viackrát sme museli kvôli nej prerušiť vyučovanie a vyviešť ju von. Napokon nám neostalo nič iné, ako prepustiť ju zo školy. Myslím, že sa nervové zrútila, ale prečo neviem. » ja by som to vedel riaditeľovi povedať!

« Zavolali sme si jej matku », pokračoval. « Povedala nám, že Nina sa v noci zobudí, posadí na posteli, a začne tak prenikavo kričať, že to počuť nielen v dome, ale po celej ulici. Uznajte, súdruh Dakov, že je nemožné nechať ju v škole. » Bol som rád, že nevedel, čo sa dievčaťu prihodilo.

Mužov, ktorých sme priviedli po razii v Eli-sove, najprv zatvorili do ciel. Nikiforov nám povedal: « Chlapci, vy si teraz môžete trochu oddýchnuť. Dačo si vypite. Ja sa postarám o zatknutých, a potom si vypočujem vašu správu. » Správy, či už ústne alebo písomné, tvorili súčasť našich úloh. Posielali sa

do Gorkomu a odtiaľ do Moskvy. Strana presne sledovala každý náš krok a často sa nám dostalo po dobre vykonanej práci niekoľko uznanlivých slov.

Kým sme sedeli na strážnici, popíjali a čakali na Nikiforova, Anatolij mi povedal: « Hej, Sergej, mám dojem, že ty si chceš vonku stráviť prázdninový deň. Prečo si aj ty neprispel svojím podielom? » « Počuj, ty tam! » skríkol som cez miestnosť. « Nebuď taký smelý, lebo ťa podrobím 'elisovskej kúre!' » Všetci sme sa pustili do smiechu. Keď sme v budúcnosti zapchávali veriacim ústa blatom alebo pieskom, nevolali sme to inakšie než 'elisovská kúra'. Alebo sme sa jeden druhému vyhrážali: « Daj pozor, aby si nedostal 'elisovskú kúru!' »

Nikiforov sa po chvíli vrátil a my sme stíchli, aby sa mohol ujať slova. « Deti moje », začal. Deti moje? myslel som si. To je po prvý raz, čo nás takto oslovil. Naozaj sa tešil. « Gratulujem vám. Konečne ste sa naučili ako pristupovať k veciam správne. » Ešte nikdy sme bo nevideli takého rozžiareného. Na okamih sa odmlčal a potom sa spýtal: « A čo sa stalo s pastorm Vasilijom Litovčenkom? »

Čakal som túto otázku a pripravil som na ňu svojich ľudí. Na moje kývnutie sme všetci zborovo zaspievali: « Litovčenko zabil Litovčenka. »

Samozrejme, mali sme na mysli, že Anatolij Litovčenko usmrtil pastora Vasilija Litovčenka. Náš chór však vyznel tak, ako keby pastor spáchal samovraždu. Nikiforov sa rehotal s nami. Všetci sme už boli v povznesenej nálade. Zrazu však zvažnel a prísne sa spýtal: « Dost', Dakov. Teraz chcem vedieť, čo sa s Litovčenkom skutočne stalo. »

S úsmevom som odvetil: « Ako sme povedali, súdruh kapitán. Litovčenko zabil Litovčenka. »

Opäť sme vybuchli v hromový smiech. Nikiforov, usmievajúc sa s otcovskou zhovievavosťou, napokon povedal: « Vidím, že dnes večer z vás viac nedostanem. Dakov, vezmi všetkých von a ešte si niekde vypite. Zajtra sem prídeš a porozprávaš mi, čo sa stalo. » Chceli sme sa pobrat' preč, ale Nikiforov nás ešte zadržal: « Skôr, ako odídete, by som vám ešte chcel povedať, že som na vás pyšný. Vykonali ste veľkolepú prácu. Dali ste veriacim lekciu, na ktorú tak ľahko nezabudnú. Pomaly sa dostávajú do formy, deti moje. »

Po druhýkrát v onen večer použil toto oslovenie. Kládol som si otázku, čo to má znamenať. Snáď sme sa konečne ocitli v oblasti jeho priazne. Možno sa starý ľadový Niki začne postupne roztápať...

Keď som sa na druhý deň u neho hlásil, spýtal sa ma: « Dakov, ešte stále piati verzia Litovčenko zabil Litovčenka, alebo to má byť žart? » Cez noc som vytriezvel. Celkom vážne som odvetil: « Pravdu povediac, súdruh kapitán, nie som si celkom istý. Bola tam taká trma-vrma, že ani presne neviem, čo sa stalo. »

« Nuž, i ja mám pre teba novinky. Niekoľko dedinčanov našlo dnes ráno v rieke pár kilometrov od Elisova telo Vasilija Litovčenka. Zachytil sa v kríkoch. Zavolali políciu a telo sem už vezú na pitvu. » Pokrčil som plecami. Nevídali! Už v predchádzajúci večer som si všimol, aký je Nikiforot pyšný, že sa konečne zbavil tajného pastora. Dokonca sa k nám pridala, keď sme si z toho robili žarty.

Teraz však s vážnou tvárou pokračoval: « Dakov, chcel by som si s tebou ešte raz pohovoriť o tejto akcii. Nemám nič proti tomu, čo ste robili, až na jedinú výnimku — že ste viezli dievčatá tak verejne po uliciach. Robte si so ženami alebo s inými veriacimi, čo chcete, ale už nikdy takto nepostavte políciu do zlého svetla. »

« Rozkaz, súdruh », povedal som. Dotklo sa ma však, že Nikiforov nemal námietky proti tomu, že sme usmrtili človeka, ani nekritizoval zneužitie dievčat.

Na druhý deň som bol práve na polícii, keď prišiel výsledok pitvy. Pastor údajne utrpel vážne zranenie hlavy. Vnútorne krvácanie zapríčinilo okamžitú smrť.

Prvýkrát sme zabili človeka. Cítil som sa mizerne.

« Počúvaj », povedal Nikiforov, ktorý uhádol moje myšlienky. « V Elisove ste vykonali kus vynikajúcej práce. Nemusíš mať kvôli tomu nijaké výčitky svedomia. Pomysli na to, že ide o nepriateľov štátu. Sú krajne nebezpeční a usilujú sa o rozvrátenie nášho spoločenského zriadenia. Preto ich treba vykynožiť. Okrem toho Litovčenka sme už raz zatkli. Varovali sme ho, uštedrili mu príučku, a predsa sa nezmenil a ďalej pokračoval v práci medzi veriacimi. To nebol nijaký nevinný človek. Na to nesmieš nikdy zabudnúť! »

Po týchto slovách som sa cítil trochu lepšie. Nikiforov mal určite pravdu. Ale keď som sa pozrel na pastorovu mŕtvolu, na jeho malé, útle telo, vôbec sa mi nezdal byť strašným nepriateľom. Neskôr som sa dozvedel, že bol človekom veľkého formátu a charakteru, veľmi odvážny, nikým a ničím sa nedal zastrašiť. Pre svoju vieru veľa vytrpel.

« Dakov », povedal Nikiforov, « ha okolí sa už povráva, že ho zabili, aj že to má na svedomí tvoja skupina. »

« Vie o tom jeho žena? »

« Hej. A ty ju musíš teraz navštíviť a povedať jej, čo sa stalo. »

« Mám jej to povedať? »

« Našu verziu, prirodzene », poznamenal so zlomyseľným úsmevom.

S týmto som nepočítal. Poslušne som však odpovedal: « Rozkaz, súdruh. Kde ju nájdem? »

« V nemocnici. »

« V nemocnici? Ved' ona pri tom nebola. »

« Nie, ale asi je veľmi citovo založená a šok z manželovej smrti bol pre ňu prisilný. Utrpela porážku. Leží na úrazovke v Kempiho nemocnici. Tam ju vyhľadáš. »

« Ale čo jej mám povedať »

« Vymysli si nejaký vhodný príbeh, ako prišiel k tej rane na hlave. »

Prečo by sme vôbec museli niečo povedať? pýtal som sa v duchu. Nemohol som pochopiť, že sã to týkalo ešte niekoho iného. Bola to vec polície, a keď prišiel o hlavu, tak vlastnou vinou. Ved' ho varovali, ale nedal si povedať.

Keď som sa v nemocnici spýtal na pani Litovčenkovu, zaviedli ma do veľkej izby. Ležala na štvrtej posteli vpravo, pri okne. Pôsobila poľutovaniahodným dojmom. Sestra mi vysvetlila, že je od pása dolu ochrnutá, ešte stále je pod vplyvom šoku a dostáva narkotiká. Pozornejšie som sa jej prizrel. Kedysi to musela byť veľmi pekná žena. Mala asi tridsaťpäť rokov, útlú postavu, tmavé vlasy a pekné, pravidelné črty tváre. Teraz však bola ochrnutá a nedalo sa predpokladať, že by ešte niekedy mohla chodiť. Mužova smrť zničila aj jej život. Keď som ju tam videl ležať, napadlo mi: Aká márnosť! Taká pekná žena, a taká nevládna!

Nepocítil som ani štipku ľútosti, len to, že mala smolu. Bol to istý druh súcitu, ktorý sa nás zmocní pri pohľade na človeka v podobnom stave. Jej muža som však vôbec neľutoval. Nepriatelia štátu nemôžu predsa očakávať, že ich ušetria kvôli rodinným príslušníkom!

Sestra ju zobudila. Neprítomné sa na mňa pozrela. Ešte sa celkom neprebrala a vyvalovala na mňa nechápavo oči. Prenikla ma náhla bolesť, ale len na okamih. Vzchopil som sa, pristúpil k nej a rýchlo, formálne som jej povedal: « Pani Litovčenková, prichádzam od polície v Petropavlovsku. Som vedúci skupiny, ktorá zatkla v Elisove vášho muža spolu s ostatnými. »

Čakal som na jej reakciu, prinajmenej na zúrivosť, že som zodpovedný za smrť jej muža. Ostala však ležať bez pohnutia. Zjavne nepochopila zmysel mojich slov. Nikiforov mi však nedal za úlohu zrozumiteľne jej vec vysvetliť. Mal som ju iba informovať. Ak nepochopila, nebude to moja vina.

Pokračoval som teda: « Oficiálne ma sem poslali, aby som vám vysvetlil príčinu smrti vášho muža. » Opäť som čakal, či zareaguje, ale nič. Prišla vari aj o rozum? Jediným znakom života bolo žalostné stonanie, vychádzajúce akoby z duše. Povedal som, že jej manžel sa pokúsil o útek, keď sme ho chceli zatknúť a pri skoku do plytkej vody musel naraziť hlavou na skalú. Pozrela sa síce na mňa, ale zdalo sa, že ma nevníma. V jej pohľade, upretom do prázdna, sa zračil len bezhraničný zármutok.

Ešte raz som jej vysvetlil, že jej muž by nebol zahynul, keby bol poslúchol naše pokyny a nepokúsil sa o útek. Úbohá žena sa teraz snažila čosi povedať, ale márne. Nahlas zastonala a ako bezduchá klesla do podušiek.

Nemá zmysel strácať čas, pomyslel som si. Svoju povinnosť som vykonal. Keď som sa obrátil na odchod, oči sa nám stretli. Po chrbte mi prebehla hrôza. Na jej posledný pohľad nezabudnem do smrti. Bol to nemý výkrik bolesti, vyvierajúcej z hĺbky duše. Utrápené oči ma ešte dlho prenasledovali.

Vyšiel som do slnkom zaliatych petropavlovských ulíc, pomaly sa vracajúc na políciu. Nikiforov mi povedal: « Zabudni na to. Samozrejme, niektorí budú trpieť, ale sú to kriminálnici a naši najväčší nepriatelia. Maj to stále na zreteli. »

Napriek tomu som len ťažko mohol zabudnúť na jej tvár. Neskôr som sa dozvedel, že Litovčenko mal dve deti — dcéru, ktorá zomrela na akúsi chorobu, a osemnásťročného syna, v tom čase vo vojenskej službe. Museli sme mu napísať, a tak ho oficiálne informovať o otcovej smrti.

O tri dni nás poslali do Litovčenkovho domu hľadať ilegálnu literatúru. Nikiforov len tak štekal rozkazy: « Obráťte dom hore nohami! Robte, čo považujete za potrebné. Ale za každú cenu nájdite literatúru! »

Štyria sme išli do pastorovho domu. Bola to chudobná, ošarpaná chyža v strede mesta. Už na prvý pohľad prezrádzala, že Litovčenko nevedol veľkolepý život. Zariadenie bolo takisto biedne. Prekotali

sme dom od dlážky až po pivnicu. Naša námaha bola bohato odmenená. Našli sme rukou písané spevníky, novú Bibliu, ktorú museli prepašovať zo zahraničia a ešte jednu, veľmi starú a opotrebovanú, priam roztrhanú od častého používania.

Keď sme Nikiforovi odovzdali naše poklady, žiaril zlou radosťou. « Výborne! Výborne! Všetko pošleme do Moskvy. Nech vidia, ako sa usilujeme! »

Večer som musel ešte raz. myslieť na Litovčenkov dom. Manžel sa tam už viac nevráti a žena ho viac nebude čakať. Hneď som sa však spamätal: « Sergej, stávaš sa sentimentálny. Nezabúdaj, že sú to tí najhorší nepriatelia. Nesmieš na to zabudnúť, sú to nepriatelia...! »

O päť dní po útoku v Elisove nás poslali zlikvidovať ďalšie stretnutie veriacich. Aj teraz sme ich poriadne zmlátili a zatkli vodcov. Niektorých poslali do pracovných táborov na Sibíri, predovšetkým do Magadanu. Nikiforov sa správal voči nám veľmi priateľsky. Prekročili sme jeho najsmelšie očakávania.

Popri práci pre tajnú políciu som sa snažil nezanedbávať ostatné povinnosti — funkciu vedúceho komsomolu, spojenú s organizovaním, prednáškami, zostavovaním dobrovoľných pracovných brigád a bdením nad bezúhonnosťou budúcich 1200 sovietskych vojakov, ako aj odborné štúdium. Okrem toho som aktívne športoval a získal som titul majstra Kamčatky.

Momentálne najdôležitejším podujatím boli « dni otvorených dverí ». Všetci obyvatelia Petropavlovskaja mohli navštíviť našu základňu. Hlavnou atrakciou bola veľká tanečná zábava, na ktorú sme pozvali dievčatá z mesta. Bol som zodpovedný za to, aby sa nepilo. Preto som určil niekoľkých kadetov, aby pri vchode kontrolovali dievčatám tašky.

Vodka je kliatbou Ruska. Je všadeprítomná. My kadeti sme dostali na konci mesiaca sedem rubľov. V meste sme ich hneď « vymenili » za dve fľaše vodky. Fľaša vodky pod kabátom bola istým prostriedkom na získanie každej pouličnej dievky.

Na akadémii sme neprestajne bojovali proti alkoholizmu. Irónia však bola v tom, že my zodpovední sme najmenej rešpektovali tieto nariadenia.

Po jednom « dni otvorených dverí », končiacom tanečnou zábavou, sme robili obchôdzku, či niekto neprávom neostal na základni. Keď sme otvorili dvere na ženskej toalete, naskytl sa nám neobyčajný pohľad — dlážka bola pokrytá prázdnyimi fľašami od vodky. Na druhý deň som požiadal o nákladné auto, ktoré odviezlo « zakázaný tovar ».

Strana vidí vo vodke hlavnú príčinu nízkej priemyselnej produkcie. Nebolo nijakou zvláštnosťou najmä na konci týždňa vidieť v Petropavlovsku alebo iných veľkých mestách opilcov, tackajúcich sa po uliciach alebo ležiacich v stoke. Aj pri našej policajnej práci sme často videli účinky vodky, predovšetkým na mladých ľuďoch. Pri väčšine prestreliek, bitiek a bojov s nožom bol v hre alkohol. A predsa sme si aj my dopriali svoj podiel, predovšetkým pred raziami proti veriacim. Jedinou brzdou bol záujem o šport. Ak sme si chceli udržať dobrú kondíciu, museli sme mať v pití mieru.

Záplava smerníc z Moskvy na túto tému ma upozornila na veľké nebezpečenstvo, ktoré alkohol znamenal pre našu mládež. Bol to problém číslo jeden.

14

Honba za kresťanskou literatúrou

V isté popoludnie som dostal rozkaz prísť večer o deviatej s malou skupinou na políciu. Rýchle som vyhládaval siedmich kamarátov. Po príchode na strážnicu sme sa bez otáľania pobrali do spoločenskej miestnosti, kde na nás čakala nepostrádateľná vodka. Ale toho večera nám Nikiforov doprial aj kaviár. Rád by som vedel, odkiaľ len bral všetky tie drahé veci. Mal som v úmysle raz sa ho na to spýtať.

Kým si ostatní urobili pohodlie, Nikiforov mi v pracovni veľmi vážne a dôrazne vysvetľoval úlohu, ktorá nás čakala. « Táto akcia je pre nás nanajvýš dôležitá. Dozvedeli sme sa, že dnes večer o desiatej sa má stretnúť skupina veriacich. Údajne majú novú Bibliu a niekoľko rukou písaných kníh. Potrebujeme ich pre Moskvu ako dôkazový materiál proti nim. »

« Posiela sa všetka literatúra do Moskvy? » spýtal som sa.

« Nie, len tlačaná. Ostatný brak nechcú. »

« A čo s tým urobíme? »

« Pod', ukážem ti. Aj to patrí k našej úlohe. »

Po slabo osvetlenom schodišti ma zaviedol do tzv. miestnosti na ochladenie, nevykurovanej pivnice, ľadovej aj v lete. Sem obyčajne zatvárali opilcov, aby vytriezveli. V kúte stáli malé kachle, aby sa stráž mohla ohriať. V ostatnom priestore však vládol surový drsný chlad.

Nikiforov ukázal na debnu plnú novín a dreva: « Keď sa vrátite, hod'te tie haraburdy sem. Použijeme ich na dobrý účel! » Zasmial sa vlastnému žartu.

Keďže nás zavolali už pred začiatkom stretnutia, nebolo pochybností, že informácie pochádzali, od špicľa z tohto podzemného spoločenstva. Nikiforovova sieť špiónov sa osvedčila ako nanajvyš účinná. Často som si kládol otázku, prečo to robia. Určite nie z ideologických dôvodov, alebo preto, že by boli stopercentnými komunistami. Robili to za peniaze — ako my. Hovorí sa, že rubel dokáže zmeniť srdce. Na tieto ciele sa vydávalo viac rubľov, ako som si kedy predstavoval. Špicľov, ktorí pracovali medzi veriacimi, dobre platili, dokonca lepšie ako nás. A nie bezdôvodne. Aby sa neprezradili, navštevovali tajné stretnutia. Často sme ich zmlátili spolu s ostatnými, lebo sme sa nikdy nedozvedeli ich identitu. Bez ich služieb by sme mohli vykonať len veľmi málo.

Zdalo sa, že špicli to v podzemnej cirkvi nikdy nedotiahli na vedúce pozície. Dozvedeli sme sa však od nich, kde sa konali stretnutia a kto sa na nich zúčastnil. A na začiatok sme ani nepotrebovali vedieť viac. Ostatné prišlo samo od seba. Asi o 21,10 ma Nikiforov zavolať do pracovne, aby mi dal posledné pokyny a informácie.

« Kde sa stretnú? » spýtal som sa. Na miesto, ktoré mi ukázal na nástennej mape, sme sa mohli dostať za 15-20 minút.

« Koľkí budú? »

« Podľa našich informácií asi desiat, pätnásť. »

Sedem nás stačilo, aby sme s nimi urobili poriadok. Pozorne som sa díval na mapu a určil trasu. Bolo štvrt' na desať. Mali sme ešte dost' času. Zásadne sme vždy zaútočili až dvadsať — tridsať minút po začiatku stretnutia. Dopriali sme veriacim čas, aby sa uvoľnili a nadobudli zdanlivú istotu. Preto som povedal: « Vyrazíme najskôr o trištvrte na desať. »

Niektorí si už vyložili nohy na stôl, popíjali vodku a rozprávali sa. Kaviár rýchlo zmizol. Len zriedka sme prišli k takej pochúťke. Viktor čítal knihu o jude. Sám by ju mohol napísať, veď bol majstrom východného Ruska. Zrazu hodil knihu na stôl a vyskočil, skúšajúc hmaty a údery z kárate. « Dnes večer oprobujem tento nový úder », zvolal. « Zdá sa, že je nanajvyš účinný. »

« Hej! A tento si už vyskúšal? » Predviedol som na sebe úder plochou dlaňou po ohryzku. « Veľmi vhodný na rýchle skoncovanie. » Ostatný sa pobavene prizerali.

Vladimír Selenov a Anatolij Litovčenko, naši šampióni v boxe — prvý majster Kamčatky, druhý celej Sibíri — sa tiež začali navzájom vyzývať.

« Hej, malý, » povedal Vladimír, « daj si pozor. Dnes večer ťa naučím po kostole hvízdať. Ukážem úder, za ktorý som dostal titul majstra Sibíri. »

Obaja sa smiali a ostatní s nimi. Pomaly sme sa všetci rozohnali. Vodka tiekla potokmi a ďalej sme sa dohadovali, pripravení vyskúšať svoje umenie na nič netušiacich veriacich, ktorí sa práve schádzali na štúdium vzácnjej lektúry.

Pozrel som sa na hodinky. « Chlapci, ideme. Dost' bolo pochabostí a siláckych rečí. Teraz sa uvidí, či ste naozaj takí, alebo či sú to len táraniny! »

O niekoľko minút sme sa trmácali po neosvetlených, nevydláždených uliciach petropavlovského predmestia, ktoré časté dažde premenili na blato. « Spomaľ, Viktor », povedal som. « Musí to byť už celkom blízko... Tu. » Ukázal som na tabuľku s názvom ulice. « Už je to len kúsok. » Viktor pribrzdil a ja som vyzeral číslo domu.

« Tu je to », povedal som ticho. Bol to drevený domček, typický pre túto oblasť. « Zastav », povedal som Viktorovi, « zvyšok cesty pôjdeme pešo. »

Čo najnenápadnejšie sme sa blížili k domu. « Vy dvaja », ukázal som na Alexeja a Juria, « si vezmete na mušku dvere a okno. Dajte pozor, aby vám nikto neušiel. »

Alex protestoval. « Počuj, » povedal som mu. « Viem, čo máš na jazyku. Ale musíš strážiť tieto východy. Keď sa začne harmatanec, môžeš prísť a pridať sa. » Jurij sa sťažoval ako vždy, ale šiel. Predné dvere boli zamknuté. Ani v zadnej časti domu sa nesvietilo. Bola tmavá, bezmesačná noc. Rýchle a potichu sme obišli dom s prístavkom, asi o polovicu menším, so zvažujúcou sa strechou a zadnými dverami. Cez zatiahnuté závesy sa predieralo slabé svetlo. Teda tu sú! Ako sme sa zakrádali, ktosi neopatrne prevrhol vedro. S hrmotom sa kotúlalo po kameňoch. Vnútri bolo zrazu počuť

vzrušené hlasy a náhlivé kroky.

Už sme nemuseli byť ticho. Vedeli, že sme tu. « Do toho! Rýchlo! » zvolal som. Utekali sme k dverám, ale aj tie boli zamknuté. Nevyzerali veľmi masívne, preto som niekoľko metrov cúvol, rozbehol som sa a vrazil do nich. V ramene som pocítil ostrú bolesť. Náraz ma odhodil do blata. Zmocnil sa ma neovládateľný hnev.

« Aha! » ukázal ktosi na malé brvno.

« Vylomte ním dvere! » rozkázal som.

Po niekoľkých nárazoch konečne povolili. Všetci sme boli už zúrivi, predovšetkým ja. Vnútri v svetle olejových lampášov pobeovalo desať alebo jedenásť ľudí. Vpálili sme medzi nich, zraziac ich s kliatbami k zemi.

V kúte izby som videl stáť asi 65-ročného muža. V rukách držal Bibliu a s vystrašenými očami hľadal miesto, kde by ju mohol ukryť. Priskočil som k nemu a brutálne som po nej chmatol. Držal ju však pevne. Napokon som mu Bibliu vytrhol z ruky. Dvojnásobne rozzúrený — rameno ma ešte stále bolelo — som začal šklbať strany a rozsypať ich po dlážke.

Muž úpenlivo zvolal: « Nie! Prosím vás, nie! » Otočil som sa a celou silou som ho udrel do tváre.

Päsť zasiahla nos a ústa. Začal krváčať. S námahou sa pozviechal na nohy a ešte raz sa pokúšal zmocniť Biblie.

Čo je to za šialenca, pomyslel som si. Cenil si túto knihu väčšmi ako vlastnú tvár! Opäť som mu ju vytrhol a udrel ho do tváre. V bezvedomí klesol na zem. Ten nám už nebude zavádzať. Na ruke mi ostala jeho krv.

Obrátil som sa a zbadal som ako jeden veriaci hodil niekoľko kníh pod stôl prikrytý až po zem siahajúcim obrusom. Priskočil som k nemu. Vladimír práve uštedril asi 25-ročnému mužovi taký úder, že preletel izbou a narazil do steny. V bezvedomí sa zrútil.

Aj ostatní mali plné ruky práce. Viktor chytil muža stredných rokov a točil ho po izbe ako vypchatú bábku. Hlavou pritom narazil o skriňu. Z otvorenej rany sa valila krv. V miestnosti vládol krvavý chaos.

Dostali sme rozkaz doniesť všetku literatúru. Preto som stoj čo stoj chcel knihy spod stola. Anatolij mužovi, ktorý ich tam schoval, zasadil taký úder, že mu istotne roztrieskal čelúšť na márne kúsky. Bez hláska klesol na zem.

Všetko skončilo skoro tak rýchlo, ako sa začalo. Ani jeden veriaci neostal na nohách. Muži sa premenili v zakrvavené kôpky. Ten, ktorého som dvakrát uderil do tváre, ležal doluznačky v kaluži krvi. Tri staršie ženy čupeli v kúte a plakali.

« Vezmite všetky Biblie a ostatnú literatúru », rozkázal som svojim ľuďom. Potom som sa chcel pozrieť, čo je ešte pod stolom. Práve v okamihu keď som liezol podeň, vošli do izby Alexej a Jurij. Ten nahnevaný, že o všetko prišiel, ma zbadal. V domnienke, že je to veriaci, ktorý sa chce skryť, priskočil ku mne a kým mu v tom niekto stihol zabrániť, z celej sily — zdalo sa, že si chce vyliatť všetku zlosť — ma pretiahol obuškom. Ako keby sa na mňa zrútil celý dom. Zreval som. Tú bolesť nezabudnem do smrti. Nedá sa opísať. Pred očami sa mi zaiskrilo a roztiahol som sa ako dlhý, tak široký. Ostatní skríkli, ale už bolo neskoro. Napálený Jurij prevrátil stôl. Až vtedy zbadal, koho uderil.

« Sergej! » vykrikol zdesený. « Prepáč! Myslel som, že je to veriaci a chce sa schovať. »

Od bolesti som nemohol ani hovoriť, len som stonajúc a kľajúc ležal na zemi. Napokon mi Jurij a Alex pomohli postaviť sa. Spodná časť chrbtice ma tak bolela, že som ledva hýbal nohami. Ešte nikdy som nezažil takú bolesť! Jurij sa neprestajne ospravedlňoval, kým som ho neokríkol: « Prestaň už! Daj mi konečne pokoj! »

Dvaja veriaci, ktorých sme mali zobrať, boli ešte stále v bezvedomí. Niesli sme ich po zablatenej ulici a hodili do policajného auta. Vyzerali na zaplakanie. Ja som zhrbený krivkal ako starec, kým mi dvaja kamaráti nepomohli. « Vzali ste knihy? » spýtal som sa Viktora.

« Nerob si starosti, Sergej, máme všetky », ukázal na plnú debnu papierov vzadu v aute.

Na spiatocnej ceste mi každý otras spôsoboval neopísateľné bolesti. Keď sme prišli na políciu a zaviedli zatknutých dovnútra, chvíľu som sa prechádzal, aby som sa dostal opäť do formy. Chrbát ma ešte stále ukrutne boľel. Bodaj by som tie knihy pod stolom vôbec nebol zbadal! Ale ani Jurijovi som nemohol nič vyčítať. Pravdepodobne som naozaj vyzeral ako veriaci, ktorý chcel ujstť.

Keď som sa trochu zviechal, vošiel som dnu. Ostatní práve dovliekli Biblie a ostatné knihy a nakopili ich pred Nikiforova. Ten sa díval na rastúcu hľbu a nadšený zvolal: « Výborne! Výborne! Toto

tu, » ukázal na tlačenej Biblii, « budú veľkolepé darčeky pre Moskvu. A kvôli týmto dvom si prišiel k úrazu. » Pobavené sa uskŕňal. Vedúci skupiny — muž, ktorého som dvakrát udrel — sedel na lavici a držal si v dlaniach hlavu. Chýbali mu horné predné zuby a košeľu mal celú zakrvavenú.

« Myslím, že potrebuje sprchu », povedal Nikiforov. Potom si prezrel ostatnú literatúru, medzi iným učebnicu pre deti, v ktorej boli načmárané verše z Biblii, poznámkový zošit s niekoľkými piesňami a zopár strán rukou napísanými biblickými citátmi.

« Hod'te tieto zdrapy dolu do debny! » zvolal na niekoľkých chlapcov. « Strážcovia sa potešia. » Potom sa obrátil na ostatných: « Nemáte chuť

ešte si trochu vyjsť a stráviť príjemný večer? » To sme aj urobili. Chrbát ma ešte stále bolel, ale už sa to dalo znieť. Pri jedle som zbadal, že na rukách mám ešte stále krv veriaceho. « Ale čo, » pomyslel som si, « neskôr sa umyjem! »

Naše razi sa množili. Niekedy nás zavolali aj dva — trikrát do týždňa. Zdalo sa, že veriaci sú stále činnjší. Po niektorých akciách som musel vybaviť celú horu papierov. Aby som mohol napísať čo najpodrobnejšie správy, musel som niekoho poslať na pracovisko dotýčajúcich veriacich, aby sa od spolupracovníkov dozvedel dôležité informácie. Všetky sa posielali do protináboženského centra v Moskve, kde sa uložili do počítačov. Kópie potom poslali nášmu centru. Takto mala aj Moskva aj my prehľad o nepriateľoch štátu. Dodatočne sa poslal polícii pre osobitnú evidenciu 7 X 12 cm veľký kartotekový listok s fotografiou veriaceho, osobnými dátami a inými údajmi. Za takýchto podmienok mohla strana uderiť, kedykoľvek to považovala za správne, sústrediť veriacich a odstrániť ich zo spoločnosti.

15 Rozčarovanie

Aby som si oddýchol, podnikal som občas s priateľmi potulky a horolezecké výstupy v pohoriach Kamčatky. Ako budúci vojaci sme mali prístup k miestam, kam civilné obyvateľstvo nesmelo. Na výletoch sme čoskoro urobili záhadné objavy: našli sme nie menej ako tridsať koncentračných táborov, skrytých v opustených údoliach vnútrozemia. Veľmi nás to prekvapilo, hlavne preto, že boli nové a — prázdne. Často sme za nejakou zákrutou alebo kopcom objavili nový väzenský komplex, poistený zo všetkých strán ostnatým drôtom, kompletne zariadený, aj s bytmi pre dozorcov. Domovníci udržiavali budovy v poriadku a strážili ich. Tieto väznice mali všetko, len väzni chýbali.

Nevedel som si to vysvetliť. Jedného dňa som sa na to spýtal Nikiforova. Odpovedal mi: « Vieš, že máme v krajine 'mnoho nepriateľov. Musíme byť na všetko pripravení. Keď nám raz začnú robiť ťažkosti, dostanú tieto tábory obyvateľov. »

Spolu sme sa tomu smiali ako dobrému vtipu. Ale nebol to nijaký žart. Jestvovali dlhé zoznamy mien — boli medzi nimi aj veriaci — na identifikáciu osôb, ktoré mali zatknúť pri prvom náznaku vzbury. Chýbal iba rozkaz Moskvy. Väznice, skryté v neprístupných horách, čakali na obyvateľov. Napláňalo ma to hrdosťou. Naša strana bola ostražitá a plánovala dopredu!

Nikiforov -vytiahol tajný dokument, ktorý dostal z protináboženského centra v Moskve. Obsahoval presné nariadenia, ako zaobchádzať s veriacimi, pokyny pre rozsiahlu protináboženskú kampaň v každom meste, v každej obci a dedine Sovietskeho zväzu od Leningradu až po ďaleký východ. Špeciálne vyškolení ľudia mali pomocou filmov, letákov, brožúr, prednášok, výstav, skrátka propagandy každého druhu, šíriť ateizmus a bojovať proti viere v Boha.

Až keď som videl tieto dokumenty a hovoril o nich s Nikiforovom, uvedomil som si bezhraničné úsilie strany premôcť hrozivé nebezpečenstvo náboženstva. Bol som ohúrený. « To musí ale pohltiť fantastické sumy! » zvolal som.

« To si môžeš myslieť, » odpovedal Nikiforov. « Veď vieš, koľko nás stojí len vaša skupina. Ako som ti už povedal, máme dvoch nepriateľov: amerických imperialistov a všetko podkopávajúcích veriacich. Za každú cenu ich treba držať pod kontrolou. Sú nebezpeční najmä preto, že sa veľmi rýchle množia. Len na Kamčatke ich je 30 000 — pri celkovej počte obyvateľov 250 000! »

« To znamená », kalkuloval som, « že pravdepodobne celé milióny veriacich zamorujú náš národ. »

« Máš pravdu. A komunizmus nebude nikdy úplne triumfovať, kým nezmení ich zmýšľanie, alebo

ich nezneškodní. Otvorene ti poviem, že uprednostňujem to druhé. »

« Ale čo s veriacimi, ktorí tvrdia, že majú právo na náboženskú slobodu? » spýtal som sa.

« To stojí v našej ústave len naoko », povedal. « Ale ty a ja sme predsa dospelí ľudia. Poznáme realitu. »

Spomenul som si na jeho rozhovor s istým veriacim, ktorého som bol svedkom.

« Prečo nás zatkli? » pýtal sa veriaci. « Lebo u vás našli protisovietsku literatúru. » « Protisovietsku literatúru? Veď to boli len Biblie. »

Nikiforov zasyčal: « Veď o tom hovorím, ty blázon. »

« Ako môže byť Biblia protisovietska literatúra? » odvetil veriaci, ktorého predtým poriadne zmlátili. « Veď naša vláda sama hovorí o tom, že sa vydávajú Biblie. Ako teda môžu byť protisovietske? »

Bol som zvedavý, čo Nikiforov povie. « To nie je pravda! » skríkol. « Naša vláda by nikdy nedovolila tlačiť Biblie. »

« Ó, hej. Už ich vytlačili. Aspoň to hovoria. » « Drž papuľu », odpovedal Nikiforov a kládol ďalšie otázky.

Neskôr som sa dozvedel, že vláda naozaj dala vytlačiť 10 000 Biblií — ale iba kvôli zahraničiu ako dôkaz náboženskej slobody v Sovietskom zväze. 5000 exemplárov sa vraj predalo rusky hovoriacim ľuďom v zahraničí, ďalších 3 000 putovalo do komunistických európskych krajín a asi 2 000 poslali protináboženským organizáciám v Moskve — na štúdium a ateistickú propagandu. Ani jediná sa nedostala do rúk veriaceho v Sovietskom zväze. A to bol aj dôvod, prečo vlastnili iba prepašované alebo rukou odpísané Biblie.

Ako komsomolský vedúci na akadémii som často počul o súdruhovi Orlovovi, predsedovi komunistickej strany na Kamčatke. Dostal sa sem ako stranický sekretár za Stalinovej vlády a čoskoro bol známy ako « malý Stalin », nielen preto, že sa za jeho režimu prebojoval na čelo, ale podobal sa mu aj praktikami a metódami.

Súdruh Orlov patril k dvesto najvyšším funkcionárom Sovietskeho zväzu. Veľmi som ho rešpektoval a obdivoval. Po prvý raz som sa s ním stretol 22. apríla 1970, kedy sa pri príležitosti stého výročia narodenia nášho otca a zakladateľa Lenina konal stranický zjazd. Zúčastnili sa na ňom poprední funkcionári z celej Kamčatky, vrátane mládežníckych vedúcich, ktorých mali starším súdruhom predstaviť ako budúcich komunistických vodcov. Aj mňa pozvali ako čestného hosťa. Moju skupinu zvolili za najlepšiu na Kamčatke a ja ako vedúci som mal dostať najvyššie osobné vyznamenanie, aké sa v tejto provincii udeľuje mládežníckemu funkcionárovi. Sedel som dokonca na tribúne, spolu so súdruhom Orlovom a inými stranickými pohlavarmi, ktorých som už často počul, ale ešte nikdy som ich nevidel. Nad tribúnou visel obrovský obraz Lenina. Bol som nervózny a vzrušený. Takúto slávnosť Kamčatka nezažila už roky. Televízia vysielala priamy prenos zjazdu.

Predstavili ma ako vedúceho najlepšej mládežníckej organizácie. Predtým ma poprosili, aby som si pripravil krátky príhovor. A tak som mal pätnásťminútovú strhujúcu reč o víťazstve komunizmu. Podal som podrobnú správu o svojej práci a vyzdvihol som naše plány. Budeme aj naďalej slúžiť strane, lepšie ako prv. Zakončil som sľubom, že naša skupina sa zaväzuje k ešte vyšším úlohám. « Sľubujem vám pri Leninovej svätej pamiatke, že doterajšia činnosť bola len začiatkom! » Každé slovo som myslel vážne.

Nasledoval búrlivý potlesk. Súdruh Orlov vyskočil a objal ma. Dal priniesť červenú zástavu, ktorú pri tejto príležitosti poslali z Moskvy, a slávnostne mi ju podal. Ja som ju pobozkal a za potlesku delegátov hrdo ovinul okolo tela. Bol to veľký okamih v mojom živote. A všetko vysielala televízia!

Keď potlesk stíchol, súdruh Orlov povedal: « Mladí muži ako Dakov sú skvelým príkladom pre komunistickú mládež v Sovietskom zväze. Musíme ich podporovať a pomáhať im, lebo, súdruhovia, tento junák a tisíce jemu podobných znamenajú budúcnosť našej strany a vlasti. » Začala sa mi točiť hlava. Dúfal som, že kamery nepostrehli moju nervozitu. Bol som hrdý ako nikdy predtým.

Po oficiálnej časti, prejavoch a počtách sme sa všetci odobrali do veľkej banquetovej sály, kde sa stoly prehýbali pod ťarchou jedla a pijatiky. Mnohí z prítomných mi gratulovali. Najvyšší funkcionári — medzi nimi aj Orlov — sa však k nám nepridali. Odišli do súkromnej jedálne. Keď som sa najedol, poneviera som sa trochu po budove. Nepil som veľa, lebo ma čakali majstrovstvá v jude. Práve som šiel po chodbe, keď sa otvorili jedny dvere a predo mnou stál súdruh Orlov! Čírou náhodou som sa ocitol pred miestnosťou, v ktorej boli najvyšší straníci. Orlov, hoci už poriadne podpitý, ma spoznal. Vystrel ruky a zvolal: « Súdruh Dakov, poď len dnu! »

Nerohodne som zastal. Nemal som tu čo hľadať. Orlov ma však chytil za rameno a vtiahol dnu. Bolo tu asi dvadsať starších stranických funkcionárov. Zdalo sa, že stoly popraskajú od toľkých jedál a nápojov. Dobré, že majú zvláštnu jedáleň, myslel som si pri pohľade na salámu, kaviár, grécke víno a iné lahôdky. Bolo tu všetko. Vyvaloval som oči na toto mrhanie. Im veru nenaservírovali to isté, čo nám.

Orlov sa ospravedlnil a vytackal sa z dvier, hľadajúc toaletu. Kým bol vonku, obzeral som sa okolo seba. Videl som komunistických predákov, opitých na mol. Hlavy mali položené na stole, traja ich mali strčené v tanieri so zvyškami jedál. Spod dlhého stola trčali dva páry nôh. Iní sa ešte len spíjali do nemoty. Jeden muž ležal natiahnutý na stole, ruky a nohy vo veľkých misách s jedlom. Díval som sa na to všetko plný pohrdania. Mojm príčinám museli kadeti za oveľa menšie priestupky opustiť akadémiu. Zhrozene som si pomyslel: Títo muži kontrolujú život na Kamčatke. A teraz sú takí opití, že ani nevedia, ako sa volajú. Videl som o smotánku » komunistických funkcionárov, ktorá bola úplne nepríčetná. Jednému prišlo zle a ovracal si oblek. Pohľad na neho vzbudzoval vo mne hnus a odpor.

Orlov sa vrátil. Stiahol ma na stoličku vedľa seba. Ustavične sa nalieval vodkou. Bol čoraz opilejší a hlava nechcela viac pevne sedieť na krku. Napokon sa zrútil dolu tvárou do plného taniera. Zdvihol hlavu a zvolal: «Podaj mi obrúsok!» Utreľ si tvár, ale na brade a nose ostali rozmliaždené zemiaky. Klial, až sa hory zelenali. Bol to neopísateľný pohľad! Zvyšky jedla mu padali z tváre na oblek a vyznamenania.

Potom si vyhrnul nohavicu a ukázal mi dlhú jazvu z vojny. S kyvkajúcou sa hlavou povedal: «Vidiš, súdruh Dakov? Za to môžem ďakovať tomu bastardovi Stalinovi! On ma poslal do vojny. Používal naše telá ako zbrane. Stalinovi môžem za to ďakovať, a keď ma jazva bolí, preklínam ho.»

V opilosti preklial najprv Stalina, potom si spomenul na iných. «Nielen Stalin, kdeže! Veď čože je i Brežnev? Pätolizač, naničhodník, poklonkár, ktorý sa mal okolo Stalina ako osa okolo medu. Len tak mohol prežiť a stať sa šéfom strany! Počul som ho hovoriť na zjazde v Moskve. Bľačí ako ovca, bé, bé, bé! Jedno slovo ako druhé, ako ovca!»

Neveril som vlastným ušiam! Ale Orlov pokračoval pouličným žargónom v opise svojho «kolegu» Brežneva. Zdesený som sa poobzeral, či to počuli aj ostatní. Ak hej bol so mnou amen! Ale zdalo sa, že to nikoho nezaujíma. Mali — ak ešte vôbec videli — oči len pre pijatiku. A súdruh Orlov, tiež už v inom svete, sa lolotajúc stratil v návale vlastných slov.

Ale nebál som sa len ostatných. Ak si Orlov neskôr spomenie, čo mi povedal, nebol môj život viac hodný ani deravý groš. Nemohol by si dovoliť nechať ma nažive. Stačilo slovo a zmiznem zo scény — takú mal moc. Pozrel som sa na neho. Hlava mu klesla na stôl. Myslel som, že zaspal. Zrazu sa narovnal, rozhodil rukami a povedal: «Komunizmus je najhoršia kliatba, aká kedy ľudstvo postihla!» Kývol hlavou a zamrmal: «Komunizmus je...» (použil výraz, ktorý nechcem opakovať). Skamenel som. Orlov sa zapotácal a zvolal: «Komunisti sú banda upírov!»

Vybehol som z miestnosti ako postrelený a utekal po chodbe, len preč, preč, čo najrýchlejšie domov! Niekoľko dní som žil v strachu.

Do tohto okamihu som bol úprimným a pevným prívržencom komunizmu. Neochvejne som veril v jeho učenie a ciele. Často sa ma kadeti pýtali, prečo je život v Rusku taký ťažký. Zakaždým som im odpovedal: «Teraz je ešte ťažký, ale budujeme lepší zajtrajšok.» A naozaj som v to veril. Videl som veľa protikladov medzi komunistickým učením a realitou, ale bol som istý, že ide o omyly alebo osobnú slabosť a že smerujeme k lepšej budúcnosti.

Ale stretnutie s Orlovom a ostatnými mi ukázalo pravú stránku toho, v čo som veril. Tento zážitok mi dlho vrtal v hlave. Takí sú teda tí vodcovia v skutočnosti, bezcitní, tvrdí, cynickí, a neveria ani len v komunizmus. Veria len v to, z čoho môžu vytážiť!

Uvedomoval som si, že im nič nechýbalo, zatiaľ. Čo život ľudu bol biedny a ťažký. Videl som obrovskú priepasť medzi sľubmi komunizmu a skutočnosťou. Všetko som ospravedlňoval, utešujúc sa: «Dnes musíme prinášať obeť, aby sme sa zajtra mali lepšie.»

Ale teraz som sa stal svedkom tejto neuveriteľnej scény. A rozhodol som sa, že ak títo ľudia neveria v systém, ale ho len využívajú na svoju kariéru, ja budem robiť tak isto. Keď taký Orlov ani najmenej neverí v komunizmus, prečo by som mal veriť ja? Keď bol on dosť šikovný a prefikáný, aby sa dostal až na také popredné miesto, ja to môžem dosiahnuť takisto. Vyrástol som v tomto systéme a nájdem si v ňom cestu ako ostatní. Môj idealizmus — hoci pomýlený — toho večera — na sté výročie narodenia Lenina — zomrel.

« Dopredu! Dopredu! » Motto z detstva prežitého v domovoch, sa opäť stalo mojím heslom. Odteraz som mal pred očami len jediný cieľ: dostať sa na čelo! Ak hra vyžadovala cynizmus a bezohľadnosť, tak sa budem držať týchto pravidiel. A budem hrať svoju úlohu lepšie ako Orlov alebo ktokoľvek iný. Budem slúžiť komunizmu — lebo tak možno urobiť kariéru.

16

Mlátenie a výsluchy „religiozníkov“

(relig. = nábožných ľudí)

Po druhom zazvonení som zdvihol slúchadlo. Ozval sa Nikiforov: « Mám pre vás veľkú vec, Dakov. Príďte aspoň desiat. Buďte u mňa presne o pol deviatej. » Nečakajúc na odpoveď, zložil.

Obyčajne som mal ťažkosti zohnať viacerých ako desiatich, ale toho dňa sa mohli uvoľniť štrnásť. Keď som prišiel o štvrt' na deväť na políciu, niektorí tam už čakali. « Čo sa deje? » pýtali sa ma. « Kam ideme dnes večer? » Pobral som sa do Nikiforovovej pracovne, aby som sa to dozvedel.

«Okeanskaja 66», povedal. Podišli sme k mape. Ukázal na križovatku, vzdialenú tri bloky odtiaľ. «Najlepšie bude, keď zaparkujete tu a zvyšok pôjdete pešo. »

Túto štvrt' som dobre poznal. « Je to veľmi rušná časť » povedal som.

« V poslednom čase sme tam boli už viackrát. Určite nás hneď spoznajú. »

« Máš predsa vojenský výcvik. Alebo sa mýlim? » povedal Nikiforov energicky. To znamenalo: Použi vojenskú taktiku!

«Dobre», povedal som, študujúc mapu. « Dvoch mužov postavím sem a tretieho na tento roh. Takto môžem blokovať ulicu a zadržať chodcov. »

« Výborne. »

« Koľko veriacich očakávate? »

« Pätnásť. »

« Máte ešte nejaké príkazy? »

« Ako obyčajne », povedal. Podal mi papier s menami dvoch mužov, ktorých sme mali priviesť. « Týchto potrebujeme. »

« A čo s ostatnými? »

« S ostatnými? » zahrnel. « Mám ti to vari osobitne napísať? Dajte im poriadnu príučku! Aby si uvedomili, že sa aktivity tohto druhu neoplatia! »

« Kedy začnú? »

« O desiatej. Snažte sa tam byť o pol jedenástej. »

Odišiel som do spoločenskej miestnosti. Ostatní už pili a vtipy sa len tak sypali. Väčšina z nich sa naozaj spriatelila, ale niektorí ostali len kamarátmi « z mokrej štvrte ».

Bolo trištvrte na desať, čas vyraziť. Keď sme sa uberali k východu, skríkol som na Jurija: « Dávaj si pozor, čo budeš dnes robiť! a prv ako sa zaženieš obuškom, rozdrap oči! »

Jurij sa smial: « Dobre, dobre, Sergej. » Vzali sme si obušky a putá. Aj tieto boli špeciálne vyhotovené. Čím viac sa po ich nasadení obeť bránila, tým viac sa s'ahovali a ostré železné zuby sa hlboko a bolestivo zarývali do zápästia. Raz som ich len tak zo zábavy vyskúšal, ale hneď som niekoho prosil, aby mi ich sňal. Pri raziách proti veriacim sme ich často používali.

So zavíjajúcimi sirénami a modrým svetlom sme uháňali po meste ako diabli, uvedúc do chaosu celú dopravu. Pred cieľom sme však stíchli a spomalili: Na začiatku Okeanskej sme zaparkovali. Určil som hliadky:

« Vy dvaja uzavriete ulicu tu, a vy dvaja na druhom konci. Nikto nesmie tadiaľto prejsť. Rozumiete? »

Nikiforov nám rozkázal zadržať všetkých chodcov. V poslednom čase sa totiž viackrát prihodilo, že krik veriacich prilákal celé kfdle zvedavcov. Rozohnali sme ich, ale už bolo neskoro. Keď sa Nikiforov o tom dozvedel, od zlosti bol celý bez seba. Jasne mi dal najavo, že sa to za nijakých okolností nesmie opakovať.

O chvíľ u sme stáli pred domom číslo 66 s jeho nič netušiacimi, modliacimi sa obyvateľmi. Bol

malý, nenápadný, ako mnohé domy v tomto okolí. Vnútri horelo svetlo, stlmené ťažkými závesmi. Určil som hliadky pred okná a vchod. Po obvyklom odvrávaní, že «o všetko prídu», sa pobrali na svoje miesta. Povedal som im, že môžu prísť dnu, až keď bude «zábava» v plnom prúde. Ostatní sme sa zakrádali k domovým dverám. Po poslednom uistení, že sa každý nachádza na svojom mieste, som skríkol: «Teraz!» a vrazil som mocne do dverí, ktoré hneď povolili.

Vnútri kľáčalo pätnásť veriacich, ktorí sa modlili a ticho spievali. Skameneli od hrôzy a upreli na nás neveriace pohľady. Vedeli, čo bude nasledovať. Niektorí sa však modlili ďalej a traja alebo štyria dokonca pokračovali v speve. Títo ľudia sú skutočne nevyspytateľní, pomyslel som si. Musel som obdivovať ich odvalu, na druhej strane ma však privádzali do zúrivosti.

«Čo tu robíte?» zreval som.

«Modlíme sa», odvetil ktosi.

«Ku komu?»

«K Bohu.»

«Boha niet, vy blázni», kričal som. «Ešte stále to nevíete? Modlíte sa k holým stenám. Kdeže je teraz váš Boh? Zavolajte si ho na pomoc!» Strkali a sácali sme ich, pripravujúc sa tak na vlastný útok. Potom sa ktorýsi z nás zahnal obuškom a boj sa začal. Vladimír schmatol akéhosi starého muža a uderil ho päťou do tváre, že letel do druhého kúta, kde ostal ležať v kaluži krvi. Anatolij, ktorý nechcel za ním zaostať, zdrapil druhého a bil ho do žalúdka, prs a tváre, ako hračku. Potom ho odbavil poriadnym úderom do úst. Veriaci, ktorých sme sa ešte nezmocnili, behali po izbe, snažiac sa skryť Biblie a ostatné knihy. Spozoroval som ich úmysel, a skríkol som: «Vezmite im Biblie!»

Sergej Kanonenko divoko mával vo vzduchu nožom. Zhrození veriaci sa pokúšali vyhnúť jeho ostriu. Jurij schmatol jednu starú ženu za dlhé sivé vlasy, mykol jej hlavu dozadu a uderil ju po krku. Bez hláska sa zrútila na zem.

Zrazu som zbadal starého muža, ktorý sa pokúšal ujsť. Zdrapol som ho a chystal sa poriadne ho uderiť po hlave. Podarilo sa mu však vyhnúť. To ma ešte viac nazlostilo a znovu som sa rozohnal. Zrazu mi ktosi zozadu zadržal ruku a úpenlivo skríkol: «Nebite ho, prosím! Veď je to starý človek!»

Napajedený som sa otočil. Za mnou stáli dvaja mladí veriaci, asi osemnásť a dvadsaťjeden roční. «Chcete mi azda radiť, čo mám robiť?» zavrčal som. «Hneď uvidíte!» Skríkol som na Borisa a Jurija: «Vezmite týchto dvoch von a naučte ich, že nám nemajú čo rozkazovať!» Tváre mladíkov sa po úderoch premenili na krvavú kašu...

Sergej Kanonenko medzitým vyskúšal svoj nôž na niektorých ženách. Kričali, držiac si boky. Jeden dobytý a krvácajúci starý muž sa pokúšal postaviť na nohy. Jurij k nemu priskočil a ťažkou čizmou ho ešte raz poriadne kopol do rebier. Ozvalo sa puknutie a starec sa zvíjajúc od bolesti skotúľal na bok.

Nič — ani ľudia ani nábytok — neuniklo nášmu pustošeniu. Roztrieskali sme všetko, čo nám prišlo pod ruku. Kto poskytol svoj dom na takéto stretnutie, musel počítať a tým¹, že stratí všetko. Dom sa o niekoľko minút premenil na kôľňu. Pod troskami nábytku ležali veriaci, jedni v bezvedomí, iní v nevýslovných bolestiach.

Viktor Matvejev chmatol po dievčati, ktoré sa pokúsilo ujsť do druhej miestnosti. Bola to krásavica. Aká márnosť, myslel som si. Schytil ju, zdvihol nad hlavu a chvíľu držal vo vzduchu. «Prosím, nie, prosím! Milý Bože, pomôž nám!» zaúpela.

Viktor ju praštil o stenu. Stonajúc a napoly omráčená spadla na zem. «Stavím sa, že jej viera v Boha vyletela z hlavy!» zvolal so smiechom. Ja som však myslel len na to, aká je pekná. Škoda, že sme sa nestretli za iných okolností!

«Vezmite knihy», rozkázal som. Hľadali sme Biblie a ostatnú literatúru. Jednej starej žene som vytrhol z ruky školský zošit, v ktorom bolo načmáraných niekoľko veršov z Písma. Ležala napoly v bezvedomí a neprestajne stonala: «Prečo? Prečo?» Nebola to otázka, skôr bolestné zvolanie, derúce sa akoby z hĺbky duše. Prečo?

«Vezmite týchto dvoch», rozkázal som, ukážuc na vodcov, ktorých som spoznal podľa Nikit'orovovho popisu. «Dovedte ich k autu.» Ostatní sme si zatiaľ opisovali údaje z osobných dokladov veriacich. Vzal som si preukaz toho pekného dievčaťa. Volala sa Nataša Zdanova. Mimoriadne ma zaujímala. Keďže som vedel jej meno, nebol problém nájsť ju.

Povinnosť sme splnili, bolo treba zmiznúť. Pred odchodom som sa ešte raz poobzrel na naše dielo: chaos dokaličených tiel, roztrieskaných stolov a stoličiek, rozbitého riadu. Steny pokrývali krvavé ťľaky. Vykonali sme dobrú prácu.

Na ceste k strážnici som začal klásť zatknutým otázky. Ale najprv sa ma oni spýtali: « Odkiaľ ste sa to dozvedeli? »

« Čo si myslíte, vy idioti? Máme svojich špicľov. Nájst' vás je pre nás to najľahšie na svete. » Zdalo sa, že ich to vôbec neprekvapilo.

« Pozývate predsa ľudí na vaše stretnutie, a či nie? » pokračoval som. « Ak nechcete, aby vás odhalili, prečo to robíte? »

« Tomu vy nerozumiете », povedal tajný pastor. « Vieme o špiónoch, takí hlúpi nie sme. Máme však veľkú zodpovednosť pozývať iných k Bohu. Preto nemôžeme ostať len medzi sebou. Vieme, že sú medzi nami aj špióni, že naše stretania sú riskantné. » Na okamih sa odmlčal. Myslel som, že skončil, ale on pokračoval: « My však veríme, že privádzať iných k Bohu je dôležitejšie ako vlastná bezpečnosť. »

čo sú to za blázni, myslel som si. A títo vraj ohrozujú našu krajinu!

Kým na polícii « spracúvali » zatknutých, sedeli sme a pili. Anatolij a Vladimír sa so smiechom zabávali. « Škoda, že to trvá vždy tak krátko », povedal Vladimír s ľútosťou. « Ani poriadne neuderíš, a už odkvácnu. » Kto videl jeho údery, vôbec sa tomu nečudoval. « Je to príliš jednoduché », pokračoval. « Keby sa aspoň raz postavili na odpor a pustili sa s nami do boja. »

Veriaci sa však nikdy nebránili. Pokúšali sa síce skryť, ale nikdy nevrátili úder.

« Výborne, deti moje, výborne! » zvolal Nikiforov, keď som mu opisoval priebeh razie.

O tri dni sme opäť sedeli ôsmi v malej miestnosti za Nikiforovou pracovnou a čakali na prípadné hlásenia o tajných stretnutiach. Asi o siedmej zazvonil telefón, a vzápätí sa objavil vzrušený Nikiforov: « Ihneď vyrazte! »

« Kam? » spýtal som sa, vetriac nové dobrodružstvo.

« Nagornaja. » Povedal nám číslo domu. Buď niekto zaznamenal čosi podozrivé, alebo udanie pochádzalo od špióna — stretnutie však bolo už nejaký čas v plnom prúde.

Viktor bol onoho večera najhorším šoférom na svete. Pri predbiehaní míňal autá len o vlások, zbytočne riskujúc.

« Zastav sirény », zvolal som, keď sme sa blížili k cieľu. Na Nagornej sme vyskočili z auta prv, ako zastalo, utekali k domu a vyvalili dvere. Prekvapilo nás, že sme tu našli len samých mladých ľudí. Bez okolkov sme sa dali do práce — mlátiť, sácať a hádzať ohromených veriacich.

« To je on! Chyťte ho! » skríkol som, ukazujúc na 23-ročného vodcu. Niekoľkí k nemu priskočili a začali ho mlátiť. Ostatní sa postarali o zvyšok, používajúc veriacich ako náhradu za tréningové lopty. Preletel som pohľadom po miestnosti — a neveril som vlastným očiam. Opäť tu bola! To predsa nie je možné! Ved' len pred tromi dňami ju Viktor brutálne hodil o stenu. Ale hej, bola to ona. Po prvý raz som si ju mohol poriadne obzrieť. Bola ešte krajšia, ako som si ju pamätal. Mala dlhé plavé vlasy, veľké modré oči a jemnú pleť — jedno z najkrajších dievčat', aké som kedy videl.

Aj Viktor ju spoznal a skríkol: « Opäť je tu! Hej, chlapi, pozrite sa, znovu prišla! »

« Nemyslím, že si na ňu minule urobil veľký dojem », zvolal som. « Teraz je rad na mne! » Hodil som ju dolu tvárou na stôl a strhol z nej šaty. Jeden ju pevne držal a ja som ju začal rukou biť, najsilnejšie, ako som vládol. Po chvíli ma začali páliť dlane, ale udieral som ďalej. Nataša stonala, zúfalo premáhajúc plač. V snahe potlačiť výkriky, hrýzla sa do spodnej pery, až jej po brade tiekla krv. Napokon nevydržala a začala vzlykať. Keď som od únavy nemohol ani zdvihnúť ruku, odtisol som ju zo stola. V bezvedomí sa zrútila na zem. Jej chrbát bola jediná otvorená rana.

Aj ostatní ležali na zemi v spustošenej miestnosti. Popozeral som sa po svojich ľuďoch. Opäť vykonali poriadnu prácu. Nebolo dôvodu zdržať sa dlhšie. « Poponáhľajte sa! » zvolal som. « Zapište si mená a ideme. »

Nikiforov nás vítal vo dverách so zlomyseľným, a zároveň blahosklonným úsmevom: « No, deti moje, vidím, že ste pracovali rýchlo. »

Tu je ten, koho ste chceli », povedal som, pb-sotiac k nemu vodcu. Nikiforov si ho hneď vzal do pivnice na « konverzáciu ». Pozrel som si zoznam ostatných mien. Jednoduchých starých ľudí, nainfikovaných náboženstvom ešte v predkomunistickej ére, som vedel pochopiť, ale že aj mladí veria v Boha, to bolo na mňa priveľa! Moji rovesníci! Zarážalo ma to.

Ale onomu dievčaťu som dal určite poriadnu príučku. « Kamoš, veľa toho nemáš v makovici », naťahoval som Viktora. « Pamätaj si, Šípovú Ruženku už viac neuvidíme! »

Na druhý deň som prišiel k Nikiforovovi v okamihu, keď vypočúval mladého muža, ktorého sme v predchádzajúci večer zatkli. Bol som fascinovaný jeho taktikou. Striedal brutálne zastrašovanie s

náhlou priateľskosťou, aby vyviedol veriaceho z rovnováhy.

« Veríš v Boha? » « Áno. »

« Si taký obmedzený a sprostý, alebo jednoducho nenormálny? »

Mladý muž odvetil: « Pán kapitán, vy nikdy nepochopíte, prečo verím a v čo verím. To nie je čosi, čo sa dá do podrobností vysvetliť. Verím v Boha, lebo prebýva v mojom srdci. »

Nikiforova sa zmocnila zúrivosť. « Prečo by som to nemohol pochopiť? Vari som na to prisprostý? Aj ja som čítal túto knihu », ukázal na zhabanú Bibliu. « Alebo si myslíš, že neviem čítať? »

Mladého veriaceho sme poriadne zmlátili á noc vo väzenskej cele mu tiež nepadla na úžitok. Odpovedal však pevne: « Viete čítať. Ale pre túto knihu potrebujete oči, ktoré vidia, uši, ktoré počujú, a srdce, ktoré chápe, čo hovorí Duch Boží. »

Počúval som s veľkým záujmom, ale jeho slovám som nerozumel. Bolo to pre mňa priveľmi zložitú.

« Keď čítate Bibliu len preto, aby ste ju napadli, nikdy ju nepochopíte. Len Boh vám môže otvoriť oči, aby ste spoznali, v čo veríme a prečo sme ochotní za svoju vieru zaplatiť akúkoľvek cenu. »

Nikiforov ho prerušil: « Musím sa priznať, že všetkému nerozumiem. »

« Pán kapitán, sám si odpovedáte na otázku. Nerozumiete preto, lebo ste zatvorili oči pred pravdou. Keby ste otvorili Bohu srdce a očami úprimne hľadali v Písme pravdu, pochopili by ste aj jeho slovo a stalo by sa pre vás skutočnosťou ako pre mňa a mnohých ďalších. Prečo neotvoríte srdce Božiemu slovu? Boh zmení váš život a... »

« Drž hubu! » vybuchol Nikiforov. « Len sa mi tu nepokúšaj kázať, ty blázon, lebo ja zmením tvoj život, a to natrvalo. »

Mladého muža poslali na niekoľko rokov do pracovného tábora. Bol som svedkom mnohých takýchto výsluchov, ale neprípisoval som im veľký význam. Títo veriaci sa jednoducho nevzdajú, ba pokúšajú sa obrátiť aj políciu! Súhlasil som s Nikiforovom, že sú to blázni.

Mal som záujem dozvedieť sa niečo o Nataši Zdanovej. Nebol to nijaký problém. Naša komsomolská organizácia viedla totiž presné záznamy o všetkých mladých ľuďoch na okolí. Nataša sa narodila na Ukrajine, v dedinke Bachnaja neďaleko Donecka. Jej rodičia pracovali v kolchoze a boli veľmi chudobní. Natašu poslali už ako malé dievča k strýkovi do Petropavlovska, kde absolvovala školu Maxima Gorkého číslo štyri. Ako osemnásťročná sa stala korektorkou v redakcii « Petropavlovskej Pravdy ». Zo záznamov som zistil — na moje veľké počudovanie — že ako žiačka bola členkou komsomolu, a s dobrým hodnotením. Po skončení školy padla do rúk veriacim a čoskoro sa stala jednou z nich — dokonalý príklad, ako lapali ľudí do svojich otrávených sietí.

Zašiel som aj do redakcie Petropavlovskej pravdy a vypytoval sa na Natašu. « Je to výborná pracovníčka », povedal mi jej nadriadený. « Nikdy nám nerobila ťažkosti. Je priateľská, spoľahlivá, dôvery hodná a vždy odovzdá bezchybnú prácu. » Takéto posudky ma zakaždým zmiatli. S inými ľuďmi boli vždy problémy — či už kvôli alkoholu, krádežiam, lenivosti alebo neschopnosti. Ale o veriacich som sa dozvedel len samé chvály. Často som sa tomu čudoval. Ale mojou povinnosťou bolo konať, a nie zaoberať sa takýmito myšlienkami.

« Prečo to chcete vedieť? », pýtali sa ma.

« Dvakrát sme ju prichytili pri tajnom stretnutí veriacich. »

Zľakli sa a pozerali jeden na druhého ako omráčení. Ako keby im bol niekto povedal, že je malomocná. « No, keď ste to už spomenuli », povedal jeden z nich — a sťažnosti sa len tak sypali. Zrazu nemali pre ňu ani dobré slovo.

Nataši som nechal na pracovisku odkaz, aby ma vyhľadala na polícii. Vedel som, že ju taká návšteva vystraší, a to som aj chcel.

Váhajúc vošla a posadila sa oproti mne. Videl som, že sa bojí. Taká kráska, myslel som si. A sedí tu so sklonenou hlavou, s pohľadom upretým na dlážku. Spýtal som sa jej, prečo je veriacou.

« A čím by som mala byť? Alkoholickou? Prostitútkou? » Potom mi ona položila otázku: « Dostali ste na pracovisku o mne nejaké záporné informácie? »

« To nie », priznal som.

« Prečo teda máte námietky proti mojej viere? Krivdím tým niekomu? »

« Nie », odpovedal som. « Ale urobila si chybný krok a dostala si sa medzi ľuďmi, ktorí sú pre našu krajinu veľmi nebezpeční. » Dôrazne som jej dohovárať a varoval ju pred vážnymi ťažkosťami, ak si nedá povedať.

Nedala, sa však vyvíeť z miery. Pripomenul som jej, že všetky tieto priestupky sú poznačené do jej osobných záznamov a že vo vlastnom záujme by medzi veriacich nemala viac chodiť

Napriek očividnému strachu sa dala so mnou do rozhovoru, prečo verí v Boha. Myslel som, že úder a predvolanie ju odradia a že nám viac nebude robiť ťažkosti. Ale Nataša bola nanajvyšš pozoruhodným dievčaťom.

Všimol som si na jej spodnej pere hlbokú jazvu — pamiatku na onen večer, keď som ju zbil. Škoda, pomyslel som si. Trochu poznačí jej bezchybnú tvár. Prečo sme sa len nestretli za iných okolností! Veľmi sa mi páčila.

Stroho som ju prepustil. Tento postup patril k mojej zastrašovacej technike. Gratuloval som sám sebe k dobre vykonanej práci.

Asi o týždeň sme mali zlikvidovať stretnutie veriacich na Pograšnej. Boli sme len šiesti: Alexander Guljajev, Vladimír Selenov, Anatolij Litovčenko, Viktor Metvejev, Nikolaj Olysko a ja — okrem hliadok, ktoré uzavreli ulicu. Osem šokovaných a poplašených veriacich behalo po malej miestnosti, snažiac sa vyhnúť spŕške úderov. To bude maličkosť, myslel som si. Zrazu mi padol zrak na známu tvár. Neuveriteľné — Nataša! Nebol som jediný, kto ju zbadal, Alex sa k nej blížil s nenávisným pohľadom a s napriameným obuškom.

A vtom sa stalo čosi neveriteľné. Viktor skočil medzi nich a vyzývavo sa pozrel na Alexa.

« Prac sa mi z cesty », povedal Alex nahnevane.

Viktor sa ani nepohol. Zdvihol obušok: « Neopováž sa jej dotknúť! Nikto na ňu nepoloží ruku! »

Myslel som, že dobre nepočujem. Akurát Viktor, ktorý patril k najväčším surovcom v našej skupine, ochraňuje veriacu!

« Späť! » zrúkol na Alexa. « Lebo budeš mať do činenia so mnou! » Nataša sa krčila na zemi.

Alex nahnevaný skríkol: « Chceš ju mať vari len pre seba? »

« Nie. Ona má čosi, čo my nemáme! Nikto sa jej ani nedotkne! Nikto! » kričal Viktor.

Musel som s tým čo najrýchlejšie skoncovať. Vášnivý a temperamentný Alex bol ochotný pustiť sa s Viktorom do bitky. « Tam, na druhej strane, Alex! » zvolal som a ukázal na veriaceho, ktorý chcel ujsť. Rozbehol sa za ním. Uľahčené som si vydýchol.

Viktor ešte stále s rozťahnutými rukami chránil Natašu — stelesnená výstraha pre každého, kto by sa k nej opovážil priblížiť. Nataša nechápala, čo sa deje. Také niečo nečakala. Naznačil som jej, aby zmizla. Keď sa ponáhľala von, kývol som ostatným, aby videli, že s tým súhlasím a nerozbehli sa za ňou.

Bol to jeden z mala okamihov v mojom živote, kedy sa ma čosi hlboko dotklo — ako vtedy, keď v Baryševe zomrel môj priateľ Saša. Nataša skutočne mala v sebe čosi! Napriek zraneniam, bolestiam, varovaniam a zastrašovaniu opäť prišla. Dokonca aj Viktora sa to dotklo. Mala čosi, čo nám chýbalo. Najradšej by som sa bol za ňou rozbehol a spýtal sa jej: « Čo je to? » Rád by som sa s ňou o tom porozprával, ale už jej nebolo. Toto hrdinské kresťanské dievča, ktoré muselo od nás toľko vytrpieť, ma dojímalo, a zároveň hlboko znepokojovalo.

Nataša sa za krátko vrátila na Ukrajinu, lebo život na pracovisku sa pre ňu stal neznesiteľným. Jej osobné spisy som poslal Komsomolu v Bachnej, spolu s obširnou správou o jej kresťanskom svetonázore.

Jej odchod ma akosi zarmútil. Prvýkrát som mal pocit, že títo ľudia azda predsa len nie sú pomätencami a nepriateľmi štátu, za ktorých som ich vždy pokladal. Nataša vniesla do mojich predstáv o nich pochybnosti.

17

Ďalšie policajné akcie

1. máj v Sovietskom zväze je nielen dňom slávností a vojenských prehliadok, ale aj dňom, kedy ľudia idú na cintoríny, aby na hroby príbuzných a priateľov položili vence alebo kvety.

1. mája 1970 sa v telefóne ozval rozčúlený Níkiťorovov hlas: « Dakov, vezmi akademickú kapelu a choďte na južný cintorín. » Zdalo sa mi, že preháňa. S kapelou na cintorín? Potratil vari rozum?

« Čo sa deje? » spýtal som sa, v nádeji, že z môjho tónu nevyčíta pochybnosti.

« Na cintoríne sa zhromaždilo mnoho veriacich aj s orchestrom a vyhrávajú piesne. »

« A my im máme pomôcť? »

« Teraz niet času na vtipy », povedal Nikiforov odmerane. « Choďte tam čo najrýchlejšie, postavte sa vedľa nich a hrajte nahlas, ako len vládzete. »

Teda toto chce, aby sme prehlušili ich spev! Bola to síce bláznivá myšlienka, ale zároveň zábavná. Musel som prefikaných veriacich obdivovať. Zhromaždiť sa na cintoríne v taký rušný deň bol skutočne výborný nápad. Vedeli, že tam prídu stovky ľudí a že sa ich neodvážime zatknúť. Čo je to len za prešibanú bandu!

Na cintoríne sme našli asi dvesto veriacich. Mnohí okoloidúci sa zastavili a počúvali ich. Pomaly sme si k nim razili cestu. Ak návštevníci cintorína chcú počuť hudbu, tak ju budú mať. Postavili sme sa v bezprostrednej blízkosti veriacich a na môj pokyn sme naplno spustili vojenské piesne. Nástrojmi i výkonom sme ich vysoko prevyšovali. « Hlasnejšie! » kričal som. « Hlasnejšie! Prehlušte ich! »

Hrali sme národnú hymnu, Internacionálu a iné komunistické piesne. Prehlušiť « konkurenciu » bolo pre nás hračkou. Ostatní fotografovali veriacich, aby sme ich neskôr mohli identifikovať. Celý čas som v duchu zúril. Cítil som sa celkom bezmocný, lebo pred toľkými svedkami sme nemohli nič podniknúť. « Nič si z toho nerob, Sergej », povedal Viktor. « Účet vyrovnáme neskôr. Teraz už vieme, o koho ide. »

Keď sme všetkých odfotografovali, rozkázal som zbaliť nástroje a odišli sme. Predsavzal som si, že ich odplata neminie.

Príležitosť sa naskytla čoskoro. Jedna razia nasledovala za druhou, priemerne raz za štyri dni.

Pri mnohých nešlo ani tak o zatýkanie, ako o zhabanie v zahraničí vytlačenej náboženskej literatúry alebo rukou opísaných častí Biblie.

Často som si kládol otázku, ako môžu tieto bezvýznamné čarbanice predstavovať také nebezpečenstvo pre sovietsky štát. Nevidel som v tom nijakú hrozbu, ale Nikiforov to neprestajne omieľal. Nuž, myslel som si, keď chce mať literatúru, nech ju má. A našli sme jej neúrekom. Často nám padla do rúk akási brožúrka, rozmnožená na hektografe kdesi na Ukrajine, niekoľko tisíc kilometrov od nás. Keď som ju prvýkrát videl, pomyslel som si: Konečne sa organizujú.

Nikiforov raz vzal do ruky jeden taký zošit a zúriivo ním triasol: « Tu! Vidíš? Majú spojenie s veriacimi v Baku, na Ukrajine, v Kijeve, Leningrade, všade! Je to sprisahanie na podkopanie nášho spoločenského zriadenia! »

Ilegálna literatúra je neodmysliteľnou súčasťou života v Sovietskom zväze. Nielen kresťanská, ale aj diela známych spisovateľov, ktoré sa nesmú uverejniť, napr. knihy Alexandra Solženicyna. Pretože vláda čo najprísnejšie kontroluje všetko, čo má vyjsť v tlači, v celom Sovietskom zväze rozširuje veľká a dobre fungujúca samizdatová organizácia manuskripty zakázaných kníh, noviel alebo poviedok, opísané rukou alebo na stroji. Napriek prísnyim zákazom sa tešili veľkej popularite aj medzi vojakmi a kadetmi na našej základni. Vedel som o tom a sám som niektoré veci čítal. Solženicynove knihy išli medzi kadetmi z ruky do ruky.

Teraz som sa dozvedel, že veriaci sa organizovali podobne. Rozširovali biblické verše, písané rukou alebo na stroji. Našli sme aj niekoľko nových Biblií vreckového formátu zo zahraničia. Vedel som, že v Moskve existuje špeciálne oddelenie, ktoré sa zaoberá pašovaním Biblií do Sovietskeho zväzu a hľadá možnosti, ako zamedziť túto činnosť. Nevedel som, v čom pozostávala jeho práca, ale nebola veľmi úspešná.

Ja som v kresťanskej literatúre videl obyčajný nezmysel. Pokúsil som sa niektoré veci čítať, ale nechápal som, čo môže byť na tom také veľkolepé. Pri istej razii som sa pokúsil vysokému a mocnému mužovi vytrhnúť z ruky akýsi spis. Keby bol chcel, mohol mi môj úmysel poriadne sťažiť. Vedel som, že by som ho napokon premohol, ale nie len tak ľahko. A on tam len stál a držal papiere tak pevne, akoby boli najvzácnejšou vecou na svete. Opätovne som ho bil do tváre, ale nepopustil. Napokon som ho uderil do podbrušia, až sa skrútil a papiere spadli na zem. Zdvihol som ich a pozrel sa na ne. Prečo tí veriaci na nich tak lípli? V mojich očiach nemali nijakú cenu.

Jedného dňa v roku 1970 ma opäť volal Nikiforov na políciu.

« Tu! Pozri sa, čo tu máme! » povedal, keď som vstúpil do jeho pracovne. Ukázal mi primitívny časopis, ktorý veriaci vydávali pomocou tajného rozmnožovacieho stroja.

« Odkiaľ to máte? » spýtal som sa.

« Od nášho špicľa », povedal, sršiac rozčúlením. « A dal nám aj informácie, kde môžeme nájsť viac takýchto vecí! »

Pre Nikiforova, poľovníka na ľudí, bolo najkrajším okamihom života byť na stope veriacim. O

toto nadšenie som sa s ním nemohol deliť. Chcel som urobiť kariéru v strane, dobre zarábať — a pritom ma stále viac a viac strhával vír policajnej práce, takže čoskoro sa mi toto povolanie zdalo atraktívnejšie ako námorníctvo.

« Pod' sem, Dakov », povedal Nikiforov, « čosi ti ukážem. »

Podišli sme k mape. « Tu je to, Partizánska ulica 64. »

« Kto tam býva? » spýtal som sa.

« Veriaca Anenčenková, vdova, s mladšou dcérou. Staršia, Mária, asi 22 ročná, býva inde. Domnievame sa, že vdova veci skryla tu, » klepol na mapu, « alebo u Márie. »

« Kedy tam máme ísť? »

« Zajtra popoludní. »

« Koľkých mám vziať? »

« Štyria stačia. Nesmieme míňať toľko peňazí », povedal a zasmial sa na tom ako na dobrom vtipe.

Poľovačka na literatúru prebiehala trochu inakšie ako prepad tajného stretnutia veriacich. Aby sa zachovalo zdanie legálnosti, išiel k domu, kde sa

mala vykonať prehliadka, uniformovaný policajt. Na ulici zastavil troch alebo štyroch « súdruhov » a prosil ich, aby išli s ním ako svedkovia. « Nestranní chodci » sa prizerali jeho práci, aby nikto nemohol neskôr povedať, že mu polícia niečo ukradla. Pre nás to bol, prirodzene, ohromný žart. Museli sme však dodržiavať formu. Každá akcia prebehla podľa tej istej schémy.

Vyhľadal som teda uniformovaného policajta, ktorý mal viesť domovu prehliadku. Potrebovali sme ho len naoko, lebo ja som bol pred Nikiforovom za všetko zodpovedný. Všetci piati sme nastúpili do auta a išli po roh Pohraničnej a Partizánskej ulice, vysoko na kopci, s výhľadom na celú zátoku. Tu sme vystúpili a my štyria « nič netušiaci chodci » sme pešo išli kúsok dolu ulicou. Policajt zaparkoval pred domom a zaklopal na dvere. Otvorila mu asi 45 ročná žena.

« Mám rozkaz prehľadať váš dom », povedal. « Dostali sme upozornenie, že vlastníte ilegálnu literatúru. » Potom ukázal na nás. « Týchto chodcov som poprosil, aby boli podľa zákona prítomní ako svedkovia. »

Čo iného žene ostávalo ako pustiť nás dnu?

Dom bol malý, zariadenie chudobné, typické pre veriacich. Bolo jasné, prečo žili v takých pomeroch. Keď raz vyšlo najavo, že niekto verí v Boha, zaobchádzali s ním ako s malomocným a mohol vykonávať len najhoršie práce, za ktoré mu sotva zaplatili.

« Poobzerajte sa tu », povedal nám policajt. Odložili sme úlohu « nezainteresovaných chodcov » a pustili sme sa do hľadania.

« Ste veriaca? » spýtal som sa domácej.

« Hej », povedala. « Verím v Boha. Ale nemám nijakú literatúru. »

« To si zistíme », odvetil som ostro.

« Som veriaca. Ak chcete, zatknite ma. »

Pozrel som sa na ňu. Aký to postoj! pomyslel som si.

Otvorili sme skriňu, kufre a všetko sme vyhádzali von, rozpárali sme podušky, rozrezali matrace a celý dom obrátili hore nohami, rozbijúc všetok nábytok. « Tu nie je nič » zvolal som. Potom mi prišlo na um, že mohla literatúru skryť pod dlážku, ako ja kedysi zbraň v Baryševe. Policajt mal pri sebe sekeru a páku. Začali sme z dlážky vytrhávať jednu dosku za druhou. Čoskoro sme odkryli polovicu podlahy. Jeden z nás skočil do priehlbiny a starostlivo všetko s lampášom prehľadal. Ale ani on nič nenašiel.

« Pod' von, » povedal som. « Zdá sa, že tu nič nie je. Poďme! » Nahnevaní sme odišli, zanechajúc dom naruby. Nech si ho dá do poriadku!

Takto zvyčajne prebiehali razie na literatúru. Nerobili sme si z toho ťažkú hlavu. Títo ľudia neznamenali pre nás nič. čo už len mohli podniknúť? Sťažovať sa na políciu? My sme boli polícia. Obrátiť sa na vyššie inštalácie? Veď sme dostávali rozkazy od nich. Nemohli urobiť vôbec nič a my sme to vedeli — preto sme sa tak aj správali.

Čoskoro sme Nikiforovovi referovali o neúspechu. Kým nás počúval, usilovne rozmýšľajúc civel do prázdna a bubnoval prstami po stole. « Na tej veci čosi smrdí », povedal zamyslený. « Viem, že vdova má do činenia s dodávaním kníh veriacim. Možno sú u jej dcéry, u tej, čo s ňou nebyva. »

« Tú však matka už určite varovala », povedal som.

« Samozrejme », prikývol Nikiforov, « a bude sa mať na pozore... Už to mám! » povedal po chvíli.

« Vy dvaja », ukázal na Viktora Metvejeva a na mňa, « ju vlákate do pasce. Pôjdete k nej a budete sa vydávať za rybárov, alebo námorníkov na dovolenke. Zatiahnete ju do rozhovoru a len tak mimochodom poznamenáte, že by ste sa radi niečo dozvedeli o Bohu. Títo obmedzení veriaci rozprávajú každému o Bohu, keď si myslia, že ho môžu obrátiť. »

« Výborný nápad! Možno jej takto prejdeme cez rozum! » zvolal som, nadšený touto dramatickou zmenou v našej práci.

Nikiforov sa pozrel do svojej kartotéky a o niekoľko sekúnd povedal: « Volá sa Mária Anenčenková. » Povedal nám jej adresu a ďalšie podrobnosti. « Pracuje v obchode so zeleninou, ktorý zatvárajú o šiestej večer. Odteraz je vec vo vašich rukách. »

Viktor a ja sme odišli z polície niečo pred štvrtou. Mali sme len dve hodiny času na vypracovanie plánu ako vlákať Máriu do pasce. Okolo pol šiestej sme sa pobrali k autobusovej zastávke, kde musela asi o pol hodinu neskôr vystúpiť.

« Počuj », povedal som Viktorovi, « sme rybári, ktorí sa prednedávnom vrátili na pevninu. Skoro sme sa utopili, a pod vplyvom tohto zážitku sme začali rozmýšľať o Bohu. A teraz sme tu, aby sme sa jej spýtali, či nám nejakou literatúrou môže pomôcť nájsť k nemu cestu. Určite na to naletí. A keď vytiahne veci, zatkneme ju. Je to celkom jednoduché. »

« Fantastické, » povedal Metvejev s obdivom. Naše úlohy sa mu veľmi páčili. « Ale nechod' na vec príliš zhurta, lebo v nej hneď vzbudíme nedôveru. »

Ešte chvíľu sme sa motali okolo kiosku pri zastávke. O niekoľko minút sa objavil autobus a Mária vystúpila. Lahko sme ju spoznali podľa fotografie, ktorú nám dal Nikiforov. Šli sme za ňou a čoskoro sme ju dohonili. Aby sme mohli presvedčivejšie hrať námorníkov, vypili sme predtým niekoľko pohárikov vodky.

« Hej, kráska! Môžeme ťa kúsok odprevadiť? » povedal som veselo.

« Nie, ďakujem », odpovedala Mária chladne.

Hodil som ma ňu skúmový pohľad. Napriek jednoduchému a prostému zjavu bola atraktívna. Obklopovala ju akási dôstojnosť. Viktor jej položil ruku na plece a povedal: « Pod', malá. Čo keby sme si dali u teba po dúšku a potom by sme si išli zatancovať? Pod', urobíme si pekný večer. » Keď sme sa nedali odradiť v rozpakoch povedala: « Nie, ďakujem. Nepijem a ani sa mi nikam nechce ísť. » Všetkými možnými prostriedkami sa snažila odradiť nás, ale my sme sa ani nepohli.

« Chceme sa len trochu porozprávať, vypiť si niekoľko pohárikov, trošku sa zabaviť. Ved' sme boli sedem mesiacov na širom mori. »

Zdalo sa, že naozaj nevie, čo má robiť. « Vyzeráte, ako keby ste už mali v sebe niekoľko pohárikov navyše », povedala.

V nádeji, že konečne prelomím ľad, som odpovedal: « Hej, máme taký malý problém s alkoholom, ale nevieme ako sa ho zbaviť. Prečo by sme vlastne mali prestať piť? Čo nám ešte ostane zo života? » Takto sme jej dali možnosť hovoriť o Bohu, ale ona nereagovala. A tak sme pokračovali: « Celý život sme strávili na mori. Naši rodičia a starí rodičia boli veriaci. Aj my sme už niekedy rozmýšľali o Bohu, ale vodka je ešte stále najlepším priateľom námorníka. »

Otočila sa a skúmavo na nás pozrela, ako keby sa chcela uistiť, či sme skutočne len jednoduchými rybármi. Medzitým sme prišli k ošarpanému domčeku. « Tu bývam », povedala. « A teraz musím ísť. » Na okamih zastala vo dverách, zrejme čakajúc, že zmizneme. « Nemohli by sme ísť k tebe na pohárik a kus reči? » prosili sme, stojac tesne za ňou. « Ako sa vlastne voláš? »

« Mária », odpovedala. Otvorila dvere a my sme ju bez vyzvania nasledovali. Vnútri boli dve malé, ale čisté izby. Posadili sme sa.

« Kto už len môže dať odpoveď na zmysel života? » povedal som po chvíli, vydávajúc sa za opitejšieho, ako som v skutočnosti bol. « Na otázku o Bohu a podobných veciach? To presahuje môj rybársky horizont. »

Práve bola s niečím zamestnaná. Hodil som pohľad na Viktora, ako keby som chcel povedať: To je ale tvrdý oriešok!

Viktor vytiahol fľašu vodky, ktorú sme mali so sebou a postavil ju na stôl. « Prines poháre, Mária », povedal som. Naliali sme si. Keď na okamih vyšla z miestnosti, Viktor sa ku mne nahol a zašepkal: « Tá vôbec nie je sprostá, práve naopak. Ak ju chceme nachytať, musíme sa poušilovať. Čo myslíš, vie, že sme od polície? »

Kým som mohol odvetiť, vrátila sa. Povedal som jej: « Mária, aha, už nemáme vodku. Buď taká láskavá a prines nám fľašu z obchodu. Prosím, » usmial som sa na ňu. Zdalo sa mi, že pomaly začínala

veriť našej historke o námorníkoch.

Len čo vytiahla päty, vyskočili sme a pustili sa do hľadania. Pozerali sme do skriň, pod posteľ, všade, kde by mohli byť knihy. Ak nejaké mala, dobre ich skryla. Všetko sme starostlivo dali na pôvodné miesto, aby sme nevzbudili nijaké podozrenie. Osobne som síce uprednostňoval domovú prehliadku, akú sme urobili u jej matky, ale teraz

sme chceli skutočný úmysel skryť. Viktor strážil okno a ja som čo najrýchlejšie prekotal každý kútik. Nenašli sme však ani jediný podozrivý kúsok papiera. « Sadni si, Sergej, už ide », povedal Viktor. O niekoľko minút postavila pred nás fľašu vodky. Videl som, že sa medzitým trochu upokojila a bol som si istý, že uverila nášmu rozprávaniu. Potajomky som žmurkol na Viktora. Pili sme priamo z fľaše a ja som veľmi podrobne a kvetnato rozprával, ako sme sa plavili do Japonska, odtiaľ do Vietnamu, popri kalifornskom pobreží do Kanady a na Havajské ostrovy. Viktor ledva vládol potlačiť smiech. Potom rozprával on o svojich siedmich mesiacoch na mori. Nebolo to zlé, ale môj príbeh sa mi zdal krajší.

Nikiforov nám vo svojej obvyklej predvídavosti dal kopolu peňazí, ktoré sme teraz pyšne ukazovali, ako keby sme opustili palubu s niekoľkomesačnou mzdou vo vreckách. Prerátávali sme bankovky, aby ich poriadne videla. « Pod' s nami », povedal som, « peňazí máme neúrekom. Jediné, čo potrebujeme, je zabaviť sa. Pod', niekde si zajeme a vypijeme. »

Potom som rozprával iný príbeh, ako som spadol cez palubu a takmer sa utopil. Zoči-voči smrti som spoznal, že v živote musí existovať čosi viac. Začal som rozmýšľať o Bohu. Ale ako ho nájsť? A táto otázka mi odvtedy nedá pokoj. » Kým som len tak sypal jedno klamstvo za druhým, Viktor zo všetkých síl potláčal smiech.

< Keď naša loď zakotvila v prístave, dospel som k rozhodnutiu, že tento zážitok bol varovným signálom a že musím nájsť Boha. » Obrátil som sa k nej a čo najväčšie na ňu pozrel. « Už sme sa všetikoho vypytovali, ale nikto nám nevie povedať čosi o Bohu. Vieš ty o ňom niečo? Máš nejakú knihu alebo časopis, ktoré by nám mohli pomôcť nájsť Boha? »

Teraz bola otázka vonku. Ako bude reagovať? Nezdala sa byť udretá mehom. « Keď tak vážne hľadáš Boha, prečo piješ? Prečo si zamoruješ život alkoholom? »

Otázka sedela! Bystré dievča! To by však bolo, aby ma jedna žena dostala na lopatky! « Vodka je dobrým spoločníkom, keď je človek sám », povedal som. « Ale keby som našiel Boha, určite by som ju už nepotreboval. Ale ako ho nájdem? » Pokrčil som plecami. « Zdá sa, že to nikto nevie. »

Nejaký čas som ešte pokračoval v podobných narážkach, dávajúc jej možnosti, aby ma prerušila a povedala, že je veriaci, alebo že mi môže dať literatúru. Napokon som skončil svoje sentimentálne rozprávanie slovami: « Keby som len mohol niekoho nájsť, kto by mi ukázal cestu k Bohu, alebo by mi dal literatúru o ňom! Čo by som len za to dal! »

Môj pohľad sa stretol s Viktorovým. Sadne nám na lep? Teraz ju máme! Len čo vyhrabe literatúru, zatkneme ju, privedieme k Nikiforovovi a budeme ho zabávať touto historkou.

« Nemám nijakú literatúru », povedala konečne.

« Ale myslím si, že ak naozaj úprimne hľadáte Boha, raz ho nájdete. »

Pozreli sme sa so Viktorom na seba. Bolo nám jasné, že sme prehrali. Už sme u nej nemali čo hľadať. A tak sme sa zdvihli, zaželali Márii s mierne podpitým hlasom « dobrú noc », poďakovali sa jej za láskavosť a odišli.

Na ulici mi Viktor povedal: « Sergej, to bol skutočne dojímavý príbeh. Skoro si ma presvedčil, že si veriaci. Len-len že som ťa nezatkol! »

Najskôr som sa smial, ale potom som zakliak: « Čo len povieme Nikiforovovi? » Predtým nám totiž povedal: « Na matku a dcéru čakajú dve cely. Len mi prineste dôkazy a obe zatkneme. A budeme ich mať z krku! » Nikiforovove cely ostanú prázdne. Vedeli sme, že bude zúriť.

Po návrate sme mu zdráhavo porozprávali náš príbeh. Spočiatku sa zdalo, že od hnevu onemel. Potom vybuchol: « Jedna hlupaňa vám prešla cez rozum! » Nemohol to pochopiť.

Vdova Anenčenkova a jej dcéra Mária sa mu v ten večer vyšmykli z rúk. Ale určite nezostanú na slobode. Raz ich predsa len zatknú a odvezú do ženského väzenia v Magadame.

« Dakov », povedal mi Nikiforov istého dňa, « tvoj oddiel patrí k najlepším v krajine. Podľa informácií z centra vykonávaš svoju prácu lepšie ako väčšina ostatných skupín. »

Jeho slová ma potešili. Táto pochvala, ako aj moja úspešná činnosť v Komsomole mala veľký význam pre ďalšiu kariéru. Kto chce v Sovietskom zväze napredovať, musí mať vynikajúci, spoľahlivý a politicky nezávadný posudok. A práve to bolo mojím cieľom. Nikiforovove povzbudenie ma po-

bádali k prvotriednym výkonom. A moji ľudia sa mi prispôsobili, stupňujúc brutalitu.

Raz večer sme prepadli skupinu veriacich v istom dome v petropavlovskom predmestí. Niekoľko sekúnd pred naším príchodom ich musel niekto upozorniť, lebo keď sme, mávajúc obuškami, vrazili do dverí, traja boli už na úteku a ostatní sa chystali urobiť to isté. Bezohľadne sme ich zrazili k zemi a mlátili. Bol tam aj bielovlasý stavec, ktorý nevládal rýchlo chodiť. Alexander Guljajev ho schmatol, zatočil ním a zvolal: « Dávaj pozor, dedko! » Starý muž len pohyboval perami. Určite sa modlil.

«Ty teda chceš hovoriť s Bohom! » zručol Alexander. « Veď ja ťa naučím, ako sa hovorí s Bohom. Ale možno budeš chcieť radšej k nemu ísť! » Mocne ním zatriasol, uderil ho pod pás a po zátylku. Stavec o tri dni zomrel na následky zranenia.

Časom sme si vypracovali určité zvláštne spôsoby v zaobchádzaní s veriacimi. Keď sme chceli mať raziu rýchle za sebou a zatknutých čo najskôr na políciu, použili sme « rýchlu metódu ». Ak sme si však chceli prísť na svoje a pocvičiť sa v boxe a jude, volili sme « pomalý postup ».

Cestou sa Viktor obyčajne spýtal: « Ako postupujeme dnes, Sergej, rýchle, alebo pomaly? » Chvilu som rozmýšľal, a potom som odpovedal podľa okolností. Niekedy boli ostatní so mnou zajedno, inokedy odvrávali: «Prečo sa radšej nepoponáhľame, aby sme sa mohli ísť zabaviť s dievčatami? »

«Rýchla metóda» spočívala predovšetkým v úderoch kárate a hmatoch z juda, Viktor a Vladimír, naši majstri v boxe, presne vedeli, ako a kam uderiť, aby veriaceho zneškodnili prvou ranou. Keď všetci ležali na zemi, odviekli sme vodcov do auta, z preukazov ostatných sme odpísali všetky údaje a vydali sa na spiatočnú cestu. Na políciu sme vyložili náklad, a potom sme sa čo najrýchlejšie pobrali do nejakého baru alebo klubu.

Práve « rýchla metóda » spôsobovala veriacim najťažšie zranenia. Po istej razií zomreli dve ženy. Dozvedel som sa to, keď som mal pri istom procese vypovedať proti matke, ktorá nechcela dovoliť, aby jej dcéra nosila komsomolský odznak. Obžalovali ju, že je kontrarevolucionárkou a nepriateľkou štátu. Sudca ju vyzval, aby vysvetlila svoj postoj. Nato ona rozprávala, ako jej teta zomrela na následky úderov, ktorých sa jej dostalo od « surových policajtov » — tak nás označila. « Rozhodla som sa, že keď moja teta zomrela pre vieru, na jej počesť si budem podobne zastávať svoje presvedčenie. A nedovolím, aby moja dcéra nosila znak tých, ktorí tetu pripravili o život. »

Súd záležitosť ututlal. Bol tu však ďalší dôkaz, že následkom nášho zaobchádzania zomrelo viacero ľudí. Niekedy sme veriacich zranili vážnejšie, ako sme mali v úmysle, a buď zomreli, alebo boli do smrti mrzákami. Občas vykonal svoje dielo aj nôž Sergeja Kanonenka.

Nás to však nemrzelo, čím krvavejší priebeh, tým srdečnejšie nám Nikiforov blahoželal. Správy o zraneniach alebo usmrtení sa posielali do Moskvy, ale ani raz sa nám nedostalo výčitiek. Nemožno povedať, že sme boli bandou surovcov alebo anarchistov, ktorí prekračovali svoju právomoc, lebo o každom našom kroku vedel nielen Nikiforov, ale aj Gorkom a Moskva, odkiaľ sme často dostávali pripomienky k rozličným bodom.

Naše, raziie naberali čoraz viac na brutalite. Mimoriadne tvrdo postihovali starších ľudí, ktorých sme mlátili hlava-nehlava, ako keď sa rozbíja starý nábytok. Nerobili sme nijaké rozdiely medzi mužmi a ženami. Nikiforov často hovorieval: « Je vari vrahyňa menej nebezpečná ako vrah? » Tým nám jasne naznačil, že máme zaobchádzať so všetkými rovnako. Naša morálka upadala stále viac.

Pomaly som badal, že násilie sa neobmedzovalo iba na určité oblasti môjho života. Stále zreteľnejšie vtlačalo pečať každej mojej myšlienke a skutku. Začal som si všímať aj zmenu v spôsobe vedenia Komsomolu a vo vzťahoch k vojakom a kadetom. Dokonca niektorí z mojich ľudí ju spozorovali. Jeden z nich mi istého dňa povedal: « Sergej, stávaš sa surovým. Čo sa s tebou stalo? » Táto otázka ma mierne vykoľajila. Sergej, čo sa s tebou stalo? — Bezohľadnosť a krutosť, ktoré ma ovládali pri raziách, sa stali neoddeliteľnou súčasťou celého môjho života. Vari najnápadnejšie sa to prejavilo v práci vedúceho Komsomolu. Prv som kadetom pomáhal, zahladzoval ich omyly, aby mohli pokračovať v štúdiu. Teraz sa ma sotva dotklo, či niekoho prepustili alebo nie, či jeho kariéra bola navždy zničená. Spočiatku som si zmenu svojho charakteru neuvedomoval, neskôr som však stále viac a viac pociťoval akúsi neurčitú stiesnenosť, ktorej príčinu som nepoznal. Ale nemal som vlastne ani čas o tom rozmýšľať. Policajné akcie museli pokračovať.

S blížiacim sa letom roku 1970 vyvinuli veriaci novú obrannú metódu. Rozdelili sa do menších skupín, stretávajúc sa nanajvýš po ôsmich alebo desiatich. Ak sme chceli pristihnúť toľko veriacich ako predtým, museli sme zvýšiť počet razií. Aj po inej stránke sa stali obozretnejší. Začali vonku rozostavovať hliadky, často deti, ktoré ich varovali pri najmenšom podozrení. Na dohovorené znamenie bleskurýchle schovali všetku literatúru a magnetofónové pásky, na ktoré si nahrávali

zahraničné náboženské programy. Niekedy ich hliadky alarmovali tak zavčasu, že zmizli prv, ako sme prišli.

Správa o našej kampani sa rozšírila po meste a celej Kamčatke. Medzi obyvateľstvom sa začalo o akciách povrávať. Nikiforova to privádzalo do zúrivosti, lebo nás ustavične varoval, aby sa iní nestali svedkami našich razií a mohlo sa tak zabrániť rečiam, že v Sovietskom zväze nie je náboženská sloboda. Aj z Moskvy sme dostali rozkazy, že akcie proti veriacim sa nesmú za nijakých okolností dostať na verejnosť.

Ďalším znechucujúcim aspektom našej práce bol dojem, že čím zúrivejšie sme veriacich napádali, tým viac sa množili. Nikiforov odhadoval, že na Kamčatke je asi 30 000 veriacich. Mohli sme to potvrdiť. Pri viac ako 150 raziách, ktoré som viedol, sme zriedka videli niekoho dvakrát. Ustavične noví obrátení svojimi stretnutiami vydávali živé svedectvo o schopnosti veriacich nainfikovať iných svojím náboženským jedom.

Stúpajúci počet razií sa stával stále problematickejší. Nemohli sme ich časovo zvládnuť. Nikiforov napokon pripevnil na stenu plán, podľa ktorého sme zostavovali akcie, snažiac sa, aby ich čas všetkým vyhovoval. Často bolo počuť: « Nemôžem sa dnes večer zúčastniť na dvoch raziách. Jednu musíme odložiť na budúci týždeň. » Finančne to však bolo veľmi výhodné. Či sme tam boli ôsmi alebo dvadsať, zakaždým sme dostali dvadsaťpäť rubľov.

V roku 1970 sa medzi veriacimi stále viac objavovali mladí ľudia. Niekde sme našli aj malé deti. V Moskve túto okolnosť označovali za nebezpečný « fenomén », ktorý treba bezpodmienečne

zlikvidovať. Veľký záujem mladých o náboženstvo ma znepokojil. Bol som presvedčený, že poznám sovietsku mládež. Prečo sa však tajne stretávalo stále viac mladých, som nechápal. Vedeli predsa, že ak ich objavia, znamená to koniec ich kariéry a budúcnosti. Narodili sa v komunistickom štáte, a v stále väčších krdľoch sa obracali k náboženstvu! Lámal som si hlavu, čo ich na náboženstve tak priťahuje. Často som myslel na Natašu. Čo videla v náboženstve? Čo našla v Bohu, že bola ochotná prijať brutálne údery?

Poprední mužovia z protináboženskej organizácie v Moskve prišli na Kamčatku, aby tu viedli špeciálne semináre na premnoženie tohto vrcholne nebezpečného vývoja. Z rozhovorov s nimi sme sa dozvedeli, že podobné problémy sa vyskytujú aj v ostatných častiach Sovietskeho zväzu.

Nemohol som neporovnávať mladých veriacich s komsomolcami, ktorí vyrástli ako ja — od útleho detstva prijímali komunistické učenie, verili mu a boli ochotní slúžiť mu s celou oddanosťou. Teraz však začínali spoznávať životnú realitu, protiklady medzi komunistickými heslami a skutočnosťou. Mnohí sa stali cynickí a tvrdí, iní hľadali východisko v alkohole.

Porovnával som tento prázdny, sterilný život, vyplnený tvrdým cynizmom, so životom mladých ľudí, ktorí uverili v Boha. Ostrý kontrast vyvolával vo mne hlodajúce pochybnosti a otázky*¹

18

Sila Ježišových slov

V júli 1970 som sedel na policajnej strážnici spolu s Anatolijom Litovčenkom, Vladimírom, Viktorom a dvoma alebo troma ďalšími, čakali sme či nás neodvelia. Naša práca totiž spočívala teraz v plánovaných raziách a pohotovostnej službe. Často sme strávili na polícii celé hodiny, za čo sme dostávali riadnu mzdu.

V onen deň mi Nikiforov povedal: « Dakov, choď ešte s niekým dolu a spál'te časť zo zdrapov, čo sa tam nakopili. »

V dôsledku častých razií sa obratom ruky nazhromaždili celé hory náboženskej literatúry. Bola úplne bezcenná a dosť patetická, napísaná rukou alebo vytlačená na lacnom papieri. Bol to však najprecíznejší rukopis, aký som kedy videl. Majúc pred očami celú tú hľbu, pýtal som sa, či majú Čas aj na iné veci, keď ich hlavný záujem tvorilo opisovanie takých nezmyslov.

« Stavím sa, že ich pochyť pisársky kľč! » zvolal Viktor, na čom sme sa schuti nasmiali.

Spolu s Vladimírom sme zišli do pivnice. V kúte vedľa železných kachiel stáli tri veľké drevené debny, dve až po okraj naplnené zhabanou literatúrou. Dali sme sa do práce. Napriek ohňu bolo v pivnici nepríjemne chladno. Poprosil som Vladimíra, aby priniesol zhora vodku. Ja som medzitým pokračoval v práci, hádzuc do ohňa za priehrštia

papierov a pozorujúc, ako ich pohlcujú plamene. Tie haraburdy sa naozaj nedali použiť na nič iné.

Čo len mladí ľudia videli v tomto nezmysle? Prišla mi na um Nataša. Zrazu sa mŕ zmocnila obrovská zvedavosť. Chytil som akúsi malú knižočku a pustil sa do čítania. Bola to rukou písaná časť Lukášovho evanjelia, väčšinou jedenásta Kapitola. Niekoľko veršov chýbalo. Domnievam sa, že ich písali spamäti a vynechali medzery na neskoršie doplnenie textu.

Často som už v týchto knihách listoval, keď sme sa po razii vracali na políciu, jednak zo záujmu, a jednak preto, lebo som im nerozumel. Pokúšal som sa ich dokonca čítať, ale nemohol som nájsť nič, čo malo zmysel.

Zrak mi padol na akúsi modlitbu alebo čosi podobné. Práve som sa na ňu chcel lepšie sústrediť, keď som začul na schodoch kroky. Rýchlo som vytrhol niekoľko strán a strčil ich do vrečka.

« Tu som », povedal Vladimír, ukazujúc fľašu vodky. Poriadne sme si uhli a ďalej hádzali do ohňa kresťanskú literatúru.

Večer v posteli som sa pustil do čítania. Ježiš sa s niekým rozprával a učil ho modliť sa. Moja zvedavosť rástla a čítal som ďalej. Nebolo to nič protištátne. Opisovalo sa tu, ako sa možno stať lepším a ako treba odpustiť tým, ktorí niekomu ukrivdia. Tieto slová ma akosi chytili za srdce. Čítal som, čítal, zahĺbený do priateľských Ježišových slov. Boli opakom toho, čo som očakával. Neschopnosť rozumieť, ktorá mi zatemnila nielen oči, ale aj ducha, ma opustila a slová sa mi vpaľovali do dule. Ako keby bol niekto v izbe a vysvetľoval mi ich význam. Čítal som ich znova a znova a uvažoval som o nich. Teda v toto verila Nataša...

Slová ma dojímali. Cítil som zmätok a stiesnenosť ako niekto, kto blúdi po neznámej budove. Po opätovnom čítaní som text odložil, ale slová mi neprestajne vírili v hlave. Ony urobili Natašu lepšou, pobádali ju pomáhať iným. Priam ma prenasledovali. Tento pocit som dovtedy nepoznal.

Ježišove slová ma sprevádzali aj počas nasledujúcich dní a týždňov. Nemohol som sa ich zbaviť, akokoľvek som sa o to pokúšal. Takmer som si želal, aby som ich nikdy nebol čítal. Zasiahli do môjho života, do jeho ustáleného poriadku, začali mi uberať pôdu spod nôh. Zmocnili sa ma neznáme pocity, ktoré som nechápal a nevedel som si ich vysvetliť. Napriek tomu som sa v nasledujúcich týždňoch ustavične vracal k evanjeliu. Rozumel som mu len čiastočne, ako keby som sa pokúšal vidieť cez hustú hmlu. Vedel som, že za ňou je jasno, svetlo, nenachádzal som však nijakú cestu, nijaký oporný bod. Cítil som sa stratený.

Hlboko vo mne ešte tlel plamienok humanizmu. Vedel som, že terajší život sa nezhodoval s mojimi predstavami. Určite nebolo mojím životným ideálom biť staré ženy. Svojmu prvému náboženstvu, komunizmu, som sa oddal bez výhrad a s celým srdcom. V Baryševe to bolo jediné, v čo som mohol veriť. Moju detskú vieru však zničila tvrdá realita, a náhradu som nenašiel.

V takomto duševnom rozpoložení ma zastihla dovolenka. Koncom júla som odletel do Novosibirska. Cestou som sa rozhodol zanechať doterajší spôsob života. Nemohol som tak ďalej žiť. Hoci som nemal ešte nijakú predstavu, čo budem robiť, presne som vedel, čo viac robiť nesmiem. Rozhodol som sa ujsť z Ruska. Čosi ma k tomu neodolateľne pobádalo.

V Novosibirsku som sa prihlásil na políciu a nechal som tam svoju adresu, kde ma možno v prípade vojenskej pohotovosti do 24 hodín nájsť. Potom som — bez predchádzajúceho povolenia — odletel do Moskvy. Hneď po príchode som sa pobral do Leninovho mauzólea, na posvätné miesto, ktoré som predtým už raz navštívil.

Ešte stále som Lenina rešpektoval. Bol to vynikajúci muž, osnovateľ spravodlivého učenia — rovnosti ľudí, vzájomného bratstva, pomoci a podpory chudobných. Pre tieto ciele som sa úplne zasvätil komunizmu. Ponorený do myšlienok, ani som sa nenazdal a od Leninových pozostatkov ma delilo len niekoľko metrov. Čo zostalo zo všetkých tých predsavzatí o « rovnosti a bratstve »? Bola to vari rovnosť všetkých ľudí, keď som tak zmlátil starú ženu, že o niekoľko dní zomrela? Bolo to bratstvo, keď som doráňal pekné dievča? Čo sa stalo s ideálmi a snami o lepšom živote? Niekoľko minút som mlčky stál pred rakvou a v mojej duši zúrila búrka. Súdruh Lenin, prečo sa ľudia tak vzdialili od tvojho učenia? Kde je chyba?

Dušu mi napĺňala obrovská bolesť. Čo sme to urobili z budúcnosti, pre ktorú sme mali žiť? Ako mohli ľudia tak prekrútiť Leninovo učenie? Nádej som sa, že jeho prítomnosť utíši búrku v mojom srdci. Ale neulavilo sa mi.

« Chod'te ďalej », zašepkal ktosi. Vyšiel som von. Bola to definitívna rozlúčka.

Opustený, sklamaný a nepokojný som blúdil po moskovských uliciach. Bol som úplne pomätený, ale jedno som si uvedomoval stále jasnejšie: nemôžem tu ostať. Odídem tak ďaleko, ako sa len bude

dať.

Cestoval som do Lvova a zostal som tam u istého priateľa, ktorého som spoznal v Petropavlovsku. Na čiernom trhu som si kúpil potápačskú výstroj. Plánoval som preplávať Tisu; dostať sa do Maďarska a odtiaľ cez nejakú hraničnú rieku do Rakúska. Bol to šialený plán, ale musel som ujsť za každú cenu.

Odišiel som do istého mestečka na maďarských hraniciach. Vzal som si taxík. Šoférovi som povedal, že som videl východný cíp Ruska na Sibíri, a teraz by som si rád pozrel západný. Zdalo sa, že mu moje vysvetlenie stačilo. Zaviezol ma na hranicu. Povedal som mu, že naspäť potrafiť sám.

Na druhej strane som videl Maďarsko. Hoci to bol komunistický štát, hranicu prísne strážili. Táto hranica tu nie je na to, aby oddeľovala Maďarsko od Sovietskeho zväzu, myslel som si po krátkom pozorovaní.

Keď som si dôkladne obzrel ustavičné hliadky a strážne veže, bolo mi jasné, že môj plán sa nedá uskutočniť. Akýsi vnútorný hlas mi našepkával: «Nechod'!» A tak som sa vrátil do Lvova. Tam som vyhútal nový plán. Odišiel som do Jerevanu, hlavného mesta Arménska, a odtiaľ autobusom na vidiek v tureckej pohraničnej oblasti. Na konečnej som vystúpil a pobral sa na turecké hranice. Išiel som Jen v noci, vo dne som sa skrýval.

Na druhej strane som videl tureckých vojakov v malom meste. Ale všade na sovietskej strane stáli ozbrojené hliadky. Celú noc som čakal, ale hranica neostala ani sekundu nestrážená. Aj tu bol útek nemožný. Oba pokusy o nový život stroskotali.

Pretože sa moja dovolenka chýlila ku koncu, vrátil som sa do Petropavlovska. V duši som mal obrovský zmätok.

19 Posledná razia

«Vitaj doma», zvolal Nikiforov, keď som prvýkrát po svojom návrate prišiel na políciu.

Keby si vedel, čím som sa celý čas zaoberal, určite by si ma tak srdečne nevítal, myslel som si.

«Som rád, že si opäť tu. Čaká ťa veľa práce. Čoskoro budeš opäť v plnom nasadení. Stavím sa, že sa ti peniaze zídu, čo?»

Netrvalo dlho a jedna razia nasledovala za druhou. Malé skupiny veriacich pozostávali čoraz viac z mladých ľudí. Pri vypočúvaní povedali, že sa len v poslednom čase stali presvedčenými kresťanmi. Nikiforov bol nanajvýš ustarostený a záplava smerníc z Moskvy pôsobila poplašne.

Napriek svojmu duševnému rozpoloženiu som neprejavil voči veriacim ani súcit ani veľkodušnosť, naopak, nespokojnosť a neistota vyvolávala vo mne ešte väčšiu podráždenosť. Správal som sa nevypočítateľne a hrubo aj voči svojim ľuďom. Posledné razie, ktoré som viedol, boli najbrutálnejšie. Čosi — nevedel som, čo — ma k tomu nútilo. Mučivé, nevysvetliteľné pocity a nevraživosť som si vylial na každom, kto mi prišiel do cesty.

V istý októbrový piatok 1970 mi Nikiforov telefonicky oznámil: «Príďte v nedeľu o pol jednej v čo najväčšom počte.»

Povedal som kamarátom, aby boli v každom prípade v nedeľu napoludnie doma. Chcel som ich odviezť policajným autom. Sám som išiel o desiatej predpoludním k Nikiforovovi, aby som dostal od neho informácie.

«Koľkí sa približne Stretnú?» spýtal som sa.

«Pätnásti, alebo šesťnásti.»

To ma prekvapilo. Už dávno sme nepristihli toľkých pokope. Mal som však k dispozícii desať ľudí, a tak by sa nemali vyskytnúť nijaké problémy.

«Chcel by som, aby ste tento raz postupovali trochu ináč. Veriaci sa vraj už o dvanástej na poludnie zídu k modlitbe, ktorá má trvať do dvoch. Až potom sa začne vlastné stretnutie. Pošleš tam čo najskôr niekoho s magnetofónom, aby nahral ich modlitby. Chceme vedieť, za čo sa modlia.»

Polícia je vraj veľmi znepokojená, pokračoval Nikiforov, a nevylučuje možnosť, že veriaci používajú modlitby na maskovanie príprav na zvrhnutie vlády.

Povedal som Jurijovi, aby bol na mieste o pol jednej, pol hodinu po začiatku modlitieb. S malým magnetofónom sa mal k nim čo najviac priblížiť a všetko nahrať. Veriaci sa chceli stretnúť v kúpeli v

istej záhrade oproti horskej stráni. Za záhradou neboli nijaké domy a zadná stena kúpeľného domčeka nemala okná. Znútra sa nedalo spozorovať, či sa niekto odzadu približuje.

Keď Jurij odišiel, pozbieral som ostatných. Netušil som, že to bude moja posledná razia.

Niečo pred druhou sme zaparkovali v určitej vzdialenosti od záhrady nákladné auto, ktoré sa vôbec nepodobalo policajnému. Zozadu sme sa zakrádali k domu. Dvaja ostali na ulici, aby odohnali zvedavcov, ktorých by mohol prilákať krik veriacich.

Kúpeľný dom bol zo všetkých strán zatarasovaný. Úbohý Jurij kľáčačky nahrával stlmené hlasy veriacich. Určite to boli prvé modlitby, na ktorých sa zúčastnil — a to skoro dve hodiny! V Moskve si ich budú prehrávať. Pomôžú štátu študovať postoje a myšlienky veriacich, aby mohol účinnejšie proti nim bojovať.

Pred dverami sme na okamih zastali. « Teraz! » skríkol som. Vpadli sme dnu. Dvere neboli zamknuté — očividne nepočítali s našim príchodom. Ako špión povedal, našli sme pätnástich alebo šestnástich veriacich, sediacich tesne vedľa seba. Prekvapili sme ich uprostred modlitby.

Vladimír Selenov hneď vytrhol jednému Bibliu z ruky a začal ju trhať. Istá žena skríkla: « Prečo to robíte? » Bol to bolestný výkrik, prýštiaci z hĺbky duše. Vladimír sa ešte viac rozzúrilo a z celej sily ju uderil do tváre. Tento profesionálny, dobre mierený úder by bol položil každého muža, nieto krehkú, malú ženu. S krváčajúcou tvárou sa zrútila na zem.

Výkriky preťali vzduch, keď sme sa pustili do práce. Obušky a päste sa len tak mihali a od výkrikov veriacich div nepraskali bubienky. Jedni kričali od strachu, iní od bolesti.

Pri stene som zazrel starú ženu s vystrašenou tvárou. Pery sa jej triasli v modlitbe. Pre hluk som nepočul ani slovo. To, že sa modlila, ma ešte viac rozzúrilo. Priskočil som k nej a zdvihol obušok, aby som ju uderil. Stál som takto pred ňou, a ona sa nahlas modlila. Zo zvedavosti som niekoľko minút načúval. « Bože, odpusti tomuto mladému mužovi. Ukáž mu správnu cestu. Otvor mu oči a pomôž mu. Odpusti mu, Bože. »

Začal som strácať rozvahu. Prečo sa nemodlí za seba, ale za mňa?! Ved' ju idem uderiť! Zúrilo som. Taká nula sa modlí za mňa, Sergeja Dakova, vedúceho Komsomolu! Chcel som jej dať smrteľný úder do hlavy. Zahnal som sa — a vtom sa stalo čosi pozoruhodné. Ktosi ma mykol za zápästie. Zľakol som sa, lebo to bolelo. Nešlo o nijaký výplod mojej fantázie, lebo som skutočne cítil bolestivý tlak. V prvom okamihu som si myslel, že je to niekto z veriacich. Obrátil som sa, aby som ho uderil. Ale nikto za mnou nestál! Nikto mi nemohol zadržať ruku. A predsa, zápästie ma ešte bolelo. Stál som ako šokovaný. Krv sa mi hrnula do hlavy, obľiala ma horúčava a zmocnila sa ma hrôza. Nechápal som to. Bolo to čosi neskutočné, čosi, čo ma miatlo.

Zabudol som na všetko. Odhodil som obušok a vyletel von. Krv mi búšila v hlave a tvár mi zaliali slzy. Čo som si pamätal, od štyroch rokov svojho života som plakal len jediný raz. Ani pri brutálnej bitke od strýka Ničiho som nevyronil jedinu slzu. Prisahal som sebe, že nikdy nebudem plakať. Plač bol znakom slabosti. Ale teraz, na úteku pred čímsi nepochopiteľným, sa mi kotúľali po lícach slzy. Zmätený a stratený som utekal, spomalil som, znova utekal, nepamätajúc si na nič. Prešli hodiny. Viem len, že som utekal ďalej a plakal. Keď som sa spamätal, bola už tma.

Pomaly som sa pobral na políciu. Bolo deväť hodín. Len čo som vstúpil, Nikiforov vybuchol: «Dakov, kde trčíš?» Bola to skôr výzva ako otázka.

« Musel som premýšľať o istých veciach », odpovedal som. « A prišiel som k rozhodnutiu prestať s touto prácou. »

Nikiforovov hnev vystriedala ustarostenosť. Niekoľko sekúnd sa na mňa skúmavo díval, a potom povedal: « Sergej, si len vyčerpaný. Chod' a vyspi sa. » Jeho hlas už nebol taký tvrdý. « Nie som vyčerpaný, mám... » « Si vyčerpaný », skočil mi do reči. « Chod' a odpočín si. Neskôr si o tom pohovoríme. »

O niekoľko dní mi zatelefonoval na akadémiu, aby som znovu viedol raziu proti veriacim. Koktal som, hľadal výhovorky, a napokon som povedal: «Mám veľa učenia, musím sa pripravovať na skúšky. Dnes nemôžem prísť. » Neklamal som. Nikiforov zaváhal. Prvý raz som odmietol. Napriek tomu bez slova zložil.

. O krátky čas mi znovu zavolať, aby som večer prišiel k nemu s niektorými mojimi ľuďmi.

« Nemám čas, musím sa pripraviť na komsomolskú schôdzu.. » Keď neskôr opäť zavolať, povedal som mu: « Som veľmi zamestnaný štúdiom, a okrem toho mám povinnosti vedúceho Komsomolu. Nemyslím, že by som mohol pokračovať v práci u polície. »

«Neskôr si o tom pohovoríme », povedal a zložil. Uľavilo sa mi. Dúfal som, že som sa celej veci

striasol. Za posledné dva roky som viedol vyše 150 razí proti veriacim. Momentálne som bol duševne veľmi zaťažený. Nevedel som si to vysvetliť. Ako keby som mal namiesto srdca ťažký kameň, ktorý ma tlačil. Čosi v mojom živote nebolo v poriadku. Ale nikomu som sa tým nezdôveril.

Okolo prvého novembra sa konala riadna stranícka schôdza, na ktorej som komunistickým seniorom podal správu o svojej činnosti. Naozaj som mohol povedať len pozitívne veci, lebo som pracoval s vervou a moja organizácia bola najlepšia na celej Kamčatke. Namiesto hojnej pochvaly, v ktorú som dúfal, ma čakalo prekvapenie. Istý súdruh vstal a spýtal sa: « Sergej, prečo si nechal prácu na polícii? »

Ktosi z prítomných zvolal: « Čo, už tam nepracuje? Kde si to počul? »

« Vrabček mi to začvirikal do ucha », odvetil prvý. Ostatní sa pustili do smiechu. Vedel som, že to všetko narežiroval Nikiforov, aby ma opäť získal do svojich služieb.

Predseda sa v predstieranom prekvapení naklonil ku mne:

« To predsa nie je možné! Tak málo práce, a tak dobre platená! Je to pravda, súdruh Dakov? »

« Hej, je to pravda », odpovedal som.

« Vrabček nám prezradil aj to, že si sa zdráhal biť veriacich », povedal opäť prvý.

« Aj to je pravda? » spýtal sa predseda.

« Ano ».

« Nuž », odpovedal, « myslím si, že každý, kto sa bráni takej vynikajúcej ponuke, musí byť pomätený. Prečo? » chcel vedieť.

Tento nečakaný útok, bezprostredne po mojej vynikajúcej správe, ma vyviedol z rovnováhy. Zabudol som na opatrnosť a dal sa uniesť citom — čosi, čo som podľa životných skúseností nikdy nemal robiť.

« Súdruhovia », povedal som, « som aktivistom a komunistickým vedúcim od ôsmeho roku. Slúžil som strane zo všetkých síl a chcem jej slúžiť aj naďalej. Ale študoval som aj ústavu Sovietskeho zväzu a stranícke smernice, podľa ktorých všetci máme byť bratmi. A preto nemôžem veriacich biť. Nie, naposledy som ich nebil. Podľa nášho učenia sú to moji bratia. Ako môžem biť bratov? Ako môžem pokračovať v takej práci? Samozrejme, robia nám problémy, ale nikde nie je napísané, že ich musíme dokaličiť! »

Predseda ma ostro prerušil. « Súdruh Dakov », povedal, « bol si mládežníckym vodcom, akého sme na akadémii nemali už roky. Ešte si veľmi mladý a musíš sa veľa učiť. Veriaci nie sú naši bratia! Sú to vrahovia! Zabíjajú ducha našich detí. Oni kaličia iných svojou otrávenou vierou. Našu krajinu musíme od nich oslobodiť. Tvoj súcit nie je nič iné ako infekcia! Veriaci predsa poburujú náš ľud a vyvolávajú nepokoje. Nútia vládu, aby na boj proti nim venovala obrovské sumy, určené na výstavbu a podporu našej krajiny. Títo ľudia,

ktorí pracujú v skrytosti, nám škodia, lebo podkopávajú vieru v komunizmus a nahrádzajú ju vierou v akéhosi imaginárneho Ježiša Krista. »

Hovoril ďalej a jeho hlas nadobudol škreľavý tón. Potom sa zrazu upokojil. « Ste komunistickým vodcom mládeže. Keď týchto ľudí vykynožíte, nebude už takýto spôsob práce viac potrebný. »

Pri tempe, akým sa veriaci množia, budem už dávno pod zemou, pomyslel som si.

« Ústredný výbor a politbyro nás touto úlohou poverili a my ju musíme splniť », povedal mi predseda.

« Tak si hľadajte niekoho iného, nie mňa », odpovedal som.

Do napätého ticha, ktoré nasledovalo, ktosi zvolal: « Nechajte ho. Je ešte mladý a neskúsený, ale jeho správanie je ináč bezchybné. Doprajte mu čas. Ved' on príde znova k rozumu. » Napokon sa zhodli na tom, že ma oslobodia od policajnej služby, ale budem môcť aj naďalej zastávať funkciu vedúceho Komsomolu na akadémii.

Rýchle som vyšiel z miestnosti. Cestou som ešte zachytil: « Je mladý. Má pred sebou veľkú budúcnosť. Dajte mu čas. Ešte sa umúdiri... »

Za normálnych okolností by moje počínanie vzbudilo podozrenie a museli by ma sledovať. Nič také som však nezbadal. Snáď sami zistili, že som bol veľmi zaneprázdnený. Okrem toho bolo moje správanie a všeobecný posudok bez najmenej chybičky.

Sústredil som sa na štúdium, ktoré sa chýlilo ku koncu. Čoskoro sa stanem druhým kadetom-poručíkom u sovietskeho námorníctva. Môj vnútorný nepokoj však ustavične rástol.

Okolo prvého decembra som dostal rozkaz navštíviť Nikiforova. Keď som vstúpil do jeho pracovne, bol tam aj Azarov, major KGB, ktorý ma pre policajnú službu vybral. Teraz sa môžem tešiť, povedal som si v duchu. Ostal som však pokojný.

« Posad' sa », povedal mi Nikiforov v snahe vytvoriť uvoľnenú atmosféru. « Sergej, ty si sa naozaj zbláznil! U polície ťa čaká veľkolepá kariéra, a ty ju odmietneš a ideš na more. Uvedomuješ si vôbec, že polovicu života stráviš s rybami? Čo sú to za perspektívy?! Keby si si dal povedať », pokračoval priateľským tónom, « urobil by si veľkú kariéru. Osvedčil si sa vynikajúco. Máš všetky schopnosti, ktoré potrebujeme. » Hodil som pohľad na Azarova. Bol som si istý, že on nariadil tento rozhovor.

« Polícia ťa potrebuje viac ako námorníctvo. Máme pre teba veľkú ponuku », kývol smerom k Azarovovi. Zaradíme ťa hneď do hodnosti prvého poručíka a pôjdeš na stranickú policajnú akadémiu do Tomsku. »

Nikiforov pokračoval, vyzdvihnúc moje mimoriadne skúsenosti s veriacimi a zdôraznil, že akadémiu v Tomsku by som absolvoval ako špecialista v « zaobchádzaní s veriacimi ». Veľmi dobre som vedel, čo to znamenalo. V hlave som mal kolotoč.

Akadémia v Tomsku! Len Rus vie, aká je to kariéra. Akadémia elity KGB! Všetci, ktorí tam študovali, boli určení pre najvyššie policajné funkcie. Napríklad taký Azarov — mal okolo tridsiatky, a už bol major KGB. Ja by som to dotiahol ešte ďalej. Po roku v Tomsku by ma povýšili na kapitána, a potom na majora. Keby sa mi to podarilo ako 25-ročnému, čiže za 4 roky, mohol som sa hravo stať majorom zodpovedným za « problém veriacich ». Potom by už pre mňa nejestvovali hranice smerom nahor. Tí, ktorí slepo slúžia systému, si môžu žiť pohodlne — na to som už prišiel. Mohol by som mať auto, dom a, samozrejme, veľa, veľa peňazí.

Takéto a podobné myšlienky sa mi prehánali hlavou. Nikiforov ešte raz povedal, že štát potrebuje ľudí ako ja a že ich aj primerane odmeňuje.

Potom sa ujal slova Azarov: « Poznáme tvoje osobné spisy, súdruh Dakov. Sú perfektné. Máš vynikajúce skúsenosti v zaobchádzaní s veriacimi. Pre túto prácu potrebujeme špecialistov. Čaká ťa záväzná kariéra. »

Moje spisy sú bezchybné, myslel som si. Ale keby ste mohli nazrieť do môjho srdca, uvideli by ste veľkú nespokojnosť.

Počkal som, kým sa vyrečia. Potom som sa im poďakoval za veľkorysú ponuku a poprosil, aby mi dali niekoľko dní na uváženie, lebo moja budúcnosť závisí od tohto rozhodnutia.

« Rozumiem », povedal Nikiforov. « Čoskoro si opäť pohovoríme. »

« Súdruh Dakov », povedal Azarov pomaly a v jeho hlase znela výstraha, « štát do teba veľa investoval, veľa, veľa, a my od teba veľa očakávame. Na to nezabudni! »

Pochopil som. Mali ma v hrsti a nikdy ma nepustia. Ešte raz som sa poďakoval a odišiel.

Mnohí vojaci by za takúto ponuku obetovali aj pravú ruku. Takmer celý život som sa riadil heslom: « Dopredu! Dopredu! » A teraz, keď sa mi naskytna najväčšia životná šanca, nezdala sa mi hodná ctižiadosti. V hĺbke srdca som už vedel, že nemôžem slúžiť systému, ktorý mi zabil otca a mňa premenil na zvera, ktorý mlátil nevinných veriacich. Keby som privolil, stal by som sa nástrojom štátu a ďalej ich prenasledoval. Nikiforov mi jasne naznačil, že som sa na to mimoriadne hodil. Ale ja som nemohol.

O niekoľko dní som mu oznámil svoje rozhodnutie. Veľmi sa nahneval, ale napokon povedal: « Len choď a strávi niekoľko mesiacov na mori medzi rybami. Keď sa vrátiš, ešte si o tom pohovoríme. »

Zistil som, že KGB ma nenechá na pokoji, kým neprisvedčím. « Keď sa vrátiš... » Tieto slová mi zneli v ušiach. Nikdy sa nevrátim, práve kvôli tomuto. S týmto rozhodnutím som sa vrhol do štúdia a povinností vedúceho Komsomolu, plný netrpezlivosti, kedy pôjdem na more.

V januári 1971 som po úspešnej záverečnej skúške nastúpil ako rádiotechnik v hodnosti druhého poručíka-kadeta službu u sovietskej flotily. Hneď ma odvelili na torpédoborec. Po jeden a pol mesačnej plavbe sme sa vrátili na dva týždne na základňu. Hneď som vyhládal priateľa zamestnaného v úrade, ktorý zadeloval námorníkom službu. Poprosil som ho, aby ma odvelili na loď, ktorá operovala pred pobrežím Spojených štátov. Na vysvetlenie som mu povedal: « Mám síce vzdelanie rádiotechnika, ale chýba mi ešte veľa praktických skúseností. Preto by som raz chcel pracovať pri pobreží Spojených štátov, kam stále prichádzajú rádiové kontakty z Ameriky. Tu by som sa mohol rýchle zdokonaľovať. » Znelo to dostatočne vieryhodne.

« Nuž, nie je to síce bežné, Sergej, ale pre teba to urobíme. »

Určili ma ako rádiotechnika na sovietsku ponorku, ktorá operovala mimo pobrežných vôd Spojených štátov. Keď som v sychravé ráno 4. marca 1971 vstupoval na palubu, pozrel som sa naposledy na milovanú domovinu. Alebo zomriem, alebo sa mi podarí dostať sa na slobodu, ale nikdy sa nevrátim, aby som slúžil systému a stal sa druhým Nikiforovom. Normálny človek sa mohol rozhodnúť

ináč: žiť v Sovietskom zväze, ignorovať —pokiaľ sa dalo — systém a viesť podľa možnosti usporiadaný život. Mňa však držali v hrsti. Keby som sa vrátil, musel by som oddane a zo všetkých síl slúžiť polícii. Azarov a Nikiforov sa vyjadrili dostatočne jasne. Pochopil som, čo tento systém spôsobuje môjmu ľudu a krajine, a preto som mu viac nemohol slúžiť. Milujem svoju vlasť, svoj národ, ktorý je vynikajúci, dobrosrdečný a ochotný pomôcť.

S takýmito a podobnými myšlienkami som sa lúčil s rodnou zemou.

Plavili sme sa popri kórejskom a japonskom pobreží, a potom nekonečnými vodami Tichého oceánu k Spojeným štátom. V istom zmysle bolo pre mňa vyznamenaním dostať sa na ponorku. To je totiž privilegium elity, najstarostlivejšie vybraných vojakov z celej flotily, s bezchybnými politickými a odbornými posudkami, lebo majú prístup k vojenským tajomstvám a prichádzajú do styku s jadrovými zbraňami. Napriek tomu služba na palube ponorky nespĺnila moje očakávania. Stiaľ som nikdy nemohol ujsť. Prešli mesiace nádejí a čakania, vyplnené svedomitým plnením povinností.

V polovici júna 1971 som dostal správu, že sa v našej blízkosti nachádza sovietska rybárska loď Ivan Sereda a súrne potrebuje rádiotechnika. Kapitán mi oznámil, že prejdem na jej palubu. Ledva som vládol potlačiť radosť... Veci sa vyvíjali v môj prospech. 25. júna sme sa pred Havajskými ostrovmi vynorili a ja som prestúpil na Ivana Seredu. Teraz som bol aspoň nad hladinou.

Nabrali sme kurz na San Diego, kde sme sa tesne priblížili k pevnine. Potom sme sa plavili popri kalifornskom pobreží na sever, až po Los Angeles. Nachádzali sme sa práve mimo dvanásť-milovej zóny. Neskoro večer som zozbieral niekoľko kúskov dreva a urobil z nich malú núdzovú plť na transport potravy a vody, keď v noci skočím cez palubu. Chcel som sa dostať až do amerických pobrežných vôd a upozorniť na seba nejakú jachtu alebo čln. Plť som dobre skryl.

Ďaleko na horizonte sa jagali svetlá Los Angeles. Sloboda bola tak blízko! Ešte jednu smenu musím plniť povinnosti rádiotechnika. Toho večera som vykonával svoju prácu celkom mechanicky. V myšlienkach som sa ustavične zaoberal slobodou, ktorá sa zdala byť vzdialená len niekoľko míľ. Po chvíli som zachytil oznam, že čoskoro dostaneme hlásenie z Moskvy. Do krajnosti ma vystrašilo a zničilo môj plán. Ledva som bol schopný poriadne ho zapísať. V hlásení sa hovorilo, že mladý Litovec Simas Kurdika 23. novembra 1970 vyskočil pred pobrežím Nového Anglicka z paluby sovietskej rybárskej lode a na palubu ho vzala istá americká loď. Svojím útekem zradil vlasť, a preto ho odsúdili na desať rokov väzenia.

Som ja ale idiot, zabudnúť na Kurdiku! Počul som o jeho úteku. Ale v rozčúlení mi to vôbec neprišlo na um. Správa o jeho odsúdení mi živo pripomenula onú udalosť a naplnila ma strachom a hrôzou. Spomenul som si, čo nám vtedy povedali: « Americká vláda spolupracuje so sovietskou flotilou. Kurdiku nám obratom vydali a je vo väzení. »

Všetkým sovietskym námornikom sa oznámilo, že vydanie každého je časťou novej dohody medzi USA a ZSSR. Vtedy som rozmýšľal nad tým, čo to môže byť za demokratickú krajinu, keď vydá každého, kto v nej hľadá slobodu? Napokon som sa nahneval sám na seba, že som zabudol na Kurdiku a takmer sa dopustil tej istej chyby. Prišla mi na um plť. Keby ju našli, je so mnou koniec! Službu som končil stiesnený a nepokojný. Ponáhľal som sa na miesto, kde som skryl plť. Uľavilo sa mi, keď som ju našiel nedotknutú. Rozobral som ju a pohádzal drevo cez palubu.

V ten večer som sa pri relingu dlho díval na svetlá Los Angeles, v duchu sa pýtajúc, prečo Američania poslali naspäť muža, ktorý sa pokúsil ujsť na slobodu. (Neskôr som sa dozvedel, že istý americký admirál vydal Kurdiku prenáhlene a na vlastnú zodpovednosť, že to vôbec nebola politika americkej vlády).

Díval som sa na more — vyzeralo teplej vábivé. Ale s Amerikou sa to nepodarí. Najbližšia a posledná možnosť je Kanada.

20

Záchrana a nový život

Plavili sme sa na sever, do výšky leteckej základne Vandenberg na kalifornskom pobreží. Zatrúško som dostal správu, že ma preložia ako rádiotechnika na Kolivan, rybársku loď veľkej sovietskej flotily mimo severoamerických vôd.

Dni sa míňali, júl vystriedal august. Viac ráz som myslel na Simasa Kurdiku. Co ho asi čaká? V

najlepšom prípade desať rokov väzenia. Sovieti vedeli, že svet po procese na neho zabudne. Potom môže zostať vo väzení do smrti, stať sa tam napríklad obeťou « nešťastia ».

Keď toto čakalo obyčajného námorníka, čo by sa potom stalo so mnou, s vojakom a komunistickým vedúcim mládeže? Keby ma chytili na úteku, alebo vydali, vzal by som si život skôr, ako by ma dopravili do Sovietskeho zväzu.

S približujúcim sa kanadským pobrežím sa blížil aj okamih, ktorý rozhodne o mojom živote a smrti. Cesta nazad pre mňa nejestvovala. Kým sme krátky čas kotvili mimo dvanásťmíľovej zóny pred Vancouverom, dostali sme rozkaz stretnúť sa s ruským trawlerom Elagin, kde som mal prevziať funkciu rádiotechnika. Elagin potom nabral kurz k ostrovu Amchitka pred pobrežím Aljašky, kde sa robili podzemné pokusy s atómovými zbraňami.

Keď hovorím trawler, používam výraz sovietskeho námorníctva. Ak sa lode, na ktorých som bol, skutočne venovali rybolovu, tak potom museli ryby veľmi rýchle plávať a samy vyskakovať na palubu... Úplne sme ich ignorovali.

Počas plavby som so záujmom počúval Hlas Ameriky, aby som sa dozvedel, čo sa skutočne deje vo svete. Už doma som počul, že to robí veľká časť ruského obyvateľstva a mnohí kadeti. Samozrejme, bolo to nebezpečné a koho prichytili, prísne ho potrestali. Ale niekedy je hlad po správach a pravde väčší ako strach z odhalenia. Hlas Ameriky a náboženské vysielania v ruskej reči z akýchsi misijných staníc mi pomohli nazbierať sily pre môj budúci čin.

Koncom augusta 1971 dostal Elagin rozkaz vrátiť sa pred kanadské pobrežie. Posledné týždne som sa denne niekoľko hodín venoval vzpieraniu a iným cvikom, aby som bol v príhodnom čase v dobrej kondícii. Budem potrebovať enormné rezervy a vytrvalosť. Mnohí kamaráti si zo mňa utáhovali: « Vari sa len nechceš stať majstrom sveta? » Ale ja som vedel, prečo to robím.

Posádka Elaginu pozostávala zo 110 námorníkov a jedenástich vojakov. Kapitán bol statočný, úprimný človek. Veľmi som ho obdivoval. Strávili sme spolu dlhé hodiny v rozhovore alebo sme hrali šach.

Istého dňa som dostal hlásenie, ktoré sa týkalo priamo mňa. O päť dní sa stretneme s loďou Mária Ul'janova — pomenovanou podľa Leninovej sestry — aby nám doplnila zásoby potravín. Mal som prestúpiť na jej palubu. Vracala sa priamo do Sovietskeho zväzu.

Po potvrdení príjmu som horúčkovitě rozmýšľal. Bol som na mori šesť mesiacov. Ešte päť dní na Elagine, a potom naspäť. Pravdepodobne sa mi už nikdy nenaskytne príležitosť byť tak blízko slobode.

Potom prišla ďalšia správa. V Petropavlovsku už na mňa čakali papiere na povýšenie. Ale to bolo to posledné, čo ma momentálne zaujímalo.

Zmocnilo sa ma zúfalstvo. Kým sa mi myšlienky bláznivo prehánali hlavou, narazili sme na nepredvídané ťažkosti — na opačný vietor a ťažké more. Netrvalo dlho a ocitli sme sa uprostred búrky. Namáhavo sme sa prebíjali dopredu, každý muž, každý stroj pracoval s nasadením všetkých síl. Mnohé naše lode sa dostali pri tejto búrke do ťažkostí. Hodiny a hodiny som strávil v rádiotelegrafickej kabíne, aby som mohol prijímať a odovzdávať správy. Môj zrak sa často zastavil na nástennom kalendári. Čas akoby letel a posledné dni boli zrnčkami v presýpacích hodinách, ktoré závratnou rýchlosťou nezadržateľne padali dolu, približujúc hodinu môjho rozhodnutia.

« Sergej », povedal nečakane kapitán, « spoj sa s kanadskými úradmi a popros ich o dovoľenie zdržovať sa počas búrky v ich výsostných vodách. »

« Rozkaz », odpovedal som automaticky. Až potom som si zreteľne uvedomil význam jeho slov. V kanadských výsostných vodách!

To bolo ono! Keď sa dostaneme tesne k pobrežiu — čo by sme ináč neboli urobili — snád' sa mi to podarí. Pôvodne som mal v pláne skočiť cez palubu mimo dvanásťmíľovej zóny a pomáhať si pri plávaní nejakým drevom. Vedel som však, že

skôr než by som dosiahol pevninu, by som pravdepodobne zomrel na podchladenie. Ale teraz pôjdeme priamo do kanadských vôd! Táto skutočnosť ma naplnila novou nádejou a energiou. Nech sa stane čokoľvek, bol som rozhodnutý: nevráťim sa do Ruska, nebudem pokračovať v doterajšom spôsobe života.

Keď som sa definitívne rozhodol, mohol som sa zo všetkých síl koncentrovať na okamih úteku. A to za najväčšej búrky.

3. septembra 1971 som skočil do čierneho, rozbúreného mora. Po nesmiernych útrapách, na polceste k osade na kanadskom pobreží som stratil vedomie. Čo sa stalo so mnou neskôr, dozvedel som sa od dobrých ľudí z dediny Tasu, ktorí ma našli a ujali sa ma.

Ráno 4. septembra zúrila nad malou osadou na pobreží ostrova Queen Charlotte búrka. Väčšina obyvateľov pracovala v bani. Istá žena, ktorá bývala v dome povyše pláže, išla o pol deviatej k telefónu. (Neskôr som sa dozvedel, že práve v ten deň nešla do práce). Pri telefonovaní sa pozrela von oknom. Neverila vlastným očiam! Po pláži sa potkýnal polonahý, vyčerpaný, krvácajúci mladý muž. Hneď zavolala lekára a dopravili ma do nemocnice. Srdce mi od vyčerpania pracovalo nepravidelne a viacero dní som strávil v stave podobnom spánku. Potom som zrazu akoby zďiaľky začul šepot v cudzej reči. Nerozumel som ani slovo. Kde som? Naspäť na palube!, pomyslel som si s narastajúcou panikou. Ale nie, nie, to boli cudzie hlasy. Kanada! Tak sa mi to predsa len podarilo!

Začal som rozoznávať predmety a oči zdravotnej sestry, ktorá sa nado mnou skláňala. Bola to najkrajšia žena, akú som kedy videl. Teda som žil! Bol som v Kanade! Podarilo sa mi to! Bol som najšťastnejší človek na svete!

O niekoľko hodín prišiel do izby akýsi muž a povedal, že mi bude robiť tlmočníka.

« Kto ste? » spýtal sa. « Prečo ste sem prišli? » Od bolesti som mohol sotva hovoriť, s námahou sa mi však podarilo vydať zo seba: « Nechcem sa vrátiť na sovietsku loď. »

« V poriadku » povedal. « Spojíme sa s úradmi v Princé Rupert. Odtiaľ nám oznámia, čo sa dá podniknúť. »

Ešte v ten istý deň popoludní ma vrtuľníkom previezli do hlavného mesta .Queen Charlotte a odtiaľ do Prince Rupert v Britskej Kolumbii. Tu som strávil niekoľko dní vo väzenskom oddelení nemocnice. Mal som výbornú stravu, pokoj a najlepšiu lekársku opateru. Všetci boli ku mne veľmi milí. Stal som sa stredobodom všeobecného záujmu a hoci som im nerozumel, domyslel som si, že sa sem nedostalo veľa ruských námorníkov. Niekedy som mal pocit, že ma považujú za tvora z inej planéty. Keďže tu nikto nehovoril po rusky, skúsil som to s nemčinou. Našli mi niekoho, kto prekladal. Títo cudzí ľudia sa o mňa tak vynikajúco starali, že sa mi čoskoro vrátili sily.

S pribúdajúcim zdravím rástol aj môj záujem o nové prostredie. Raz ma zamestnanec emigračného úradu spolu s istým prekladateľom z nemocnice vzal na okružnú jazdu po Prince Rupert. Skoro mi oči vypadli z jamôk pri pohľade na toľké autá a pekné domy. Určite som vyzeral veľmi hlúpo, lebo úradník povedal: « Tu bývajú ľudia. »

«Kto? Kapitalisti a obchodníci? » spýtal som sa.

« Nie, robotníci », povedal so smiechom.

Samozrejme, že som mu neveril. Určite je to len propaganda. Sergej, len mu ty nenalet'! — myslel som si.

Neskôr, mi priniesli časopis s fantastickými obrázkami zrkadiel, stoličiek, postelí, kobercov a prekrásnych rodinných domov s drahým nábytkom. Ach ták — povedal som si. To je určite vytlačené špeciálne pre mňa, aby ma zaskočili. Vyrástol som vo svete, kde sa vo všetkom videla propaganda, a vláde som zo zásady neveril. Ušiel som síce pred komunizmom, ale komunizmus so všetkým svojím podozrievaním a nedôverou ešte vo mne neodurnrel.

Neskôr, keď som zistil, že v tých domoch naozaj bývajú robotníci a že časopis nevydávali pre ľudí ako ja, pripadal som si hlúpy. Podľa sovietskej propagandy ľudia zbohatli len vykorisťovaním chudobných. Ale domy robotníkov — v porovnaní s ruskými — vyzerali ako paláce. Neušlo mi ani to, že takmer všetci boli rovnako dobre oblečení.

Videl som síce jedného alebo dvoch opilcov, ale v Rusku sa považujú na každom rohu, keď človek ide večer po meste. Naša propaganda ustavične omieľala, že v kapitalistických krajinách sú milióny nezamestnaných, ktorí musia demonštrovať za chlieb a že polícia často surovo proti nim zakročí.

Hoci som pochyboval o pravdivosti tohto tvrdenia, až prvý « výlet » v slobodnej zemi mi ukázal, akou obrovskou a tragickou lžou je komunistická propaganda.

Každým dňom mi pribúdalo síl a plný nádeje som hľadel v ústrety budúcnosti. Ale zrazu — bez predchádzajúceho varovania — som dostal správu, ktorá ma naplnila strachom a hrôzou: Nie je vylúčené, že ma vydajú Sovietom.

Na druhý deň ma dopravili do ústrednej väznice vo Vancouveri. Hrozilo mi, že sa môj sen o slobode a novom živote rozsype na státisíce beznádejných črepov. Prečo? Prečo?

Nemôžem opísať svoje duševné rozpoloženie. Bol som sám v cudzej krajine, do ktorej som vložil všetky svoje nádeje a dôveru, a naraz sa zdalo, že sa obrátila proti mne. Dal som prednosť búrlivému ľadovému Pacifiku pred teplými a vábivými kalifornskými vodami, lebo som tejto krajine dôveroval. Vložil som svoj život do jej rúk. Dostalo sa mi tu opateru, starostlivosti a pomoci ako nikdy predtým. A teraz vraj nie je vylúčené, že ma vydajú! Na istú smrť! To bolo to posledné, čo som čakal! Už len

táto myšlienka mi spôsobovala muky.

Bol som sám v cele. Nemohol som sa s nikým porozprávať. Cítil som sa zradený a zranený. Chvilami sa mi podarilo zabudnúť na svoje problémy; ale to boli len okamihy. Potešil som sa, keď ma strážnik, s ktorým som sa — nakoľko sa dalo — spriatelil, pustil občas na dvor, kde sme sa trochu zabávali s loptou.

Ešte stále som mal rôzne fyzické obtiaže, ale tie sa ani zďaleka nevyrovnali duševným mukám. Musel som s niekým hovoriť. V zúfalstve som sa obrátil na Boha. Pokľakol som, ako som to videl u veriacich. Možno mi to pomôže. Ale nepoznal som ani jednu modlitbu. Bol som rozpačitý, nemotorný a akýsi zahanbený. Moje srdce však prekypovalo, a tak som sa začal s Bohom jednoducho rozprávať. Povedal som mu, čo mi prišlo na um. Nevedel som, či ma počuje, ale na chvíľu sa mi uľavilo.

Môj právny zástupca, ktorého mi určil súd, bol priateľský a schopný človek. Snažil sa mi zo všetkých síl pomôcť. Venoval sa môjmu prípadu s veľkým záujmom a osobným nasadením. Do smrti mu to nezabudnem. Spýtal som sa ho na príčinu, pre ktorú by ma mohli vydať Sovietom. Vysvetlil mi, že medzi Kanadou a ZSSR vládnu čulé obchodné styky a Kanada exportuje Sovietom pšenicu v hodnote niekoľkých miliónov. Preto vraj tunajšie úrady nechceli narušiť priateľskú atmosféru, keď sa sovieti jasne a zreteľne vyjadrili, že ma bezpodmienečne chcú naspäť. Okrem toho mal o mesiac navštíviť Kanadu Kosygin.

Keď môj zástupca odišiel, pomyslel som si: Ak ma vydajú, je so mnou koniec. Za neuveriteľných ťažkostí som sa pokúsil nájsť novú vlasť len preto, aby som sa vystavil nebezpečenstvu, že ma pošlú naspäť... V zúfalstve som sa v onú noc opäť pokúsil rozprávať s Bohom. Upadol som do nepokojného spánku.

Nasledujúce dni vyplňal strach a neistota. Každý krok približujúci sa po väzenskej chodbe mohol znamenať môj koniec. Vo Vancouverskom prístave kotvili sovietske lode. Vydanie by bolo vecou niekoľkých minút. Trpel som ako Jób.

V týchto osamelých, strachom vyplnených dňoch a nociach som často kľučal a sa modlil k Bohu.

Istého večera som pre vnútorné napätie opäť nemohol zaspať. O dvoch v noci som zhasol svetlo a bdel v tmavej cele. Asi o pol tretej som začul na chodbe mužské hlasy a kroky: Zastali pred mojimi dverami. Už prišli po mňa, pomyslel som si.

Kľúče zaštrkotali a dvere sa otvorili. Ktosi zažal svetlo. Uvidel som niekoľkých mužov v civile. « Pod » povedal jeden z nich. « Vezmi si všetky veci. Prejdeme sa trochu po meste. »

Teraz, o pol tretej ráno? Tu čosi nebolo v poriadku! Rýchle ma vyviedli zadným východom, kde čakalo auto. Sedeli v ňom traja muži v civile. Vyrazili sme do tmy. V záplave svetiel som videl, aký je Vancouver veľký a krásny. Uháňali sme najskôr po hlavných uliciach, potom po malých bočných uličkách. Šofér striedal protichodné smery, v pekelnom tempe prudko zabočil ráz doprava raz doľava.

Táto « prechádzka » trvala asi dve hodiny. Konečne kdesi zaparkoval a vošiel do baru, kde telefonoval. « Všetko v poriadku », povedal, keď sa vrátil. « Môžeme sa pustiť do práce. »

Zaviezol nás na letisko, priamo k rolovacej dráhe. Vošli sme na palubu veľkého lietadla. Bolo tu len niekoľko cestujúcich, vrátane policajtov, ktorí ma sprevádzali.

Vo svite nového dňa sme leteli ponad Kanadu do Montrealu. Tam ma rýchle naložili do policajného auta bež poznávacej značky, obklopeného policajtami. Dopravili ma do väzenia v Quebec City, na ostrove rieky sv. Vavrinca, do uzavretej cely. Vtedy som ešte nevedel, že o niekoľko dní neskôr mal v bezprostrednej blízkosti kotviť sovietsky parník Alexander Puškin.

Pre « únos » z Vancouverského väzenia som mal len dve vysvetlenia: buď ma chceli ochrániť pred neznámymi nepriateľmi, alebo — čo bolo pravdepodobnejšie — nenápadne vydať Sovietom. Môj prípad" totiž vzbudil medzi obyvateľmi Britskej Kolumbie veľký rozruch. Mnohí sa o mňa zaujímali a sympatizovali so mnou. Preto — ako som si myslel — sa malo vydanie odohrať na opačnom konci Kanady, kde ma nikto nepoznal.

Aj tu sa však niektorí moji priatelia usilovali pomôcť mi. Ktosi — dodnes neviem, kto — zatelefonoval Patovi Burnsovi, autorovi obľúbených rozhlasových rozhovorov, a informoval ho o mojom zmiznutí. Burns porozprával môj príbeh v rádiu a veľmi sa o mňa zaujímal. Obával sa, že ma môžu každú chvíľu vydať, a neodkladne konal. Počas priameho prenosu telefonoval do Otavy kompetentnému poslancovi za Vancouver a oznámil mu, čo sa stalo. Tento sa hneď obrátil na ministerského predsedu Pierra Trudeaua a žiadal priamu odpoveď na otázku, či ma kanadská vláda vydá Sovietom. Okrem toho žiadal okamžite zaujať verejné stanovisko pred zástupcami tlače.

Keď sa takto prípad dostal na verejnosť a rozvíril hladinu v môj prospech, nemohli ma viac vydať.

Nebezpečenstvo bolo zažehnané. Doteraz neviem, aký stupeň skutočne dosiahlo a či by ma naozaj boli vydali. Ja som sa však v tie dni cítil ako pod povestným Damoklovým mečom. V nervóznom očakávaní a v modlitbách som chodil hore-dolu po cele. Ešte som nevedel, že Boh vyslyšal moje úpenlivé prosby.

Keď mi potom oznámili, že môžem ostať v Kanade, akoby ma zasiahol blesk. Cítil som, ako zo mňa spadli okovy, hoci som ešte stále sedel za väzenskými mrežami. Ako keby som sa druhýkrát narodil. Bol som slobodný človek v slobodnej krajine. Hoci som na to tak túžobne čakal, ledva som to mohol pochopiť. Moje sny sa konečne premenili na skutočnosť!

Z celého srdca som ďakoval Bohu, že ma vyslyšal — napriek krutému zaobchádzaniu s jeho deťmi a môjmu niekdajšiemu postoju voči nemu.

Kým v nasledujúcich týždňoch vybavovali moje papiere a overovali celý prípad, zdržiaval som sa v rozličných kanadských väzeniach.

Boli to však krásne časy, lebo som vedel, že ma nevydajú. Hrával som na gitaru a skladal piesne. Dostával som listy od mnohých ľudí, ktorí čítali o mojom prípade. Mal som priateľov, ktorí ma navštevovali. Bol som kanadskej vláde za jej rozhodnutie nesmierne vďačný. Nikdy jej nezabudnem toto priateľské gesto.

Ale prišli aj menej vítaní návštevníci. Jedného dňa sa objavil druhý sekretár sovietskeho vyslanectva. Hovoril í o mnou v prítomnosti kanadských úradníkov.

« Vieme, že ste ešte veľmi mladý a že ste urobili chybu. Ak sa vrátite, všetko vám odpustíme a ostanete vo svojej niekdajšej funkcii. Všetko bude ako prv. »

Odpovedal som mu, že sa nemôžem vrátiť.

Podal mi list od mojej bývalej priateľky Olgy. Naliehavo ma prosila, aby som sa vrátil, a uistovala ma, že sa na všetko zabudlo. Použila takmer tie isté slová, ktoré som počul pred chvíľou. Keď som však zotrval v odmietavom postoji, povedal: « Kurdakov, jedného dňa prídete k nám a budete žobroniť, aby ste sa smeli vrátiť. »

Čoskoro nato som dostal prísťahovalecké doklady. Mohol som začať nový život.

Kým som bol vo väzení, prišiel za mnou istý vládny úradník a povedal mi asi toto: « Pán Dakov, váš príbeh sme si starostlivo a do najmenších podrobností overili. Všetky údaje sme dali do počítača na vyhotovovanie analýz. Brali sme pritom do úvahy teplotu vody, smer a silu vetra, enormnú búrku, vzdialenosť od lode až po pobrežie, výšku vln — aj vašu fyzickú silu. Vedeckí odborníci všetko s pomocou počítača testovali, ale podľa analýzy je nemožné, aby ste za týchto podmienok prekonali takú vzdialenosť a prežili. Nezabudli ste nám niečo povedať? »

Po chvíli uvažovania som odvetil: « Jediná vec, ktorú som vám nepovedal, bolo že som sa veľa modlil. »

O niekoľko dní prišiel znovu. « Pán Dakov, určite vás bude zaujímať, že sme vaše údaje, vrátane modlitby, ešte raz dali do počítača. Viete, aký je výsledok? Pozitívny. Teraz sme presvedčení o pravdivosti vášho príbehu. »

Prekvapilo ma to. Čo vedel počítač o Bohu? Neskôr mi ktosi vysvetlil, že moje modlitby sa vyhodnotili ako « psychologická sila ». A to bol onen motivujúci faktor, ktorý mi — aj na základe výpočtov — umožnil prežitie.

Quebecké väzenie som opustil ako slobodný človek. V istom malom hoteli som si prenajal izbu. Mnohí ľudia nadviazali so mnou styky a ponúkali mi pomoc, zamestnanie alebo ubytovanie. Dostal som aj ponuku proti všetkým očakávaniam. Akýsi usporiadateľ plaveckých pretekov v Ontariu mi napísal, že na budúci rok pripravuje veľkú súťaž.

Pretože som sa v Kanade « preslávil ako plavec », zaplatí mi 150 dolárov, ak v rámci toho podujatia preplávam 25 míľ. « Každý Vás pozná ako vynikajúceho plavca », písal. « Ľudia prídu zo všetkých strán, aby Vás uvideli. Mohli by sme urobiť dobrý obchod. »

Som síce dobrý plavec, odpísal som mu, ale bol to Boh, ktorý mi dal silu vydržať tak dlho v oceáne, a teda ponuku nemôžem prijať.

Dve veci boli teraz pre mňa najdôležitejšie: dodržanie sľubu daného Bohu, že mu budem slúžiť, a nájsť si prácu, usadiť sa a žiť ako slobodný človek. Bolo mi jasné, že druhé predsavzatie uskutočním ľahšie ako prvé. Najsilnejšia bola však túžba nájsť Boha. Ale ako? Kde? Nevedel som o ňom nič a nepoznal som nijakého duchovného, s ktorým by som sa o týchto veciach mohol porozprávať. V centre Quebecu som videl veľký kostol sv. Anny. Rozhodol som sa navštíviť ho. Myslel som si, že keď je to dom Boží, nájdem tam Boha.

Vošiel som dnu. Nevedel som, ako sa mám správať. Bolo tu ešte zopár ľudí. Rozhodol som sa, že budem robiť to, čo oni. Išli dopredu a pokľakli. Ja tiež. Začali sa modliť. Aj ja som sa o to pokúsil, ale nevedel som, čo mám povedať. Cítil som sa nemotorný a nehodný prítomnosti v Božom dome. V Rusku som bil a zabíjal veriacich. Viac ako 150 ráz som prepadol ich tajné stretnutia. Pálil som Bibliu. Spôsobil som zranenia starým ženám a mnohým veriacim. Nebol som hodný vstúpiť do domu Božieho. Napriek tomu som však cítil, že ma prenikol vnútorný pokoj. Začal som sa s Bohom rozprávať, ako som to robil vo vlnách oceánu a vo väzení.

Po chvíli modlitby sa moje bremeno stalo ľahšie. Srdce mi naplnil nikdy nepoznaný pokoj. Ak Boh toto dával svojim, aj ja som to chcel, viac ako všetko ostatné. Tri hodiny som kľáčil pred Bohom. Mal som naozaj pocit, že sa mi dostalo pomoci. Hľadal som však čosi viac, čosi, čo vlastnili veriaci. To, čo mala Nataša...

Vrátil som sa do svojej izbičky. Našiel som odkaz, že sa niekto chce so mnou porozprávať o zamestnaní, ako aj adresu, kde sa mám hlásiť. Dvomi mladými Bulharom, ktorí ušli do Kanady niekoľko mesiacov predou mnou a pomáhali mi ako prekladatelia — ale aj inakšie — som nechal lístok, kde ma možno nájsť, a pobral som sa na uvedené miesto. Čakalo tam na mňa niekoľko ľudí. Nemali však ani najmenší úmysel hovoriť so mnou o pracovných možnostiach. Čoskoro vyšlo najavo, že to boli členovia FLO, francúzskej separatistickej a teroristickej organizácie v Quebecu. Podnikali bombové útoky a v snahe o dosiahnutie samostatnosti zabili dokonca diplomatov. Mali silné spojenia s komunistami a ich podporu. Ocitol som sa v pasci.

«Kurdakov», varovali ma, «ak budeš príliš otvárať ústa a hovoriť veci, o ktorých je lepšie mlčať, my ťa už naučíme držať jazyk za zubami!»

Pokúsil som sa s nimi hovoriť, aby som získal čas a našiel spôsob, ako vyviaznuť z tejto situácie. Našťastie, čoskoro prišli moji bulharskí priatelia, ktorí našli odkaz a čo najrýchlejšie sa vydali za mnou. Hneď sme sa vytratili. V ušiach mi ešte zneli varovné slová. Ani tu ma nenechajú na pokoji. Moskva ešte stále naťahovala po mne ruku.

V Quebecu ma istý muž zo sovietskeho vyslanectva sledoval na každom kroku. Polícia ma varovala, že v montrealskom prístave kotví sovietska loď, a prosila ma, aby som bol opatrný. «Zavolajte nás, keď sa budete cítiť ohrozovaný», povedali. S vyhrážkou FLO za chrbtom a pre dosť silnú komunistickú organizáciu v Quebecu som sa rozhodol odísť do Toronta. V Montreali bol sovietsky konzulát, v Otave vyslanectvo, a od toho všetkého som chcel byť čo najďalej.

V Toronte som býval u istej ruskej rodiny, ktorá čítala môj príbeh a ponúkla mi pomoc. Kanadská vláda mi zaplatila kurz angličtiny na univerzite. S elánom som sa pustil do učenia.

Na prvom mieste som však hľadal Boha. Pociťoval som duchovný hlad, ktorý môžem len veľmi ťažko opísať. Vedel som, že až vtedy budem dokonalým človekom, keď ho utíšim. Nebol to len pocit ľútosť, že som vo vlasti tak kruto zaobchádzal s veriacimi. Vedel som, že mi Boh odpustil, lebo som to robil z nevedomosti. Čo som pociťoval, bola úprimná hlboká duchovná bieda. Vedel som, že aj môj duch sa musí stať slobodný, nielen telo. Spomenul som si, ako istý veriaci pri vypočúvaní povedal, že sa často postili, keď sa o niečo mimoriadne naliehavo modlili. Možno by som to mal aj ja urobiť, pomyslel som si.

Išiel som do kostola, ktorý som už raz navštívil s jednou spriatelenou rodinou. Býval stále otvorený. Vnútri nebol nikto. Podišiel som dopredu a začal som sa modliť. Strávil som tu dva dni, len o vode. Nevedel som, aké slová mám voliť, ale srdce sa modlilo namiesto úst. Vyjadrilo všetky moje pocity. Po dvoch dňoch a nociach — spal som asi tri hodiny — som opustil kostol a vrátil sa do školy. Cítil som sa posilnený na duchu, ale ešte stále som mal dojem, že mi čosi chýba.

Asi v tom čase som dostal pohľadnicu od Valentíny Bubovičovej, ruského dievčaťa, ktoré pracovalo v univerzitnej knižnici neďaleko Toronta. Písala mi, že je veriaca, a pozvala ma do ich spoločenstva. Rád som pristal.

Čo som nasledujúcu nedeľu zažil v kresťanskom zbore, zdalo sa mi akési známe. «Veď je to ako v Rusku!» zvolal som prevrpený. Myslel som na piesne, ducha a spoločenstvo, s ktorými som prišiel do styku v podzemných spoločenstvách ruských veriacich. Valentínin otec mi daroval žaltár, ktorý sa mi stal veľkou pomocou.

A tak som začal chodiť do ukrajinských kostolov. Našiel som tam obdivuhodnú duchovnú sviežosť — hlavne medzi mladými ľuďmi. Neskôr som sa zoznámil s istým duchovným. Povedal som mu, že moje srdce je ešte stále v určitom zmysle prázdne a že hoci som fyzicky slobodný, ešte stále sa necítim dokonalý. Vysvetlil som mu, že mojím najväčším želaním je patriť Bohu a slúžiť mu. Du-

chovný ma pochopil a odpovedal na nejednu moju otázku, vysvetlil mi mnohé miesta v Biblii a ukázal mi cestu k Bohu. Budem mu za to do smrti vďačný.

Jedného dňa pri bohoslužbách mi povedal: «Sergej, si ochotný odovzdať celý svoj život Bohu?»

« Áno », odpovedal som.

« Teda sa spoločne pomodlime. »

Počas modlitby sa odohralo vo mne čosi definitívne, konkrétne a podivuhodné. Zrazu som zacítil Boží pokoj. Hľadanie sa skončilo.

Odvzdal som sa do Ježišových rúk a on vstúpil do môjho života. Znovu som sa narodil a Ježiš vyplnil moju vnútornú prázdnotu. Myšlienka, že som patrila k Nataši, pastorovi Litovčenkovi a k ostatným veriacim, ktorých som prenasledoval, bola krásna. Som jedným z nich!

Onen duchovný ma ešte často poučoval, aby som mohol rásť vo viere. Jedného dňa mi povedal:

« Sergej, stal si sa kresťanom. Potrebuješ Bibliu v materinskej reči. »

Podal mi malú čiernu Bibliu.

Ako by ma zasiahol blesk. Neveril som vlastným očiam! Duchovný si všimol môj šok a prekvapený sa spýtal:

« Čo sa ti stalo? Čo je s tebou? »

« Táto Biblia! » zvolal som. « Takú istú som už videl! »

« Kde? »

« V podzemnom spoločenstve v Rusku! »

Otvoril som ju a listoval v nej. Hej, bola to ona.

« To je možné », odpovedal duchovný. « Takéto Biblie vydáva organizácia Underground Evangelism a posieľa ich do Ruska. »

« Kde môžem nájsť tých ľudí? » spýtal som sa. « Chcel by som sa im poďakovať a povedať im, že ich Biblie prídu na určené miesto. »

Dal mi adresu a ja som poprosil istého priateľa, aby tam v mojom mene zavolať. Hovoril som s predsedom L. Joe Bassom, ktorý sa o mňa veľmi zaujímal a chcel ma aj osobne spoznať. Čoskoro sa nám naskytla príležitosť, keď sa na ceste do Európy zastavil v Toronte. Rozprávali sme sa niekoľko hodín. Dozvedel som sa o práci tejto organizácie na pomoc prenasledovaným kresťanom v Sovietskom zväze a iných komunistických krajinách a poďakoval som sa mu v mene všetkých krajanov.

Po skončení jazykového kurzu som dostal od istej elektronickej firmy výhodnú ponuku ako inžinier. Plný očakávania som hľadel do budúcnosti. Dobré zarobím, kúpim si auto, založím si rodinu, domov. To všetko bolo veľmi lákavé. Ale nemohol som sa zbaviť spomienok na Rusko, zabudnúť na prenasledovaných veriacich, na Biblie, ktoré sa hádzali do ohňa, na kresťanov, ktorí sa potajomky stretávali. Musel som myslieť na mladého muža, ktorý nastúpil na moje miesto v zvláštnom policajnom oddieli, na milióny sovietskych mladých ľudí, ktorí — ako ja — pomýlení, bez ilúzií a sklamaní hľadali pravdu. Musel som urobiť všetko, čo bolo v mojich silách, aby som im pomohol. Nemohol som ináč.

A tak som začal hovoriť v kostoloch, pred novinármi, v televízii a pri iných príležitostiach o prenasledovaní a ťažkostiach v Sovietskom zväze, o tom, čo pre mňa znamenalo stať sa kresťanom. Napokon som prosil ľudí, aby sa modlili za môj ľud a podľa možnosti mu pomohli.

Istého večera som sa vracal domov zo západnej torontskej stanice Dundas. Zbadal som, že ma ktosi sleduje. Zrazu som zastal a prudko sa otočil. Za mnou stáli traja muži. Jeden z nich mi bezchybnou ruštinou povedal: « Ak vieš, čo je pre teba dobré, tak budeš držať hubu! Ak ju ešte raz otvoriš, staneš sa obeťou nešťastia. Mysli na to, varovali sme ťa. »

Otočili sa a zmizli v tme.

Poznal som sovietsku políciu pridobre, aby som vedel, že to nebola prázdna výstraha. Ale vedel som aj to, že mám voči svojmu národu veľkú zodpovednosť, predovšetkým voči tým, ktorých prenasledovali pre vieru. Ak budem mlčať, kto prehovorí v ich prospech? Kto sa dozvie o ich mukách?

A tak som sa napriek onej vyhrážke rozhodol konať podľa svedomia.

Samozrejme, túžil som po domove, rodine, normálnom usporiadanom živote — veciach, ktoré som nikdy nepoznal. Ale najprv som musel urobiť niečo pre tých, ktorých som zanechal. Musel som hovoriť o ich osudoch a pomôcť im. Musel som na sebe samom ukázať ľuďom — predovšetkým mladým — že Boh jestvuje a že aj pobabraný život sa dá zmeniť.

Duša veľkého ruského národa nezomrela. Cudzia bezbožná a sterilná ideológia ju nezadusila, a ani

ju nezadusí, kým budú na svete ľudia ako Alexander Solženicyn, Nataša Zdanová a milióny iných, v ktorých horí plameň viery a lásky.

Naopak, v tisícoch podzemných spoločenstiev veriacich žiari iskra viery jasnejšie ako kedykoľvek predtým a spätosť s božskými princípmi je — pravdepodobne práve pre kruté prenasledovanie — ešte mocnejšia. Snáď svitne deň, keď sa oné ojedinelé svetlá viery- a lásky zlejú v jediný mohutný plameň.

Obraciam sa s tichým posolstvom na všetkých veriacich v Rusku, ktorí tak veľmi prispeli k zmene môjho života. Spísal som ho v tejto knihe, v nádeji, že sa raz k nim dostane a že ho pochopia.

Obraciam sa ním na pani Litovčenkú, ochrnutú manželku pastora, ktorého sme zabili pri Elisove: « Chcel by som vám povedať, že to nesmierne ľutujem, viac, ako si môžete predstaviť. »

Na Ninu Rudenkovú, pekné dievča, ktorému moja skupina zničila život: « Prosím ťa, odpusť nám! »

A napokon na Natašu, ktorú som tak strašne zbil a ktorá bola ochotná dať sa pre svoju vieru zmlátiť aj po tretíkrát: «Nataša, predovšetkým tvojou zásluhou sa môj život zmenil. Stal som sa tvojím bratom v Ježišovi Kristovi. Mám pred sebou nový život. Boh mi odpustil. Dúfam, že aj ty mi odpustiš.»

Ďakujem ti, Nataša, kedykoľvek si. Nikdy na teba nezabudnem!

DOSLOV

Krátko po dokončení tejto knihy Sergej Kurdakov zomrel. Svoj nový život zasvätil úlohe upozorňovať kresťanov Severnej Ameriky na ťažkú situáciu veriacich v Sovietskom zväze a prosí o Bibliu a akúkoľvek pomoc.

Od januára do apríla 1972 porozprával svoj príbeh v mnohých kostoloch Kanady. 1. mája toho istého roku sa stal členom organizácie Under-ground Evangelism (podzemní evangleizace), ktorá pomáha veriacim prenasledovaných zhromaždení v komunistických krajinách a zásobuje ich Bibliami.

Hovoril v kresťanských zhromaždeniach, vo verejných oznamovacích prostriedkoch, pred zástupcami vlády. Rozprával o komunistickom prenasledovaní veriacich, o metódach sovietskej polície. Študoval Bibliu a pracoval na tejto knihe. Tešil sa, že čoskoro prostredníctvom rozhlasu prehovorí k ruskej mládeži. Počas prípravy na túto udalosť prišla správa o jeho smrti.

Sergej vážne upozornil, že ak sa mu niečo príhodi, bude to mať zdanie nejakej „nehody“. Predsa však bol plný optimizmu, voľne sa pohyboval a smelo sa díval do budúcnosti. Kedykoľvek prišiel, všade získal nových priateľov. V Los Angeles, v Kalifornii, ho istá kresťanská rodina prijala za „adoptívneho syna“. Často tam býval ako hosť.

Niekoľko ráz si všimol, že jeho život je v nebezpečenstve. Napokon si požičal na svoju sebaobranu pištoľ. 1. januára 1973 bol smrteľne zasiahnutý guľkou z pištole. Hod tlač komentovala jeho smrť ako samovraždu, čoskoro sa táto možnosť vylúčila. Na základe vyšetrovania sa 1. marca dokázalo, že jeho smrť bola nehodou.

Presne v ten deň by sa bol Sergej dožil dvadsaťdva rokov.

1

Sergej ukazuje miesto na pobreží Kanady, kde do plával za slobodou.

2a

S priateľmi v detskom domove v Baryševě.
Sprava Michail Kirilin.

2b

Chvíľu oddychu na ceste za obchodom s drogami
do Uljanovska, Leninovho rodného mesta.

3a

Znova doma po liečbe bodného zranenia v nemocnici, ktoré utŕžil ako posol pri prenášaní drog.

3b

Pred budovou vedenia miestneho výboru komunistické] mládežnícke] organizácie.

4a

„Kráľ“ detského domova s jedným zo svojich poručíkov. V boji o miesto kráľa stratil zub.

4b

So skupinou armádnych dôstojníkov navštevujúcich detský domov.

5a

Ako študent námornícke] akadémie v Leningrade.

5b

Preukaz oprávňujúci prenasledovať. **Dobrovoľná ľudová brigáda na udržiavania civilného poriadku.** Kurdakov Sergej Nikolajevič je jej členom. Má právo legitimovať osoby pri porušovaní verejného poriadku, podávať o tom hlásenia a narušiteľov doviest' na veliteľstvo brigády, stanicu milície alebo miestneho zboru.

6

S tromi členmi policajnej operačnej skupiny, ktorú Sergej viedol proti veriacim a tajným zhromaždeniam. Zľava: Sergej Kanonenko, Sergej Kurdakov, Alexander Guljajev a Jurij Berestennikov.

7a

Sergej (s tmavými okuliarmi) v spoločnosti svojich partnerov, spolučlenov úderného teamu námornícke] akadémie v Petropavlovsku.

7b

Na palube Elaginu blízko pobrežia Kanady. Sergej pokračuje v posilovaní kondície a pripravuje sa na útek.

8

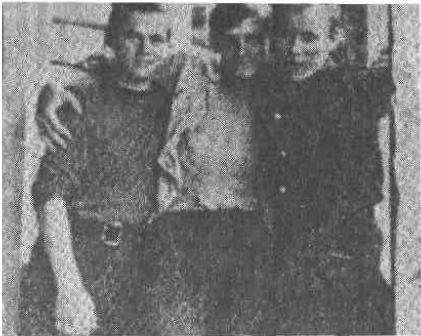
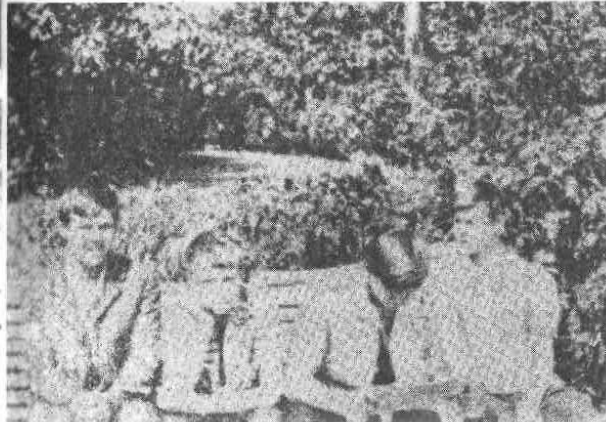
Po svojom úteku a obrátení sa ku Kristu vydáva svedectvo v rôznych mítingoch po celej Kanade a Spojených štátoch.

1

2a
2b

3a

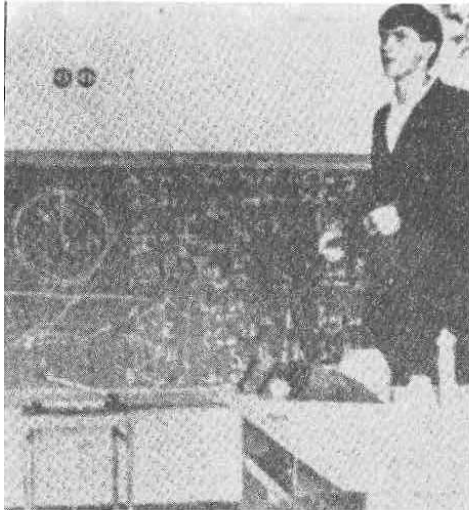
3b

4a

4b

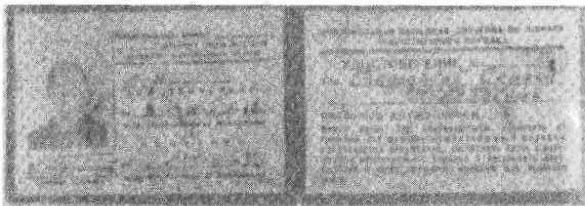

5a

5b

6

Who is allowed to harass
VOLUNTARY PEOPLE'S BRIGADE FOR MAINTENANCE OF CIVIL ORDER
 Konevskiy Sergei Nicholaevich is a member. Has a right to demand presentation of papers in situations of public disorder, to make reports on disorders and deliver the involved persons to the brigade headquarters, militia stations or local Council.

7a

7b

8